

การศึกษาปรากฏการณ์ในสังคมไทยกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล
A STUDY OF THE PHENOMENA IN THAI SOCIETIES AND
KING PASENDIKOSALA'S DREAM

นางสาวชนวรรณ วัฒนานุกัณฑ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

การศึกษาปรากฏการณ์ในสังคมไทยกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล

นางสาวธนวรรณ วัฒนานุกัคดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A Study of the Phenomena in Thai Society and
King Pasendikosala's Dream**

Miss Thanawan Wattananusak

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduated School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

(Copyright of Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

.....
(พระสุธีธรรมานุวัตร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย ประธานกรรมการ
(พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ., ดร.)

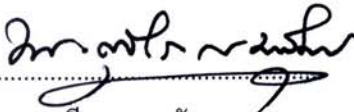
..... กรรมการ
(พระราชสิทธิมนี วิ.)

..... กรรมการ
(ผศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร)

..... กรรมการ
(ดร.จุฑามาศ วารีแสงทิพย์)

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย พระราชสิทธิมนี วิ. ประธานกรรมการ
ผศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร กรรมการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา

.....
(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระมหาธีร มหาปญโญ, ผศ.ดร.)

..... กรรมการ
(พระราชสิทธิธมฺณี, วิ.ดร.)

..... กรรมการ
(ผศ.ดร. สมิตธิพล เนตรนิมิตร)

..... กรรมการ
(ดร. อุฑามาศ วารีแสงทิพย์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระราชสิทธิธมฺณี, วิ.ดร. ประธานกรรมการ
ผศ.ดร. สมิตธิพล เนตรนิมิตร กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์	: การศึกษาปรากฏการณ์ในสังคมไทยกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล
ผู้วิจัย	: นางสาวชนวรรณ วัฒนานุกัศักดิ์
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	
	: พระราชสิทธิธมฺมณี (วิ.), ป.ธ.๘, พธ.บ., อ.ม.(ศาสนาเปรียบเทียบ)
	: ผศ.ดร.สมิทพิพล เนตรนิมิตรป.ธ.๘, พ.ม., พธ.บ.(ปรัชญา), พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), Ph.D. (Pali&Buddhist Studies), B.H.U., India
วันสำเร็จการศึกษา	: ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๔

บทคัดย่อ

การศึกษาปรากฏการณ์ในสังคมไทยกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาความฝันในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลที่ปรากฏในมหาสุบินชาดก และ ๓) เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ในสังคมไทยกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผลของการศึกษามีดังต่อไปนี้

๑. ความฝันส่งผลกระทบต่อจิตใจของมนุษย์ จึงอยู่ในความสนใจ ใคร่รู้มาเป็นเวลานานนับพันปีแม้นักวิทยาศาสตร์ปัจจุบันจะมีเครื่องมือสมัยใหม่ทดลองเกี่ยวกับความฝันแต่ก็ยังไม่อาจหาข้อสรุปเรื่องของความฝันได้อย่างสมบูรณ์ ทางตะวันตกกล่าวถึงความฝัน ว่าเป็นการแสดงออกของจิตใต้สำนึกของผู้ฝัน ซึ่งในความเป็นจริงไม่สามารถกระทำหรือได้รับการตอบสนองได้จึงถูกเก็บกดเอาไว้ในส่วนของจิตใต้สำนึก และจะถูกแฉ้มพรายออกมาในยามหลับและยังเป็นการชดเชยจิตใจ ของการเติมเต็มบางส่วนของที่ขาดหายไปในชีวิตประจำวันของผู้ฝันให้เกิดความสมดุลทางจิตใจ ในทัศนะของพระพุทธศาสนานั้น ความฝันเกิดจาก(๑) เพราะธาตุกำาริเบ (๒) เพราะอารมณ์ที่เคียดประสพ (๓) เพราะเทวดาสังหรณ์ (๔) เพราะบุญพินิมิต ความฝันจึงปรากฏแก่ปุถุชน ๔ ประเภท และอริยบุคคลเบื้องต้น ๓ ประเภท เพราะยังมีสัญญาวิปลาส ยังไม่สิ้นอาสวะกิเลสนั่นเอง.

๒. ความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล มีปรากฏในอรรถกถามหาสุบินชาดกว่า พระเจ้าปเสนทิโกศลฝันเห็นโคจำฝูง เห็นต้นไม้ เห็นแม่โค เห็นโคตัวผู้ เห็นม้า เห็นลาดทอง เห็นสุนัขจิ้งจอก เห็นหมอน้ำ เห็นสระโบกขรณี เห็นข้าวหุงไม่สุก เห็นไม้จันทร์ เห็นน้ำเต้าจมน้ำ เห็นหินลอยน้ำ เห็นกบกินงูเห่า เห็นหงษ์ทองแวดล้อมอิกา และฝันเห็นเสือเหลืองสะดุ้งกลัวแพะ ความฝัน

เหล่านี้ได้มีการตีความโดยพระอรรถกถาจารย์ว่าผลของพระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศล ยังไม่เกิดในรัชสมัยของพระองค์และในสมัยพระชนม์ชีพของพระพุทธเจ้า แต่จะเกิดในสมัยที่ผู้ปกครองไม่ตั้งอยู่ในธรรม ข้าราชการ สมณพราหมณ์ และคนทั้งหลายพากันทอดทิ้งธรรม ประพฤติทุจริตผิดศีลธรรม

๓. ความสอดคล้องของความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลกับปรากฏการณ์ในสังคมไทย มี ๔ ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ด้านพุทธบริษัท และด้านจริยธรรมส่วนบุคคล ความสอดคล้องนี้จะช่วยให้คนในสังคมไม่ตกอยู่ในความประมาท เพื่อป้องกันและแก้ไขความเลื่อมมิให้เกิดขึ้นหรือใช้เวลานานที่จะเกิด

Thesis Title :A Study of the Phenomena in Thai Society and King Pasendikosala's
Dream

Researcher : Miss Thanawan Wattananusak

Degree : Master of Arts (Buddhist studies)

Thesis Supervisory Committee ;

: Phra Rājsiddhimunī (Boonchit Ñaṅasaṅvaro)
Pali IX., B.A., Ph.D.

: Asst. Prof. Dr.Samiddipol Netnimit Pali
IX.,B.A.,
M.A., Ph.D. (Pali&Buddhist Studies).

Date of Graduation : 30 March 2011

ABSTRACT

The study of the phenomena and King Pasendikosala's dream is of three objectives. Namely:- 1. To study the dream in Theravāda Buddhist Scriptures. 2. To study King Pasendikosala's dream appearing in Mahāsupinajātaka and 3. To study the phenomena in Thai societies and King Pasendikosala's dream. This reach is a qualitative one. The results of the study of this research are as follows:-

1. The dream affects the human beings'minds. Thus the dream has been in the peoples'minds for 1,000 years. The present academics, thus, have a new instrument to test the dream, but they cannot find out the complete conclusion about the dream. In the western countries, the people talk about the dream that it is the dreamer's sub-consciousness. In fact, the dreamer cannot respond to the dream, so the dream is collected in the sub-consciousness and will appear at the moment of sleeping and repay the part of the mind in the dreamer's daily life to cause the mental balance to arise. In the Buddhist views, the dream arises from the relapse of the element, the received temperament, the deities' sign and the past sign. Thus, the dream arises to the 4 ordinary people and the 3 types of the lower noble peoples, because they are still of the wrong concepts and defilements.

2. King Pasendikosala's dream appears in the Mahāsupinajātaka Commentary as follows:- King Pasendikosala saw the head cow, the trees, the mother of the cows, the male cow,

the horse, the gold tray, the dog called “Cingcork”, the water pot, the Pokkharani Pond, the uncooked rice, the Candra Tree, the water pot under the water, the stone on the water, the frog eating the cobra, the golden phoenix around the crow. He also dreamed of the yellow tiger being afraid of the goat. All these dreams were explained by the Commentary Teachers that the results of King Pasendikosala’s dreams did not arise in his reign and at the Buddha’s time, but would arise at the age at which the administrator was not in the Dharma, the monks and the lay men, the officers including all the people did not pay attention to the Dharma and behaved wrongly not righteously according to the Dharma and the sītas.

3. The conformity of King Pasenadikosala’s deram with the phenomena appearing in Thai societies is of 4 sides, namely:- 1. the natural environment, 2. the politics the societies and the economics 3. the Buddhist assemblies and personal ethics. Such the conformity will help the people in societies not to fall in negligence (Pamāda_ just to prevent the disadvantages from arising or in taking a long time to arise.

กิตติกรรมประกาศ

ขอถวายความนอบน้อมแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรม และพระอริยสงฆ์
 คุณของพระรัตนไตรนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้มีจิตน้อมไปในกุศลธรรม กระตุ้นให้ผู้วิจัยใคร่ศึกษาหาความรู้
 ว่าอะไรคือสิ่งที่ถูกต้อง การได้อ่านตำรา สิ่งพิมพ์ของผู้แต่งทั้งหลาย ทำให้ผู้วิจัยไม่แน่ใจว่าผู้แต่งนั้น
 เชื่อถือได้แค่ไหน สิ่งทีกล่าวนั้นตรงตามหลักพระธรรมหรือไม่ จึงเป็นก้าวแรกที่ผู้วิจัยได้เข้ามาศึกษา
 ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สถาบันสงฆ์แห่งนี้ ซึ่งได้ตอบคำถามข้างต้นให้ผู้วิจัยมี
 ความเข้าใจ และดำเนินไปในทางที่ถูกต้อง จึงขอกราบขอบคุณมหาวิทยาลัย และคณาจารย์ทุกท่านที่
 ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้จนกระทั่งจบการศึกษา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ ก็ด้วยความมีจิตใจเอื้อเฟื้อของหลายท่านตั้งแต่พระราช
 สิทธิมณี (วิ.) ประธานกรรมการ ควบคุมดูแลงานวิจัยด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ กรรมการที่ปรึกษา
 ศศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิต ช่วยตรวจและชี้แนะอย่างรวดเร็ว พระมหาทวี มหาปัญญา ให้ความ
 กรุณาปรับเนื้อหาวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้อง ดร.จุฑามาศ วารีแสงทิพย์ เอื้อเฟื้อตรวจให้งานสมบูรณ์ขึ้น
 อาจารย์รังษิ สุทนต์ กรุณาให้คำปรึกษาสัญลักษณ์คำย่อ พระมหาบุญเลิศ ธรรมทสุลี ให้คำปรึกษาแนะ
 แนวการเขียนวิทยานิพนธ์ พระสุธีธรรมมานูวัตร(เทียบ สิริญาโณ) คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ความเมตตาผู้วิจัยอย่างมาก คอยห่วงใยนิสิต สอบถามเสมอมาตั้งแต่
 ยังไม่ดำรงตำแหน่งเป็นคณบดี พระครูวิสุทธิปริยัติคุณผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์
 และเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวกในสถานที่ และอุปกรณ์การศึกษา ในเวลาที่ผู้วิจัยไม่
 สะดวกใช้บริการห้องสมุดของมหาวิทยาลัย ขอขอบคุณพระเจ้าหน้าที่ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยทุก
 ท่าน และวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์อันเป็นสถานที่สะดวกแก่การเดินทาง และมีความคุ้นเคยอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ต้องขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นปี ๔๘ ทุกคน โดยเฉพาะคุณณฤมล วงศ์หิรัญपाल
 คุณจักรเรศ ศิริรังสี ที่คอยให้กำลังใจ คุณสุภา มาลากุล ณ อยุธา ผู้ช่วยเหลือเคียงข้างผู้วิจัยมาตลอด
 ขอขอบคุณบรรดาพี่และญาติในครอบครัวที่เป็นกำลังใจ ช่วยเหลือ อีกทั้งบริษัทเซ็นทรัลเทรดดิ้งที่ผู้วิจัย
 ทำงานอยู่ โดยมีคุณชนิตา วรวิทยาพันธ์ ผู้บังคับบัญชา ที่ให้เวลาในการทำงานวิจัย

กุศลจิตที่ทุกท่านมีต่อผู้วิจัย ขอกุศลกรรมนั้นพึงให้ท่านทั้งหลายมีความเจริญทั้งทางโลก
 และทางธรรม

นางสาว ชนวรรณ วัฒนานุกัตต์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๖
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๖
บทที่ ๒ ความฝันในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท	๘
๒.๑ ความหมายแห่งความฝัน	๘
๒.๒ สาเหตุแห่งความฝัน	๑๑
๒.๒.๑ ทศนะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท	๑๑
๒.๒.๒ ความฝันตามทศนะของวิชาการสมัยใหม่	๑๔
๒.๓. ประเภทของความฝัน	๑๖
๒.๓.๑ ทศนะในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๑๖
๒.๓.๒ ทศนความฝันในศาสตร์สมัยใหม่	๒๐
๒.๔ ความฝันสัมพันธ์กับการนอนหลับ	๒๒
๒.๕ ความสัมพันธ์ของจิตกับความฝัน	๒๔

๒.๖	ลักษณะแห่งความฝันในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๒๖
๒.๖.๑	ความฝันในพระวินัยปิฎก	๒๗
๒.๖.๒	พระสุบินของพระเจ้าสุทโธทนะ	๒๘
๒.๖.๓	พระสุบินของพระนางสิริมหามายา	๓๑
๒.๖.๔	พระสุบินของพระพุทธเจ้าก่อนตรัสรู้	๓๒
๒.๖.๕	พระสุบินของพระนางมัทรี	๓๔
๒.๗	บทสรุป	๓๔
บทที่ ๓	วิเคราะห์พระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศลที่ปรากฏในมหาสุบินชาดก	๓๖
๓.๑	พระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศล	๓๖
๓.๒	วิเคราะห์พระสุบินนิมิต	๔๘
๓.๒.๑	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๑	๔๘
๓.๒.๒	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๒	๕๑
๓.๒.๓	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๓	๕๓
๓.๒.๔	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๔	๕๖
๓.๒.๕	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๕	๕๘
๓.๒.๖	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๖	๖๒
๓.๒.๗	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๗	๖๕
๓.๒.๘	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๘	๖๘
๓.๒.๙	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๙	๗๓
๓.๒.๑๐	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๑๐	๗๗
๓.๒.๑๑	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๑๑	๘๒
๓.๒.๑๒	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๑๒	๘๗
๓.๒.๑๓	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๑๓	๘๙
๓.๒.๑๔	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๑๔	๙๕
๓.๒.๑๕	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๑๕	๙๘
๓.๒.๑๖	พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๑๖	๑๐๔
๓.๓	สรุป	๑๐๘

บทที่ ๔	ศึกษาปรากฏการณ์ในสังคมไทยปัจจุบันกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล	๑๑๓
	๔.๑ ปรากฏการณ์ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	๑๑๓
	๔.๒ ปรากฏการณ์ด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ	๑๑๖
	๔.๓ ปรากฏการณ์ด้านพุทธบริษัท	๑๒๔
	๔.๔ ปรากฏการณ์ด้านจริยธรรมส่วนบุคคล	๑๒๗
	๔.๕ สรุป	๑๓๓
บทที่ ๕	บทสรุป วิจารณ์ และข้อเสนอแนะ	๑๓๘
	๕.๑ บทสรุป	๑๓๙
	๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๔๔
	บรรณานุกรม	๑๔๕
	ประวัติผู้วิจัย	๑๔๙

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ ในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนอรรถกถาแปลใช้ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เรียงตามลำดับคัมภีร์ ดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(บาลี) =	วินัยปิฎก	มหาวิภังคปาติ	(ภาษาบาลี)
วิ.มหา.	(ไทย) =	วินัยปิฎก	ภิกขุวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(บาลี) =	วินัยปิฎก	มหาวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
วิ.ม.	(ไทย) =	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ป.	(บาลี) =	วินัยปิฎก	ปริวารปาติ	(ภาษาบาลี)
วิ.ป.	(ไทย) =	วินัยปิฎก	ปริวารปาติ	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(บาลี) =	สุตตนต์ปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ม.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(บาลี) =	สุตตนต์ปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปัณณาสกั	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(บาลี) =	สุตตนต์ปิฎก	องคฺคตฺตรนิกาย	ติกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.ติก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังกฺคตฺตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุก.	(บาลี) =	สุตตนต์ปิฎก	องคฺคตฺตรนิกาย	จตุกฺกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.จตุก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังกฺคตฺตรนิกาย	จตุกฺกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจ.	(บาลี) =	สุตตนต์ปิฎก	องคฺคตฺตรนิกาย	ปญจกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.ปญจ.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังกฺคตฺตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก.	(บาลี) =	สุตตนต์ปิฎก	องคฺคตฺตรนิกาย	ฉกฺกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.ฉก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังกฺคตฺตรนิกาย	ฉกฺกนิบาต	(ภาษาไทย)

อ.ทสก.	(บาลี) =	สุตตนต์ปิฎก	อ.อ.อ.อ.อ.อ.	ทสกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อ.ทสก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อ.อ.อ.อ.อ.	ทสกนิปาต	(ภาษาไทย)
พ.ธ.	(บาลี) =	สุตตนต์ปิฎก	พ.พ.พ.พ.พ.	ธมมปทปาติ	(ภาษาบาลี)
พ.ธ.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	พ.พ.พ.พ.พ.	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
พ.ชา.	(บาลี) =	สุตตนต์ปิฎก	พ.พ.พ.พ.พ.	ชาดกปาติ	(ภาษาบาลี)
พ.ชา.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	พ.พ.พ.พ.พ.	ชาดกปาติ	(ภาษาไทย)
พ.ม.	(บาลี) =	สุตตันตปิฎก	พ.พ.พ.พ.พ.	ปฏิสัมภิทามรรคปาติ	(ภาษาบาลี)
พ.ป.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	พ.พ.พ.พ.พ.	ปฏิสัมภิทามรรคปาติ	(ภาษาไทย)

พระวินัยอรรถกถา

วิ.มหา.อ.	(ไทย) =	วินัยปิฎก	สมันตปาสาทิกา	มหาวิภังคอฎฐกถา	(ภาษาไทย)
วิ.ม.อ.	(ไทย) =	วินัยปิฎก	สมันตปาสาทิกา	มหาวิภังคอฎฐกถา	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎกอรรถกถา

พ.ชา.อ.	(ไทย) =	พ.พ.พ.พ.พ.	ชาดกอรรถกถา	(ภาษาไทย)
พ.เถรี.อ.	(ไทย) =	พ.พ.พ.พ.พ.	เถรีคาถาอรรถกถา	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมอรรถกถา

อ.ภ.วิ.อ.	(ไทย) =	อ.ภ.อ.ภ.อ.ภ.	วิภังค	สัมโมหวิโนทนีอฎฐกถา	(ภาษาไทย)
อ.ภ.สง.อ.	(ไทย) =	อ.ภ.อ.ภ.อ.ภ.	ธรรมสังคณี	อฎฐสาลินีอฎฐกถา	(ภาษาไทย)

การอ่านคำย่อ

เช่น วิ.ม. (บาลี) ๕/๒๘๕/๔๖, วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๘๕/๗๑. หมายถึง วินัยปิฎก มหาจุลคปาติ เล่ม ๕ ข้อ ๒๘๕ หน้า ๔๖ ฉบับ มหาจุฬาฯ ปีก ๒๕๐๐ หรือวินัยปิฎก มหาวรรค (ไทย) เล่ม ๕ ข้อ ๒๘๕ หน้า ๗๑ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะอ้างลำดับเล่มในชุด ๘๑ เล่มที่ ๕๔ หน้า ๔๕๖

วิ.มหา.อ. (ไทย) ๑/๕๗. หมายถึง สมณุตปาสาทิกา มหาวิงคอกฎฐกถา เล่ม ๑ หน้า ๕๗ ฉบับ
มหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๓๔

ชุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๗๕-๗๖. หมายถึง ธมฺมปทฎฐกถา เล่ม ๑ หน้า ๗๕-๗๖ ฉบับมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย

ชุ.เถรี.อ. (ไทย) ๕๔/๔๕๖ หมายถึง พระสูตรต้นตปิฎก ชุททกนิกายเถรีคาถาอรรถกถา
เล่ม ๕๔ หน้า ๔๕๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความฝัน เป็นเรื่องที่อยู่กันดีของคนทั้งหลาย เพราะไม่ว่าใคร ๆ ทุกคนย่อมเคยฝันกันมาแล้ว มากบ้าง น้อยบ้าง จริงบ้าง ไม่จริงบ้าง ความฝันนั้นบางครั้งนำแปลกประหลาดน่าอัศจรรย์ เป็นเรื่องปรากฏขึ้นมาจริง ๆ ที่แจ่มใส เหมือนภาพยนตร์ที่ฉายอยู่ต่อหน้าในเวลาอันหลับ และ ความฝันเกิดขึ้นได้กับคนทั่วไปโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ ไม่เลือกว่าเป็นเด็กหรือเป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้หญิงหรือเป็นผู้ชาย ร่างกายสวยหรือทุพพลภาพ นอกจากนี้ แม้ในเรื่องความเป็นหรือความตาย ก็เอามาฝันได้ ตลอดทั้งความฝันที่บางทีบังเกิดเป็นความจริงขึ้นได้ในเวลาต่อมาก็มี หรือบางทีความฝันที่มีได้เป็นความจริงเลยแม้แต่น้อย ก็อาจปรากฏขึ้นได้เสมอเช่นกัน

ด้วยสาเหตุดังกล่าว มนุษย์จึงมีความสนใจในเรื่องของความฝันมาเป็นเวลานานนับด้วยพันปี มนุษย์ทุกยุคทุกสมัยต่างก็กระตือรือร้นอยากจะทราบ ว่า ความฝันนั้นคืออะไร แต่แม้จะยาวนานอย่างไร แม้ในวิทยาการปัจจุบันที่มีเครื่องมืออันทันสมัยทดลองเกี่ยวข้องกับความฝันนั้นก็ยังไม่สามารถสิ้นสุดเกี่ยวกับข้อสรุปเกี่ยวกับเรื่องของความฝันได้อย่างสมบูรณ์ มีเพียงความรู้ในระดับทฤษฎีเกี่ยวกับความฝันเท่านั้นเอง

ความฝันในพระพุทธศาสนา มิใช่วิสัยของปุถุชนทั้งหลายที่จะค้นคว้าหาความจริงเอาเองได้ หากแต่จะต้องอาศัยสัพพัญญุตญาณ ความตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ซึ่งไม่มีกิเลสอันเป็นเครื่องเศร้าหมองดองอยู่ภายในจิตใจ^๑

ในพระไตรปิฎกมีตัวอย่างความฝันที่เกิดขึ้นจริงซึ่งเป็นอุปพณิमतที่เกี่ยวกับ “พระโพธิสัตว์ก่อนพระองค์จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้า พระโพธิสัตว์จะเกิด มหาสุบิน ๕ ประการ”^๒ หลังจากพระองค์พิจารณาความฝันที่เกิดขึ้นแล้ว พระองค์ทรงมีความมั่นใจว่าพระองค์จะได้ตรัสรู้

^๑ บุญมี เมธางกูร, ความฝัน, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, ๒๕๓๕), หน้า ๑-๒.

^๒ อก.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๕๖/๓๓๕.

พระสัมโพธิญาณอันยอดเยี่ยม พระสุบินที่เกิดกับพระโพธิสัตว์นี้จัดว่าเป็นความฝันในระดับปัจเจกบุคคล หากเป็นความฝันที่การทำนายถึงผลกระทบหรืออิทธิพลกว้างขวางต่อคนในสังคมนั้น ในทางพระพุทธศาสนาก็มีความฝันลักษณะนี้เช่นกัน ดังปรากฏในมหาสุบินชาดก^๓ กล่าวถึงความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ซึ่งมีการอธิบายความโดยอรรถกถาจารย์^๔ จากเนื้อหาในอรรถกถาพบว่า “มหาสุบินชาดกมีลักษณะแตกต่างจากนิทานชาดกเรื่องอื่น ๆ คือ มีการตีความข้อความคาถาในภาษาบาลีที่สะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตในสังคม โดยใช้พฤติกรรมของสัตว์ ต้นไม้ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ มาตีความเปรียบเทียบเป็นอุปมาอุปไมย”^๕ ยกตัวอย่าง ในความฝันข้อที่ ๒ เกี่ยวกับต้นไม้ ซึ่งได้ตีความว่าหมายถึงเด็ก ๆ จะมีราคาเร็วกว่าปกติก่อนวัยอันควร เมื่อเทียบเคียงกับสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบันแล้ว จะพบสภาพดังกล่าวจากสื่อสิ่งพิมพ์ให้สังคมได้รับรู้จากการมั่วสุมทางเพศของเด็กนักเรียน การมีครรภ์แล้วทำลายทารกทิ้งตามห้องน้ำ หรือถึงขยะ นอกจากนี้ยังมีปรากฏการณ์อื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยแล้ว ไม่ว่าจะเป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรงขึ้นกว่าเดิม ปัญหาการทุจริตในระดับฝ่ายบริหาร หรือแม้ในวงการของพระสงฆ์ก็ประพุดติฝิดพระวินัย ให้คำสอนนอกพระธรรมแก่พุทธศาสนิกชน ปรากฏการณ์เหล่านี้ได้ถูกมองว่าน่าจะเป็นสิ่งที่ได้เกิดขึ้นจริงในเวลาอันใกล้

เนื่องจากการตีความความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลในมหาสุบินชาดกโดยพระอรรถกถาจารย์เกี่ยวข้องกับสังคม ซึ่งวิจัยมองเห็นว่า เป็นประโยชน์กับยุคสมัยปัจจุบัน เพราะสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการเฝ้าระวัง และป้องกัน รวมไปถึงแก้ปัญหาเฉพาะบางอย่างต่อโทษภัยของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งมนุษย์เราไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นได้จริง ให้ได้ตระหนักรู้ล่วงหน้า และหาทางออกจากโทษของสิ่งนั้นด้วยความเหมาะสมถูกต้องตามธรรม ด้วยความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมาทั้งหมด ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปรากฏการณ์ในสังคมไทยที่มีความเชื่อมโยงกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลอย่างไร

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความฝันในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลที่ปรากฏในมหาสุบินชาดก

^๓ บุ.ชา. (ไทย)๒๓/๑๗/๑๒.

^๔ บุ.ชา.อ. (บาลี)๑/๑๒๘-๑๔๓.

^๕ เทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก”, วิทยานิพนธ์

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ในสังคมไทยกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Documentary Research) โดยอาศัย ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และพระไตรปิฎกทั้งฉบับภาษาไทย ภาษาบาลี และคัมภีร์อรรถกถา

ด้านรายละเอียดของการอธิบาย ผู้วิจัยจะได้เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เขียนโดย นักวิชาการทั่วไป แล้วนำเสนอในรูปแบบของการเรียบเรียงเอกสารตามนัยและกรอบของการวิจัย

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ความฝันในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลที่ปรากฏในมหาสุบินชาดกเป็นอย่างไร

๑.๔.๓ ปรากฏการณ์ในสังคมไทยปัจจุบันกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลเป็น เช่นไร

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑. ความฝัน หมายถึง การเห็นเป็นเรื่องราวเมื่อหลับ เป็นภาวะที่สามารถรับรู้ เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่กำลังหลับ เรื่องที่ฝันอาจเป็นเรื่องจริงหรือไม่จริงก็ได้ ขึ้นอยู่กับ เหตุปัจจัยที่เกิดขึ้นขณะนั้นเป็นสำคัญ ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มุ่งเอาความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล

๑.๕.๒. ปรากฏการณ์ในสังคม หมายถึง เหตุการณ์ เรื่องที่เกิดขึ้นในสังคม

๑.๕.๓. พระเจ้าปเสนทิโกศล หมายถึง พระราชาผู้ปกครองเมืองสาวัตถีในสมัย พุทธกาล ผู้ทรงสุบินนิมิต ๑๖ ประการ

๑.๕.๔ การตีความ หมายถึง ลักษณะของการอธิบายความหมายในพระไตรปิฎกของ อรรถกถาจารย์

๑.๕.๕ คำทำนาย หมายถึง คำอธิบายปรากฏการณ์ความฝัน มติของอรรถกถาจารย์ รู้ความหมายกันโดยเรียกว่า พุทธทำนาย

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง มีเอกสารและงานวิจัยที่น่าสนใจศึกษาในแง่มุมที่แตกต่างกันไป แต่สามารถนำมาช่วยเสริมความรู้แก่กันและกันได้โดยเอกสารและงานวิจัยเหล่านี้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงความฝัน ๑๖ ประการ ของพระเจ้าปเสนทิโกศล และการตรัสตอบของพระพุทธเจ้าในหนังสือ “เกี่ยวกับท่านายปัดเวนท์” ว่า เมื่อเราอ่านเรื่องนี้ด้วยการพิจารณาดูให้ดี จะพบเจตนาเดิมของท่าน (พระพุทธเจ้า) ว่า เป็นไปในทางให้คนเรารู้ตัวล่วงหน้าถึงความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ของโลกมากกว่าที่จะให้เชื่อว่าเป็นเช่นนั้นไปทุกตัวอักษร แม้ว่าเรื่องที่กล่าวมานั้นในบัดนี้รับรองกันเป็นเรื่องจริงอยู่มากก็ตาม โลกนี้เอาแน่เอานอนกะมันที่ไหนได้ ในเมื่อมันอาจเปลี่ยนแปลงไปกลับมา หน้ามือเป็นหลังมืออยู่เช่นนี้ พระเจ้าปเสนทิจะฝันจริงหรือไม่ นั่นเราไม่คิดก็ได้ ไม่เป็นปัญหาสำคัญ แต่ปัญหาสำคัญนั้นอยู่ที่ว่า เราจะทำตัวเราเองให้เหมาะกับที่จะเป็นอยู่ในโลกอันไม่แน่นอนนี้ได้อย่างไรเท่านั้น^๖

๑.๖.๒ ทองย้อย แสงสินชัย ได้กล่าวถึงต้นเค้าการพยากรณ์ที่ปรากฏในวรรณคดีพุทธศาสนา โดยเริ่มจากความเชื่อปรัมปราของชาวพุทธไทยโบราณในคำกลอนทำนายฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ในคัมภีร์อรรถกถาชาดกหรือ ชาตกัฏฐกถา ที่ตีความข้อความที่ปรากฏในมหาสุบินชาดก ขุททกนิกาย เอกนิบาต นอกจากนั้นยังปรากฏในคัมภีร์สารัตถทีปนี ซึ่งเป็นคัมภีร์ชั้นฎีกาสายพระวินัยปิฎก คัมภีร์ชาตกัฏฐกถาหรืออรรถกถาชาดกที่แต่งขึ้นอธิบายข้อความในมหาสุบินชาดกที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ขุททกนิกาย เอกนิบาต นอกจากจะกล่าวถึงการพยากรณ์ตามคัมภีร์ข้างต้นแล้วผู้เขียนยังให้ความเห็นและอธิบายเพิ่มเติมอย่างน่าสนใจนับได้ว่าการตีความสู่ออนาคตเพื่อความเข้าใจแนวโน้มของสถานการณ์ทางจริยธรรมนั้น ในพุทธศาสนานั้นมีหลักฐานที่สามารถอ้างอิงได้อย่างชัดเจน^๗

๑.๖.๓ หลวงวิจิตรวาทการ ได้กล่าวว่า ความฝันของมนุษย์เป็นเรื่องลึกลับ แม้ว่านักปราชญ์นักวิจัยคนสำคัญหลายท่านในโลกจะทดลองหรือค้นคว้ามาตลอดชีวิต ก็ยังไม่สามารถจะเผยความลึกลับเรื่องความฝันได้ครบถ้วนได้ทุกอย่าง และทั้ง ๆ ที่นักค้นคว้ายิ่งใหญ่ผู้นั้น จะพยายามอธิบายความฝันในแง่วิชาการวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ก็ดี ความเชื่อของมนุษย์ทั่วโลกที่ว่า

^๖ พุทธทาสภิกขุ, มรดกทางปัญญาเพื่อเยาวชนไทย : เกี่ยวกับท่านายปัดเวนท์, (กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๐.

^๗ ทองย้อย แสงสินชัย, คำทำนายฝันครั้งประวัติศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณการพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๒๐ .

ความฝันอาจจะเป็นนิมิตหมายหรือเรื่องทำนายอะไรอย่างหนึ่งนั้น ก็ยังไม่หมดไปจากความคิดความเชื่อของมนุษย์^๘

๑.๖.๔ อารยัน ได้กล่าวถึงพุทธทำนายในคัมภีร์ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้แล้วยังได้นำเอาความรู้สาขาต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ และปรัชญา เป็นต้น มาบูรณาการโดยมองจากอดีตชี้ให้เห็นสภาวะการณ์ในปัจจุบัน และมองผ่านไปถึงแนวโน้มในอนาคตได้อย่างสอดคล้องกัน^๙

๑.๖.๕ รังษี สุนทรต์ อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เขียนบทความเรื่อง พุทธทำนาย ๑๖ ข้อ ไว้ในวารสาร วิทยญาณ พอสรุปได้ดังนี้ มหาสุบิน หมายถึง ความฝันที่สำคัญเกิดจากเหตุการณ์ ๔ อย่าง ธาตุกำเริบ อารมณ์ที่เคยรับรู้มาก่อน เทวดาคลใจ และบุญนิมิต (ลางบอกเหตุดีเหตุร้าย) ซึ่งความฝันสองอย่างแรกไม่เป็นความจริงอย่างที่สามเป็นจริงก็มี ไม่เป็นจริงก็มี แต่ที่เป็นจริงแน่นอนคืออย่างที่สี่ ความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ๑๖ ข้อ จัดเป็นบุญนิมิตคือลางบอกเหตุดีเหตุร้าย ข้อความที่พระพุทธเจ้าทรงพยากรณ์เป็นถ้อยคำที่อนุวัตตามสภาพแวดล้อม เช่น ผู้นำประเทศ ใ้ว่าพระราชา เพราะสมัยนั้นเป็นสมัยแห่งสมบูรณาญาสิทธิราช ถ้ามายังสมัยนี้ เช่น ในประเทศไทย ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ก็หมายถึงพระมหากษัตริย์และคณะรัฐบาล ตัวอย่างเช่น พุทธทำนายข้อที่แปด ทรงทำนายว่า พระราชาตกยกานั้นหมายถึง คณะรัฐบาลด้วย และการที่พระราชากณฑ์ประชาชนให้ทำการเพาะปลูกนั้นทรงใช้ถ้อยคำตามสภาพแวดล้อม ปัจจุบันนี้รวมกิจกรรมทุกอย่างที่จะได้เงินได้ทอง ได้ทรัพย์สินมาให้ทางบ้านเมือง ในพุทธทำนายข้ออื่นก็เช่นเดียวกัน ลองคิดเทียบเคียงเป็นการฝึกสมองคำสอนของพระพุทธเจ้าบางครั้งก็ต้องใช้หลักการที่เรียกว่า อนุโลม เช่น หลักการทางพระวินัยที่ว่า อะไรที่ไม่ได้อนุญาต ถ้าเข้ากับอนุญาต ถือว่าอนุญาต อะไรที่ไม่ได้ห้าม ถ้าเข้าของที่ห้ามถือว่าห้าม^{๑๐}

๑.๖.๖ นายเทพพร มังธานี ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก ได้กล่าวว่า ในมหาสุบินชาดก มีประเด็นการตีความแบบอุปมาอุปไมยข้ามกาลสมัย แสดงให้เห็นว่า ปราภฏการณ์ที่เป็นปัญหาทางจริยธรรมนั้นเกี่ยวข้องกับทั้งส่วนบุคคลสังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งเกิดในลักษณะเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน โดยมีต้นตอของปัญหาทั้งหมดอยู่

^๘ หลวงวิจิตรวาทการ, ความฝัน, (กรุงเทพมหานคร : สารมวลงชน, ๒๕๓๒), หน้า ๑๒.

^๙ อารยัน, วิจารย์พุทธทำนาย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ, ๒๕๑๕), หน้า ๔๒.

^{๑๐} รังษี สุนทรต์ “พุทธทำนาย ๑๖ ข้อ” วิทยญาณ ชุดที่ ๓๖ ฉบับที่ ๔-๘ (เมษายน – สิงหาคม ๒๕๓๔), หน้า ๓๖-๔๘.

ที่อภุศลมูลที่ฝังแน่นในจิตใจของมนุษย์และผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่ามหาสุบินชาดกได้เสนอปัญหาทางจริยธรรมในสังคมไทยร่วมสมัย และการแก้ปัญหาเหล่านั้นต้องมุ่งให้เกิดความสมดุลระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ^{๑๑}

๑.๖.๗ พระมหาลำพันธ์ จิตรีตโน (อุดมรัตน์) ได้ศึกษาถึงมโนทัศน์เรื่องความฝัน สาเหตุของการเกิดความฝัน และผลของความฝันที่มีต่อการดำเนินชีวิตตลอดถึงวิธีการแก้ไข ผลกระทบของความฝัน ที่มีต่อการดำเนินชีวิตของผู้มีความเชื่อเรื่องความฝันตามวิธีของพุทธปรัชญา ความฝันในความหมายของพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นเกิดจากการทำงานอันสลับซับซ้อนของจิต ซึ่งมีเหตุสนับสนุนให้เกิดขึ้นหลายอย่าง และมูลเหตุแห่งความฝันนี้เอง บ่งบอกถึงความแม่นยำของความฝันที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง^{๑๒}

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้ง ๗ เรื่องข้างต้น พอสรุปภาพรวมได้ว่า เอกสารของหลวงวิจิตรวาทการ กล่าวถึงความฝัน การทำนาย และการแปลความฝันของบุคคลต่างๆ โดยเฉพาะชาวตะวันตก ส่วนงานวิจัยของ พระมหาลำพันธ์ จิตรีตโน กล่าวถึงความฝัน สาเหตุวิเคราะห์ความฝันกับความเชื่อ และความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล โดยสรุป ทั้งสองงานนี้ให้ภาพรวมเกี่ยวกับความฝัน แต่ไม่ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบกับสถานการณ์ปัจจุบัน อนุกรมวิธานสามารถนำมาเป็นพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงในงานวิจัยชิ้นนี้สมบูรณ์ขึ้น ส่วนผลงานของท่านพุทธทาสภิกขุ และ รังษิ สุทนต์ เป็นการอธิบาย ขยายความ จากข้อความในอรรถกถาชาดกเกี่ยวกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล อันเป็นประโยชน์ให้เกิดความชัดเจนขึ้น แต่ก็ยังไม่มีการเปรียบเทียบ กับสังคมปัจจุบัน สำหรับงานของทองย้อย แสงสินชัย และอรยัน ได้อธิบายการทำนายความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล โดยนำความรู้ทางประวัติศาสตร์ มาสอดแทรก ตลอดจนแสดงความคิดเห็นในสถานการณ์ยุคสมัยนั้นในลักษณะทั่ว ๆ ไป ส่วนงานวิจัยของนายเทพพร มังธานี ได้วิเคราะห์การตีความความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล เชิงจริยธรรม โดยนำหลักกรรมมาอธิบาย ซึ่งทั้ง ๓ ชิ้นงานนี้มีความสอดคล้องและสามารถนำมาเชื่อมโยงกับงานวิจัยครั้งนี้ได้ แต่เอกสารและงานวิจัยเหล่านี้เป็นการกล่าวถึงหลักการ โดยรวม ไม่ได้จำเพาะเจาะจง ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยครั้งนี้คือศึกษาความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล โดยมุ่งศึกษาว่าสามารถนำมาเชื่อมโยงหรือเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยให้เห็นเด่นชัดได้หรือไม่

^{๑๑} นายเทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล ๒๕๔๒), หน้า ๓๐ .

^{๑๒} พระมหาลำพันธ์ จิตรีตโน , “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความฝันในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ปริญญาสาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๕๐), หน้า ๓๐ .

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีขั้นตอนดังนี้

๑.๗.๑ รวบรวมข้อมูลจากปฐมภูมิคือพระไตรปิฎก

๑.๗.๒ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิคืออรรถกถา ฎีกา เอกสารที่เป็นตำราวารสาร บทความ หนังสือพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากทางอินเทอร์เน็ต

๑.๗.๓ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

๑.๗.๔ เรียบเรียง นำเสนอผลการวิจัย

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบความหมาย ประเภท สาเหตุความฝันในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๒ ทำให้ทราบความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลที่ปรากฏในมหาสุบินชาดก

๑.๘.๓ ทำให้ทราบปรากฏการณ์ในสังคมไทยปัจจุบันกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล

บทที่ ๒

ความฝันในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

เมื่อกล่าวถึง “ความฝัน” ถือได้ว่า เป็นปรากฏการณ์ทางจิตอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในขณะที่หลับ เมื่อจิตเข้าสู่ภวังค์ หรือตกภวังค์ก็จะเกิดเหตุการณ์ที่เป็นเรื่องราวขึ้นมา ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ความฝันมีกระบวนการทำงานที่เรียกว่า สุปินวิถี ซึ่งหมายถึงวิถีจิตที่เกิดขึ้นในขณะที่หลับไม่สนิท เรียกความเป็นไปของจิตในเวลานั้นว่า สุปินหรือฝัน ซึ่งผู้ศึกษาจะได้ศึกษาถึงความฝันและความหมายว่าเป็นอย่างไรเป็นลำดับต่อไป

๒.๑ ความหมายแห่ง “ความฝัน”

คำว่า “ฝัน” เป็นคำในภาษาไทย แปรมาจากภาษามคธว่า “สุปิน” หรือที่เรียกว่า “สุบิน” คำว่า “สุบิน” คือ ความฝัน มีความหมายว่า เรื่องราวที่ปรากฏเห็นในเวลาหลับ ดังพระบาลีว่า “สุปินนุเตว สุวณฺณปาทपी ความว่า ความฝันนั้นแลชื่อว่า สุปินนตะ ประหนึ่งฝันไม่ทองที่ปรากฏในความฝันนั้น”^๑

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้ให้ความหมายของคำว่าฝันไว้ว่า “คำว่า “ฝัน” หมายถึง การเห็นเป็นเรื่องราวเมื่อหลับ, นึกเห็น และนึกเห็นสิ่งที่เป็นไปได้”^๒

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ ให้ความหมายของคำว่าโดยนัยเดียวกันว่า “คำว่า ฝัน หมายถึงการเห็นเป็นเรื่องราวเมื่อหลับโดยปริยาย หมายถึง การนึกเห็นในขณะที่ตื่นอยู่ ซึ่งไม่อาจจะเป็นจริงได้”^๓

วารีญา กวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม ให้ความหมายไว้อย่างน่าสนใจว่า ความฝันเป็นกระบวนการทำงานของจิตอย่างหนึ่ง ที่แสดงถึงสภาพทางจิตใจของบุคคล ทั้งในส่วนที่เป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของชีวิต ความฝันมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์

^๑ จุ.เถรี.อ. (ไทย) ๕๔/๔๖๕.

^๒ ทวีศักดิ์ ญาณประทีป, พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. ๒๕๓๐, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔), หน้า ๑๖๒.

^๓ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๘.

สำคัญ ๆ ในชีวิต มีอิทธิพลต่อผู้ฝันและบุคคลใกล้ชิด อิทธิพลของความฝัน จะมีมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละคน โดยทั่วไปแล้วถ้าบุคคลใดฝันดีก็จะมีอารมณ์แจ่มใส ถ้าฝันร้ายก็就会有ความวิตกกังวล อารมณ์ขุ่นมัว สภาพของอารมณ์ย่อมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมที่แสดงออก ความฝันจึงเป็นที่สนใจทั้งทางฝ่ายพระพุทธศาสนาและนักจิตวิทยาวิเคราะห์มาก โดยเฉพาะนักจิตวิทยาวิเคราะห์เห็นว่า ความฝันเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะสืบสาวไปหาสาเหตุของสภาพจิตที่ผิดปกติ ความฝันจึงไม่ใช่สิ่งที่ไร้สาระอีกต่อไป ตรงข้ามกลับเป็นสิ่งที่น่าศึกษาค้นคว้าให้เข้าใจสภาพจิตใจของมนุษย์ที่มีบทบาทต่อการแสดงออกและการดำเนินชีวิตเป็นอย่างยิ่ง^๔

บุญมี เมธางกูร กล่าวว่า

ความฝัน หมายถึง นิमितที่เกิดขึ้นแก่จิตขณะเข้าและออกจากภวังค์ (จิตไม่ขึ้นสู่วิถี) กระบวนการทำงานของความฝันเรียกว่า สุบินวิถี สุบินวิถี เป็นวิถีที่มีความยินดี คิดใจในการเสพอารมณ์ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ของบรรดาผู้ที่ยังอยู่ในทุกตัญญิมและสุคติภูมิ มีเปรต อสุรกาย มนุษย์ และเทวดาเป็นต้น เช่น เห็นรูปแล้วคิดใจในรูป ได้ยินเสียงแล้วคิดใจในเสียง คิดนึกอะไรสนุกแล้วคิดใจในเรื่องสนุกนั้น อารมณ์เหล่านี้เราเรียกว่า “กามขวนม โนนทวารวิถี” การงานของจิตในขณะฝันนั้น ไม่อาจเกิดทางปัญญาทวารได้เลย แต่อาจเกิดจากการกระทบผ่านจากทวารอื่นมาก่อนแล้ว จึงกระเทือนเข้าไปถึงใจ ตัวอย่างเช่น คนถูกน้ำรดที่มือ แล้วก็ฝัน (ทางมนทวาร) ว่า ได้ลุยน้ำ เป็นต้น ฉะนั้น ความฝันจึงเป็นกระบวนการทำงานของจิตอย่างหนึ่ง ซึ่งทางพระพุทธศาสนาใช้คำว่า สุบินวิธินั้น แบ่งออกเป็น ๔ วาระ ดังนี้ (๑) สุบินวิถีที่เป็น ตทาลัมพนวาระ วิธินี้มีกำลังมาก เป็นวิถีที่มีความฝันในเรื่องที่คิดใจมาก หรือเสียใจมาก อารมณ์ที่มากกระทบแรงเป็นพิเศษ หรือจะฝันเรื่องอะไรก็ตามที่มีความกระเทือนใจแรง ตทาลัมพนะก็ย่อมเกิดขึ้นต่อท้ายวิถีเพื่อยึดหน่วงอารมณ์ (๒) สุบินวิถีที่เป็น ขวนวาระ วิธินี้มีกำลังน้อยกว่า ตทาลัมพนะหน้อยหนึ่ง ขวนจิตสิ้นสุดแล้ว ก็หมดวิถี เป็นภวังค์ต่อไป (๓) สุบินวิถีที่เป็น โวฏฐัพพนวาระ คือกระทบกับอารมณ์แล้ว แต่ไม่แรง วิถีจิตก็เกิดเพียง ภวังค์จลนนะ ภวังค์ปัจเจกนะ แล้วก็มโนทวารวชชนะ แล้วก็ก็เป็นภวังค์ เพียงเท่านั้นเอง ไม่เลยไปถึงขวนะ จึงไม่ได้เสพอารมณ์ ตื่นขึ้นมาจะเล่าความฝันไม่ได้เลย เพราะจิตไม่เลยมาถึงการเสพอารมณ์ ความยินดีอินร้ายจึงยังไม่เกิด (๔) สุบินวิถีที่เป็น โมฆวาระ แปลว่า เสียเปล่า วิธินี้ก็เป็นเพียง

^๔วาริญา ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, จิตวิทยาพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ชีวากัณฑ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๗.

ภวังคจนแล้วเป็นภวังค์เลย แปลว่า กระเทือนแล้วไหวเท่านั้น เมื่อตื่น จะรู้สึกคล้ายๆ นอนหลับไม่สนิทเท่านั้น

สุบินวิธิตที่เป็น ตทาลัมพนวาระและชวนวาระ คือ ความฝันที่ผู้ฝันสามารถรู้เรื่องราวได้ ชัดเจนมาก และชัดเจนน้อยตามลำดับ คือ เข้าถึงการเสพอารมณ์นั้น ย่อมเป็นไปได้ทั้งกุศลชวณะและอกุศลชวณะ เป็นได้ทั้งบุญและบาป เรียกสุบินวิधिทั้ง ๒ วาระนี้ว่า กุสลากุสสุบินวิधि แต่เป็นบุญบาปที่เกิดในขณะฝัน เจตนามีกำลังน้อย ไม่แรงกล้าเหมือนขณะตื่น จึงไม่สามารถนำปฏิสนธิ คือ นำเกิดในสุคติและทุคติได้ ดังนั้น จึงไม่ถึงความเป็นกรรมผล ส่วนสุบินวิधिที่เป็น โวภูฐัพพนวาระและโมฆวาระนั้น เป็นความฝันที่เข้าไม่ถึงการเสพอารมณ์ คือ จิตที่ทำงานไม่ถึงชวณะ ไม่มีการเสพอารมณ์ในวิธินี้ เพราะกำลังการกระทบอ่อนเกินไป จึงไม่เกิดจนสุคติ ผู้มีอารมณ์ไม่อาจรู้นิมิตในฝันของตนได้ ตื่นขึ้นมาแล้วก็นึกถึงเรื่องของความฝันไม่ออก เพียงแต่รู้สึกว้าหลังไม่สนิทเท่านั้น จึงจัดเป็น อัพยาทสุบินวิधि ไม่เป็นบุญ ไม่เป็นบาป^๕

สรุปได้ว่า ความฝันหมายถึง เรื่องราวที่ปรากฏเห็นในเวลาหลับ เป็นกระบวนการทำงานของจิตอย่างหนึ่ง ที่แสดงถึงสภาพทางจิตใจของบุคคลทั้งในส่วนที่เป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ความฝันมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในชีวิต มีอิทธิพลต่อผู้ฝันและบุคคลใกล้ชิด เป็นนิมิตที่เกิดแก่จิตขณะเข้าและออกจากภวังค์ (จิตไม่ขึ้นสู่วิถี) กระบวนการทำงานของความฝันเรียกว่า สุบินวิधि การงานของจิตในขณะฝันนั้น ไม่อาจเกิดทางปัญจทวารได้เลย แต่อาจเกิดจากการกระทบผ่านจากทวารอื่นมาก่อนแล้ว จึงกระเทือนเข้าไปถึงใจ สุบินวิधिที่เป็น ตทาลัมพนวาระและชวนวาระ คือ ความฝันที่ผู้ฝันสามารถรู้เรื่องราวได้ ชัดเจนมาก และชัดเจนน้อยตามลำดับ คือ เข้าถึงการเสพอารมณ์นั้น เรียกว่า กุสลากุสสุบินวิधि เป็นบุญบาปที่เกิดในขณะฝัน เจตนามีกำลังน้อย ไม่แรงกล้าเหมือนขณะตื่น จึงไม่สามารถนำเกิด สุบินวิधिที่เป็น โวภูฐัพพนวาระและโมฆวาระนั้น เป็นความฝันที่เข้าไม่ถึงการเสพอารมณ์ คือ จิตที่ทำงานไม่ถึงชวณะ เพราะกำลังการกระทบอ่อนเกินไป จึงไม่เกิดจนสุคติ ผู้มีอารมณ์ไม่อาจรู้นิมิตในฝันของตนได้ ตื่นขึ้นมาแล้วก็นึกถึงเรื่องของความฝันไม่ออก เพียงแต่รู้สึกว้าหลังไม่สนิทเท่านั้น

^๕ ดูรายละเอียดใน บุญมี เมธางกูร, ความฝัน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สนพ. สยามประเทศ, ๒๕๓๕), หน้า ๒๔๒-๒๔๔ และพระศรีวิสุทธิกวี (พิจิตร จิรัฐวณฺโณ), จิตวิทยาในพระอภิธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๖๖-๗๓.

๒.๒ สาเหตุแห่งความฝัน

๒.๒.๑ ทศนะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ความเป็นมาของความฝันในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา มีเนื้อหากระจัดกระจายอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องความฝันที่กระจัดกระจายกันอยู่นั้น ไม่แตกต่างกันนัก คือมีเนื้อหาเดียวกัน ดังเช่น ในคัมภีร์สมันตปาสาทิกา เป็นต้น ได้กล่าวถึงความฝันเพราะเหตุ ๔ ประการไว้ว่า “บุคคล เมื่อฝันเห็น ข่อมฝันเห็นเพราะเหตุ ๔ ประการ”^๖ คือ

- (๑) เพราะธาตุกำเริบ
- (๒) เพราะอารมณ์ที่เคยประสบ
- (๓) เพราะเทวดาสังหรณ์
- (๔) เพราะบุญนิมิต”^๗

ในคัมภีร์พระวินัยปิฎก มีข้อความเกี่ยวกับบทบัญญัติที่มีความฝันอยู่ เช่น เรื่องภิกษุชาวเมือง ภารุกก็จะฝัน ดังความว่า “สมัยนั้น ภิกษุชาวเมืองภารุกก็จะรูปหนึ่ง ฝันว่าได้เสพเมถุนธรรมกับอดีตภรรยา จึงคิดว่า เราไม่ใช่สมณะ จักสึก ขณะเดินไปเมืองภารุกก็จะ ในระหว่างทางพบพระอุบาลี จึงเรียนให้ท่านทราบ พระอุบาลีจึงแจ้งว่า “ท่าน เพียงความฝันไม่ต้องอาบัติ”^๘

นอกจากนี้ ความฝันยังได้รับการยกเว้นว่า ไม่ต้องอาบัติ ดังตัวอย่างเรื่องภิกษุหลายรูป มีใจความว่า

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายฉันอาหารอันประณีต จำวัดหลับ ชาติสติสัมปชัญญะ น้ำอสุจิออกมาเพราะความฝัน พวกท่านเกิดความกังวลใจว่า “พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า ‘ภิกษุจงใจทำน้ำอสุจิให้เคลื่อน เป็นสังฆาติเสส’ แต่พวกเราทำน้ำอสุจิออกมาเพราะความฝัน ในความฝันนั้นมีเจตนา พวกเราต้องอาบัติสังฆาติเสสหรือหนอ” จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เจตนาอันมีอยู่ แต่ไม่ควรกล่าวว่ามี”^๙

^๖ อ.ป.ญจก.อ. (บาลี) ๓/๑๕๖/๗๘-๗๙, อภิ.วิ.อ. (บาลี) ๒/๓๖๖/๔๓๕

^๗ วิ.ม.หา.อ. (ไทย) ๒/๒๓๕/๖.

^๘ วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๗๘/๖๖.

^๙ วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๒๓๕/๒๕๑.

ความฝันข้างต้นนี้ เกิดขึ้นหลังจากที่พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติอภิสังฆาติเสสไว้แก่
ภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุจงใจทำน้ำอสุจิให้เคลื่อน เป็นสังฆาติเสส”^{๑๐} ต่อมาความฝันดังกล่าว ได้
เกิดขึ้นแก่ภิกษุหลายรูป เธอเหล่านั้นจึงได้มากราบทูลจนได้คำตอบจากพระพุทธองค์ว่า “เจตนา
มีอยู่ แต่ไม่ควรกล่าวว่ามี” ซึ่งพระอรธกถาจารย์ได้อธิบายความตรงนี้ว่า “เจตนาที่จะยินดีนั้น
มีอยู่ แต่ไม่ควรกล่าวว่ามี (อภิปุหาริก) เพราะเกิดขึ้นนอกเหนือขอบเขต เจตนาในความฝัน เป็นเจตนา
นอกเหนือขอบเขต”^{๑๑} แต่พระพุทธองค์ที่ทรงบัญญัติเพิ่มเติม (อนุบัญญัติ) ว่า “ภิกษุจงใจทำน้ำอสุจิ
ให้เคลื่อน เป็นสังฆาติเสส ยกเว้นไว้แต่ฝัน”^{๑๒}

จากความฝันในคัมภีร์พระวินัยปิฎกข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ความฝันเกิดขึ้นได้เพราะมี
กิเลส เช่นกาม ดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสเปรียบเหมือนความฝันว่า “กามทั้งหลายเปรียบเหมือน
ความฝัน”^{๑๓} และดังเรื่องภิกษุนอนหลับขาดสติสัมปชัญญะ กิเลสกามเกิดขึ้น น้ำอสุจิก็ออกมาเพราะ
ความฝัน มีเนื้อความโดยย่อว่า “สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายฉันอาหารอันประณีต จำวัดหลับขาด
สติสัมปชัญญะ เมื่อพวกเขาจำวัดหลับขาดสติสัมปชัญญะ น้ำอสุจิออกมาเพราะความฝัน”^{๑๔}

อย่างไรก็ตามในขณะที่เรานอนหลับแล้วฝันไป ส่วนมากจะเป็นความฝันที่เกี่ยวข้องกับ
ตัวเอง คือ ฝันเห็นตัวเองกำลังประกอบกรรมมีประการต่าง ๆ ตามทัศนคติของพระพุทธศาสนา มอง
ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นในความฝันนั้น เป็นทั้งกุศลทั้งอกุศล และอภัยกตะ ดังเนื้อความในอรธกถาวิภังค์
ว่า

การฝันนี้ ย่อมเป็นกุศลบ้าง อกุศลบ้าง เป็นอภัยกตะ บ้าง ในการฝันเหล่านั้น เมื่อบุคคล
ฝันว่าทำการไหว้พระเจดีย์ การฟังธรรม การแสดงธรรม เป็นต้น ย่อมเป็นกุศล เมื่อฝันว่า ทำ
ปาณาติบาต เป็นต้น ย่อมเป็นอกุศล ฝันจากจิตทั้งสองนี้ ในขณะที่แห่งอาวัชชนะและ
ตทารัมมณะ ฟังทราบายว่าเป็นอภัยกตะ แม้ในเวลาทีกล่าวว่า สิ่งนี้เราเห็นแล้ว สิ่งนี้เราได้ยิน
แล้ว สิ่งทีปรากฏแล้วนั้นแหละ ก็เป็นอภัยกตะเช่นกัน^{๑๕}

กุศลกรรมและอกุศลกรรมทีกระทำในความฝันนั้น มีวิบากทีเป็นกุศลและอกุศล
เช่นกับกุศลกรรมและอกุศลกรรมทีกระทำในขณะที่ไม่หลับ แต่เป็นวิบากมีประมาณน้อยไม่

^{๑๐} วิ.ม.ห. (ไทย) ๑/๒๓๔/๒๕๑.

^{๑๑} วิ.ม.ห.อ. (บาลี) ๒/๒๓๕/๒-๓.

^{๑๒} วิ.ม.ห. (ไทย) ๑/๒๓๖/๒๕๒.

^{๑๓} วิ.ม.ห. (ไทย) ๒/๔๑๓/๕๒๖.

^{๑๔} ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๕๓/๒๒๕-๒๒๗.

^{๑๕} อภิ.วิ.อ. (ไทย) ๓๘/๖๔๓-๖๔๔.

สามารถให้ผลที่ใหญ่หลวง และไม่สามารถส่งให้สัตว์ไปเกิดในสุคติภูมิหรือทุคติภูมิได้ หากแต่จะ
ให้ผลก็ต่อเมื่อกรรมอันสามารถนำไปเกิดในภพภูมิต่าง ๆ ให้ผลสำเร็จแล้ว กุศลกรรมและ
อกุศลกรรมที่กระทำในขณะที่ฝันจึงจะตามให้ผลได้ ดังเนื้อความที่ปรากฏในอรรถกถาวิภังค์ว่า

ถามว่า กุศลธรรมและอกุศลธรรมที่บุคคลทำในขณะที่ฝันเป็นธรรมมีวิบากหรือไม่ ตอบว่า
มีวิบาก แต่กรรมที่ทำในเวลาฝันนั้นไม่อาจให้ปฏิสนธิได้ เพราะความที่วิบากนั้นมีกำลังทรม
แต่ครั้งเมื่อปฏิสนธิเป็นไปแล้วด้วยกรรมอย่างอื่นให้ผลแล้ว (กรรมที่ทำในเวลาฝัน) ย่อม
ให้ผล^{๑๖}

ในพระพุทธศาสนา มีคติเกี่ยวกับความฝันว่า ความฝันย่อมปรากฏแก่พระเสขบุคคล คือ
พระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี และแก่ปุถุชนทั้งปวง พระเสขบุคคลและปุถุชนทั้งปวง
นั้น ย่อมฝันเพราะยังมีสัญญาวิปลาสมิได้ขาดจากสันดานและยังไม่สิ้นอาสวะกิเลส จึงยังมีความฝัน
ปรากฏอยู่เนื่อง ๆ มีเฉพาะพระอรหันต์เท่านั้นที่ไม่ฝัน เพราะท่านเหล่านั้นละสัญญาวิปลาส
ปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองแล้ว ดังนั้น พระอรหันต์ จึงไม่เห็นสุบินนิมิตความฝันนั้น ดังที่ได้
กล่าวไว้ในอรรถกถาวิภังค์ว่า “อนึ่ง พระเสข-บุคคลและปุถุชนเท่านั้น ย่อมฝันเห็นสุบินนิมิต แม้ทั้ง
๔ อย่าง เพราะความที่ตนยังมีได้ละวิปลาส ๔ สำหรับพระเสขบุคคลย่อมไม่ฝัน เพราะท่านมีวิปล
ลาส ๔ อันละได้แล้ว”^{๑๗}

วิปลาส ๔ เป็นนามธรรมที่มีอยู่ในจิตของพระเสขบุคคลและปุถุชนผู้ยังละกิเลสไม่ได้
บุคคลผู้มีจิตประกอบด้วยวิปลาสธรรม คือ เป็นผู้ที่มีสัญญาวิปลาส จิตวิปลาส และทัญญูวิปล
ลาส ย่อมเป็นผู้มีความสำคัญผิด มีความคิดและความเห็นที่ผิดในธรรม ๔ ประการ คือ มีความสำคัญ
มีความคิดและความเห็น “ในสิ่งที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง ๑ ในสิ่งที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข ๑ ในสิ่งที่เป็น
อนัตตาว่าเป็น อัตตา ๑ ในสิ่งที่ไม่งามว่างาม ๑”^{๑๘}

มีความเห็นผิดจากความเป็นจริง ไม่มีความรู้ความเข้าใจต่ออารมณ์ที่ปรากฏ
เฉพาะหน้า จิตที่ประกอบด้วยวิปลาสธรรมเช่นนี้ ย่อมปรุงแต่งอารมณ์ที่ปรากฏไปต่าง ๆ นา ๆ
เช่น สร้างมโนภาพว่าเป็นเสียงคำหรือเสียงชม แล้วก็โกรธแค้นในเสียงคำและชอบใจในเสียงชมนั้น
แม้จริงเสียงก็ได้แก่ความสั่นสะเทือนของอากาศ ทางธรรมเรียกสัททอารมณ์เท่านั้นเอง มันเกิดขึ้น
มาแล้วก็ดับไปในทันใด แต่เรายึดจับเอาไว้ไม่ยอมปล่อย เพราะเรามีสัญญาวิปลาส เป็นต้น

^{๑๖} อภ.วิ.อ. (ไทย) ๗๘/๖๔๔.

^{๑๗} อภ.วิ.อ. (ไทย) ๗๘/๖๔๔.

^{๑๘} อ.จตุ.อ. (ไทย) ๓๕/๑๗๒.

วิปัสสนาธรรมเป็นสภาวะธรรมที่สละได้ยากยิ่ง ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้ประกอบด้วย
คุณธรรมสูงส่งเพียงใดก็ตาม หากยังไม่สามารถบรรลุนิพพานได้ ก็ยังไม่สามารถที่จะละวิปัสสนาธรรม
ได้อยู่แน่นอน จึงยังต้องประสบพบเจอกับความฝันอยู่ไม่หาย ด้วยเหตุนี้ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
เถรวาท มีเนื้อความเกี่ยวกับความฝันของบุคคลผู้ประกอบด้วยคุณธรรมสูงส่ง เช่น พระสุบินของ
พระนางสิริมหามายา พระสุบินของพระพุทธเจ้าก่อนตรัสรู้ เป็นต้น

๒.๒.๒ ความฝันตามทัศนะของวิชาการสมัยใหม่

พันเอกปิ่น มุกขนันต์ ได้กล่าวไว้ว่า

ความฝันคืออะไร จะต้องย้อนไปเริ่มต้นพูดมาจากเรื่องจิตเสียก่อน เพราะความฝันเป็น
เรื่องของจิต เหมือนเราจะพูดถึงเสียงกลอง จะต้องพูดถึงลักษณะตัวกลองกับฆ้องกลองเสียด้วยจะ
ได้หมดปัญหาว่าเสียงกลองดังขึ้นได้อย่างไร และทำไมจึงดังอย่างนั้น

ทัศนะของทางศาสนามีอยู่ว่า ตัวคนเราที่ยังมีชีวิตอยู่แต่ละคนนี้ประกอบด้วยส่วน
สำคัญสองส่วนคือ กายกับจิต^{๑๕}

คำว่า “กาย” พันเอกปิ่น มุกขนันต์ ให้ทัศนะกว้างๆ ว่า

คือเรือนร่างที่เรามองเห็นกันอยู่ทั่วไป สามารถสัมผัสได้ ประกอบด้วยธาตุสด ๆ สี่
จำพวก คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ธาตุสี่จำพวกนี้กุมตัวกันเข้าเป็นร่างกาย และ
เนื่องจากธาตุที่กุมกันเป็นร่างกายเป็นธาตุสด หรือธาตุดิบ ๆ เพราะฉะนั้นร่างกายจึงอ้วนได้
ผอมได้ พูดได้ ลดได้ เพิ่มได้ เหมือนกับสิ่งผสมด้วยธาตุสดทั้งหลาย เช่น แดงโม
มะละกอ และพืชพันธุ์ที่เป็ยกสดอื่น ๆ เพราะเหตุที่ร่างกายประกอบด้วยธาตุอย่างนี้ เราจึง
ต้องบำรุงร่างกายด้วย อาหาร และ บริหาร หมายความว่า ถ้าไม่ยอมทำให้ร่างกายมีอันเป็นไป
เสีย ก็ต้องให้อาหาร คือ ธาตุเพิ่ม และให้การบริหาร คือเปลี่ยนอิริยาบถและรักษาพยาบาล

ฉะนั้น ในร่างกายของคนเรานี้ ยังมีประสาทพิเศษอยู่ ๕ กลุ่ม ได้แก่ ประสาทตา
ประสาทหู ประสาทจมูกประสาทลิ้น ประสาทกาย ประสาทห้ากลุ่มนี้เรียกว่า อายตนะ
ประสาท แปลว่า ประสาทสื่อสัมพันธ์ คือใช้ติดต่อกับคนอื่นและสิ่งอื่นได้ ในกระบวนการ
ที่เป็นวัตถุธาตุเหมือนกัน เช่น :-

จักขุประสาท ใช้ดูสิ่งที่มีรูปร่างแสงสีได้

โสตประสาท ใช้ฟังเสียงต่าง ๆ ได้

^{๑๕} พันเอกปิ่น มุกขนันต์, ปัญหาเรื่องความฝัน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไตรมิตร ๖๒, ๒๕๐๓),

ฆานประสาท ใช้สูดดมกลิ่นต่าง ๆ ได้

ชีวหาประสาท ใช้ลิ้มรสต่าง ๆ ได้

กายประสาท ใช้สัมผัสกับสิ่งต่าง ๆ ได้

เพราะเหตุที่ร่างกายสำเร็จขึ้นด้วยธาตุหลายอย่างผสมกันอย่างนี้ ทางศาสนาจึงเรียกร่างกายว่า สังขาร ซึ่งแปลว่า สิ่งผสม (Compound thing) และเนื่องจากร่างกายเป็นสังขารร่างกาย จึงตกอยู่ภายใต้กฎของสังขารทั่วไป คือมี การเกิด การแปรสภาพและการสลายตัว ซึ่งเป็นไปตามกฎของไตรลักษณ์ มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย สลายไป ร่างกายเมื่อมีความเข้มแข็งก็ย่อมต้องมีความอ่อนเพลียเมื่อยล้าตามธรรมชาติของสิ่งผสมด้วยธาตุประเภทนี้^{๒๐}

ส่วนคำว่า “จิต” มีคำอธิบายว่า

จิต เป็นธาตุชนิดหนึ่ง พระพุทธองค์ตรัสเรียกว่า ธาตุชนิดนี้ว่า วิญญาณธาตุ แปลว่า ธาตุรู้ หมายความว่าธาตุชนิดนี้รู้อะไร ๆ ได้ และมีความรู้เป็นอาหาร และจะเปลี่ยนแปลงไปวิธีเดียวคือทำให้รู้เท่านั้น เราเลยเรียกสั้น ๆ ว่า ธาตุรู้

นักธรรมะกล่าวว่า ผู้ทำการคิด คือจิต ส่วนนักวิทยาศาสตร์เห็นว่า ความคิด คือจิต ผิดกันนิดเดียวเท่านั้นเอง ถ้าจะยกเข้าไปเปรียบเทียบกับเรื่องกลองดังกล่าวกแล้ว นักวิทยาศาสตร์เปรียบว่าจิตเหมือนเสียงกลอง นักธรรมะท่านกล่าวว่า ธรรมะเปรียบจิตดังคนตีกลอง (ไม่ใช่เสียงกลอง) ส่วนเสียงกลองถ้าจะเปรียบก็เปรียบกับความคิด ซึ่งเป็นงานของจิตต่างหาก ความเข้าใจของนักวิทยาศาสตร์กับนักธรรมเป็นเช่นเดียวกัน เพียงแต่ดูกัน คนละจุดเท่านั้น เหมือนคนสองคน ขึ้นรถจากกรุงเทพฯ ไปเชียงใหม่ คนหนึ่งขึ้นรถที่สถานีหัวลำโพง อีกคนขึ้นที่สถานีสามเสน สรุปทั้งสองคนไปถึงเชียงใหม่เหมือนกัน

จิต ที่สิ่งอยู่ในร่างกายของคนเรา โดยปกติแล้วเป็นธรรมชาติที่วิ่งวุ่นอยู่ตลอดเวลา เว้นแต่หลับ ความวิ่งวุ่นของจิตนั้นเรื่องของเรื่องก็คือวิ่งรับอารมณ์ด้วยการใช้ตาหูฟังบึ้ง ใช้จมูก ลิ้น และการบึ้ง สลับกันไปกันมาอยู่วันยังค่ำ อุปมาเหมือนเราจับลิงขังไว้ในกรงซึ่งมีช่องที่จะมองออกข้างนอกได้ห้าช่อง มันก็เที่ยวมองช่องนั้นช่องนี้อยู่ตลอดเวลา เว้นเสียแต่มันหลับหรือเหนื่อยอ่อนไปเอง

งานของจิตที่เป็นหลักจริง ๆ มีอยู่ ๔ แขนงด้วยกัน คือ

๑. เวทนา รับความสุขความทุกข์

๒. สัญญา จำอารมณ์ที่ผ่านเข้ามา

^{๒๐} พันเอกปิ่น มุกกันต์, ปัญหาเรื่องความฝัน, หน้า ๕๑.

๓. สังขาร คิดที่จะสั่งร่างกายให้ทำ

๔. วิญญาณ รู้แจ้งอารมณ์ที่เกิดขึ้น

ทุกครั้งที่จิตเข้าภวังค์ใหม่ ๆ เป็นต้องมีนิมิต เมื่อจิตอยู่ในภวังค์ ขึ้นในคือหลับสนิทจริง ๆ แล้วนิมิตไม่มี ไปเริ่มเกิดนิมิตอีกตอนจิตจะถอนจากภวังค์ ดังนั้น ความฝันก็คือนิมิตซึ่งเกิดแก่จิตตอนเข้าและออกจากภวังค์นั่นเอง ถ้าหลับสนิทแล้วไม่มีฝัน คนเราฝันตอนหัวค่ำกับตอนเช้ามีด สองเวลาเท่านั้น ความฝันตอนหัวค่ำเราจำไม่ค่อยได้ เพราะหลังจากฝันแล้วจิตของเราพัก (งดจำ) แต่ความฝันตอนเช้ามีดเรามักจะจำได้แม่น เพราะพอฝันจบจิตของเราก็เริ่มจับงาน (รับ จำ คิด รู้) ต่อไป^{๒๑}

ร.ท.บรรจบ บรรณรุจิ ได้ให้ทัศนะว่า

ความฝัน (Dream)^{๒๒} เป็นคำที่ใช้อธิบายพฤติกรรมของจิตตอนที่คนกำลังหลับ ใน The Oxford Universal Dictionary กล่าวไว้ว่า a train of thoughts images or fancies passing through the mind during sleep หมายถึง หมวดยุทธ์แห่งความคิด มโนภาพ หรือจินตนาการที่เกิดขึ้นแก่จิตขณะหลับ ซึ่งเป็นความหมายที่คล้ายกับความหมายในพจนานุกรมลัทธิจิตวิทยาที่ให้ไว้ว่า ความฝัน คือ การนึกเห็นเป็นเรื่องราวเวลานอนหลับ^{๒๓}

ซิกมันด์ ฟรอยด์ นักจิตวิเคราะห์^{๒๔} ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความฝันไว้ว่า การตื่นตัวศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับความฝันเริ่มขึ้นจากการตีพิมพ์หนังสือ "The Interpretation of Dreams" ของบิดาจิตวิเคราะห์ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ตามความเชื่อของฟรอยด์ ความฝันคือการแสดงออกของจิตใต้สำนึกของผู้ฝัน หากในความเป็นจริง ผู้ฝันปรารถนาที่จะกระทำบางอย่างในความเป็นจริง หรือแสวงหาบางอย่างในความเป็นจริงแต่ไม่สามารถกระทำหรือได้รับการตอบสนองได้ก็จะถูกเก็บกดเอาไว้ในส่วนของจิตใต้สำนึก (Id ถูก Super Ego ยับยั้ง) และจะถูกแย้มพรายออกมาในยามหลับในรูปแบบของ ความฝัน ความฝันนั้นมักจะมาในรูปแบบของสัญลักษณ์มากกว่าที่จะฝันตรงๆ ฟรอยด์ยังโยงความฝันเข้ากับแรงขับทางเพศในแง่ที่ว่า ความฝันเป็นการ

^{๒๑} พันเอกปิ่น มุกทุกันต์, ปัญหาเรื่องความฝัน, หน้า ๖๐.

^{๒๒} บรรจบ บรรณรุจิ, จิตวิเคราะห์เปรียบเทียบพระพุทธเจ้ากับซิกมันด์ ฟรอยด์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ม.ป.ป.), หน้า ๗๖.

^{๒๓} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น, ๒๕๔๖) หน้า ๗๔๘.

^{๒๔} กิติกร มีทรัพย์, ความฝัน ชูดสาระวิชาการ, (นนทบุรี: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๔๑-๔๕.

ชดเชยความพึงพอใจทางเพศอีกด้วย ดังนั้นในการแปลความฝันของฟรอยด์จึงมักเชื่อมโยงเข้ากับเรื่องเพศอยู่ตลอดเวลา^{๒๕}

คาร์ล ยุง (Carl Jung) ศิษย์ของฟรอยด์ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความฝันไว้ว่า กลับมีความเห็นแตกต่างกันออกไป เช่นเดียวกับแอดเลอร์ (Adler) ที่เคยเป็นลูกศิษย์ของฟรอยด์เช่นกัน ทั้งคู่ต่างมีความเห็นในแง่ของความฝันที่แตกต่างจากฟรอยด์ออกไป

ยุงมองว่า ความฝันเป็นการชดเชยจิตใจ (Compensation Function) เพื่อให้เกิดภาวะสมบูรณ์ของจิตใจ และมีการแปลความหมายเช่นเดียวกับฟรอยด์ แต่ความหมายความฝันของยุงนั้น ไม่ได้เจาะจงไปที่เรื่องเพศเพียงอย่างเดียวเหมือนฟรอยด์ แต่ยุง จะแปลความหมายความฝันในแง่ของการเติมเต็มบางส่วนที่ขาดหายไปในชีวิตประจำวันของผู้ฝันให้เกิดความสมดุลทางจิตใจ

จากที่กล่าวถึงความฝันมาทั้งหมดสรุปความหมายได้ว่า หมายถึง ประสบการณ์ที่เป็นเรื่องราวในขณะหลับ อาจเห็นเป็นเรื่องเป็นราวในขณะหลับ แต่เมื่อตื่นขึ้นไม่ใช่เรื่องที่เป็นจริง หรือนิมิตที่เกิดขึ้นแก่จิตขณะเข้าและออกจากภวังค์ (จิตไม่ขึ้นสู่วิถี) เป็นการทำงานของจิตในเวลาหลับ

๒.๓ ประเภทของความฝัน

ในวิทยานิพนธ์นี้ ได้แยกประเภทแห่งความฝันออกเป็น ๒ ฝ่าย ได้แก่ ความฝันในทัศนะพระพุทธศาสนาและความฝันในศาสตร์สมัยใหม่

๒.๓.๑ ทัศนะในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ในพระอภิธรรมปิฎก ได้กล่าวถึงประเภทสุบินวิถี คือ วิถีจิตที่เกิดขึ้นขณะนอนหลับไม่สนิท เรียกความเป็นไปในขณะนั้นว่า ฝันและวิถีที่เกิดขึ้นในขณะฝันนี้เป็นกามชวณะที่เกิดทางมโนทวาร คือการรับกามอารมณ์ทางใจเท่านั้นวิถีฝันหรือสุบินวิถีไม่อาจเกิดทางปัญจทวารได้เลยนิมิตที่เป็นความฝันของบุคคลนั้น ย่อมมีชัดเจนมากบ้าง ชัดเจนน้อยบ้าง หรือบางครั้งก็ชัดเจนน้อย จนไม่รู้เรื่องราวในฝันนั้นเลยก็มี ด้วยเหตุนี้ วาระของสุบินวิถีจิตมีได้ ๔ วาระ คือ

๑. สุบินวิถีที่เป็นคหาลัมพะวาระ
๒. สุบินวิถีที่เป็นชวานวาระ
๓. สุบินวิถีที่เป็นโวภูฐัพพะนวาระ
๔. สุบินที่เป็นโมฆวาระ

^{๒๕}มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, จิตวิทยาทั่วไป หน่วยที่ ๑-๗, (กรุงเทพมหานคร: แสงจันทร์การพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐๒-๒๐๓.

สุบินวิถีที่เป็นตทาลัมพณวาระและชวันวาระ คือ ความฝันที่สามารถรู้เรื่องราวได้ชัดมากและชัดเจน คือการเข้าถึงการเสวยอารมณ์นั้น ย่อมเป็นไปได้ทั้งกุศลและอกุศล เรียกสุบินวิถีทั้ง ๒ วาระนี้ว่า กุสลากุศลสุบินวิถี คือวิถีจิตที่เกิดขึ้นเป็นความฝันในเรื่องที่เป็นกุศลและอกุศล แต่กุศลและอกุศลหรือบุญบาปที่เกิดในเวลาฝันนี้เจตนามีกำลังน้อยไม่แรงกล้าเหมือนเวลาที่เสวยอารมณ์ในขณะที่ตื่นอยู่ ฉะนั้น บุญบาปที่ได้ในขณะที่ฝันนี้ จึงไม่สามารถนำไปปฏิบัติในสุคติหรือทุกคติได้ คงให้ผลได้บ้าง ในปวัตติกาลเท่านั้น แต่ไม่ถึงกับล่วงกรรมบถ เพราะเจตนาในขณะที่ฝันนั้นได้เกิดขึ้นในอารมณ์ที่ไม่เป็นปกติ และจิตที่รับอารมณ์ก็ไม่ใช่ปกติ จึงไม่ถึงความเป็นกรรมบถ ส่วนสุบินวิถีที่เป็นโฆฏฐัพพณวาระและโมฆวาระเป็นความฝันที่ไม่เข้าถึงการเสวยอารมณ์ เพราะไม่เอา นิมิตในฝันได้ ดังความฝันของคนที่ไม่อาจจำเรื่องราวอะไรได้ จึงจัดเป็น อัปยาคตสุบินวิถี วิถีจิตที่เกิดขึ้นในขณะที่ฝันอันไม่เป็นบุญไม่เป็นบาป(อัปยาคต)^{๒๖}

การจัดประเภทของความฝันตามทัศนะของพุทธศาสนา จะต้องพิจารณาถึงมูลเหตุที่ทำให้เกิดความฝันประกอบด้วย เพราะมีเนื้อความปรากฏเป็นหลักฐานไว้แล้วในอรรถกถา ขุททกนิกาย มหานิเทศว่า “ประเภทแห่งความฝัน ย่อมมีโดยประเภทแห่งความเกี่ยวข้องกันของมูลเหตุ ๔ อย่างเหล่านี้...” “คือธาตุโฆทะ ธาตุกำริบ ๑ อนุภูตปุพพะ เคยเสพมาก่อน ๑ เทวโตปลังหาระ เทวดาคลใจ ๑ ปุพพนิมิต ฅางบอกเหตุ”^{๒๗} ดังนั้น ความฝันจึงแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑) ความฝันเกิดจากกระบวนการทางกาย เป็นความฝันที่เกิดจากความบกพร่องของธาตุภายในร่างกาย รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวในขณะที่หลับ

๒) ความฝันเกิดจากความจดจำ ความปรารถนาที่ฝังลึกอยู่ในใจ เป็นความฝันที่เกิดจากความคิดคำนึงถึงบางคน หรือบางสิ่ง เมื่อเกิดการคิดถึงมาก ๆ หวนระลึกนึกถึงไม่ยอมหาย จิตก็จะสร้างมโนภาพให้เกิดเป็นความฝันขึ้นมาได้

๓) ความฝันเกิดจากอิทธิพลของเทวดา เป็นความฝันที่เกิดจากการดลบันดาลของเทวดาหรือที่เรียกกันว่า “ผีสาวเทวดามาเข้าฝัน”

๔. ความฝันเกิดจากอิทธิพลของผลกรรม เป็นความฝันที่เกิดจากผลของกรรมดีและกรรมชั่วที่ได้สั่งสมไว้ในอดีตมาคลจิดให้เกิดความฝันขึ้น

ความฝันทั้ง ๔ ประการ ดังที่ท่านพระอรรถกถาจารย์ได้อธิบายไว้ว่า

ผู้มีธาตุกำริบ เพราะดีเป็นต้นกำริบ ชื่อว่าฝันโดยธาตุกำริบ ผู้ฝันโดยเคยเสพมาก่อน

^{๒๖} บุญมี เมฆางกูร, สุบินวิถี ๑, เอกสาร โรเนียวเขียนเล่ม, (กรุงเทพฯ: อภิธรรมมูลนิธิวัดพระเชตุพน, ๒๕๑๖), หน้า ๒๖.

^{๒๗} อ.บุญจก. (ไทย) ๒๒/๑๕๖/๓๓๕.

แล้ว ย่อมเห็นอารมณ์ ที่เคยเสพมาแล้วในกาลก่อน ผันโดยเทวดาจิตใจ ย่อมเห็นอารมณ์ทั้งหลาย ด้วยอานุภาพของเทวดาทั้งหลาย ผันโดยบอกเหตุลวงหน้า ย่อมผันเห็นลางบอกเหตุลวงหน้าแห่งสิ่ง ที่เป็นประโยชน์ หรือสิ่งที่ไม่เป็น ประโยชน์ อันประสงค์จะให้เกิดด้วยอำนาจบุญและบาป^{๒๘}

ทัศนะในพระพุทธศาสนา ความผัน เป็นปรากฏการณ์ทางจิตที่เกิดกับผู้ที่มีกิเลสเท่านั้น ซึ่งในพระพุทธศาสนา ได้จำแนกบุคคลตามระดับกิเลสที่นอนเนื่องอยู่ในจิตใจ อันได้แก่ ปุถุชน โสดาบัน สกทาคามี อนาคามี และพระอรหันต์ ดังนั้น บุคคลประเภทเดียวที่ไม่ผันคือ พระอรหันต์ เพราะเป็นผู้สิ้นอาสวะกิเลสแล้ว ฉะนั้น จึงแบ่งประเภทของบุคคลออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้^{๒๙}

๑. ความผันย่อมเกิดขึ้นได้ในบุคคล ๗ ประเภท แบ่งเป็นปุถุชน ๔ ประเภท และ อริยบุคคล ๓ ประเภท^{๓๐} ปุถุชน ๔ ประเภทได้แก่

๑) ทุกติบุคคล ได้แก่ เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน ยกเว้นสัตว์นรก

๒) เหตุบุคคล คือ มนุษย์และเทวดา ที่ปฏิสนธิมีกำลังอ่อน เพราะมีอกุศลเข้ามาพัวพันขณะปฏิสนธิ หมายถึง ผู้พิภพพิการมาแต่กำเนิด จะเป็นมนุษย์หรือเทวดาก็ตาม (ชั้นจาตุมมหาราชิกา) เช่น ร่างกายไม่สมประกอบบ้าง จิตไม่สมประกอบบ้าง หรือทั้งกายและจิตไม่สมประกอบทั้งสองอย่าง ทั้งนี้เพราะบุญนำเกิดก็จริง แต่มีบาปเข้ามาพัวพันเลยทำให้ไม่สมประกอบ เช่น ขอบยงนก ตกปลา ดังนั้น แข็งขาเสีย ปากเสีย หน้าเสีย แขนไม่ดี อะไรก็ได้ ที่บกพร่องไป หรือเป็นคนชอบทำบุญ แต่ติดเหล่าเวลามาเกิดเป็นคนเลยปัญญาทึบ เป็นต้น

๓) ทวิเหตุบุคคล หมายความว่า บุคคลผู้มี ๒ เหตุคือ บุคคลผู้มีมือโลภะ อโทสะ เวลาเกิด ไม่ประกอบด้วยความโลภและความโกรธนั้นเข้ามาพัวพัน เวลาทำกุศลส่วนมากก็ ตั้งใจดี ด้วยอำนาจของกุศล นำให้มาเกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นเทวดา แต่ไม่ประกอบด้วยปัญญา เพราะเป็นการทำบุญเพื่อเหนียว จึงกลายเป็นบุคคลผู้เกิดเป็นทวิเหตุบุคคลคือ ไม่มีมีความโลภ ไม่มีมีความโกรธ ในขณะที่ปฏิสนธิ แต่มีโมหะ ความโง่อยู่ภายในจิตใจ (ไม่มีปัญญาทางธรรม)

๔) ดิเหตุบุคคล ได้แก่ผู้มีปัญญาเข้ามาประกอบ คือ ได้ศึกษาเล่าเรียนเรื่องของชีวิต ขอบคิดพิจารณาลึกซึ้ง เข้าใจในปัญหาชีวิต จิตก็มีปัญญาเกิดขึ้น เมื่อตายไปแล้วเกิดชาติหน้าก็เป็น

^{๒๘} อภ.ปญจก.อ. (ไทย) ๓๖/๔๓๔.

^{๒๙} ศศิวัชรณ กำลิ่งสินเสริม, การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับความผันตามหลักจิตวิทยาและพระพุทธศาสนา, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕๒ .

^{๓๐} บุญมี เมธางกูร, ความผัน, หน้า ๒๗๔-๒๗๗.

ติเหตุบุคคลคือ ในขณะที่มีปัญหาไปด้วย ไม่มีความโลภ ไม่มีความโกรธ และไม่มีความหลง ใต้อโลภะ อโทสะ อโมหะ ในขณะที่ปฏิสนธิ เพราะฉะนั้น บุคคลผู้มีปัญหาเหล่านี้ก็ฝันได้

พวกติเหตุบุคคลนี้ เมื่อทำสมาธิจะได้รับผลดี ตั้งแต่ปฐมฌานเป็นต้นไป เมื่อตายลง ก็จะไปเกิดเป็นพรหม เพราะทำสมาธิจนได้ฌานในขั้นต่างๆ ในบรรดาพรหมทั้งหลายตลอดถึงรูป พรหมด้วย พักผ่อนนอนหลับอยู่ในฌานเป็นส่วนมาก และกิเลสทั้งหลายก็ถูกสมาธิข่มเอาไว้ จึง ไม่ฝัน

และอริยบุคคล ๓ ประเภท ได้แก่ ๑) โสดาบันบุคคล ฝันได้ ๒) สกทาคามีบุคคล ฝันได้ และ ๓) อนาคามีบุคคล เป็นมนุษย์ที่ยังไม่สิ้นอาสวกิเลสและยังมีการพักผ่อนนอนหลับ เพราะวิปัสสนาบางประการยังหลงเหลืออยู่ อาจมีการฝันถึงได้แต่ก็เป็นส่วนน้อย เรียกว่าเกือบจะไม่ มีเลย

๒. บุคคลที่ไม่ฝัน คือ พระอรหันต์ เพราะท่านสิ้นอาสวกิเลสเป็นสมุทเทปทาน วิปัสสนาสิ้นแล้ว ไม่มีความฝันแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะการนอนหลับพักผ่อนของท่านเป็นการหลับ เป็นปริโยสาน มิใช่การหลับเป็นมัชฌิมาหรือปุถุชนคนธรรมดา นั่นเอง

๒.๓.๒ ทักษะความฝันในศาสตร์สมัยใหม่

ในการศึกษาทางจิตวิทยาพบว่า ภาพที่ปรากฏในฝันนั้น สามารถสะท้อนภาพที่เป็นจริงได้ พอสรุปได้เป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. ฝันคล้ายจริง มีฝันคล้ายจริงซัด ๆ มี ๕ ชนิด คือ

๑) ฝันผวา (Night terror) ลักษณะสำคัญคือ ตกใจตื่นขึ้นโดยพลัน บางทีก็หวีด ร้องด้วย เด็กเล็กจะลุกขึ้นนั่งบนเตียงด้วยอาการตื่นตระหนก นัยน์ตาเบิกกว้าง ตัวแข็งที่อู่หลาย นาทิ จำเรื่องที่ฝันไม่ได้มักเกิดกับเด็กอายุ ๔-๖ ปี และร้อยละ ๑๐ เกิดในเด็กอายุ ๑๒-๑๔ ปี

๒) ฝันร้าย (Nightmare) มักจะตื่นขึ้นอย่างตกใจ รู้สึกยากลำบาก ช่วยตัวเอง ไม่ได้ รวมทั้งรู้สึกถูกบีบบังคับด้วย มักเกิดกับเด็กอายุ ๘-๑๐ ปี แรก ๆ เชื่อว่า ฝันร้ายเกิดเพราะ ถูกเร้าด้วยเสียงรบกวนต่าง ๆ ขณะเด็กหลับ หรือเหตุการณ์ที่น่ากลัวต่าง ๆ ที่เด็กประสบจากของจริงบ้าง จากภาพยนตร์บ้าง แต่ระยะหลังพบว่าทั้งฝันผวาและฝันร้าย เกิดเนื่องจากการตื่นขึ้นโดยพลัน จากการหลับลึก (ซึ่งเป็นช่วงที่ไม่ฝันอะไรเลย) และความกลัวอย่างมากรุนแรงที่เกิดจากอารมณ์ที่แปรปรวน เนื่องเพราะการตื่นจากหลับลึกนั้น นั่นเอง

๓) ละเมอเดิน มักเกิดกับเด็กอายุ ๑๑-๑๔ ปี คือ ลุกจากที่นอนแล้วเดินลืมนตา ซึ่งมักจะไม่ว่าง และจำเรื่องที่ฝันไม่ได้ จากการตรวจคลื่นสมองพบว่า ละเมอเดิน เกิดในช่วงหลับลึกที่ดูเหมือนว่าจะไม่ฝัน

๔) ฝันปัสสาวะรดที่นอน (Enuresis) ร้อยละ ๒๕ เกิดในเด็กอายุไม่เกิน ๔ ปี และไม่เกิดในช่วงหลับแบบ REM และไม่อยู่ในช่วง D-State แต่จะเกิดในช่วงหลับลึก

๕) ฝันเปียก (Wet dream) จากการสอบถาม ผู้ชายร้อยละ ๘๕ เคยฝันเปียกมาแล้วทั้งนั้น ประมาณเดือนละครั้งในช่วงอายุวัยรุ่น ถึง ๒๐ ปี สำหรับในกลุ่มสตรี ร้อยละ ๓๗ เคยฝันเรื่องรักใคร่ บางครั้งถึงออร์กัสซั่ม ฝันทำนองนี้ ปีละ ๓-๔ ครั้ง บ่อยมากที่ฝันเรื่องรักใคร่แล้วไม่ถึงออร์กัสซั่ม และไม่บ่อยนักที่จำฝันได้ ฝันหวานก็จัดอยู่ในกลุ่มนี้^{๓๐}

ประสบการณ์คล้ายฝันนี้ ถูกชักนำเหมือนการเข้าวังค์ หรือเพ้อ หรืออาการประสาทหลอนเพราะยา ทั้งนี้เพราะระดับประสาทส่วนกลางหย่อนประสิทธิภาพต่อการจัดกระบวนการรับรู้จากภายนอก เป็นการหนีจากสิ่งแวดล้อมภายนอกสู่ภายในที่น่าพอใจกว่า

นอกจากนี้ยังมีความฝันอีกประเภทอื่น เช่น

- ฝันถึงสิ่งที่ขาด เช่น ฝันถึงอาหาร หรือฝันว่าสูบบุหรี่ มักเกิดในช่วงที่คุมกำเนิด หรืออดบุหรี่

- ฝันวิตกกังวล เป็นฝันที่เกิดจากสูญเสียสิ่งสำคัญไป แม้สิ่งที่ฝันถึงอาจจะไม่ใช่ตัวที่ทำให้ผู้ฝันวิตก

- ฝันเรื่องเซ็กซ์ กับใครบางคนที่ไม่รู้จัก หรือใครสักคนที่ต้องห้ามสำหรับคุณ ตัวอย่างเช่นการฝันเปียกของวัยรุ่น

- ฝันทำนายอนาคตข้างหน้า ฝันถึงสิ่งหนึ่ง ต่อมาเกิดเป็นจริงตามนั้น

- ฝันว่าได้บิน ได้เหาะคุนกง การบิน การเหาะ หรือ ลอยไกลอย่างไร้จุดหมาย หมายถึงหนี แต่ถ้าเหาะลอยอย่างตั้งใจใช้ความพยายาม หมายถึงความทะเยอทะยาน

- ฝันร้าย แปลว่า ผู้ฝันถูกกดดันด้วยอะไรสักอย่าง ฝันแบบนี้ อาจหมายถึงความก้าวร้าว หรือความปรารถนาทางเพศ

- ฝันกลางวัน (Daydream) เป็นการสนองตอบความปรารถนา เช่น ความหิวเป็นความปรารถนาที่ก่อให้เกิดความเครียดทางใจ หากไม่ได้รับการสนองตอบ จึงอาศัยภาพฝัน เขาจะ

^{๓๐} ศศิวรรณ กำลั้งสินเสริม, การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับความฝันตามหลักจิตวิทยาและพระพุทธศาสนา, หน้า ๒๑-๒๒.

หลับตาเห็นอาหารชนิดต่าง ๆ ที่ต้องการลอยอยู่เบื้องหน้า ทำให้สามารถบรรเทาความหิวได้ระดับหนึ่ง)^{๓๒}

ความฝัน ในทางจิตวิเคราะห์เห็นว่า มีความหมายสำหรับผู้ฝันที่อาจจะเป็นความหวังหรือความกลัวก็ได้ แต่การศึกษาในปัจจุบันพยายามอธิบายว่า ความฝันมีลักษณะพิเศษ มีสารชีวเคมีที่ซับซ้อน และมีพื้นฐานจากระบบประสาทด้วย อย่างไรก็ตาม เรื่องของความฝันเป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อน ไม่สามารถอธิบายได้โดยอาศัยเพียงทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งได้

ความฝันจึงมี ๒ ประเภท คือ ทางพระพุทธศาสนาที่มองว่า เป็นความฝันเกิดจากกระบวนการทางกาย เกิดจากความบกพร่องของธาตุภายในร่างกาย เกิดจากความจดจำ ความปรารถนาที่ฝังลึกอยู่ในใจ เกิดจากอิทธิพลของเทวดา เป็นความฝันที่เกิดจากการคลุ้มคลั่งของเทวดา และเกิดจากอิทธิพลของผลกรรม เป็นความฝันที่เกิดจากผลของกรรมดีและกรรมชั่วที่ได้สั่งสมไว้ในอดีตมาดลจิตให้เกิดความฝันขึ้น และผู้ที่จะมีฝัน ได้แก่ ปุถุชน โสดาบัน สกทาคามี อนาคามี ส่วนพระอรหันต์ จะไม่ฝันเลย

ส่วนความฝันในศาสตร์สมัยใหม่ เป็นการสะท้อนภาพที่เป็นจริง มีลักษณะ ฝันคล้ายจริงชัด ๆ มี ๕ ชนิด คือ ฝันผวา ฝันร้าย ละเมอเดิน ฝันปีศาจระดที่นอน ฝันเปียก

๒.๔ ความฝันสัมพันธ์กับการนอนหลับ

ความฝันเกี่ยวข้องกับจิตโดยตรง เพราะจิตจะตื่นวิถีรับอารมณ์ต่างๆ ในขณะที่ตื่น และจิตที่เป็นภวังค์ คือการนอนหลับ แต่คนที่นอนหลับนั้น จิตมิได้หลับด้วยตามร่างกายที่เราเห็นว่าอยู่นิ่ง ๆ จิตจะเกิดรับอารมณ์และสลายตัวไปอยู่เรื่อย ๆ และอารมณ์ที่มากระทบก่อให้เกิดในขณะนอนหลับนั้นก็เป็นการรับอารมณ์ที่ได้มาแต่ครั้งปฏิสนธิ เป็นอารมณ์เก่าในอดีต แต่เราไม่รู้สำนึกตัวเลยแม้แต่น้อย^{๓๓} และจะตื่นเมื่อมีผัสสะมากระทบเสมอ ส่วนผู้ที่ฝันจะมีลักษณะการหลับแบบลึง “การหลับของลึงเป็นไปเร็วฉับใจ การหลับที่ชื่อว่าเป็นไปเร็ว เพราะแทรกแซงด้วยจิตมีกุศลจิตเป็นต้นบ่อยๆ ก็ฉับนั้น ในความเป็นไปของการหลับจิตย่อมขึ้นจากภวังค์บ่อยๆ ผู้ประกอบแล้วด้วยการหลับนั้น ย่อมฝัน”^{๓๔} ในมิลินทปัญหา พระยามิลินท์ถามว่า บุคคลนั้นฝันเมื่อใด

^{๓๒} available from : <http://www.dreammoods.com/dreaminformation/dreamtype/daydreams.html>. (online) retrieved on May. 20, 2010.

^{๓๓} บุญมี เมฆางกูร, ความฝัน, หน้า ๑๔๐.

^{๓๔} อัง ปญจก.อ.(ไทย) ๓๖/๔๓๔-๔๓๕.

พระนาคเสนตอบว่า บุคคลนอนหลับก็ไม่ฝัน ตื่นอยู่ก็ไม่ฝัน แต่จะฝันในระหว่างนั้น เรียก “เอตถุนตเร” คือ ตื่นและใกล้หลับต่อกันจึงฝัน เพราะคนที่มีจิตหลับนั้น จิตถึงภวังค์ ไม่ได้กลับไปกลับมา ในขณะที่นั้น จะไม่รู้สึกรู้หาหรือทุกข์ จึงสรุปได้ว่า คนหลับจิตไม่ไหว จึงไม่ฝัน ส่วนคนที่ตื่น จิตขุ่นมัวหัวไม่ไหว ไม่เป็นปกติ นิमितจึงปรากฏขณะตื่นไม่ได้ กล่าวคือ พระนาคเสน แบ่งลักษณะของการหลับออกเป็น ๓ อย่าง ได้แก่

๑. หลับเป็นอาทิ หมายถึง ลักษณะการหลับที่เกี่ยวข้องกับกระทำการงาน กายนั้นเป็นทิวพลภาพ อ่อนไป ง่วงไป ประกอบการงานไม่ได้ ซึ่งเป็นเบื้องต้นของการหลับ

๒. หลับเป็นมัชฌิม หมายถึง หลับเป็นท่ามกลางคือหลับไม่สนิท เป็นจิตจวนหลับ

๓. หลับเป็นปริโยสาน หมายถึง จิตลงสู่ภวังค์ลึกที่สุด หลับสนิท

เพราะฉะนั้น ช่วงที่จะฝันจึงเป็นช่วงที่หลับไม่สนิท^{๓๕} นั่นเอง การนอนหลับกับฝันจึงเป็นของคู่กัน สมมุติว่า เรามีน้ำอยู่ตุ่มหนึ่ง ถ้าตุ่มเคลื่อนไหว น้ำในตุ่มก็ไม่นิ่ง บางที่ตุ่มนิ่ง แต่ลมพัดแรงทำให้น้ำไม่นิ่ง ฉะนั้น ต้องให้ตุ่มไม่เคลื่อนไหวด้วยลมไม่พัดด้วย น้ำจึงจะนิ่ง จิตของคนก็เช่นกัน ตุ่มเปรียบเหมือนร่างกาย น้ำเปรียบเหมือนจิต ถ้าร่างกายเคลื่อนไหว จิตก็ไม่เข้าภวังค์ หรือแม้แต่ร่างนิ่ง แต่อารมณ์ต่าง ๆ ยังรบกวนจิตอยู่ จิตก็ไม่เข้าภวังค์ เช่นเดียวกัน ต้องกายนิ่งด้วยอารมณ์ไม่รบกวนจิตด้วย จิตจึงจะเข้าภวังค์ เราไม่สามารถเห็นเงาในน้ำที่ไม่นิ่งได้ฉันใด เราก็ไม่สามารถมองเห็นสภาพของจิตในจิตที่ไม่นิ่งได้ฉันนั้น พอน้ำในตุ่มนิ่ง เราก็จะมองเห็นเงาสิ่งต่างๆ ในน้ำนั้นได้โดยไม่ต้องเงยหน้า หากมีนกบินผ่านตรงปากตุ่ม เราก็จะเห็นเงานกนั้นปรากฏในน้ำ แม้ภาพดวงดาว ก้อนเมฆบนท้องฟ้า ฯลฯ เราก็จะเห็นภาพเหล่านั้นปรากฏในน้ำที่นิ่ง หรือถ้าในขณะที่นั้น มีคนยื่นดอกไม้มาให้เรา เราก็จะเห็นภาพของช่อดอกไม้ปรากฏในน้ำนิ่งก่อนที่มันจะมาถึงเรา ภาพต่างๆ ปรากฏในน้ำนิ่ง ดังนี้ จิตที่นิ่งก็เหมือนกัน เมื่อเราหลับจิตจะตกภวังค์เป็นจิตที่นิ่ง ภาพต่างๆ ย่อมจะปรากฏในภวังค์นั้น เช่นเดียวกับน้ำนิ่งในตุ่มและภาพที่ปรากฏในภวังค์ขณะหลับนั่นเองที่เรียกว่า ความฝัน

พันเอกปิ่น มุกทุกันต์ ได้จัดประเภทภาพที่ปรากฏในภวังค์ไว้เป็น ๓ ประเภท ดังนี้

- ๑) เป็นภาพทิพย์ของสิ่งที่ผ่านกระแสจิตในขณะที่นั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่อาจไม่มีความหมายเกี่ยวกับตัวเราเลย คล้ายกับภาพนกบินผ่านตุ่มน้ำ
- ๒) ภาพของสิ่งที่กำลังเคลื่อนเข้ามาหาจิต เป็นเรื่องที่จะบังเกิดขึ้นแก่เราในลำดับต่อมา คล้ายกับภาพช่อดอกไม้ที่มีคนยื่นมาให้เรา และ
- ๓) ภาพที่ปรากฏ

^{๓๕} อิม ปัชชชางกูร, ปัญญาพระยามิลินท์, (กรุงเทพมหานคร : องค์การค้ำของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, ๒๕๐๖), หน้า ๒๓๕-๒๔๐

เลื่อน ๆ ลาง ๆ เอาเป็นเรื่องเป็นราวไม่ได้ เกิดจากความไหวของจิตในภวังค์นั่นเอง เหมือนลมพัดมาทำให้น้ำไม่นิ่งปรากฏเป็นระลอกคลื่น ฉะนั้น^{๓๖}

สรุปว่าความผันสัมพันธ์กับการนอนหลับคือ ความฝันเป็นช่วงที่เกิดก่อนที่จะหลับสนิท กับช่วงที่จิตจะถอนออกจากภวังค์

๒.๕ ความสัมพันธ์ของจิตกับความฝัน

ความฝันสัมพันธ์กับจิต จึงต้องรู้ความหมายของคำว่า จิตดังนี้ จิตคือ ธรรมชาติที่รู้ อารมณ์, สภาพที่นึกคิด, ความคิด, ใจ, วิญญาณ

จิต มีไวยาจน์^{๓๗} คือ คำที่ต่างเพียงรูป แต่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายกัน ใช้แทนกันได้หลายคำ เช่น มโน มานัส หทัย ปิณฑระ มโน มนายตนะ มนินทรีย์ วิญญาณ วิญญาณ-ขันธ มโนวิญญาณธาตุ คำเหล่านี้ มีใช้ตรงกันโดยสมบูรณ์ ใช้แทนกันได้ในบางโอกาส มีใช้เสมอไป คัมภีร์อภิธรรมรุ่นอรรถกถา ประมวลเรื่องจิตที่แสดงไว้ในพระอภิธรรมปิฎกแล้ว แจงนับสภาพจิตทั้งหลายไว้ว่ามีจำนวน ๘๕ หรือโดยพิสดารมี ๑๒๑ เรียกว่า จิต ๘๕ หรือ ๑๒๑

เจตสิก^{๓๘} คือ ธรรมที่ประกอบกับจิต, สภาวะธรรมที่เกิดดับพร้อมกับจิต มีอารมณ์และวัตถุที่อาศัยเดียวกันกับจิต, อาการและคุณสมบัติต่างๆ ของจิตเช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ศรัทธา เมตตา สติ ปัญญา เป็นต้น มี ๕๒ อย่าง จัดเป็น อัญญาสมานาเจตสิก ๑๑ อกุศลเจตสิก ๑๔ โสภณเจตสิก ๒๕

พระพุทธศาสนาจำกัดความคำว่า จิต ไปในทางธาตุรู้หรือธาตุคิด ที่มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปตามองค์ประกอบหรือคุณภาพต่าง ๆ ที่เรียกว่า เจตสิก กระบวนการนี้เกิดดับไปตามแต่ที่จิตจะเหนี่ยวสิ่งใดขึ้นมาจับไว้ จิตจึงเป็นความคิดที่เกิด ๆ ดับ ๆ ส่วนใหญ่ใช้คู่กับคำว่า ใจ แต่คำว่าใจเมื่อประสมกับคำอื่นมักจะบ่งถึงสภาพความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งมากกว่าจะเป็นกระบวนการทางความคิดที่เกิดดับ ตัวอย่างเช่น เสียใจ บ่งสภาพความเศร้าโศก ดีใจบ่งสภาพความดี

^{๓๖} พันเอกปิ่น มุทุกันต์, ปาฐกถาเรื่องจิต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๘๒-๘๔.

^{๓๗} อภิ.สจ.อ. ๑๕๑-๑๕๒

^{๓๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๔๘.

ยินดี ในที่นี้คำว่าใจจึงบอกถึงสภาพของสิ่งหนึ่ง ที่เป็นศูนย์กลางของความรู้สึกมากกว่าจะเป็นกระบวนการของความคิด เหมือนอย่างคำว่า “จิต”^{๓๕}

ความสัมพันธ์ จิตบางดวงทำหน้าที่ได้อย่างเดียว บางดวงทำหน้าที่ได้หลายอย่าง จิตจึงเกิดขึ้นอย่างมีความหมายเพื่อทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อหมดหน้าที่จิตนั้นก็ดับลง และส่งอำนาจให้จิตดวงต่อไปทำหน้าที่ต่อจากตน ในวิถีจิต เช่น โสตวิญญาณ เกิดขึ้นทำหน้าที่ได้ยินเสียง หมดหน้าที่แล้วดับลง การดับลงของโสตวิญญาณเป็นปัจจัยให้จิตอีกดวง คือ สัมปฏิจจนจิต เกิดขึ้นเพื่อทำหน้าที่พิจารณาเสียงนั้นต่อไป เป็นต้น วิถีทางดำเนินของจิตชนิดต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ได้ยินเสียง พิจารณาเสียง ตีความ และให้ความหมายต่อเสียงนั้น เป็นจิตคนละดวงที่เกิดขึ้นตามลำดับไม่ก้าวก่ายกัน

กล่าวคือ โสตวิญญาณจะไปทำหน้าที่เห็นเสียง หรือพิจารณา หรือตีความ แทนจิตดวงอื่นก็ไม่ได้ เป็นต้น แนวคิดเรื่องจิตที่มากไปด้วยจำนวน มากไปด้วยกิจ และมากไปด้วยอารมณ์นี้ แสดงถึงความไม่เที่ยงของจิตว่า เมื่อจิตเกิดขึ้นครั้งหนึ่งต้องรู้อารมณ์ (รูป เสียง ...) อย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ เมื่ออารมณ์นั้นดับไป จิตที่รู้จำเป็นต้องดับลงด้วย

การดับไปนั้นมีผลให้เกิดจิตดวงใหม่ เพื่อรู้อารมณ์ใหม่ อารมณ์เป็นธรรมชาติที่ไหลเรื่อยไปไม่หยุดนิ่ง ผันแปรไปตามทวารต่าง ๆ (ตา หู ...) จึงต้องมีจิตที่มีลักษณะต่าง ๆ กัน เพื่อรับอารมณ์ที่หลากหลายนั้น ในขณะที่รูปเกิดขึ้นเพราะสมุฏฐานของ กรรม จิต อุด อาหาร จิตจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยสภาวะธรรม (สมุฏฐาน) ๓ อย่าง คือ ๑. อดีตกรรม ๒. วัตถุรูป (อายตนะภายในและภายนอก) ๓. อารมณ์ หากขาดอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว จิตก็ไม่สามารถทำหน้าที่ของตนได้^{๓๖}

ความสัมพันธ์ ในเรื่องวิถีจิตนี้ ท่านแสดงอุปมาเหมือนคนนอนหลับอยู่ใต้ต้นมะม่วง คือเหมือนอย่างว่ามีบุรุษผู้หนึ่งนอนคลุมศีรษะอยู่ที่โคนต้นมะม่วงที่กำลังมีผล แต่ตื่นขึ้นด้วยเสียงของมะม่วงผลหนึ่งที่ตกลงมาในที่ใกล้ จึงได้เอาผ้าออกจากศีรษะลืมตาขึ้นมองดู ก็เอามือจับผลมะม่วงนั้นคลำดู สูดกลิ่นดู ก็รู้ว่าเป็นมะม่วงสุก จึงบริโภคและกลืนกินมะม่วงพร้อมทั้งเสมหะ แล้วก็หลับไปใหม่ตัวอย่างนี้มาเทียบกับจิต เวลาของภวังคจิตก็เหมือนอย่างเวลาที่บุรุษนั้นกำลังหลับเวลาที่อารมณ์มากระทบประสาท ก็เหมือนอย่างเวลาที่ผลมะม่วงตกลงมา เวลาแห่งอาวัชชนจิตคือจิตคำนึง ก็เหมือนเวลาที่บุรุษนั้นตื่นขึ้นด้วยเสียงของมะม่วงนั้น เวลาที่จักขุวิญญาณเป็นไป ก็

^{๓๕} ประพนธ์ อัสววิรุฬหการ และ สุวรรณ สดาอนันท์, **จิตใจ ใน คำ : ร่องรอยความคิดความเชื่อไทย**, หน้า ๑๑๓.

^{๓๖} บุญมี เมธางกูร และ วรรณสิทธิ์ ไหวทยะเสวี, **สังคหบาลี แปล ๕ ปริเฉท**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๒๕-๒๘.

เหมือนอย่างเวลาที่บรูซนั้นล้มตาคืนดูเวลาแห่งสัมปฏิจันนจิตคือจิตรับ ก็เหมือนอย่างเวลาที่บรูซนั้นเอามือหยิบผลมะม่วง เวลาแห่งสันติรณจิตคือจิตพิจารณา ก็เหมือนอย่างเวลาที่คลำคู่มือ เวลาแห่งโกฎัพนจิตคือจิตที่กำหนดอารมณ์ ก็เหมือนอย่างเวลาที่สุดคมคูจิ้งจิวามะม่วงสุกเวลาแห่งชวนจิตคือจิตที่แล่นไป ก็เหมือนอย่างเวลาที่บริโคมะม่วงเวลาที่จิตหวังอารมณ์นั้น อันเรียกว่า ตทาลัมพนจิตก็เหมือนอย่างเวลาที่กลืนกินผลมะม่วงนั้นพร้อมทั้งเสมหะ เวลาที่จิตตกวงค์ไปใหม่ ก็เหมือนอย่างเวลาที่หลับไปอีก^{๕๑} จิตในขณะฝัน (ในอภิธรรมเรียก สุบินวิถิ)

สรุปว่า ความฝันหมายถึง เรื่องหรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลาหลับ ความฝันกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตแตกต่างกัน ไม่ใช่เรื่องเดียวกัน ดังปรากฏในพระวินัยปิฎก และความฝันดังกล่าวได้รับการยกเว้นไม่ต้องอาบัติ ฉะนั้น จึงแยกความฝันออกจากความเป็นจริง และไม่ควรรไปยึดติดอยู่กับความฝัน แม้จะปรากฏว่ามีคำพยากรณ์หรือทำนายมากมายก็ตาม แต่ในพระไตรปิฎกมีเพียง ๒ พระสูตรเท่านั้นที่กล่าวถึงการพยากรณ์ ได้แก่ คือ มหาสุบินสูตร^{๕๒} และมหาสุบินชาดก^{๕๓}

๒.๖ ลักษณะแห่งความฝันในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ความฝันในคัมภีร์พระพุทธศาสนา^{๕๔} มี ๓ ลักษณะ คือ

๑. ความฝันที่เป็นกุศล คือ ความฝันที่จิตใจอยู่ในภาวะที่ดี เช่น ฝันว่าได้พบผู้ทรงศีล ได้พบผู้มีบุญ ได้ฟังธรรม ฯลฯ

๒. ความฝันที่เป็นอกุศล คือ ความฝันที่จิตใจอยู่ในสภาพไม่สบาย เช่น ฝันว่าตกต้นไม้ ถูกสัตว์ร้ายกัด ถูกทำร้ายร่างกาย ฯลฯ

๓. ความฝันที่เป็นอัพยาถุด คือ ความฝันที่ไม่อยู่ในลักษณะกุศลหรืออกุศล

นอกจากนี้ ความฝันยังมีลักษณะพิเศษที่สามารถเชื่อมโยงกับสาเหตุแห่งความฝัน ดังที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปความได้ดังนี้

๑. ระยะเวลาของความฝัน ผิดกับระยะเวลาปกติเป็นอันมาก เรานอนหลับเพียง ๑๐ นาที อาจฝันว่าไปนอนค้างแรมหลายวันหลายคืนได้ เพราะใจของเราเรวี่นั่นเอง

^{๕๑} วสิน อินทสระ, อธิบายมิลินทปัญหา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๕๕-๕๕.

^{๕๒} อจ. ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๕๖/๓๓๕-๓๓๗.

^{๕๓} จุ.ช. (ไทย) ๒๗/๗๗/๓๒.

^{๕๔} วไลพร ภาณุदानนท์ ณ มหาสารคาม, จิตวิทยาพระพุทธศาสนา, หน้า ๑๖๐.

๒. ความฝันเป็นสิ่งที่ผิดหวัง และต่ออายุได้ เช่น เรากำลังฝันดี แต่ต้องตื่น เราอาจผิดหวังกับตัวเองว่าอย่าเพิ่งตื่น ถ้าไม่มีเหตุจำเป็นจริงๆ เพื่อจะฝันดีๆ ต่อไป หรือถ้าฝันร้าย เราอาจจะชิงตื่นก่อนที่จะเห็นภาพอันน่ากลัวก็ได้

๓. ความฝันเป็นลักษณะของจิตที่ปราศจากความควบคุมเหนี่ยวรั้ง โดยไม่มีสติสัมปชัญญะ ฉะนั้น ในฝัน ผู้ฝันจึงยังรู้สึกผิดชอบอยู่ และมักรู้ตัวว่า สิ่งใดถูกสิ่งใดผิด เช่นเดียวกับที่เราตื่นอยู่ ด้วยเหตุนี้ เราจึงได้คิดในระหว่างฝันว่า เรื่องที่เราพบเห็นนั้นเป็นเพียงความฝัน มิใช่ความจริง

๔. ความฝันเป็นอาการที่จิตทำงานแต่ร่างกายหยุดพัก หมายถึงขณะที่ร่างกายต้องการพัก แต่จิตยังทำงาน จึงมีอยู่เสมอที่ความรู้สึกทางกายมาขัดขวางทางดำเนินของความฝัน เช่นฝันว่าไปทางไหน มักจะไปไม่ทันเวลา ด้วยมีเหตุขัดข้องเช่น รองเท้าหาย ดังนี้ เป็นต้น

๕. ในคัมภีร์สารัตถะสังคหะ ท่านพระนันทาทจารย์ กล่าวไว้ว่า พระพุทธเจ้าตรัสว่า คนที่ฝันร้ายคือฝันเห็นสิ่งที่น่ากลัว เพราะเหตุที่ไม่มีสติสัมปชัญญะในเวลาหลับ เพราะฉะนั้น ผู้ที่มีสติตั้งมั่น มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์อยู่จนกระทั่งหลับ จะฝันเห็นแต่สิ่งที่ดีเสมอ^{๔๕}

ตัวอย่างความฝันที่ศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้ ได้แก่

๒.๖.๑. ความฝันของภิกษุในพระวินัยปิฎก

เมื่อกล่าวถึงลักษณะแห่งความฝันในยามหลับ อาจกล่าวได้ว่า มีทั้งฝันในลักษณะที่ไม่ดี และฝันที่มีลักษณะดี

ความที่มีลักษณะไม่ดี เช่น ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ภิกษุชาวเมืองภารุกังจะรูปหนึ่งฝันว่า ได้เสพเมถุนธรรมกับอดีตภรรยา^{๔๖} และในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ทรงบัญญัติว่า ภิกษุใดหลังศุกกะ (น้ำอสุจิ) ด้วยความจงใจ (ทำด้วยเจตนา) ภิกษุนั้นต้องอาบัติสังฆาทิเสส เว้นไว้แต่ฝัน^{๔๗}

ฝันดังกล่าว ถือว่ามีลักษณะไม่ดี เพราะทำให้เกิดความเดือดร้อนใจหรือวิปปฏิสาร เช่นที่ท่านเกิดความกังวลใจว่า ตัวเองขาดจากความเป็นพระ ไม่สามารถดำรงอยู่ในเป็นความเป็นสมณะอีกต่อไปได้

^{๔๕} พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ, ความฝัน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๕-๑๐.

^{๔๖} วิ.มหา.(ไทย) ๑/๗๘/๖๖.

^{๔๗} วิ.มหา.(ไทย) ๑/๒๓๖/๒๕๒.

ส่วนความฝันที่มีลักษณะดี คือไม่ฝันร้ายนั่นเอง ดังเช่น ในพระบาลีเมตตากถาที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้รู้จักแผ่เมตตา กล่าวคือ ทำใจให้มีความปรารถนาดีต่อสรรพสัตว์ อานิสงส์ที่ได้รับคือ ความสงบใจ ไร้ความอาฆาตพยาบาท และอานิสงส์ข้อหนึ่ง ซึ่งพระองค์ตรัสไว้ว่า “คนเจริญเมตตาข่อมไม่ฝันร้าย ความว่า

เมื่อเมตตาเจ โทวิมุตติที่บุคคลเสพแล้ว เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ทำให้เป็นอุชยานพาหนะแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้งแล้ว ให้ตั้งมั่นแล้ว สังสมแล้ว ปรารถดีแล้วพึงหวังอานิสงส์ ๑๑ ประการ คือ

๑. กลับเป็นสุข
๒. ตื่นเป็นสุข
๓. ไม่ฝันร้าย
๔. เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย
๕. เป็นที่รักของอมมนุษย์ทั้งหลาย
๖. เทวดาทั้งหลายรักษา
๗. ไฟ ยาพิษ หรือศัสตราภักกรายบุคคลนั้นไม่ได้
๘. จิตตั้งมั่นได้เร็ว
๙. สีหน้าสดใส
๑๐. ไม่หลงลืมสติตาย
๑๑. เมื่อยังไม่บรรลुकุณวิเศษอันยิ่งขึ้นไป ข่อมเข้าถึงพรหมโลก^{๔๔}

การไม่ฝันร้ายในข้อที่ ๓ ข้างต้นนี้ ถือได้ว่า เป็นความฝันที่ดี เพราะการเจริญเมตตา มาก ๆ ข่อมทำให้นอนหลับฝันในเรื่องที่เป็นมงคล หรือสิ่งที่ดีงาม

นอกจากนี้ ลักษณะแห่งความฝันนั้น อาจแบ่งได้ ๓ ลักษณะ คือ (๑) ฝันในยามหลับ (๒) ฝันในยามตื่น และ (๓) ฝันในยามครึ่งหลับครึ่งตื่น

๑) ฝันในยามหลับ เป็นความฝันในลักษณะที่จิตกำลังตกวังค์ หรือกำลังจะตื่น

๒) ฝันในยามตื่น เป็นความฝันในเวลาตื่น มีลักษณะเพื่อฝัน นึกฝันไปเรื่อยเปื่อย เรียกว่า ฝันกลางวัน ฝันเพื่อง ก็ได้ การฝันกลางวัน (Day dream) เป็นการสนองความปรารถนาด้วยทางหนึ่ง แต่ว่านั่นไม่ใช่ทางออกที่ดี เพราะเป็นความฝันที่เป็นการสร้างภาพขึ้นมาเพื่อสนองความปรารถนาอันอาจจะมีโอกาสได้รับสนองในชีวิตจริง เป็นลักษณะหนึ่งของคนวิตกจริตมีความคิดฟุ้งซ่าน

^{๔๔} พ.ป.(ไทย) ๑๑/๒๒/๔๖๐-๔๖๓.

๓) ฝันในยามครึ่งหลับครึ่งตื่น ซึ่งเรียกความฝันในลักษณะนี้ว่า “ละเมอ” ส่วนมาก ความฝันในลักษณะนี้มักเป็นไปในทางตกใจ เช่น ละเมอเห็นผี ละเมอว่าตกจากที่สูง ๆ ละเมอว่า ถูกเจ้าหน้าที่ตามทวงหนี้ – ลูกหนี้หักหลัง ไม่ยอมจ่ายเงิน ฯลฯ

ในอรรถกถาแห่งพระวินัยได้กล่าวถึงความฝันว่า “แม้จะมีเจตนาอยู่ที่ใดเป็นเจตนาที่ สติสัมปชัญญะไม่สมบูรณ์กรรมนั้นจึงไม่ประกอบด้วยเจตนา ไม่อาจถือเป็นการกระทำได้ ดังนั้น พระพุทธองค์จึงไม่ทรงปรับอาบัติ เพราะทรงเห็นว่าเจตนาเป็นสิ่งสำคัญ แต่ต้องเป็นเจตนาที่มีกำลัง ในความฝันนั้น เจตนามีอยู่ แต่เป็นเจตนาที่สติสัมปชัญญะควบคุมได้” ไม่สมบูรณ์ หรือมีเจตนาอ่อน จึงกำหนดเป็นการกระทำที่เรียกว่า กรรมประกอบด้วยเจตนาไม่ได้ ดังได้กล่าวมาแล้ว อนึ่ง พระพุทธศาสนาถือว่า ใจเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงสอนว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จได้ด้วยใจ”^{๔๕}

๒.๖.๒ พระสุบินนิมิตของพระเจ้าสุทโธทนะ^{๔๖}

พระสุบินนิมิตของพระเจ้าสุทโธทนะ มี ๗ ข้อ ในแต่ละข้อมีลักษณะ ดังนี้

๑. ทรงนิมิต เห็นธงชักขึ้นเป็นสง่าผ่าเผยธงหนึ่งซึ่งดวงอาทิตย์แจ่มจรัสเป็นสีทองฉายมา แต่ภายหลังมีลมพัดมาจนธงนั้นขาดเป็นชิ้นๆ แล้วก็โบกให้ตกลงในรูถี ต่อมามีเทวดาเหาะลง มาเก็บธงนั้น แล้วนำมาวางที่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือแห่งประตูเมือง ฤาษีพยากรณ์ว่า ธงที่ปลิวไสวสง่า ผ่าเผยเป็นเครื่องหมายแสดงว่าพระอินทร์ ที่ทอดพระเนตรเห็นธงนั้นขาดและปลิวลงมานั้น หมายถึงวาระที่สุดแห่งการเชื่อถือลัทธิประเพณีเก่า

๒. ทรงนิมิตเห็นคชสาร ๑๐ เชือก งามเป็นเงิน คชสารเหล่านั้น เดินทางมาจากทิศใต้ สิทธิคถะเป็นผู้นั่งเหนือคชสารเชือกที่ ๑ ส่วนเชือกอื่น ๆ เดินทางมาหลัง ฤาษีพยากรณ์ว่า คช สาร ๑๐ เชือก ที่ทำให้พื้นธรณีสันนั้น หมายถึงพระบารมี ๑๐ ทศ และด้วยอำนาจพระบารมี ๑๐ นี้เอง พระราชโอรสจักทรงสละราชธานีของพระองค์ และทรงทำให้โลกสนั่นหวั่นไหว โดยทรงทำให้โลกได้บรรลุถึงสันติสุข

๓. ทรงนิมิตเห็นราชรถ อันแพรวพราวด้วยรัศมีรุ่งโรจน์ เทียมด้วยพาชี ๔ ตัว ซึ่งพนักวัน ขาวออกจากมุก และเลี้ยวฟองซึ่งเป็นไฟ สิทธิคถะนั่งอยู่บนราชรถ ฤาษีพยากรณ์ว่า ม้าทั้ง ๔

^{๔๕} พุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๑/๑๕, พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑/๒๑.

^{๔๖} กรมศิลปากร, คัมภีร์ลลิตวิสูตระ พระพุทธประวัติฝ่ายมหายาน, ศาสตราจารย์ ร.ต.ท. แสง มนวิฑูร เปรียญ ผู้แปลเป็นภาษาไทย, (กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, ๒๕๑๒), หน้า ๖๘๕.

ที่เทียบรถ ฟันลมหายใจออกมาเป็นไพนั่น หมายถึงอริยสัจ ๔ ซึ่งจะพาให้พระราชโอรสของพระองค์ พ้นจากความกังขาและความมืดไปสู่แสงสว่างแห่งบุญบารมี

๔. ทรงนิมิต เห็นลูกล่อ ซึ่งหมุนมิได้หยุด คุณเป็นทอง สลับด้วยรัศมีแห่งมณิรัตน์ซึ่งประดับไว้ และมีสิ่งแปลกประหลาดที่เขียนไว้ ณ กรอบลูกล่อ และล่ออันนี้เอง ขณะที่กำลังหมุนอยู่ เกิดเป็นไฟและคนตรี

ถาฬิพยากรณ์ว่า ล่อซึ่งหมุนมิได้หยุด คุณเป็นทอง สลับด้วยรัศมีแห่งมณิรัตน์ซึ่งประดับไว้ นั้น หมายถึงพระวินัยอันบริสุทธิ์ ซึ่งจะหมุนให้ประจักษ์แก่โลกทั้งมวล

๕. ทรงนิมิตเห็นกลองมโหรีมา ตั้งอยู่กลางทาง ระหว่างราชธานีและภูเขา ซึ่งสิทธิ์ตะได้ตีด้วยท่อนเหล็กจนมีเสียงสนั่น เหมือนฟ้าร้องก้องกระหึ่มไปไกล

ถาฬิพยากรณ์ว่า กลองที่พระราชโอรสตี จนเสียงดังสนั่นกึกก้องไปทั่วทุกทิศนั้น หมายความว่า พระธรรมโอวาท ซึ่งพระราชโอรสจะทรงสั่งสอน ไพเราะก้องกังวานดุจฟ้าร้อง

๖. ทรงนิมิตเห็นหอคอย ซึ่งสูงขึ้นเสมอ จนแลเห็นได้ทั่วราชธานี สูงตระหง่านดุจหุ้มด้วยก้อนเมฆ และบนยอดหอคอยนั้น สิทธิ์ตะนั่งอยู่ พลาทงหว่านพรรณอันรุ่งโรจน์แห่งบุบผชาติ พลอยและทับทิม ปวงชนทั้งหลาย ก็มาเบียดเสียดเพื่อเก็บทรัพย์อันมีค่า ซึ่งตกลงทุกหนทุกแห่ง

ถาฬิพยากรณ์ว่า หอคอยซึ่งสูงจนกระทั่งจรดฟ้านั้น หมายถึงความเยี่ยมแห่งพระคัมภีร์ของพระพุทธเจ้า และเครื่องเพชรพลอยซึ่งโปรยลงมาจากหอคอยนั้น คือ สมบัติอันเกินค่าแห่งพระธรรมวินัยซึ่งเป็นที่รักของปวงเทวดาและหมู่มนุษย์ทั้งหลาย และทุกคนที่ต้องการ

๗. ทรงนิมิตว่า ได้ยินเสียงครวญคราง และทอดพระเนตรเห็นคน ๖ คน ร้องไห้ และกัดฟันกับเอามือปิดปากคร่ำครวญด้วยความสิ้นหวัง

ถาฬิพยากรณ์ว่า คน ๖ คน ซึ่งร้องครวญครางพลาทงปิดปากนั้น หมายถึงเจ้าลัทธิตัวสำคัญทั้ง ๖ ซึ่งพระราชโอรสจะทรงกระทำให้รู้สึกสำนึกตัว ในความเหลวไหลของเขา ด้วยพระบารมีและพระธรรมเทศนา ซึ่งไม่มีข้อโต้เถียงได้^{๕๐}

ลักษณะแห่งความฝันทั้ง ๗ ประการ เป็นความฝันในยามหลับ เกิดขึ้นเป็นเรื่องเป็นราวเหมือนเป็นจริง แต่ไม่ใช่ความเป็นจริง แต่ผ่านการตีความหรือการพยากรณ์ว่า จะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้โดยอาศัยความเชื่อเขามาเป็นตัวขยายความเป็นไป

^{๕๐} เซอร์ เอควิน อาร์โนลด์, **ประทีปแห่งเอเชีย**, เจ้าศักดิ์ประเสริฐ นครจำปาศักดิ์ แปลเป็นภาษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๖๐-๖๖.

๒.๖.๓ พระสุบินของพระนางสิริมหามายา^{๕๒}

ในคัมภีร์สารัตถทีปนี ฎีกาพระวินัยปิฎก ภาค ๓ หน้า ๕ และคัมภีร์ชาดกัฎฐกถาภาค ๑ หน้า ๑๕ กล่าวถึงพระสุบินของพระนางสิริมหามายานี้ว่า

ในราตรีที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จจากสวรรค์ชั้นดุสิต ลงสู่ปฏิสนธิในพระครรภ์ของพระนางสิริมหามายาเทวี เวลาปัจจุสมัยใกล้รุ่ง พระนางสิริมหามายาเทวี ก็ทรงพระสุบินว่า ท้าวจคมหาราชทั้ง ๔ มายกพระองค์ไปกับทั้งพระแท่นบรรทม นำไปสู่ป่าหิมพานต์ประดิษฐานไว้ ณ เบื้องบนศิลาใหญ่ ประมาณ ๖๐ โยชน์ ภายใต้อันตรังใหญ่ต้นหนึ่ง สูงประมาณ ๑ โยชน์ แล้วมีนางเทพธิดามาเชิญเสด็จให้ลงสรลงน้ำในสระอโนดาต เพื่อชำระล้างให้สิ้นมลทินแห่งมนุษย์แล้ว ให้ทรงผลัดด้วยผ้าทิพย์ประดับพระกายด้วยทิพยวนุผาชาติ

ในที่ใกล้สระนั้น มีภูเขาดินลูกลูกหนึ่ง และมีวิมานทองสถิตอยู่ภายในภูเขานั้น จึงเชิญเสด็จขึ้นไปภายในวิมานทองนั้น ปลูกที่นอนทิพย์แล้ว ให้บรรทมบายพระเศียรไปทางทิศตะวันออก ณ ที่ใกล้ภูเขาดินนั้น มีภูเขาทองลูกหนึ่ง และมีช้างเผือกเชือกหนึ่ง เทียบอยู่บนภูเขาทองนั้นแล้วลงจากภูเขาทอง ขึ้นมาบนภูเขาดิน จับปทุมชาติสีขาวยิ่งบานใหม่ มีกลิ่นหอมฟุ้งตลบ แล้วร้องบันลือเสียงเข้าไปภายในวิมานทอง กระทำประทักษิณ (เวียนขวา) พระองค์ (คือพระนางสิริมหามายา) ๑ รอบ แล้วปรากฏเหมือนเข้าไปในพระอุทรข้างขวาของพระนางสิริมหามายา ๆ ก็ตื่นจากพระบรรทม และพระบรมโพธิสัตว์ ก็ได้เสด็จลงสู่ปฏิสนธิในพระครรภ์แห่งพระนางสิริมหามายา ในขณะนั้นพอดี

ครั้นรุ่งเช้า พระนางสิริมหามายา จึงทูลพระสุบินนิมิต แต่พระเจ้าสุทโธทนะพระราชสามี พระเจ้าสุทโธทนะจึงให้พราหมณ์โหราจารย์รวม ๖๔ คนเข้าเฝ้า แล้วตรัสเล่าพระสุบินนิมิตแห่งพระราชเทวีให้พยากรณ์ว่าจะร้ายดีประการไร พราหมณ์โหราจารย์เหล่านั้น ก็ทูลพยากรณ์ว่า ขอพระองค์อย่าทรงปริวิตกไปเลย พระสุบินนี้ประเสริฐยิ่งนัก พระราชเทวีจะทรงพระครรภ์ และพระราชโอรสในพระครรภ์นั้น จะเป็นอัครบุรุษประเสริฐยิ่ง มิได้เป็นสตรีจะมีอานุภาพมาก ถ้าดำรงอยู่ในฆราวาสวิสัย จะได้เป็นบรมจักรพรรดิ ถ้าออกผนวช จักได้ตรัสรู้เป็นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

^{๕๒} อ้างในพระครูกัลยาณสิทธิวิวัฒน์(สมาน กฤษณธรรมโม), **พุทธประวัติตามแนวปฐมสมโพธิปริเภทที่ ๓**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๒๗-๔๐ และ ปุ๋ย แสงฉาย, **หลักพระปฐมสมโพธิ หรือ พุทธประวัติฉบับสมบูรณ์**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลูก ส.ธรรมกถึก), หน้า ๕๑-๕๒.

ผู้ศึกษามองลักษณะแห่งพระสุบินของพระนางสิริมหามายาว่า ความฝันกลายเป็นเรื่องที่เป็นจริงต่อมา เพราะพระนางได้มีพระโอรสดังกล่าว แต่เรื่องที่เกิดขึ้นในฝันกับเรื่องราวที่เป็นจริงเป็นคนละเรื่องกัน แต่เป็นเหตุการณ์เป็นจริงเพราะคำพยากรณ์ของพราหมณ์โหราจารย์ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถตีความให้เรื่องที่ฝันซึ่งเป็นอีกเรื่องหนึ่งให้เป็นเรื่องเดียวกันกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง

๒.๖.๔ พระสุบินนิมิตของพระโพธิสัตว์ก่อนได้ตรัสรู้^{๕๓}

ในมหาสุบินสูตร กล่าวถึง พระพุทธเจ้าได้ตรัสเล่าถึงพระสุบิน ๕ ข้อ ที่มาปรากฏแก่พระองค์ ครั้นยังเป็นพระโพธิสัตว์อยู่ คือก่อนหน้าตรัสรู้หนึ่งวัน ให้ภิกษุทั้งหลายฟัง และได้ทรงทำนายพระสุบินไว้ดังนี้ คือ

๑. ทรงสุบินว่า พระองค์เสด็จบรรทมหงายเหนือพื้นมหาปฐพี ต่างที่พระยี่งู มีพระยาเขมาหิมพานต์บรรพต ปรากฏเป็นเขนยหุนพระเศียร พระหัตถ์ข้างซ้าย พาดห้อยลงไป ในมหาสมุทรข้างทิศตะวันออก พระหัตถ์ขวา พาดห้อยลงไป ในมหาสมุทรข้างทิศตะวันตก พระบาททั้งสองข้าง ก็เหยียดห้อยลงไป ในมหาสมุทรข้างทิศใต้

ทรงทำนายว่า พระองค์จะได้ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณอันประเสริฐ หาสิ่งใดเสมอมิได้

๒. ทรงสุบินว่า หน้ําแพรกเส้นหนึ่ง งอกแต่พระนาภี แล้วเจริญขึ้นไปจนจรคนภากาศ ทรงทำนายว่า พระองค์จะได้ตรัสรู้ ประกาศพระอริยมรรคมีองค์ ๘ แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งปวง

๓. ทรงสุบินว่า หมู่หนอนทั้งหลาย ล้วนกายอันขาว มีศิระดํา ใต้ขึ้นมาแต่ปลายพระบาททั้งสอง เต็มตลอดปกปิดเสียดซึ่งลำพระขงษ์ จนถึงชานุมณฑล

ทรงทำนายว่า ฤกษ์ดีเป็นอันมากซึ่งนุ่งขาว จะพากันมาสู่สำนักของพระองค์ และขอถึงซึ่งพระไตรสรณคมน์เป็นที่พึ่ง

๔. ทรงสุบินว่า มีนกสีจําพวก มีสีต่าง ๆ กัน พวกหนึ่งเหลือง พวกหนึ่งแดง พวกหนึ่งเขียว พวกหนึ่งดำ บินมาแต่ทิศทั้งสี่ มาจับฟุบลงแทบพระบาท แล้วก็กลับกลายเป็นสีขาวไปหมด

ทรงทำนายว่า วรรณะ ๔ เหล่าคือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ สุทฺร จะออกจากฆราวาส มาบรรพชาอุปสมบทในพระธรรมวินัย และจะได้ตรัสรู้วิมุตติธรรมอันประเสริฐยิ่ง

^{๕๓} อญฺ ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๕๖/๓๑๕-๓๑๗. พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย คุณโย), ความฝันในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการนำความโกรธ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๑๓), หน้า ๑๕-๒๓, และ ปุ่ย แสงฉาย, หลักพระปฐมสมโพธิ หรือพุทธประวัติฉบับสมบูรณ์, หน้า ๑๑๘-๑๑๙.

๕. สุนิบินว่า พระองค์เสด็จไปจงกรมอยู่บนยอดเขา อันอากาศไปด้วยอุจจาระ แต่ไม่แปรเปลี่ยนติดพระบาทเลย

ทรงทำนายว่า พระองค์จะทรงได้ปัจจัยลาภอย่างเหลือเฟือเนื่องนิศย์ แต่มิได้มีพระทัยติดข้องในปัจจัยทั้งปวงนั้น^{๕๔}

พระสุนิบินทั้ง ๕ ข้อนี้ เป็นปัจฉิมสุนิบิน ครั้งสุดท้าย และเป็นปัจฉิมจัดตั้ง มีปรากฏเฉพาะแก่พระสัมพันธูปบรมโพธิสัตว์ ซึ่งจะได้ตรัสรู้เท่านั้น จะสังเกตได้ว่า ลักษณะความฝันแบบนี้ เป็นกุศล คือฝันดี และวิธีทำนายฝันของพระพุทธเจ้าก็ใช้อากาโรในฝันเป็นสัญลักษณ์ (Symbol) และตีความสัญลักษณ์นั้นเป็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต เช่น ลักษณะที่บรรทมแผ่ไปกว้างขวางเป็นสัญลักษณ์ของการแผ่พระธรรมไปได้กว้างขวาง อากาโรงอกงามของหญ้าจากตัวพระองค์ไปจนถึงฟ้า คือไกลมาก สูงมาก ก็เป็นสัญลักษณ์ของพระธรรมของพระองค์ ที่แผ่อกงามไปถึงบุคคลระดับสูงชั้นอินทร์ พรหมจำนวนมากมายของหนอนเป็นสัญลักษณ์ของคนจำนวนมากมาย (เหมือนหนอน) หรือหนอนอาจเป็นสัญลักษณ์ของบุคคลระดับต่ำ คือยังมีกิเลสเกี่ยวข้องเนื่องอยู่มาก ที่เข้ามาสวามิภักดิ์ต่อพระองค์

นกลีต่าง ๆ ๔ พวก เป็นสัญลักษณ์ของวรรณะ ๔ ในอินเดีย ๔ ทิศเป็นสัญลักษณ์ของทุกหนทุกแห่ง สีขาวเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ การเข้าใจพระธรรมในข้อนี้ อาจแปลความได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นคนวรรณะใดก็ตาม มาจากที่ใดก็ตาม มีสิทธิ์ที่จะตรัสรู้ได้เหมือนกัน เป็นการเรื่องวรรณะของอินเดีย ที่ยกย่องแต่วรรณะสูง ๆ เช่นพราหมณ์ เป็นต้น ซึ่งพระพุทธองค์จะไม่มีเรื่องวรรณะเข้ามาเกี่ยวข้อง คือพระองค์ให้ความเสมอภาคกับมนุษย์ทั้งมวล

อุจจาระเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งไม่ดี และสิ่งที่พระพุทธองค์เห็นว่าไม่จีรังเปรียบ เหมือนอุจจาระนี้ คือ ลากสักการะ อามิสต่าง ๆ เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้คนติดอยู่ในบ่วงกิเลส ทำให้เกิดปัญหา ความวุ่นวายต่าง ๆ แต่ถ้ายังยินดีในสิ่งเหล่านี้ ก็ไม่มีโอกาสจะหลุดพ้นจากทุกข์ได้

^{๕๔} มหาสุนิบิน หมายถึงความฝันที่สำคัญ ซึ่งมีเหตุ ๔ อย่าง คือ (๑) ธาตุกำเริบเป็นต้น (๒) อารมณ์ที่เคยรับรู้มาก่อน (๓) เทวดาคลใจ (๔) ปุพพนิมิต (กลางบอกเหตุดีเหตุร้าย) ในความฝัน ๔ อย่างนี้ ความฝัน ๒ อย่างแรก ไม่เป็นจริง ความฝันอย่างที่ ๓ เป็นจริงก็มี ไม่เป็นจริงก็มี ที่เป็นอย่างนี้ เพราะเทวดาบางเหล่าโกรธประสงคร้าย บางเหล่าประสงคดียุติ ความฝันอย่างที่ ๔ เป็นจริงแน่นอน (ดูเพิ่มเติมใน อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๕๖/๓๓๕.)

๒.๖.๕ พระสุบินของพระนางมัทรี^{๕๕}

พระนางมัทรีทรงสุบินนิมิตพิศประหลาดว่า

ยังมีบุรุษหนึ่งนั้นเดินโตคำล่ำสันเห็นพิลึก ผิวกายดำเป็นหมอกหมึก มีดั่งมหาเมฆ คูนิ โทกเกกเง่งกลาง นุ่งผ้าข้อมฝาดคาดกาสาว์สักกระสัน พันเป็นเกลียวเหนียวเหน็บรั้งคาดพุง จิ้งมั่งทะมัดทะแมง ทัดดอกไม้แดงทั้งสองหูคุดง่า มีหัตถ์เบื้องขวานั้นถือดาบคมเขี้ยวเป็นมัน ปลาบตะเลื่อมแสง แกว่งกวัดฉวัดเฉวียน วิ่งวู่วู้อเข้ามาถึง ถีบทวารตึงทำลายคู กระทบเท้า ตะคอกขู่คำรามสำราญ ฉวยชฎานางกระชากคูดให้หลุดพลัด รวบพระกรกระหวัดทั้งซ้ายขวา ให้พระนางเธออุตตภาพ (บรรทมหงาย) ฟ้าคิ้วด้วยดาบ เหวี่ยงลงตรงพระพาหาทั้งสองซ้าย ขวาขาดเป็นสิน พระกรกระเด็นดินอยู่แคว้น แล้วมีหน้าซำแขวะคว้านควักพระนัยนตรทั้ง สองปล้นในวันหะ เอาดาบจะเชือดพระทรวงล้วงซำแหละ แหวะหาพระทัยพระนางนั้น

ถือเอาความว่า พระนางมัทรีฝันว่า มีบุรุษมาตัดแขนซ้ายและแขนขวา แล้วผ่าทรวงล้วงเอาดวงหทัยไป ก็มีได้เป็นจริงตามนั้น คือ พระนางมิได้ถูกตัดแขนซ้ายและแขนขวา ผ่าทรวงล้วงเอาดวงหทัยไปดังที่ฝันเห็น เป็นแต่ว่า พระนางต้องเสียสองกุมารคือ กัณหาและชาลี ซึ่งเป็นเหมือนดวงหทัย และแขนซ้ายแขนขวา โดยชุกมาทูลขอจากพระเวสสันดรบรมโพธิสัตว์ และพระเวสสันดรก็มีพระทัยยินดีประทานให้แก่ชุกไปตามประสงค์ เป็นการบำเพ็ญทานบารมีอย่างอุกฤษฏ์ ยากที่คนอื่นจะกระทำได้เป็นเหตุให้เกิดแผ่นดินไหว

๒.๖.๖ สรุป

จากที่กล่าวมาเป็นการตอบปัญหาที่ว่า ความฝันในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร พบว่า

ในพุทธศาสนามีอยู่ ๔ สาเหตุ ได้แก่ ชาติกำเนิดคือ ความฝันเกิดจากกระบวนการทางกาย เป็นความฝันที่เกิดจากความบกพร่องของธาตุภายในร่างกาย รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ในขณะที่จิตตาวารณคือ ความฝันเกิดจากความจดจำ ความปรารถนาที่ฝังลึกอยู่ในใจ เป็นความฝันที่เกิดจากความคิดคำนึงถึงบางคน หรือบางสิ่ง เมื่อเกิดการคิดถึงมาก ๆ หวนระลึกนึกถึงไม่ยอมหาย จิตก็จะสร้างมโนภาพให้เกิดเป็นความฝันขึ้นมาได้ เทวดาสังหรณ์คือ ความฝันเกิดจากอิทธิพลของเทวดา เป็นความฝันที่เกิดจากการคลบบันดาลของเทวดาหรือที่เรียกกันว่า“ผีสิงเทวดา

^{๕๕} อ้างในพระศรีสุทธีวงศ์ (สาย อดุล), ความฝันในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการฆ่าความโกรธ , หน้า ๖-๗.

มาเข้าฝัน” กรรมนิมิต คือ ความฝันเกิดจากอิทธิพลของผลกรรม เป็นความฝันที่เกิดจากผลของกรรมดีและกรรมชั่วที่ได้สั่งสมไว้ในอดีตมาดลจิตให้เกิดความฝันขึ้น

และศาสตร์สมัยใหม่ก็บอกว่ามีอยู่ ๔ เช่นกัน ได้แก่ สาเหตุทางสรีระ สาเหตุทางจิตใจ สาเหตุอยู่เหนือธรรมชาติ และเป็นเครื่องบอกเหตุการณ์ล่วงหน้า

เป็นเรื่องราวที่ปรากฏเห็นในเวลาหลับ เป็นกระบวนการทำงานของจิตอย่างหนึ่ง ที่แสดงถึงสภาพทางจิตใจของบุคคลทั้งในส่วนที่เป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ความฝันมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในชีวิต มีอิทธิพลต่อผู้ฝันและบุคคลใกล้ชิด เป็นนิมิตที่เกิดแก่จิตขณะเข้าและออกจากภวังค์ ความฝันที่ผู้ฝันสามารถรู้เรื่องราวได้ ชัดเจนมาก และชัดเจนน้อยตามลำดับ คือ เข้าถึงการเสพอารมณ์นั้น เรียกว่า กุสลากุสลสุบินวิธิ เป็นบุญบาปที่เกิดในขณะที่ฝัน เจตนามีกำลังน้อย ไม่แรงกล้าเหมือนขณะตื่น จึงไม่สามารถรู้นิมิตในฝันของตนได้ ตื่นขึ้นมาแล้วก็นึกถึงเรื่องของความฝันไม่ออก เพียงแต่รู้สึกว้าเหว่ไม่สนิทเท่านั้น

บทที่ ๓

พระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศลที่ปรากฏในมหาสุบินชาดก

ในบทที่ ๓ จะได้ศึกษาพระสุบินนิมิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล ทั้ง ๑๖ ข้อ

๓.๑ พระสุบินนิมิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล

เมื่อก้าวถึงพระสุบินหรือความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล พระอรรถกถาจารย์ท่านได้เล่าเรื่องพระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศลไว้ในอรรถกถามหาสุบินชาดก^๑ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

พระบรมศาสดาเมื่อประทับอยู่ ณ พระเชตวันมหาวิหารทรงปรารภมหาสุบิน ๑๖ ข้อ ตรัสพระธรรมเทศานี้ มีคำเริ่มต้นว่า ลาธุณี สีทนต์ ดังนี้

ดังได้สดับมา วันหนึ่งพระเจ้าโกศลมหาราช เสด็จเข้าสู่ภัตตาคารในราตรีกาล ในปัจฉิมยาม ทอดพระเนตรเห็น พระสุบินนิมิตอันใหญ่หลวง ๑๖ ประการทรงตระหนกพระทัยตื่นพระบรรทมทรงพระดำริว่า เพราะเราเห็นสุบินนิมิต เหล่านี้จักมีอะไรแก่เราบ้างหนอ เป็นผู้อันความสะดุ้งต่อมรณภัยคุกคามแล้วทรงประทับเหนือพระแท่นที่ไสยาสน์นั้นแล จนล่วงราตรีกาล ครั้นรุ่งเช้า พวกพราหมณ์ปุโรหิตเข้าเฝ้ากราบทูลถามว่า ข้าแต่พระมหาราชเจ้า พระองค์บรรทมเป็นสุขหรือพระเจ้าข้า ? รับสั่งตอบว่า ท่านอาจารย์ทั้งหลาย เราจักมีความสุขได้อย่างไร เมื่อคืนนี้เวลาใกล้รุ่ง เราเห็นสุบินนิมิต ๑๖ ข้อตั้งแต่เห็นสุบินนิมิตเหล่านั้นแล้ว เราถึงความหวาดกลัวเป็นกำลัง เมื่อพวกปุโรหิตกราบทูลว่า ข้าแต่พระมหาราชเจ้า โปรดตรัสเล่าเถิดพระเจ้าข้า พวกข้าพระองค์สดับแล้ว จักทำนายถวายได้ จึงตรัสเล่าพระสุบินที่ทรงเห็นแล้วให้พวกพราหมณ์ฟังแล้วตรัสว่า เพราะเหตุเห็นสุบินเหล่านี้จักมีอะไรแก่เราบ้าง ? พวกพราหมณ์พากันสลดมือ. เมื่อรับสั่งถามว่า เพราะเหตุไรพวกท่านจึงพากันสลดมือเล่า ? พวกพราหมณ์จึงพากันกราบทูลว่า ข้าแต่พระมหาราชเจ้า พระสุบินทั้งหลายร้ายกาจนัก รับสั่งถามว่า พระสุบินเหล่านั้นจักมีผลเป็นประการใด ? พวกพราหมณ์จึงพากันกราบทูลว่า จักมีอันตรายใน ๓ อย่างเหล่านี้คือ อันตรายแก่ราชสมบัติ ๑ อันตราย คือ โรคจะเบียดเบียน ๑ อันตรายแก่พระชนม์ ๑ อย่างใดอย่างหนึ่ง. รับสั่งถามว่า พอดีจะแก้ไขได้ หรือแก้ไขไม่ได้

^๑ พุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๖/๒๑๖-๒๔๑.

พราหมณ์ทั้งหลายกราบทูลว่า ขอเดชะ พระสุบิน เหล่านี้หมดทางแก้ไขเป็นแน่แท้ เพราะ ร้ายแรงยิ่งนัก แต่พวกข้าพระองค์ทั้งหลาย จักกระทำให้พอแก้ไขได้ เมื่อพวกหม่อมฉันไม่สามารถเพื่อจะแก้ไขพระสุบินเหล่านี้ได้แล้วขึ้นชื่อว่าความเป็นผู้สำเร็จการศึกษา จักอำนวยประโยชน์อะไร ? รับสั่งถามว่า ท่านอาจารย์ทั้งหลาย จักกระทำให้อย่างไรเล่า ถึงจักให้คืนคลายได้ พวกพราหมณ์พากันกราบทูลว่า ข้าแต่ महाराज เจ้า พวกข้าพระองค์ต้องบูชาด้วยวัตถุอย่างละ ๔ ทุกอย่างพระเจ้าข้าพระราชาทรงสะอึกพระทัย ตรัสว่า ท่านอาจารย์ทั้งหลายถ้าเช่นนั้น เราขอมอบชีวิตไว้ในมือของพวกท่านเถิด พวกท่านรีบกระทำความสวัสดีแก่เราเร็ว ๆ เถิด พวกพราหมณ์พากันร่ำเรียงยินดีว่า พวกเราต้องได้ทรัพย์มาก จักต้องได้ของเกี้ยวกินมา มาก ๆ แล้วพากันกราบทูลลอบพระราชาวา ข้าแต่ महाराज เจ้า อย่าได้ทรงวิตกเลยพระเจ้าข้า แล้วพากันออกจากราชนิเวศน์จักทำหลุมบูชาด้วยที่นอกพระนคร จับฝูงสัตว์ ๔ เท้ามากเหล้า มัดเข้าไว้ที่หลักชัย รวบรวมฝูงนกเข้าไว้เสร็จแล้ว เทียวกันขวกไขว่ไปมากล่าวว่า เราควรจะได้สิ่งนี้ ๆ ครั้งนั้นแล พระนางมัลลิกาเทวีทรงทราบเหตุนี้ ก็เข้าเฝ้าพระราชากราบทูลถามว่า ข้าแต่ महाराज เจ้า พวกพราหมณ์พากันเทียวขวกไขว่ไปมา มีเรื่องอะไรหรือเพคะ ? พระราชา ตรัสว่า แน่ นางผู้เจริญ เธอมีแต่สุขสบาย จึงไม่รู้ ว่า อสรพิษมันสัจจรอยู่ใกล้ ๆ หูของพวกเรา

พระนางทูลถามว่า ข้าแต่ महाराज เรื่องนั้นคืออะไรเพคะ ? พระราชารับสั่งว่า เราฝันร้าย ถึงปานนี้ พวกพราหมณ์พากันทำนายว่า อันตรายใน ๓ อย่างไม่อย่างใดอย่างหนึ่งก็จักปรากฏ เพื่อบำบัดอันตรายเหล่านั้นต้องบูชาด้วย จึงต้องสัจจรไปมาอยู่บ่อย ๆ พระนางมัลลิกากราบทูลถามว่า ข้าแต่ महाराज เจ้า ก็ผู้ที่เป็ยยอดพราหมณ์ในโลก พร้อมทั้งเทวโลก ทูลกระหม่อม ได้ทูลถามถึงการแก้ไขพระสุบินแล้วหรือเพคะ ? ทรงรับสั่งถามว่า นางผู้เจริญ พระผู้เป็ยยอดพราหมณ์ในโลก พร้อมทั้งเทวโลกนั้น เป็นใครกันเล่า ? พระนางกราบทูลว่า ทูลกระหม่อมไม่ทรงรู้จักมหาพราหมณ์โคดมผู้ตถาคต หมคคิเลศบริสุทธิ์แล้ว เป็นสัตพัญญู เป็นบุคคลผู้เลิศในโลก พร้อมทั้งเทวโลก ดอกหรือเพคะ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น คงทรงทราบเหตุในพระสุบินแน่นอน ขอเชิญทูลกระหม่อม เสด็จพระราชดำเนินไปกราบทูลถามเถิด เพคะ

พระราชาทรงรับสั่งว่า ดีละ เทวี แล้วเสด็จไปยังพระวิหารถวายเป็นภุมมพระบรมศาสดา แล้วประทับนั่งอยู่ พระศาสดาทรงเปล่งพระสุรเสียงอันไพเราะ ตรัสถามว่า มหาบพิตร เหตุไรเล่า บพิตรจึงเสด็จมา คุณมีราชกิจด่วน

พระราชากราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อใกล้รุ่ง หม่อมฉันเห็นมหาสุบิน ๑๖ ข้อ สะอึกกลัว บอกเล่าแก่พวกพราหมณ์ พวกพราหมณ์ทำนายว่า ข้าแต่ महाराज เจ้า พระสุบิน ร้ายแรงนัก เพื่อระงับสุบินเหล่านั้นต้องบูชาด้วยวัตถุอย่างละ ๔ ครบทุกอย่างแล้ว

พากัน เตรียมบูชาัญญา ผุ่สัตว์เป็นอันมากถูกมรณภัยคุกคาม ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์เป็นบุคคลผู้เลิศในโลก ทั้งเทวโลกมนุษยธรรมที่เข้าไปกำหนดอดีต อนาคต ปัจจุบัน ที่ยังไม่มาถึงซึ่งครรถงในญาณมุขของพระองค์นั้นมิได้มีเลย ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดทำนายผลแห่งสุบินของหม่อมฉันเหล่านั้นเถิด พระเจ้าข้า

พระศาสดาตรัสว่า ขอถวายพระพร เป็นเช่นนั้นทีเดียวมหาบพิตร ในโลกทั้งเทวโลกเวียน ตลาคตเสียแล้ว ผู้คนที่จะได้ชื่อว่าสามารถรู้เหตุ หรือผลของพระสุบินเหล่านี้ไม่มีเลย ตลาคต จักทำนายให้มหาบพิตรก็แต่ว่า มหาบพิตรจงตรัสบอกพระสุบินตามทำนองที่ทรงเห็น นั้นเถิด

พระราชาทรงรับพระพุทธดำรัสว่า ดีละ พระพุทธเจ้าข้าเริ่มกราบทูลพระสุบิน ตาม ทำนองที่ทรงเห็นอย่างถึถ้วน โดยทรงวางหัวข้อไว้ดังนี้ว่า โคอุสุภราชทั้งหลาย ๑ ต้นไม้ ทั้งหลาย ๑ แม่น้ำทั้งหลาย ๑ โคนทั้งหลาย ๑ ม้า ๑ ชาติทอง ๑ สุนัขจิ้งจอก ๑ หมอน้ำ ๑ สระ โบกขรณี ๑ ข้าวไม่สุก ๑ แก่นจันทน์ ๑ น้ำเต้าจม ๑ ศีลาลอย ๑ เขียดขยอกงู ๑ หงส์ทองล้อมกา ๑ เสือกัวแพะ ๑^๒ แล้วตรัสว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันเห็นสุบินข้อ ๑ อย่างนี้ก่อนว่า โคผู้ดีเหมือนดอกอัญชัน ๔ ตัว ต่างคิดว่า จักชนกัน พากันวิ่งมาสู่ท้องพระลานหลวง จากทิศ ทั้ง ๔ เมื่อมหาชนประชุมกันคิดว่า พวกเราจักดูโคชนกัน ต่างแสดงท่าทางจะชนกัน บรรลือ เสียงคำรามลั่นแล้วไม่ชนกัน ต่างถอยออกไปหม่อมฉันเห็นสุบินนี้เป็นปฐม อะไรเป็นผลของ สุบินนี้ พระเจ้าข้า ? มหาบพิตร ผลของสุบินข้อนี้ จักไม่มีในชั่วรัชกาลของมหาบพิตร ในชั่ว ศาสนาของตลาคต แต่ในอนาคต เมื่อโลกหมุนไปถึงจุดเสื่อม ในรัชกาลของพระราชผู้ กำพำร้า ผู้มีได้ครองราชย์โดยธรรมและในกาลของหม่อมมนุษย์ผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม เมื่อกุศลธรรม ลดน้อยถอยลง อกุศลธรรมหนาแน่นขึ้น ในกาลที่โลกเสื่อม ฝนจักแล้งและดินเมฆจักขาด ข้าวกล้าจักแห้ง พุพภิกขภัยจักเกิด เมฆทั้งหลายตั้งขึ้นจากทิศทั้ง ๔ เหมือนจะย้อยเม็ด พอพวก ผู้หญิงรีบเก็บข้าวเปลือกเป็นต้น ที่เอาออกผึ่งแดดไว้เข้าภายในร่ม เพราะกลัวจะเปียก เมื่อ พวกผู้ชายต่างถือจอบถือตะกร้าพากันออกไป เพื่อจะก่อกันกันน้ำ ก็ตั้งเค้าจะตก ครางกระหึ่ม ฟ้าแลบแลวก็ไม่ตกเลย ลอยหายไป เหมือนโคตั้งท่าจะชนกันแล้วไม่ชนกันเช่นนั้นนี้เป็นผล ของสุบินนั้น แต่ไม่มีอันตรายไร ๆ แก่มหาบพิตร เพราะเรื่องนั้นเป็นปัจฉัย มหาบพิตรเห็น สุบินนี้ ประรภอนาคต ฝ่ายพวกพราหมณ์อาศัยการเลี้ยงชีวิตของตนจึงทำนายดังนี้

พระบรมศาสดาตรัสตรัสบอกผลแห่งสุบินด้วยประการฉะนี้ แล้ว ตรัสว่า จงตรัสเล่าสุบิน ข้อที่ ๒ เถิด มหาบพิตร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉัน ได้เห็นสุบินข้อที่ ๒ อย่างนี้ว่า ต้นไม้

^๒ บุ.ชา.อ. (บาลี) ๒/๓๘.

เล็ก ๆ และกอไผ่ แทรกแผ่นดินพอลงถึงคืบหนึ่งบ้าง ดอกหนึ่งบ้าง เพียงแค่นี้ก็ผลิดอกออกผลไปตาม ๆ กันนี่เป็นสุบินข้อที่ ๒ ที่หม่อมฉันได้เห็น อะไรเป็นผลของสุบินนี้พระเจ้าข้า ? มหาบพิตร ผลแม่ของสุบินข้อนี้ ก็จักมีในกาลที่โลกเสื่อมเวลามนุษย์มีอายุน้อย ด้วยว่า สัตว์ทั้งหลายในอนาคตจักมีระคะกล้า กุมาริวิวิยยังไม่สมบุรณ์ จักสมสู่กะบุรุษอื่น เป็นหญิงมีระคูมีครรรค์ พวกกันจำเริญด้วยบุตรและธิดา ความที่กุมาริเหล่านั้นมีระคูเปรียบเหมือนต้นไม้เล็ก ๆ มีดอกกุมาริเหล่านั้นจำเริญด้วยบุตรและธิดา ก็เหมือนต้นไม้เล็ก ๆ มีผล ภัยแม้มีนิมิตนี้เป็นเหตุ ไม่มีแก่มหาบพิตรดอก

จงตรัสเล่าข้อที่ ๓ ต่อไปเถิด มหาบพิตร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นแม่โคใหญ่ ๆ พวกกันค่อมนมของฝูงลูกโค ที่เพิ่งเกิดในวันนั้นนี้เป็นสุบินข้อที่ ๓ ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลแห่งสุบินนั้น พระเจ้าข้า ? มหาบพิตร แม่ผลของสุบินนี้ ก็จักมีในอนาคตเหมือนกันจักมีผลในเวลาที่มีมนุษย์ทั้งหลาย พวกกันละทิ้งเชษฐาปจายิกกรรมคือความเป็นผู้ประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ เพราะในอนาคต ฝูงสัตว์จักมิได้ตั้งไว้ซึ่งความยำเกรงในมารดาบิดา หรือในแม่ยายพ่อตา ต่างแสวงหาทรัพย์สินด้วยตนเองทั้งนั้น เมื่อปรารถนา จะให้ของกินของใช้แก่คนแก่ ๆ ก็ให้ ไม่ปรารถนาจะให้ก็ไม่ให้คนแก่ ๆ พวกกันหมดที่พึ่ง หาเลี้ยงตนเองก็ไม่ได้ ต้องจ้อพวกเด็ก ๆ เลี้ยงชีพ เป็นเหมือนแม่โคใหญ่ ๆ พวกกันค่อมนมลูกโคที่เกิดในวันนั้น แม้ภัยมีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ไม่มีแก่มหาบพิตร

จงตรัสเล่าสุบินข้อที่ ๔ ต่อไปเถิดมหาบพิตร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันเห็นฝูงชนไม่เทียมโคใหญ่ ๆ ที่เคยพาออกไป ซึ่งสมบุรณ์ด้วยร่างกายและเรี่ยวแรงเข้าในระเบียบแห่งแอก กลับไปเทียมโครุ่น ๆ ที่กำลังฝักเข้าในแอก โครุ่น ๆ เหล่านั้นไม่อาจพาแอกไปได้ ก็พวกกันสลัดแอกยื่นเฉยเสีย เกวียนทั้งหลายก็ไปไม่ได้นี้เป็นสุบินข้อที่ ๔ ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลของสุบินนี้พระเจ้าข้า ? มหาบพิตร ผลของสุบินแม่ข้อนี้ ก็จักมีในรัชสมัยของพระราชผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่า ในภายหน้า พระราชผู้มีบุญน้อย มิได้ดำรงในธรรม จักไม่พระราชทานยศแก่หมาอามาศย์ผู้เป็นบัณฑิต ฉลาดในประเพณีสามารที่จะยังสรรพกิจให้ลุล่วงไปได้ จักไม่ทรงแต่งตั้งอามาศย์ผู้ใหญ่ ผู้เป็นบัณฑิต ฉลาดในโวหารไว้ในที่วินิจฉัยคดีในโรงศาลแต่พระราชทานยศแก่คนหนุ่ม ๆ ตรงกันข้ามกับที่กล่าวแล้วนั้นแต่งตั้งบุคคลเช่นนั้นไว้ในตำแหน่งผู้วินิจฉัยอรรถคดี คนหนุ่มพวกนั้น ไม่รู้ทั่วถึงราชกิจและการอันควรไม่ควร ไม่อาจดำรงยศนั้นไว้ได้ ทั้งไม่อาจจัดทำราชกิจให้ลุล่วงไปได้ เมื่อไม่อาจ ก็จักพากันทอดทิ้งธุระการงานเสีย ฝ่ายอามาศย์ที่เป็นบัณฑิต เป็นผู้ใหญ่ เมื่อไม่ได้ยศ ถึงจะสามารถที่จะให้กิจทั้งหลายลุล่วงไป ก็จักพากันกล่าวว่า พวกเราต้องการอะไรด้วยเรื่องเหล่านี้พวกเรากลายเป็นคนภายนอกไปแล้ว พวกเด็กหนุ่มเขาเป็นพวกอยู่วงในเขาคงรู้ดีแล้วไม่รักษาการ

งานที่เกิดขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ความเสื่อมเท่านั้นจักมีแก่พระราชธาหล่า่นด้วยประการทั้งปวง เป็นเสมือนเวลาที่คนจับโคร่น ๆ กำลังฝึก ยังไม่สามารถจะพาเอกไปได้ เทียมไว้ในแอก และเป็นเวลาที่ไมจับเอาโคใหญ่ ๆ ผู้เคยพาเอกไปได้ มาเทียมแอกจะนั้น แม้กัยมีสุบินนี้เป็นเหตุ กีย่อมไม่มีแก่มหาบพิตร

เชษฐตรัสบอกสุบินที่ ๕ เกิดมหาบพิตร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นม้าตัวหนึ่ง มีปากสองข้าง ฟุ้งชนพากันให้หญ้าที่ปากทั้งสองข้างของมัน มันเคี้ยวกินด้วยปากทั้งสองข้าง นี้เป็นสุบินที่ ๕ ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลของสุบินนี้ พระเจ้าข้า ? มหาบพิตร ผลของสุบิน แม่นี้ ก็จักมีในรัชกาลของพระราชธาผู้ไม่ดำรงในธรรม ในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่า ในกาล ภายหน้าพวกพระราชธาโงะเวลา ไม่ดำรงธรรม จักทรงแต่งตั้งมนุษย์โกลเลไม่ประกอบด้วยธรรม ไว้ในตำแหน่งวินิจฉัยคดี คนเหล่านั้นเป็นพาล ไม่เอื้อเฟื้อในบาปบุญ พากันนั่งในโรงศาล เมื่อให้คำตัดสิน ก็จักรับสินบนจากมือของคู่คดีทั้งสองฝ่ายมากิน เป็นเหมือนม้ากินหญ้าด้วย ปากทั้งสองจะนั้น กัยแม่มิสุบินนี้เป็นเหตุ กีย่อมไม่มีแก่มหาบพิตรดอก

เชษฐตรัสบอกสุบินที่ ๖ เกิด มหาบพิตร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันเห็นมหาชนขจัดดู ถาดทองราคาตั้งแสนกษาปณ์แล้วพากันนำไปให้หมาจิ้งจอกแก่ตัวหนึ่งด้วยคำว่า เชิญท่าน เยี่ยวใส่ในถาดทองนี้เถิด หมาจิ้งจอกแก่นั้นก็ถ่ายปัสสาวะใส่ในถาดทองนั้นนี้เป็นสุบินข้อที่ ๖ ของหม่อมฉันอะไรเป็นผลแห่งสุบินข้อนี้ พระเจ้าข้า ? มหาบพิตร ผลของสุบินนี้ก็จักมีใน อนาคตเหมือนกันด้วยว่า ในกาลภายหน้า พวกพระราชธาผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรมทรงรังเกียจ กุลบุตรผู้สมบูรณ์ด้วยชาติเสียแล้วไม่พระราชทานยศให้ จักพระราชทานให้แก่คนที่ไม่มีสกุล เท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้สกุลใหญ่ ๆ จักพากันตกยาก สกุลเลว ๆ จักพากันเป็นใหญ่ก็เมื่อพวก มี สกุลเหล่านั้น ไม่อาจเลี้ยงชีวิตอยู่ได้ จักคิดว่า เราต้องอาศัยพวกเหล่านี้เลี้ยงชีวิตสืบไปแล้วก็ พากันยกธิดาให้แก่ผู้ไม่มีสกุล การอยู่ร่วมกับคนพวกไม่มีสกุลของกุลธิดาเหล่านั้นก็จักเป็น เช่นเดียวกับถาดทองรองเยี่ยวหมาจิ้งจอก กัยแม่มิสุบินนี้เป็นเหตุ กีย่อมไม่มีแก่มหาบพิตร

เชษฐตรัสบอกสุบินที่ ๗ เกิด มหาบพิตร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นอย่างนี้ บุรุษผู้หนึ่งฟันเชือกแล้วหย่อนไปที่ใกล้เท้า แม่หมาจิ้งจอกโซตัวหนึ่งนอน อยู่ได้ตั้งที่บุรุษนั่ง กัดกินเชือกนั้น เขาไม่ได้รู้โดยที่เดียนนี้เป็นสุบินข้อที่ ๗ ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลแห่งสุบิน ข้อนี้ พระเจ้าข้า ? มหาบพิตร ผลแม้ของสุบินข้อนี้ ก็จักมีในอนาคตเหมือนกันด้วยว่า ในกาล ภายหน้า หมู่สตรี จักพากันเหลาะแหละ โกลเลในบุรุษ ลุ่มหลงในสุรา เอาแต่แต่งตัว ชอบเที่ยว เตรีตามถนนหนทาง เห็นแก่อำมิต เป็นหญิงทุกิด มีความประพฤดิชั่วช้าพวกนางจักกั้มรุม กันแย่งเอาทรัพย์ที่สามีทำงาน มีกสิกรรมและโครักขกรรมเป็นต้น สั่งสมไว้ด้วยยาก ลำบาก ลำเค็ญเอาไปซื้อสุราคั้มกับชายชู้ ซื้อดอกไม้ของหอมและเครื่องลูบไล้มาแต่งตน คอย

สอดส่องมองหาผู้ โดยส่วนบนของบ้านที่มีคชบิดบ้าง โดยที่ซึ่งลับตาบ้าง แม้ข้าวเปลือกที่เตรียมไว้สำหรับหว่านในวันรุ่งขึ้น ก็เอาไปซ่อม จัดทำเป็นข้าวต้ม ข้าวสวยและของเคี้ยวเป็นต้น มากินกัน เป็นเหมือนนางหมาจึงจอกโซ ที่นอนใต้ตั่งคอยกัดกินเชือกที่เขาฟันแล้ว หย่อนลงไว้ใกล้ ๆ ทำฉะนั้นก็ยังมีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยังไม่มีการหอบพิตร

เชษฐศรีเสาะสุบินข้อที่ ๘ เถิดมหอบพิตร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นคุ่มน้ำเต็มเปี่ยมลูกใหญ่ใบหนึ่ง ตั้งอยู่ที่ประตู่วัง ล้อมด้วยคุ่มเป็นอันมาก วรรณะทั้ง ๔ เอาหม้อตักน้ำมาจากทิศทั้ง ๔ และทิศน้อยทั้งหลาย เอามาใส่ลงคุ่มที่เต็มแล้วนั้นแหละ น้ำก็เต็มแล้วเต็มอีก จนไหลล้นไป แมื่คนเหล่านั้นก็ยังเทน้ำลงในคุ่มนั้นอยู่เรื่อย ๆ แต่ไม่มีผู้ที่จะเหลียวแลดูคุ่มที่ว่าง ๆ เลยนี่เป็นสุบินข้อที่ ๘ ของหม่อมฉันอะไรเป็นผลของสุบินนี้ พระเจ้าข้า ? มหอบพิตร ผลแห่งสุบินนี้จักมีในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่า ในกาลภายหน้า โลกจักเสื่อม แวันแคว้นจักหมดความหมายพระราชาทิ้งหลายจักตกยาก เป็นกำพว้า องค์ใดเป็นใหญ่ องค์นั้นจักมีพระราชทรัพย์เพียงแสนกระษัตริย์ในท้องพระคลังพระราชธาเหล่านั้นตกยากถึงอย่างนี้ จักเกณฑ์ให้ชาวชนบททุกคน ทำการเพาะปลูกให้แก่ตน พวกมนุษย์ถูกเบียดเบียนต้องละทิ้งการงานของตน พวกกันเพาะปลูก ปุพพันพืช อบรมพืชให้แก่พระราชาทิ้งหลายเท่านั้น ต้องช่วยกันเฝ้าช่วยกันเก็บเกี่ยว ช่วยกันนวด ช่วยกันขน ช่วยกันเกี่ยวน้ำอ้อยเป็นต้นและช่วยกันทำสวนดอกไม้ สวนผลไม้ พวกกันขนปุพพันพืชเป็นต้นที่เสร็จแล้ว ในที่นั้น ๆ มาบรรจุไว้ในขังฉางของพระราชธาเท่านั้น แม้ที่จะมองดูขังฉางเปล่า ๆ ในเรือนทั้งหลายของตนจักไม่มีเลย จักเป็นเช่นกับการเติมน้ำใส่คุ่มที่เต็มแล้ว ไม่เหลียวแลดูคุ่มเปล่า ๆ บ้างเลยนั้นแล ก็ยังมีสุบินนี้เป็นเหตุ จะยังไม่มีการหอบพิตร

เชษฐศรีเสาะสุบินข้อที่ ๙ เถิดมหอบพิตร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นโบกขรณีสระหนึ่งคาราดไปด้วยปทุม ๕ สี ลึก มีทำขึ้นลงรอบด้าน สูงสัตว์ สองเท่าสี่เท่า พวกกันลงค้ำน้ำในสระนั้น โดยรอบ น้ำที่อยู่ในที่ลึกกลางสระนั้นชุ่มมัว ในที่ซึ่งสัตว์สองเท่าสี่เท่าพวกกันยำเหยียบ กลับใสสะอาด ไม่ชุ่มมัว หม่อมฉันได้เห็นอย่างนี้เป็นสุบินข้อที่ ๙ ของหม่อมฉันอะไรเป็นผลของสุบินนี้ พระเจ้าข้า ? มหอบพิตร ผลแห่งสุบินนี้จักมีในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่า ในกาลภายหน้า พระราชธาทั้งหลาย จักไม่ตั้งอยู่ในธรรม ลุคคติ ด้วยอำนาจความพอใจเป็นต้น เสวยราชสมบัติ จักไม่ประทานการวินิจฉัยอรรถคดีโดยธรรม มีพระหฤทัยมุ่งแต่สินบน โลเลในทรัพย์ ขึ้นชื่อว่าคุณธรรมคือความอดทน ความเมตตาและความเอ็นดูของพระราชธาเหล่านั้นจักไม่มีในหมู่ชาวสวนแวันแคว้นจักเป็นผู้กักขะ หยาบคาย คอยแต่เบียดเบียนหมู่มนุษย์ เหมือนหีบอ้อมด้วยหีบยนต์ จักกำหนดให้ส่วยต่าง บังเกิดขึ้น เก็บเอาทรัพย์ พวกมนุษย์ถูกรีดส่วยอากรหนักเข้า ไม่สามารถจะให้อะไร ๆ ได้ พวกกันทั้งความนิคมเป็น

คันเสีย อพยพไปลู่ปลายแดนตั้งหลักฐาน ณ ที่นั้น ชนบทศูนย์กลางจักว่างเปล่า ชนบทชายแดน จักเป็นปึกแผ่นแน่นหนา เหมือนน้ำกลางสระโบกขรณี น้ำที่ฝั่งรอบ ๆ ไส ฉันทใด ก็ฉันทนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ย่อมไม่มีแกมهابพิตร

เชษฐตรีเสเกล้าพระสุบินข้อที่ ๑๐ เกิดมหาบพิตร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ได้เห็นข้าวสุก ที่คนหุงในหม้อใบเดียวกันแท้ ๆ แต่หาสุกทั่วกันไม่ เป็นเหมือนผู้หุงตรวจดูแล้วว่า ไม่สุกเลยแยกกันไว้เป็น๓ อย่าง คือ ข้าวหนึ่งและข้าวหนึ่งคิบ ข้าวหนึ่งสุกคี่นี้เป็นสุบินที่ ๑๐ ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลแห่งสุบินข้อนี้ พระเจ้าข้า ? มหาบพิตร ผลแม้ของสุบินข้อนี้ จักมีในอนาคตเหมือนกันด้วยว่า ในกาลภายหน้า พระราชาทั้งหลายจักไม่ดำรงในธรรมเมื่อพระราชาเหล่านั้นไม่ดำรงในธรรมแล้ว ข้าราชการก็ตีพราหมณ์และคฤหบดีก็ดี ขวานิคม ชาวชนบทก็ดี รวมถึงมนุษย์ทั้งหมด นับแต่สมณะและพราหมณ์ จักพากันไม่ตั้งอยู่ในธรรมแม้เทวดาทั้งหลายก็จักไม่ทรงธรรม ในรัชกาลแห่งอรัณมิกราชทั้งหลาย ลมทั้งหลายจักพัดไม่สม่ำเสมอ พัดแรงจัด ทำให้วิมานในอากาศของเทวดาสั่นสะเทือน เมื่อวิมานเหล่านั้นถูกลมพัดสั่นสะเทือน ฝูงเทวดาก็พากัน โกรธแล้วจักไม่ให้ฝนตก ถึงจะตกก็จะไม่ตกกระหน่ำทั่วแคว้นแคว้น มิฉะนั้น จักไม่ตกให้เป็นอุปการะแก่การใด การหว่า นินที่ทั้งปวงจักไม่ตกกระหน่ำทั่วถึง แม้ในชนบท แม้ในบ้าน แม้ในตระพังแห่งหนึ่ง แม้ในสระลูกหนึ่งเหมือนกันกับในแคว้นฉะนั้น เมื่อตกตอนเหนือของตระพัง ก็จักไม่ตกในตอนใต้ เมื่อตกในตอนใต้ จักไม่ตกในตอนเหนือ ข้าวกล้าในตอนหนึ่งจักเสียเพราะฝนชุก เมื่อฝนไม่ตกในส่วนหนึ่ง ข้าวกล้าจักเหี่ยวแห้ง เมื่อฝนตกดีในส่วนหนึ่ง ข้าวกล้าจักสมบูรณ์ ข้าวกล้า ที่หว่า นแล้วในขอบขัณฑสีมาของพระราชาพระองค์เดียวกัน จักเป็น ๓ สถาน ด้วยประการฉะนี้ เหมือนข้าวสุกในหม้อใบเดียวมีผลเป็น๓ อย่างฉะนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ จะยังไม่มีแกมهابพิตร

เชษฐตรีเสเกล้าสุบินที่ ๑๑ ต่อไปเกิด มหาบพิตร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นคนทั้งหลายเอาแก่นจันทน์ มีราคาตั้งแสนกษาปณ์ ขายแลกกับเปรียงน้ำนี้เป็นสุบินข้อที่ ๑๑ ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลแห่งสุบินนี้เกล้าพระเจ้าข้า ? มหาบพิตรแม้ผลแห่งสุบินนี้ ก็จักมีในอนาคต ในเมื่อศาสนาของตถาคตเสื่อมโทรมนั้นแล ด้วยว่า ในกาลภายหน้า พวกภิกษุอลัชชีเห็นแก่ปัจฉัย จักมีมาก พวกเหล่านั้นจักพากันแสดงธรรมเทศนาที่ตถาคต กล่าวติเตียนความละโมภในปัจฉัยไว้แก่ชนเหล่าอื่น เพราะเหตุแห่งปัจฉัย ๔ มีจิวรเป็นต้น จักไม่สามารถแสดงให้พ้นจากปัจฉัยทั้งหลายแล้วตั้งอยู่ในฝ่ายธรรมนาสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ มุ่งตรงสู่พระนิพพานชนทั้งหลายก็จะฟังความสมบูรณ์แห่งบทธะพยัญชนะและสำเนียงอันไพเราะอย่างเดียวเท่านั้นแล้วจักถวายเป็นและยังชนเหล่าอื่นให้ถวายเป็นซึ่งปัจฉัยทั้งหลายมีจิวรเป็นต้น อันมีค่ามากภิกษุทั้งหลายอีกบางพวก จักพากันนั่งในที่ต่าง ๆ มีท้องถนน สี่แยกและประตูวังเป็นต้นแล้ว

แสดงธรรมแลกรูปิยะ มีเหรียญกษาปณ์ครึ่ง กษาปณ์ เหรียญบาท เหรียญมาสกเป็นต้น โดยประการฉะนี้ก็เป็นเอาธรรมที่ตลาดแสดงไว้ มีมูลค่าควรแก่พระนิพพานไปแสดงแลกปัจจัย ๔ และรูปิยะมีเหรียญกษาปณ์และเหรียญครึ่งกษาปณ์เป็นต้น จักเป็นเหมือนฝูงคนเอาแก่นจันทน์มีราคาตั้งแสน ไปขายแลกเปรี๊ยะเงินจะนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุก็ยังไม่มีการมหาบพิตร

เชษฐตรัสเล่าสุบินที่ ๑๒ ต่อไปเกิดมหาบพิตร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นกระโหลกน้ำเต้าจมน้ำได้ อะไรเป็นผลแห่งสุบินนี้ พระเจ้าข้า ? มหาบพิตร ผลแห่งสุบินนี้ ก็จักมีในอนาคตกาล เมื่อโลกหมุนไปถึงจุดเสื่อม ในรัชกาลของพระราชผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ด้วยว่า ในครั้งนั้น พระราชาทั้งหลาย จักไม่พระราชทานยศแก่กุลบุตรผู้สมบูรณ์ด้วยชาติ จักพระราชทานแก่ผู้ไม่มีสกุลเท่านั้นพวกนั้นจักเป็นใหญ่อีกฝ่ายหนึ่งจักยากจน ถ้อยคำของพวกเขาไม่มีสกุล จักกระโหลกน้ำเต้า ดูประหนึ่งหยั่งรากลงแน่นในที่เฉพาะพระพักตร์พระราชาที่ดี ที่ประจวบก็ดี ที่ประชุมอำมาตย์ก็ดี ที่โรงศาลก็ดี จักเป็นคำไม่โยกโคลง มีหลักฐานแน่นหนา ดีแม้ในสังขสนนิบาต (ที่ประชุมสงฆ์) เล่า ในกิจกรรมที่สงฆ์พึงทำและคณะพึงทำก็ดี ทั้งในสถานที่ดำเนินอธิการณ์เกี่ยวกับบาตรจิรวและบริเวณเป็นต้นก็ดี ถ้อยคำของคนชั่วทุศีลเท่านั้น จักเป็นคำนำสัตว์ออกจากทุกข์ได้ มิใช่ถ้อยคำของภิกษุผู้ลัทธิ เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็จักเป็นเหมือนกาลเป็นที่จมน้ำแห่งกระโหลกน้ำเต้าแม้ด้วยประการทั้งปวง ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยังไม่มีการมหาบพิตร

เชษฐตรัสเล่าสุบินที่ ๑๓ เกิด มหาบพิตร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นศิลาแท่งที่บใหญ่ขนาดเรือขนอลอยน้ำเหมือนดังเรือ อะไรเป็นผลแห่งสุบินนี้พระเจ้าข้า ? มหาบพิตร ผลแห่งสุบินนี้ ก็จักมีในกาลเช่นนั้นเหมือนกันด้วยว่า ในครั้งนั้น พระราชาผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรมทั้งหลาย จักพระราชทานยศแก่คนไม่มีสกุล พวกนั้นจักเป็นใหญ่ พวกมีสกุลจักตกยาก ใคร ๆ จักไม่ทำความเคารพในพวกมีสกุลนั้น จักกระทำความเคารพในพวกที่เป็นใหญ่ฝ่ายเดียว ถ้อยคำของกุลบุตรฉลาดในการวินิจฉัย ผู้หนักแน่น เช่นกับศิลาทิบ จักไม่หยั่งลง ดำรงมั่นในที่เฉพาะพระพักตร์ของพระราชา หรือในที่ประชุมอำมาตย์ หรือในโรงศาล เมื่อพวกนั้นกำลังกล่าวพวกนอกนี้จักคอยเยาะเย้ยว่า พวกนี้พูดทำไม แม้ในที่ประชุมภิกษุ พวกภิกษุก็จักไม่กล่าวภิกษุมีศีลเป็นที่รัก ผู้ควรทำความเคารพว่า เป็นสำคัญ ในฐานะต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ทั้งถ้อยคำของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักเหล่านั้นก็จักไม่หนักแน่นมั่นคง จักเป็นเหมือนเวลาเป็นที่เลื่อนลอยแห่งศิลาทั้งหลายฉะนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยังไม่มีการมหาบพิตร

เชษฐตรัสเล่าพระสุบินข้อที่ ๑๔ เกิด มหาบพิตร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นฝูงเขียดตัวเล็ก ๆ ขนาดดอกมะเข่า วิ่งไล่กวาดงูเห่าตัวใหญ่ ๆ กัดเนื้อขาดเหมือนตัดก้านบัวแล้ว

กลืนกินนี้เป็นสุบินข้อที่ ๑๔ อะไรเป็นผลแห่งสุบินนี้ พระเจ้าข้า ? มหาบพิตร ผลแห่งแม่สุบินข้อนี้ ก็จักมีในอนาคต ในเมื่อโลกเสื่อมโทรมดุจกัน ด้วยว่า ในครั้งนั้น พวกมนุษย์จะมีราคะจริตแรงกล้า ชาติชั่ว ปล่อยตัวปล่อยใจ ตามอำนาจของกิเลส จักต้องเป็นไปในอำนาจแห่งภรรยาเด็ก ๆ ของตน ผู้คนมีทาสและกรรมกรเป็นต้นก็ดี สัตว์พาหนะมีโคกระบือเป็นต้นก็ดี เงินทองก็ดี บรรดามีในเรือนทุกอย่าง จักต้องอยู่ในครอบครองของพวกนางทั้งนั้น เมื่อพวกสามีถามถึงเงินทอง โน่น ๆ ว่า อยู่ที่ไหน หรือถามถึงจำนวนสิ่งของว่า มีที่ไหนก็ดี พวกนางจักพากันตอบว่า มันจะอยู่ที่ไหน ๆ ก็ช่างเถิด กงการอะไรที่ท่านจะตรวจตราเล่าท่านเกิดอยากรู้สิ่งที่มีอยู่และไม่มีอยู่ในเรือนของเราละหรือแล้วจักค้าด้วยประการต่าง ๆ ที่มด้าเอาด้วย หอกคือปาก กดไว้ในอำนาจดังทาสและคนรับใช้ ดำรงความเป็นเจ้าเป็นใหญ่ของตนไว้สืบไป เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็จักเป็นเหมือนเวลาที่ฝูงเจี๊ยบขนาคคอกมะขาง พากันขยอกกินฝูงงูเห่า ซึ่งมีพิษเล่นเร็วจะนั้น ภัยแม่มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็จักไม่มีเกมหยาบพิตรดอก

เชษฐตรัสบอกนิมิตที่ ๑๕ เถิด ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นฝูงพญาหงษ์ทองที่ได้นามว่าทองเพราะมีขนเป็นสีทอง พากันแควดล้อมกา ผู้ประกอบด้วยอสังกรรม ๑๐ ประการ เที่ยวหากินตามบ้านอะไรเป็นผลแห่งพระสุบินนี้ พระเจ้าข้า ? มหาบพิตร ผลแห่งสุบินนี้ ก็จักมีในอนาคต ในรัชกาลของพระราชผู้ทรพลงนั้นแหละ ด้วยว่า ในภายหน้าพระราชาทิ้งหลายจัก ไม่ฉลาดในศิลปะมีหัตถ์ศิลปะเป็นต้น ไม่แกลัวกล้าในการยุทธ ท้าวเธอจักไม่พระราชทานความเป็นใหญ่ให้แก่พวกกุลบุตรที่มีชาติเสมอกัน ผู้รังเกียจความวิบัติแห่งราชสมบัติของพระองค์อยู่ จักพระราชทานแก่พวกพนักงานเครื่องสรงและพวกกัลบกเป็นต้น ซึ่งอยู่ใกล้บาทมูลของพระองค์ พวกกุลบุตรผู้สมบุรณ์ด้วยชาติและโคตร เมื่อไม่ได้ที่พึงในราชสกุล ก็ไม่สามารถเลี้ยงชีวิตอยู่ได้ จักพากันปรนนิบัติบำรุงฝูงชนที่ไม่มีสกุล มีชาติและโคตรทราม ผู้ดำรงอิสริยยศ จักเป็นเหมือนฝูงพญาหงษ์ทอง แควดล้อมเป็นบริวารกา ฉะนั้น ภัยแม่มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยังไม่มีเกมหยาบพิตร

เชษฐตรัสเล่าสุบินที่ ๑๖ ต่อไปเถิด มหาบพิตร. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในกาลก่อน ๆ เสือเหลือง พากันกัดกินฝูงแกะ แต่หม่อมฉันได้เห็นฝูงแกะพากันไล่กวดฝูงเสือเหลืองกัดกินอยู่ มุ่มมำ ๆ ที่นั่นเสืออื่น ๆ คือ เสือดาว เสือโคร่ง เห็นฝูงแกะอยู่ห่าง ๆ ก็สะคั่งกลัว ถึงความสยดสยองพากันวิ่งหนี หลบเข้าพุ่มไม้และป่ารก ชุกซ่อนเพราะกลัวฝูงแกะ หม่อมฉัน ได้เห็นอย่างนี้ อะไรเป็นผลแห่งสุบินนี้พระเจ้าข้า ? มหาบพิตร ผลแห่งสุบินนี้ ก็จักมีในรัชกาลแห่งพระราชผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่า ในครั้งนั้น พวกไม่มีสกุลจักเป็นราชวัลลก เป็นใหญ่เป็นโต พวกคนมีสกุลจักอับเจตคยาก ราชวัลลกเหล่านั้นพากันยังพระราชทำให้ทรงเชื่อถ้อยคำของตน มีกำลังในสถานที่ราชการ มีโรงศาลเป็นต้น ก็พากันรุก

เอาที่ดินไร่นาเรียกสวนเป็นต้น อันตกทอด สืบมาของพวกมีสกุลทั้งหลายว่า ที่เหล่านี้เป็นของพวกเราเมื่อพวกผู้มีสกุลเหล่านั้นได้เถียงว่า ไม่ใช่ของพวกท่านเป็นของพวกเราแล้วพากันมาฟ้องร้องยังโรงศาลเป็นต้น พวกราชวัลลภก็พากันบอกให้เขียนตีด้วยหาวเป็นต้น จับคอไปสู่ออกไป พร้อมกับข่มขู่คุกคามว่า พ่อเจ้าไม่รู้ประมาณตน มาหาเรื่องกับพวกเรา เดี่ยวจักไปทูลพระราชฯ ให้ลงพระราชอาญาต่าง ๆ มีตัดตีน ตัดมือเป็นต้น พวกผู้มีสกุลกลัวเกรงพวกราชวัลลภ ต่างก็ยินยอมให้ที่ทางที่เป็นของตนว่า ที่ทางเหล่านี้ถ้าเป็นของท่านก็เชิญครอบครัวองเกิดแล้วพากันกลับบ้านเรือนของตนนอนหวาดผวาไปตาม ๆ กัน แม้ภิกษุผู้ชั่วช้าทั้งหลายเล่า ก็จักพากันเบียดเบียนภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ตามชอบใจพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักเหล่านั้นไม่ได้ที่พำนัก ก็พากันเข้าป่าแอบแฝงอยู่ในที่รก ๆ ซอกที่ถูบุตรผู้มีชาติสกุลทั้งหลายและภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักทั้งหลาย ถูกคนชาติชั่วและถูกภิกษุผู้ลามกทั้งหลาย เข้าไปประทุษร้ายอย่างนี้ จักเป็นเหมือนกาลที่พวกเสือดาวและเสือโคร่งทั้งหลาย พากันหลบหนีเพราะกลัวฝูงแกะฉะนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยังไม่มีแก้มหาบพิตรด้วยสุบินนี้ที่มหาบพิตรเห็นแล้ว ปรารถนาอนาคตทั้งนั้น แต่พวกพราหมณ์มิได้ทำนายสุบินนั้นด้วยความจงรักภักดีในพระองค์โดยถูกต้องเท่าที่ถูกต้องควร ทำนายไปเพราะอาศัยการเลี้ยงชีพเพราะเห็นแก่อำมิสว่า พวกเราจักได้ทรัพย์กันมาก ๆ

ครั้นทรงทำนายผลแห่งสุบินใหญ่ ๆ ๑๖ ข้ออย่างนี้แล้ว ตรัสว่า ดูก่อนมหาบพิตร มิใช่แต่ในบัดนี้เท่านั้น ที่มหาบพิตรได้เห็นสุบินเหล่านี้แม้พระราชฯ ทั้งหลายแต่ก่อน ๆ ก็ได้ทรงเห็นแล้วเหมือนกัน. แม้พวกพราหมณ์ ก็ถือเอาสุบินเหล่านี้นับเข้าในยอดอัญญูพิธอย่างนี้เหมือนกัน ภายหลังอาศัยคำแนะนำที่พวกเป็นบัณฑิตพากันกราบทูล จึงถามพระโพธิสัตว์ แม่ท่านโบราณกบัณฑิตทั้งหลาย เมื่อทำนายสุบินเหล่านี้แก่พระราชฯ เหล่านั้นก็พากันทำนายทำนองนี้แหละ อันพระเจ้าปเสนทิโกศลทูลอาราธนา จึงทรงนำเอาเรื่องในอดีตมาสาธก ดังต่อไปนี้ :-

ในอดีตกาล ครั้งพระเจ้าพรหมทัตเสวยราชสมบัติอยู่ในกรุงพาราณสี พระโพธิสัตว์กำเนิดในตระกูลอุทิจพราหมณ์เจริญวัยแล้ววชเป็นฤๅษี ให้อภิญญาสมบัติเกิดแล้วได้ประลองฌานอยู่ในหิมวันตประเทศ ในครั้งนั้น ณ พระนคร พาราณสี พระเจ้าพรหมทัตทรงเห็นพระสุบินเหล่านี้โดยทำนองนี้เหมือนกัน มีพระดำรัสถามพวกพราหมณ์. พวกพราหมณ์ปรารถนาจะบวชขัญญูอย่างนี้เหมือนกัน. บรรดาพราหมณ์เหล่านั้นท่านปุโรหิตมีศรัทธาเป็นบัณฑิตฉลาด กล่าวกะอาจารย์ว่า ท่านอาจารย์ครับ คัมภีร์พระเวทย์ทั้ง ๓ ท่านอาจารย์ให้ผมเรียนจบแล้ว ในพระเวทย์ทั้ง ๓ คัมภีร์นั้น ข้อที่ว่า การฆ่าคนหนึ่งแล้วทำให้เกิดความสวัสดิแก่อีกคนหนึ่ง ไม่มีเลยมิใช่หรือ ขอรับ ? ท่านอาจารย์ตอบว่า พ่อคุณ ด้วยอุบายนี้ทรัพย์จำนวนมากจักเกิดแก่พวกเรา ส่วนเจ้าชะรอยอยากจะทำรักษาพระราชทรัพย์กระมัง ? มาณพกล่าววว่า ท่าน

อาจารย์ครับ ถ้าเช่นนั้น พวกท่านจงกระทำงานของพวกท่านไปเถิด กระผมจักกระทำอะไรใน
 สำนักของพวกท่านได้แล้วเดินเรื่อยไปจนถึงพระราชอุทยาน. ในวันนั้นเอง แม้พระบรม
 โภธิสัตว์ก็รู้เหตุ นั้น คิดว่า วันนี้ เมื่อเราไปถึงถิ่นมนุษย์ ความพ้นจากการจองจำจักมีแก่
 มหาชนดังนี้แล้ว จึงเหาะมาทางอากาศ ลงที่อุทยานนั่งเหนือแผ่นศิลาอันเป็นมงคล ประหนึ่ง
 รูปที่หล่อด้วยทองฉะนั้น. มาณพเข้าไปหาพระโภธิสัตว์ ให้อแล้ว นั่ง ณ ส่วนข้างหนึ่งได้ทำ
 การต้อนรับพระโภธิสัตว์. แม้พระโภธิสัตว์ก็ได้ทำการปฏิสันถารอย่างไรเพราะกับเขาแล้วถาม
 ว่า เป็นอย่างไรเล่าหนอพ่อมาณพพระราชายังจะเสวยราชสมบัติโดยธรรมอยู่หรือ ? มาณพ
 กราบเรียนว่า ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ พระราชายังได้พระนามว่าธรรมิกราชอยู่ดอกครับ ก็แต่
 ว่า พวกพราหมณ์กำลังชักจูงพระองค์ให้วิ่งไปผิดทาง พระราชาทรงเห็นพระสุบิน ๑๖ ข้อตรัส
 บอกแก่พวกพราหมณ์ พวกพราหมณ์กล่าวว่า พวกเราจักต้องบูชาัญญแล้วเตรียมการทันที
 พระคุณเจ้าผู้เจริญขอรับ การที่พระคุณเจ้าทำให้พระราชาทรงเข้าพระทัยว่า ขึ้นชื่อว่าผลแห่ง
 สุบินนี้เป็นอย่างไรแล้วช่วยให้มหาชนพ้นจากภัย จะมิควรหรือขอรับ ? พระโภธิสัตว์กล่าวว่า
 พ่อมาณพ เราเองก็ไม่รู้จักพระราชา พระราชาเล่าก็มีได้ทรงรู้จักเรา ถ้าพระองค์เสด็จมาถาม ณ
 ที่นี้ เราเพียงบอกแก่พระองค์ได้. มาณพกราบเรียนว่า ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ กระผมจักนำ
 พระองค์เสด็จมา ขอพระคุณเจ้าได้โปรดนั่งรอการมาของกระผมสักครู่หนึ่ง นะขอรับขอให้
 พระโภธิสัตว์ปฎิญาแล้ว ก็ไปสู่พระราชสำนัก กราบทูลว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า ดาบสผู้เที่ยว
 ไปในอากาศได้อีกหนึ่งลงมาในอุทยานของพระองค์กล่าวว่า จักทำนายผลของพระสุบินที่
 พระองค์ทรงเห็น กำลังรอพระองค์อยู่

พระราชาทรงสดับคำของมาณพนั้น ก็รีบเสด็จไปพระอุทยาน ด้วยบริวารเป็นอันมาก
 ทันทีทรงไหว้พระดาบสแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง มีพระดำรัสถามว่า ข้าแต่
 พระคุณเจ้าผู้เจริญ ได้ยินว่า พระคุณเจ้าทราบผลแห่งสุบินที่กระผมเห็นหรือ ? พระโภธิสัตว์
 กล่าวว่า ขอถวายพระพร มหาบพิตร อาตมภาพทราบ. พระราชาตรัสว่า ถ้าเช่นนั้นนิมนต์
 พระคุณเจ้าทำนายเถิด.

พระโภธิสัตว์กล่าวว่า ขอถวายพระพร มหาบพิตร อาตมภาพจะทำนายถวาย เชิญ
 มหาบพิตรตรัสเล่าพระสุบินตามที่ทรงเห็นให้อาตมภาพฟังก่อนเถิด

พระราชาตรัสว่า ดิถีพระคุณเจ้าผู้เจริญ พลังตรัสว่า :- โคอุสุภราช ๑ ต้นไม้ทั้งหลาย ๑
 แม้โคทั้งหลาย ๑ โคทั้งหลาย ๑ ม้า ๑ ถาดทอง ๑ นางสนุนขจิงจอก ๑ ตุ่มน้ำ ๑ โบกขรณี ๑ ข้าวไม่
 สุก ๑ จันทน์แดง ๑ น้ำเต้าจม ๑ ศีลาลอย ๑ เขียด ขยอกงู ๑ หงษ์ทองล้อมกา ๑ เสือดาว เสือ
 โคร่ง กลัวแพะจริง ๆ๑ ดังนี้ แล้วตรัสบอกสุบิน ตามนัยที่พระเจ้าปเสนทิโกศลตรัสบอก
 นั้นเอง แม้พระโภธิสัตว์ ก็ทำนายผลแห่งสุบินเหล่านั้นโดยพิสดารตามทำนองที่พระศาสดา

ทรงทำนายในบัดนี้แหละ ในที่สุดถวายพระพรดังนี้ ด้วยตนเองว่า จะเป็นไปต่อเมื่อโลกถึงจุดเสื่อม ยังไม่มีในยุคนี้. อรรถาธิบาย ในคำนั้น มีดังนี้ คือ ก่อนมหาบพิตรผลแห่งพระสุบินเหล่านั้นมีดังนี้ คือ การบูชาัญญที่กำลังดำเนินไปเพื่อปิดเป่าพระสุบินเหล่านั้นย่อมดำเนินไป ผิดหลักเกณฑ์ท่านกล่าวอธิบายว่า ย่อมเป็นไปอย่างผิดตรงกันข้าม ความเสื่อมจากความจริง. เพราะเหตุไร ? เพราะเหตุว่า ผลแห่งสุบินเหล่านั้นจักมีในกาลที่โลกถึงจุดเสื่อม คือในกาลที่ต่างถือเอาข้อที่มีมิใช่ เหตุว่า เป็นเหตุ ในกาลที่หึ่งเหตุเสี่ยว มิใช่เหตุ ในกาลที่ถือเอาข้อที่ไม่จริงว่าเป็นจริง ในกาลที่ละทิ้งข้อที่จริงเสี่ยว ไม่เป็นจริงในกาลที่พวกอลัชชี มีมากขึ้นและในกาลที่พวกอลัชชี ลดน้อยถอยลง ยังไม่มีในยุคนี้ หมายความว่า แต่ผลของพระสุบินเหล่านั้นยังไม่มีในบัดนี้ คือในรัชกาลของมหาบพิตร หรือในศาสนาของตลาคตนี ในยุคนี้ คือในชั่วบุรุษปัจจุบันนี้ เพราะเหตุนั้น การบูชาัญญที่กำลังดำเนินไป เพื่อปิดเป่าผลแห่งพระสุบินเหล่านั้นจึงเป็นไปโดยคลาดเคลื่อน เลิกการบูชาัญญนั้นเสี่ยวเกิด ภัยหรือความสะดุ้งอันมีพระสุบินนี้เป็นเหตุ ยังไม่มีแก่มหาบพิตร. พระมหานุรุษทำพระราชาให้เบาพระทัย ปลดปล่อยมหาชนจากการจองจำแล้ว กลับเหาะขึ้นอากาศ ถวายโอวาทแก่พระราชา ชักจูงให้ดำรงมั่นในศีล ๕ แล้วถวายพระพรว่า ตั้งแต่บัดนี้ต่อไปมหาบพิตรอย่าได้ร่วมคิดกับพราหมณ์บูชาัญญ ที่มีชื่อว่าปสุมาตย์ญ (ัญญฆ่าสัตว์)อีกต่อไป

ครั้นแสดงธรรมแล้วกลับไปที่อยู่ของตนทางอากาศนั้นแล. ฝ่ายพระราชาดังอยู่ในโอวาทของพระโพธิสัตว์ทรงทำบุญมีให้ท่านเป็นต้นแล้วเสด็จไปตามยถากรรม. พระบรมศาสดา ครั้นทรงนำพระธรรมเทศนานี้มาแล้วตรัสให้พระเจ้าปเสนทิโกศลเลิกบูชาัญญ ด้วยพระพุทธานุญาตว่า เพราะพระสุบินเป็นปัจจัย ภัยยังไม่มีแก่มหาบพิตรดอกมหาบพิตรจงสั่งให้เลิกัญญเสี่ยวเกิด พระราชทาน ชีวิตทานแก่มหาชนแล้วทรงสืบนุสนธิประชุมชาดกว่า พระราชาในครั้งนั้น ได้มาเป็นพระอนนทในครั้งนี้ มาณพได้มาเป็นพระสารีบุตร ส่วนพระดาบสได้มาเป็นเรตถาคค ฉะนี้แล^๓

จากเนื้อความละเอียดในอรรถกถามหาสุบินชาดก สรุปลงโดยสังเขปได้ว่า พระเจ้าปเสนทิโกศลฝันเห็นโคจำฝูง เห็นต้นไม้ เห็นแม่โค เห็นโคตัวผู้ เห็นม้า เห็นถาดทอง เห็นสุนัขจิ้งจอก เห็นหมอน้ำ เห็นสระโบกขรณี เห็นข้าวหุงไม่สุก เห็นไม้จันทร์ เห็นน้ำเต้าจมน้ำ เห็นหินลอยน้ำ เห็นกบกินงูเห่า เห็นหงษ์ทองแวดล้อมอีกา และฝันเห็นเสือเหลืองสะดุ้งกลัวแพะ จึงได้ให้พวกพราหมณ์ปุโรหิตประจำราชสำนักทำนาย พวกพราหมณ์ปุโรหิต ก็พากันทำนายว่าเป็นพระสุบินที่ร้าย และว่าพระองค์จะต้องประสบภัยอันตราย ๓ ประการ ไม่เสียราชทรัพย์ ก็จะมีโรคภัยไข้เจ็บ

^๓ บุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๖/๒๔๑.

เบียดเบียน หรือไม่ก็ต้องสวรรคต อย่างใดอย่างหนึ่ง และแนะนำให้พระองค์ทำพิธีบูชาญัตว์ เพื่อสะเดาะห์เคราะห์ แต่ได้พระนางมัลลิกาพระมเหสีผู้ฉลาด ทูลให้ไปขอคำแนะนำจากพระพุทธเจ้า ซึ่งพระพุทธองค์ก็ได้ทรงแนะนำหรือเรียกว่า ตอบปัญหาพระสุบิน ๑๖ ประการ ของพระเจ้าปเสนทิโกศลแต่ละประเด็น ดังที่เชียงบัว อายสาว (นายไพร่ ดวงดาว) ได้สรุปเป็นบทประพันธ์ไว้ว่า

ปางองค์เลิศเจดณันส์พัญญู	ประทับอยู่เขตวันมันสถาน
ณ ที่กรุงสาวัดดีที่โอฬาร	ด้วยพุทธอาการ สราญรมย์
คืนหนึ่งพระปเสนทิโกศล	พระจอมคนกษัตราสง่าสม
ได้สุบินนิมิตฝันตอนบรรทม	มีอาจข่มบ่มอยู่ในอุรา
จะกลับกลายร้ายศิวิไลไหน	หนักพระทัยใครนีกออยากปรึกษา
กับองค์พระภิกษุโณเหนือโลกา	พระพิสุทธิ์พุทธธาสดาพร
พระจึงนำคำฝันที่หวั่นหวาด	ไปกราบบาทพุทธองค์ให้ทรงถอน
ได้เมตตาว่าทายเป็นหลายตอน	อาจพอผ่อนร้อนรุ่มที่สุ่มทรวง
จึงกราบทูลมูลฝันอันวิตก	รวมสิบหกข้อเด่นไว้เป็นช่วง
ให้ครบครันฝันฝังจิตทั้งปวง	ซึ่งเป็นห่วงช่วงแฝงกลางแคลงนัย ^๔

๓.๒ วิเคราะห์พระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศล

๓.๒.๑ พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๑

ประเด็นแรก พระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศล ซึ่งได้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า “โคผู้สี่เหมือนดอกอัญชัน ๔ ตัว ต่างคิดว่า จักชนกัน พากันวิ่งมาสู่ห้องพระลานหลวง จากทิศทั้ง ๔ เมื่อมหาชนประชุมกันคิดว่า พวกเราจักคูโคชนกัน ต่างแสดงท่าทางจะชนกัน บรรดือเสียงคำรามลั่นแล้วไม่ชนกัน ต่างถอยออกไป อะไรเป็นผลของสุบินนี้”

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผลของสุบินข้อนี้ จักไม่มีในชั่วรัชกาลของพระเจ้าปเสนทิโกศล ในชั่วศาสนาของตถาคต แต่ในอนาคต เมื่อโลกหมุนไปถึงจุดเสื่อม ในรัชกาลของพระราชาผู้กำพร้า ผู้มิได้ครองราชย์โดยธรรมและในกาลของหมู่มนุษย์ผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม เมื่อกุศลธรรมลดน้อยถอยลง อกุศลธรรมหนาแน่นขึ้น ในกาลที่โลกเสื่อม ฝนจกแล้งและดินเมฆจักขาด ข้าวกล้าจักแห้ง ทูพภิกษุจักเกิด เมฆทั้งหลายตั้งขึ้นจากทิศทั้ง ๔ เหมือนจะย้อยเม็ด พอพวกผู้หญิงรีบเก็บข้าวเปลือกเป็นต้น ที่เอาอกผึ่งแดดไว้เข้าภายในร่ม เพราะกลัวจะเปียก เมื่อพวกผู้ชายต่างถือจอบ

^๔ เชียงบัว อายสาว (นายไพร่ ดวงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, (อุครธานี : โรงพิมพ์ภาคอีสานอุดร, ๒๕๓๕), หน้า ๑-๕.

ถือตะกร้าพากันออกไป เพื่อจะก่อกันกันน้ำ ก็ตั้งเค้าจะตก ครางกระหึ่ม ฟ้าแลบแล้วก็ไม่ตกเลย ลอยหายไป เหมือนโคตั้งท่าจะชนกันแล้วไม่ชนกัน ฉะนั้น นี่เป็นผลของสุบินนั้น แต่ไม่มีอันตรายไร ๆ แก่พระองค์ (พระเจ้าปเสนทิโกศล) เพราะเรื่องนั้นเป็นปัจจัย พระองค์เห็นสุบินนี้ จึงปรารภสิ่งที่ยังไม่มาถึง (อนาคต)^๕

มีบทกลอนเกี่ยวกับสุบินนิมิตข้อนี้ว่า^๖

ข้อหนึ่งนั้นฝันหนักเป็นอึกโง	เห็นสีโคโตล่าคำยาใหญ่
วังจากสี่ทิศต่างมาไกล	พุงไถลร้ายกาจจะฟาดฟัน
เหมือนพิโรธโกรธเค้นมาแสนนาน	จะประสานราญรอนมีเพื่อนผัน
แต่พอถึงซึ่งหน้าเกือบประจัญ	กลับหยุดพลันหันห่าง เลิกร้างรา
พระพุทธองค์ทรงทวย ทำนายให้	ภายหน้าไซ้ในกาลอีกนานช้า
จะวิปริตผัดผันอัน โลกา	เรื่องฝนฟ้าอากาศเคลื่อนคลาดไป
ไม่ตกต้องครองอยู่ฤดูกาล	จะพัดผ่านน่านฟ้าเมฆาไหล
จากสี่ทิศพิสดาร เลยผ่านไป	มิหวังใยไหลหยด ลงรดดิน
ข้าวกล้าแห้งแล้งผันหมดขวัญญา	ขาดข้าวปลาอาหาร กันดารสิ้น
จะอดอยากนักหนาเป็นอาจิน	คนสัตว์ดิ้นสิ้นไม่ยากไร้แล ^๗
การที่ทรงมีพระสุบินว่า	

โคอุสภะคำ ๔ ตัว มีกายดุจสีดอกอัญชัญ วิ่งมาจากทิศทั้ง ๔ มุ่งตรงมายังพระลานหลวง ทำอาการเหมือนจะชนกัน ครั้นมหาชนทั้งปวง มาประชุมกันว่า เราทั้งหลายจะดูโคนชนกัน โคอุสภะทั้ง ๔ ก็แสดงอาการเหมือนจะชนกันจริง บันลือเสียงคุกคามเอื้ออึงแล้วต่างตัวต่างก็ถอยกลับไป มิได้ชนกันดังคิด และมีคำพยากรณ์ว่า ในอนาคตในชั่วศาสนาของพระองค์ เมื่อโลกหมุนไปถึงจุดที่เสื่อมลง มนุษย์ไม่ตั้งอยู่ในศีลในธรรม ฝนฟ้าจกแล้ง ทุพภิกขภัยจักเกิดขึ้น คล้ายเมฆตั้งเค้าจะมีฝน มีเสียงคำรามกระหึ่ม แต่แล้วก็ไม่ตก กลับเลยหายไป เหมือนโคตั้งท่าจะชนกัน แต่ไม่ชนกันฉะนั้น

^๕ บุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๖/๒๒๑.

^๖ ดูรายละเอียดใน พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย ดุลโย), ความฝัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการนำความโกรธ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย), ๒๔๕๕), หน้า ๒๓-๔๑.

^๗ เชียงบัว อายุสาว (นายไพร ดวงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, หน้า ๑-๕.

จากการตีความข้างต้น^๔ ที่พระอรรถกถาจารย์ได้ตีความเป็นอุปมาอุปไมยข้ามกาลสมัย ว่า โคทั้ง ๔ ตัว ที่วิ่งมาเหมือนจะชนกันนั้น เปรียบเมฆที่ตั้งเค้าเหมือนฝนจะตก ผู้คนต่างพากันดีใจ แต่เมฆที่ตั้งเ้านั้นกลับถูกลมพัดเหือดหายไปสิ้น โดยระบุถึงปรากฏการณ์เช่นนี้ว่าจะเกิดขึ้นในสมัยที่ผู้ปกครองไม่ตั้งอยู่ในธรรม เป็นเหตุให้ประชาชนก็ไม่ตั้งอยู่ในธรรม สังคมโดยทั่วไปจะเกิดวิปริตเสื่อมโทรมความดีงามหาได้น้อยมาก ในสังคมเช่นนี้ ความไม่ดีหรือความชั่ว ทุจริตต่างๆ จะหนาแน่นขึ้นในยุคนี้ ฝนจะไม่ตกต้องตามฤดูกาล เมฆฝนจะขาดหายเกิดฝนแล้งโดยทั่วไป ส่งผลให้พืชพันธุ์ ธัญญาหาร เหี่ยวแห้งตามไป ทำให้ขาดแคลนอาหาร เกิดทุพภิกขภัย หรือข้าวยากหมากแพง ตามหลักปรัชญาจสุมปบาท เมื่อเกิดเหตุหนึ่งขึ้นจะนำไปสู่ผลอื่น ๆ เสมอ จากตัวบทในอรรถกถามหาสุบินชาดกกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นเหตุเป็นปัจจัยเกี่ยวโยงเนื่องถึงกันตลอด คือเมื่อขาดแคลนน้ำก็ไม่สามารถผลิตพืชผลทางเกษตรได้ ส่งผลให้เกิดเศรษฐกิจตกต่ำ ผู้คนเป็นอยู่อย่างลำบากหรือเกิดภาวะข้าวยากหมากแพงนั่นเอง ตามนัยของพระอรรถกถาจารย์ การตีความความฝัน ข้อที่ ๑ แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมของมนุษย์มีส่วนทำให้ธรรมชาติแปรปรวน ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล

ในมหาสุบินชาดกข้อที่ ๑ นี้ มิได้ผู้กมแต่เฉพาะปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเท่านั้น ยังสามารถตีความตามความหมายในตัวบทที่มีหลายหลากมิติซับซ้อนลงไปอีกคือ ในระบบสังคมที่มีการให้คานอำนาจกัน ตั้งแต่ในระดับเล็ก ๆ จนถึงระดับใหญ่ คือระดับโลกดังตัวอย่าง นโยบายยับยั้งที่ประเทศมหาอำนาจใช้ในโลกรูปมาอุปไมยของประเทศมหาอำนาจ คือโคผู้แข็งแรงจากทิศทั้งสี่ ที่มีพฤติกรรมคล้ายกันกล่าวคือ พยายามใช้พลังอำนาจของเทคโนโลยีข่มขู่กันและกัน พยายามแสดงให้เห็นว่าตนมีอำนาจที่จะระเบิดเมืองใหญ่ ๆ หรือโลกทั้งโลกให้เป็นจุนวิจุนได้ในพริบตานานาประเทศจึงตื่นตื่นออกมาจับตามองความเคลื่อนไหวของประเทศมหาอำนาจอย่างไม่ลดละ ประเทศมหาอำนาจได้ตรานโยบายยับยั้งขึ้นมาเพียงเพื่อรักษาสมดุลเพราะหากไม่ทำเช่นนี้จะไม่มีการเกรงใคร ทำให้เกิดการเสียดุลย์ เหมือนกับการสร้างความตึงตระหนกให้ประชาชน เป็นพัก ๆ ของทั้งสี่ตัว แต่แล้วก็ยับยั้งหาชนกันไม่ ทั้งนี้ต่างฝ่ายก็ต่างไปเพียงเพื่อให้ระบบกลไกต่างๆ ของเทคโนโลยีที่ตนสร้างขึ้นได้ทำงานเท่านั้น หากไม่แล้วการผลิตมันขึ้นมาก็จะเปล่าประโยชน์

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ประชาชนนั้นขาดหลักการพิจารณาที่จะนำมาถ่วงถ่วง ปรารถนาต่าง ๆ ที่ตนเองได้รับในยุคที่สื่อต่าง ๆ ครอบงำ และกำหนดกระแสโลก ตามหลักพุทธศาสนานั้นระบุคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นอุบาสกไว้ข้อหนึ่งชัดเจนว่า ไม่ถือมงคลตื่นข่าว สำหรับการ

^๔ ดูรายละเอียดใน เทพพร มังธานี, การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒), หน้า ๖๐-๖๒.

แยกแยะข่าวสารที่ดีหรือไม่ดีนั้น (กุศลและอกุศล) พุทธศาสนาระบุไว้ชัดเจนในกาลามสูตรความว่า อย่าเชื่อด้วยการฟังตามกันมา ด้วยการถือสืบ ๆ กันมา ด้วยการเล่าลือ ด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์ ด้วยการให้เหตุผลแบบตรรกะ ด้วยการอนุมาน ด้วยการคิดตรรกะตรงตามแนวเหตุผล ด้วยเข้ากันได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว ด้วยการมองเห็นรูปลักษณะว่าน่าจะเป็นไปได้ ด้วยนับถือว่าผู้บอกเป็นครูของเรา ต่อเมื่อทราบชัดด้วยตัวเองว่า สิ่งนี้ดี นี้ชั่ว ก่อสุขหรือทุกข์ จะมีผู้รู้ดีเทียบหรือไม่อย่างไร แล้วจึงเชื่อ

สำหรับผู้วิจัยมองว่า เหตุการณ์ในอนาคต ฝนฟ้าจะไม่ตกต้องตามฤดูกาล ในสมัยก่อนพอเข้าฤดูฝน ฝนจะตกต้องตามฤดูกาลทุกปี แต่พอมาถึงสมัยปัจจุบัน เมฆตั้งเค้าทำท่าว่าฝนจะตกหนักแต่แล้วก็ไม่ตก เป็นเรื่องปกติ แปลว่าคำทำนายข้อนี้ดูท่าว่าจะเป็นจริงแล้วในยุคนี้ ส่วนทฤษฎีขงขี้หนี่คงเป็นผลสืบเนื่องกัน คือ เมื่อฝนฟ้าไม่ตกตามฤดูกาล การเพาะปลูกไม่ค่อยได้ผล ส่วนภาวะข้าวยากหามากแรงแงนี้หมายรวมถึงการที่สินค้าขึ้นราคา ค่าบริการสาธารณะต่าง ๆ ขึ้นราคาตามไปด้วย

ในกรณีที่ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาลนั้น โบราณท่านว่า เพราะผู้ปกครองบ้านเมืองไม่ตั้งอยู่ในธรรม ละเลยศีลธรรม ส่งผลโดยตรงต่อธรรมชาติ ทำให้เกิดความเห็นแก่ตัว ของมนุษย์ เพราะผู้คนสมัยนี้หลงติดอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีแต่เทคโนโลยีให้ความสะดวกสบาย เมื่อทุกคนต้องการความสะดวกสบายก็พากันแสวงหาให้ได้มาในทุกวิถีทางเกินความพอเพียง เป็นเหตุให้ขาดคุณธรรม ตัวอย่างเช่น การตัดต้นไม้ทำลายป่า เพื่อหวังได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทอง ทำยุดความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ทำให้เกิดทฤษฎีขงขี้หนี่ตามมาเป็นต้น

สรุป พระสุบินข้อที่ ๑ ที่ว่า มีโควิ่งจากสี่ทิศ ทำท่าจะชนกันแล้วเลิกรากันไป ในอนาคตเมื่อโลกหมุนไปถึงจุดที่เสื่อมลง มนุษย์ไม่ตั้งอยู่ในศีลในธรรม ฝนฟ้าจกแล้ง ทฤษฎีขงขี้หนี่จักเกิดขึ้นคล้ายเมฆตั้งเค้าจะมีฝน มีเสียงคำรามกระหึ่ม แต่แล้วก็ไม่ตก กลับเลยหายไป เหมือนโคตั้งท่าจะชนกัน แต่ไม่ได้ชนกัน

๑.๒.๒ พระสุบินนิมิตและการตีความ ข้อที่ ๒

พระเจ้าปเสนทิโกศลทูลถามว่า

หม่อมฉันได้เห็นสุบินข้อที่ ๒ อย่างนี้ว่า ต้นไม้เล็ก ๆ และกอไผ่ แทรกแผ่นดินพอลงถึงสืบหนึ่งบ้าง ดอกหนึ่งบ้าง เพียงแค่นี้ก็ผลิดอกออกผลไปตาม ๆ กันนี้เป็นสุบินข้อที่ ๒ ที่หม่อมฉันได้เห็น อะไรเป็นผลของสุบินนี้พระเจ้าข้า ?

พระพุทธเจ้าได้ตรัสตอบว่า

มหาบพิตร ผลแม่ของสุบินชื่อนี้ ก็จักมีในกาลที่โลกเสื่อมเวลามนุษย์มีอายุน้อย ด้วยว่า สัตว์ทั้งหลายในอนาคตกัมมิระคะกล้า กุมารีมิ้วยังไม่สมบูรณ์ จักสมสู่กะบุรุษอื่น เป็นหญิงมี ระบุ มีครรภ์ พากันจำเรียด้วยบุตรและธิดา ความที่กุมารีเหล่านั้นมีระบุเปรียบเหมือนต้นไม้อ เล็ก ๆ มีดอกกุมารีเหล่านั้นจำเรียด้วยบุตรและธิดา ก็เหมือนต้นไม้อเล็ก ๆ มีผล ภัยแม่มีนิมิตร นี้เป็นเหตุ ไม่มีแก่มหาบพิตรดอก^๕

จากประเด็นที่ทรงฝันว่า ต้นไม้อเล็ก ๆ และกอไผ่ที่โตเพียงคืบบ้าง สอกบ้าง ก็ออกดอก ออกผลแล้ว เป็นความฝัน ส่วนการที่พระอรรถกถาจารย์ได้อธิบายว่า “พระพุทธองค์ตรัสว่า ต่อไป เมื่อโลกเสื่อม มนุษย์แม้จะมีอายุยาว มีวัยยังไม่สมบูรณ์ก็จะมีระคะกล้า และสมสู่กันตั้งแต่อายุน้อย และจะมีลูกแต่เด็ก ๆ เหมือนต้นไม้อเล็ก ๆ แต่ก็มีผลแล้ว” เป็นเรื่องที่พระอรรถกถาจารย์ ขยายความ

มีคำกลอนเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า

ปเสนทิโกศลกมลแจ้ง	หายกลางแกลงแห่งพุทธรกระแเส
จึงทูลต่อข้อสองทรงต้องแปล	ให้แนวนั้นแก้อันที่หวนเกรง
ในสุบินนิมิตนั้นทรงฝันว่า	พฤกษานานาพันธุ์พากันเร่ง
ผลิซ้อดอกออกผลแก่ตนเอง	ช่างรีบเร่งเบ่งบานแต่กาลเยาว์
พระพุทธองค์ทรงได้ทำนายว่า	กาลภายหน้าลาเดือนไม่เหมือนเก่า
กุมารากุมารี ผู้ที่เยาว์	จะเร่งเร้าเข้าไย เรืองโลกีย์
จะกระสันคั่นหาราคะกาม	จะมีความกำเริบเขียบหนี
จากทำนองของเก่า ที่เรามี	ทิ้งของดีหนีหากามารมณ
จะจัดแจงแต่งงานแต่กาลเด็ก	แต่วัยเล็กลัดรันท้องมารบ่ม
จนเป็นประเพณีเขานิยม	บ้างขึ้นชมตรมหมองคะนองเกิน
เสพสมอย่างทางผิวิตถาร	แม่ลูกหลานหวานกอไม่เขาะเงิน
บ้างพิน้องท้องเดียวยุ่งเกี่ยวเพลิน	ธรรมะเมินดินเลี้ยงไม่เอียงอาย
เอาเยี่ยงสัตว์ดิรัจจานสามานย์นัก	บ้างลอบลักลามเลียพาเสียวหาย
บ้างตั้งครรภ์หวนหวนพาؤونวาย	ฆ่าลูกตายหมายปิดความผิดตัว
ที่เด็กไม่มีพ่อหรือก็มาก	แม่ไม่เอียงเลี้ยงลูกปล่อยซุกทั่ว
ปล่อยจรจัดขัดสนพอพันตัว	ลอบทำชั่วมั่วสุมตามพุ่มเงา ^{๖๐}

^๕ ขุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๖/๒๒๒๒.

^{๖๐} เชียงบัว อายุสาว (นายไพโร ดวงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, หน้า ๑-๕.

จากพระสุบินข้อที่ ๒ ที่ว่า ต้นไม้มีดอกมีลูกตั้งแต่ยังเล็ก เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากการกระทำของมนุษย์เอง คือมนุษย์ถูกกามตัณหา ครอบงำ ถูก กระแสความคิดเรื่องความสุขในเนื้อหนังมังสาเข้าครอบงำ ด้วยเหตุปัจจัยทางเทคโนโลยีที่มนุษย์ สร้างขึ้นเพื่อหาผลกำไร เมื่อผู้ใหญ่ในสังคมละเลยหลักศีลธรรม เขาชนก้ขาดวัชชินในการป้องกัน ให้เกิดการถูกข้อมด้วยสื่อที่ชั่วร้ายทางกามารมณ์ได้ง่าย

๓.๒.๓ พระสุบินและการตีความข้อที่ ๓

พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นแม่โคใหญ่ ๆ พวกกันคัมมของฝูงลูกโค ที่เพิ่ง เกิดในวันนั้นนี้เป็นสุบินข้อที่ ๓ ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลแห่งสุบินนั้น พระเจ้าข้า ? มหาบพิตร แม่ผลของสุบินนี้ ก็จักมีในอนาคตเหมือนกัน จักมีผลในเวลาที่มีมนุษย์ทั้งหลาย พา กันละทิ้งเชษฐาปจายิกกรรมคือความเป็นผู้ประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ เพราะในอนาคต ฝูง สัตว์จักมิได้ตั้งไว้ซึ่งความยำเกรงในมารดาบิดา หรือในแม่ยายพ่อตา ต่างแสวงหาทรัพย์สิน ด้วยตนเองทั้งนั้น เมื่อปรารถนา จะให้ของกินของใช้แก่คนแก่ ๆ ก็ให้ ไม่ปรารถนาจะให้ก็ ไม่ให้คนแก่ ๆ พวกกันหมดที่พึ่ง หาเลี้ยงตนเองก็ไม่ได้ ต้องง้อพวกเด็ก ๆ เลี้ยงชีพ เป็นเหมือน แม่โคใหญ่ ๆ พวกกันคัมมลูกโคที่เกิดในวันนั้น แม้ก็มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ไม่มีแก่ มหาบพิตร^{๑๑}

๒) การตีความพระสุบินที่ ๓ ^{๑๒} มีบทกลอนที่เกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า

ท้าวพระยาปเสนทิโกศล	ฟังขุบลผลทายทำนายเล่า
เกิดสลดหดหู่มิดูเบา	โยโลกเราเราร้อนให้อ่อนทรวง
จึงทูลแจ้งแถลงสู่ ข้อมสุบิน	ด้วยดวงจินต์ปิ่นป่วนทรงหวนห้วง
เห็นพ่อแม่โคอยู่ทั้งหมู่ปวง	อ้าปากส้างคูค่อมมมลูกคน
พระพุทธรองค์ทรงทายทำนายต่อ	ในความข้อเขตผืนแผกผืนล้น
ว่าถึงกาลนานไปในโลกคน	จะพิกลรณเรหักเหไป

^{๑๑} ชุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๖/๒๒๒.

^{๑๒} พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย ดุลโย), ความฝัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการนำความโกรธ, หน้า ๒๓-๔๑, นาวาโท ทองย้อย แสงสินชัย, พุทธพยากรณ์โลก, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๐) และสุภาพ หอมจิตร, พุทธพยากรณ์, (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๔๖), หน้า ๔๐.

ยามพ่อแม่แก่กายเมื่อภรรยาหน้า	ไม่อาจหาอาหารมาทานได้
พึ่งพาลูกปลุกฝังประทั่งไป	ลูกเติบโตใหญ่ไขว่คว้าหาเงินทอง
มักวางตนพ่นเสียงสำเนียงกราด	บ้างตวาดสาครใส่ใจผยอง
ข่มพ่อแม่แก่เฒ่าที่เฝ้าปอง	เป็นทำนองต้องจ้อต่อลูกตัว
มิหาญกล้าว่าวอนสั่งสอนใด	ต้องเอาใจทุกอย่างแม้ทางชั่ว
จะต้องทำขำแหยงและเกรงกลัว	จ้อลูกตัวกลัวทำให้ซ้ำใจ ^{๑๑}

การที่ทรงมีพระสุบินว่า ทรงเห็นแม่โคใหญ่ ๆ พวกกันดื่มนมของฝูงลูกโคที่เพิ่งเกิดในวันนั้น เป็นความฝันและมีคำพยากรณ์ว่า ในอนาคตกาลภายภาคหน้า จักมีในเวลาที่มีหมู่มนุษย์เสื่อมจากเขษฐูปาจาสิกขธรรมคือ ความเป็นผู้ประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ เพราะในอนาคต มนุษย์ทั้งหลายจักไม่มีความเอื้อเฟื้อ ยำเกรงในมารดา บิดา ต่างขวนขวายรวบรวมทรัพย์สมบัติทั้งหมดเสียเอง ถ้าชอบใจจะให้ข้าว ปลา อาหาร ผ้านุ่ง แก้วมรดกและบิดา ถ้าไม่ชอบใจก็ไม่ให้มารดา บิดา ผู้แก่เฒ่าชราลงต้องงอนง้อประจบเลี้ยงชีพ เหมือนโคใหญ่มาวอนขอดื่มนมจากลูกโค ซึ่งเกิดในวันนั้น ฉะนั้นเป็นคำอธิบายของพระอรธกถาจารย์

จากการตีความข้างต้น^{๑๒} ปรากฏการณ์ดังกล่าว พุทธศาสนาถือว่าเป็นทุกข์อย่างหนึ่งในสังคัมหรือเป็นสภาพสังคัมที่พึงปรารถนา พุทธศาสนามองว่าเนื่องจากมนุษย์ถูกกระตุ้นความทะยานอยากอยู่ตลอดเวลา เมื่อความทะยานอยากถูกสนอง คุณธรรมจริยธรรมที่พุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว คือความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ด้วยเหตุที่พุทธศาสนามองปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของวัฏสงสาร หรือในแง่หนึ่งเป็นกระแสของโลกที่บางยุคบางสมัย ถูกกระแสวิษณุความคิดบางอย่างครอบงำจะทำให้ลักษณะหรือนุคลิกภาพของมนุษย์เป็นไปตามกระแสความคิดนั้น ทั้งนี้มิได้หมายความว่าพุทธศาสนาเห็นว่า ปัจจัยภายนอกเท่านั้นเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมทางจริยธรรมของมนุษย์ เพราะพุทธศาสนาเห็นว่ามนุษย์มีความสำนึกในดีชั่วได้ดังกล่าวไว้แล้วข้างต้น ฉะนั้นการวิเคราะห์เพื่อสืบสาวถึงปรากฏการณ์ดังกล่าว จึงต้องคำนึงทั้ง ๒ อย่างคือ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ซึ่งทั้ง ๒ อย่างส่งผลกระทบถึงกันและกัน

ปัญหาในปัจจุบันที่ใกล้เคียงกับปรากฏการณ์ที่พยากรณ์ไว้ในมหาสุบินชาดกข้อที่ ๓ คือ การเติบโตของกระแสความคิดและบริโภคนิยมหรืออุดมคติแบบบริโภคนิยม มีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของคนทุกคนที่มันแผ่อำนาจไปถึง ส่งผลให้ผู้คนมีพฤติกรรมตอบสนองความคิดดังกล่าว และเพื่อให้บรรลุอุดมคติแบบบริโภคนิยมที่สนองความสุขและความปรารถนาของปัจเจกบุคคล แต่ละ

^{๑๑} เชียงบัว อายสาว (นายไพร ดวงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, หน้า๑๖-๕.

^{๑๒} เทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก”, หน้า .๖๐.

คนจึงมุ่งทุ่มเทกำลังทั้งหมด เพื่อจะได้ความสุขและสมปรารถนาดังกล่าว ในกระบวนการต่อสู้ เพื่อให้ได้สิ่งดังกล่าวนั้นเต็มไปด้วยความขัดแย้งเห็นแก่ตัวยึดถือประโยชน์และผลกำไรเป็นใหญ่อ่อนแอ จะถูกมองข้ามและทำลายไปด้วยกระบวนการดังกล่าว เมื่อความคิดแบบนี้เป็นกระแสหลักของสังคมในยุคสมัยใด จะเป็นผลกระทบต่อระบบคุณธรรมจริยธรรมที่ดำรงในสังคมในยุคสมัยนั้นเช่นการส่งเสริมความเป็นปัจเจกบุคคลจะทำให้เห็นคุณค่าของผู้อื่นน้อยลงยังส่งผลให้ขาดความเคารพผู้นับถือผู้อื่น ในตัวบทได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญข้อหนึ่ง คือ “เมื่อลูกๆ หาทรัพย์ได้เองแล้วก็ไม่เลี้ยงผู้เฒ่าผู้แก่” ซึ่งทำให้เห็นว่า ในอนาคตนั้นลูก ๆ มีโอกาสสร้างงานได้เองหางานได้เอง หรือคนหนุ่มที่ครอบครองกิจการน้อยใหญ่ในโลก ทั้งนี้ด้วยความสามารถที่เข้าถึงกลไกแห่งเครื่องจักรกลต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้มากกว่าคนแก่ที่เป็นบรรพบุรุษของตน และอาศัยเครื่องมือดังกล่าวตัดทวงเอาความสุขและความปรารถนาแบบปัจเจกบุคคล ซึ่งก็คือความมั่งคั่งร่ำรวย อำนาจและชื่อเสียง ซึ่งตามหลักพุทธศาสนาเห็นว่า เป็นเรื่องปกติในการดำเนินชีวิตแบบชาวโลกเพียงแต่ให้มีคุณธรรมจริยธรรมคอยควบคุมและไม่ทำลายระบบคุณธรรมจริยธรรมในสังคม ถึงกระนั้นการถือเอาเป็นอันดับแรกในการแสวงหาสิ่งดังกล่าวย่อมผิดจริยธรรมเบื้องต้นของพุทธจริยธรรม เพราะการเอื้อเพื่อแก่ผู้อื่นหรือทานนั้นเป็นหลักคุณธรรมเบื้องต้น โดยเฉพาะผู้ที่มีพระคุณแก่ตนเอง คือ บิดา มารดา และผู้ที่มีอุปการคุณทั้งหลายนั้น ถือเป็นหน้าที่ของชาวพุทธที่จะต้องตอบแทนบุญคุณหรือกตัญญูทดแทนที่ต่อผู้มีบุญคุณกับตนมาก่อน

จากพระสุบินข้อที่ ๓ ที่ว่า แม่โคกลับต้องกินนมลูก เป็นการสะท้อนความจริงที่ว่า ความ เป็นอยู่ของพ่อแม่หรือผู้ใหญ่จะต้องอาศัยลูกในยามแก่ชรา นั้น เป็นธรรมเนียมของชาวโลก โดยเฉพาะชาวตะวันออกอยู่แล้ว แต่การอาศัยลูกหลาน นั้น เกิดจากความกตัญญูรู้คุณ คือลูก ๆ พอใจเต็มใจ ที่จะเลี้ยงดูท่าน ไม่ใช่เพราะว่าพ่อแม่มางอนง้อขออาศัยกินตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเรื่อง “ทิศหก” ก็มีปรากฏคุณสมบัติของลูกที่ดีอยู่ข้อหนึ่งว่า “ท่านเลี้ยงเรามาแล้วเลี้ยงท่านตอบ” การไม่เลี้ยงพ่อแม่ นั้น ถือว่าเป็นความเลวอย่างร้ายแรงที่สุด แต่สภาพสถานะอย่าง ที่ปรากฏในคำทำนาย หมายถึงลูกจะไม่คิดเลี้ยงพ่อแม่อีกต่อไป พ่อแม่ต้องอาศัยลูกกินในฐานะ “งอนง้อขอกิน” ไม่ใช่เพราะลูกพอใจ เต็มใจ ที่จะเลี้ยงดูแต่เพราะลูกมันไม่คิดเลี้ยง พ่อแม่จึงต้องเอาอกเอาใจลูกเพื่อขอลูกกินไม่เช่นนั้นก็จะอดตาย

สภาพเช่นนี้มีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้โดยไม่ต้องสงสัย โดยเฉพาะสังคมตะวันตกจะประพฤติกดขี่เคียงกับคำทำนายอยู่แล้วเพียงแต่อย่างพอจะรู้จักพ่อแม่อยู่บ้าง เช่นยังรู้จักไปเยี่ยมพ่อแม่ในเทศกาลพิเศษเป็นครั้งคราว ส่วนคำทำนายดูเหมือนจะเล็งไปถึงขั้น ไม่รู้จักบุญคุณพ่อแม่เอาเสียเลย จะหยิบยื่นให้พ่อแม่บ้างก็เท่ากับหยิบยื่นให้แก่คนทั่วไป ไม่มีความนับถือผูกพันอันใด ในสมัย ๓๐-๔๐ ปี ที่ผ่านมา ผู้สูงอายุไปไหนมาไหนตามถนนหนทาง แล้วมีเด็ก ๆ หรือหนุ่ม ๆ สาว ๆ

ยกมือไหว้ แต่ปัจจุบันนี้หาได้น้อยมาก ส่วนในความหมายแฝงนั้นการที่ผู้ใหญ่อาศัยเด็กกิน ดูเหมือนจะเกิดขึ้นแล้วคาบดินในสังกมยุคนี่

๓.๒.๔ พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๔

พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันเห็นฝูงชนไม่เทียมโคใหญ่ ๆ ที่เคยพาแอกไป ซึ่งสมบูรณ์ด้วยร่างกายและเรี่ยวแรงเข้าในระเบียบแห่งแอก กลับไปเทียมโครุ่น ๆ ที่กำลังฝึกเข้าในแอกโครุ่น ๆ เหล่านั้นไม่อาจพาแอกไปได้ ก็พากันสลัดแอกยื่นเฉยเสีย เกวียนทั้งหลายก็ไปไม่ได้ นี่เป็นสุบินข้อที่ ๔ ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลของสุบินนี้พระเจ้าข้า ?

พระพุทธองค์ตรัสว่า มหาบพิตร ผลของสุบินแม้ข้อนี้ ก็จักมีในรัชสมัยของพระราชเจ้าผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่า ในภายหน้า พระราชาผู้มีบุญน้อย มิได้ดำรงในธรรม จักไม่พระราชทานยศแก่มหาอำมาตย์ผู้เป็นบัณฑิต ฉลาดในประเพณีสามารถที่จะยังสรรพกิจให้ลุล่วงไปได้ จักไม่ทรงแต่งตั้งอำมาตย์ผู้ใหญ่ ผู้เป็นบัณฑิต ฉลาดในโวหาร ไว้ในที่วินิจฉัยคดีในศาลแต่พระราชทานยศแก่คนหนุ่ม ๆ ตรงกันข้ามกับที่กล่าวแล้วนั้นแต่งตั้งบุคคลเช่นนั้นไว้ในตำแหน่งผู้วินิจฉัยอรรถคดี คนหนุ่มพวกนั้น ไม่รู้ทั่วถึงราชกิจและการอันควรไม่ควร ไม่อาจดำรงยศนั้นไว้ได้ ทั้งไม่อาจจัดทำราชกิจให้ลุล่วงไปได้ เมื่อไม่อาจ ก็จักพากันทอดทิ้งธุระการงานเสีย ฝ่ายอำมาตย์ที่เป็นบัณฑิต เป็นผู้ใหญ่ เมื่อไม่ได้ยศ ถึงจะสามารถที่จะให้กิจทั้งหลายลุล่วงไป ก็จักพากันกล่าวว่า พวกเราต้องการอะไรด้วยเรื่องเหล่านี้พวกเรากลายเป็นคนภายนอกไปแล้ว พวกเด็กหนุ่มเขาเป็นพวกอยู่วงในเขาคงรู้ดีแล้วไม่รักษาการงานที่เกิดขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ความเสื่อมเท่านั้นจักมีแก่พระราชเจ้าเหล่านั้นด้วยประการทั้งปวง เป็นเสมือนเวลาที่คนจับโครุ่น ๆ กำลังฝึก ยังไม่สามารถจะพาแอกไปได้ เทียมไว้ในแอก และเป็นเวลาที่ไม้จับเอาโคใหญ่ ๆ ผู้เคยพาแอกไปได้ มาเทียมแอกฉะนั้น แม้จะมีสุบินนี้เป็นเหตุก็ย่อมไม่มีแก่มหาบพิตร^{๑๕}

มีบทกลอนที่เกี่ยวข้องว่า^{๑๖}

ฟังถนัดชัดเจนปเสนทิ
ล้วนเหตุผลกลข้อพอพระทัย

พระดำริชี้ทายทำนายไว้
ช่างกระไรโยเพียน โลกเปลี่ยนแปลง

^{๑๕} พุ.ชา.อ.(ไทย) ๕๖/๒๒๓.

^{๑๖} พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย คุณโย), ความฝัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการฆ่าความโกรธ, หน้า

จิงกราบทูลมูลเหตุของเขตฝัน	ข้อลี้ลับพันทูลมูลแถลง
ด้วยความฝันนั้นช่างพาดกลางแกลง	จะฝันแฝงแรงร้ายหรือฝ่ายดี
ฝันว่าคนนั้นผูกเอาลูกโค	ยังไม่โตโคอ่อนมาสอนชี้
ให้เทียมแอกแบกเกวียนทั้งเข็มนดี	ไว้ปรานีดีหลังเดินย่างไป
พระพุทธรองค์ทรงทงายว่าภายหน้า	คนจะพากันเรียนขีดเขียนให้
วิชาการนั้นเจริญแก่เกินวัย	เร็วเกินไปไม่ครบประสบการณ์
ครั้นเมื่อรับมอบหมาย ทางฝ่ายกิจ	มักพลาดผิดกิจข้อบริหาร
เกิดเสียหายผลส่งแก่งงาน	พาเมืองบ้านพาลป่นจากผลทำ
ขาดยับยั้งตั้งสติมิรอบคอบ	เรื่องผิดชอบชั่วดีหนีถล่า
ถึงฉลาดขาดเฉลียวจึงเห็นช้วน่า	ให้ก่อกรรมทำอกหนักนอกทาง ^{๑๖}

การที่พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงมีพระสุบินว่า โคนใหญ่เคยไถนา เขาไม่นำพา ทอดทิ้งเสียเอาลูกโคเล็ก ๆ มาเทียมไถ ลูกโคเหล่านั้น ไม่สามารถจะลากไป ก็สลัดแอกทิ้งเสีย แล้วยืนนิ่งอยู่เฉย ๆ เกวียนก็ไม่เคลื่อนจากที่ และมีคำพยากรณ์ว่า ในอนาคตกาลภายภาคหน้า คนชั้นต่ำที่ได้รับสมมติให้เป็นใหญ่ จักไม่ตั้งอยู่ในธรรม จักไม่ให้ยศแก่อำมาตย์ชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นนักปราชญ์ ฉลาดรู้รอบคอบในประเพณี มีความสามารถในการบริหารการงาน จักไม่ตั้งอำมาตย์เต่า ที่มีปรีชาญาณ และเชี่ยวชาญกฎหมายไว้ในธรรมสภา และแม้ในตำแหน่งผู้พิพากษา แต่จักยกย่องให้ยศแก่อำมาตย์หนุ่ม ๆ ไว้ในตำแหน่งผู้พิพากษา อำมาตย์หนุ่ม ๆ เหล่านั้น เมื่อไม่รู้ระเบียบราชการและกิจที่ควรประพฤติไม่ควรประพฤติ มีใจกำเริบคะนองไปต่าง ๆ จักไม่อาจดำรงยศไว้ได้ และไม่อาจบริหารราชการให้เป็นไปโดยเรียบร้อย เมื่ออำมาตย์หนุ่ม ๆ เหล่านั้น ไม่สามารถ ก็ทอดทิ้งการงาน ส่วนอำมาตย์ผู้เฒ่าผู้แก่ แม้สามารถบริหารกิจการงาน เมื่อไม่ได้ยศ ก็จักทอดธุระเสียว่า เราจะไปเกี่ยวข้องกับใครทำไม ไม่ใช่ธุระอะไรของเรา เมื่อเป็นเช่นนี้ ความเสื่อมด้วยประการทั้งปวง ก็จักมีแก่ผู้เป็นใหญ่ การตั้งอำมาตย์หนุ่ม ๆ ผู้ไม่สามารถไว้ในราชการก็เหมือนกับการเทียมลูกโคตัวเล็ก ๆ ซึ่งไม่สามารถจะลากแอกไว้ที่แอก ข้อที่ผู้เป็นใหญ่ ทอดทิ้งผู้เฒ่าผู้แก่ ซึ่งสามารถในการงาน ไม่ยกย่อง ไม่ให้ยศ ก็เหมือนกับการไม่เทียมโคนใหญ่ ซึ่งสามารถลากแอกไว้ที่แอก เป็นการอุปมา-อุปมัยของพระอรธกถาจารย์

จากการตีความข้างต้น^{๑๗} แสดงให้เห็นถึงการตั้งผู้ที่ไม่ฉลาดไม่สามารถในการบริหารบ้านเมืองแต่มาบริหารทำให้คนที่มีความสามารถวางเฉย ทอดธุระเป็นเหตุให้บ้านเมืองเสียหาย

^{๑๖} เชียงบัว อายสาว (นายไพร ดวงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, หน้า๑๖-๕.

^{๑๗} เทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก”, หน้า ๕๐.

การไม่เห็นคุณค่าของคนดีมีความสามารถและไม่มอบหมายงานที่เหมาะสมให้ทำนั้น ถือเป็นการทำลายระบบคุณธรรมจริยธรรมด้วย การเลือกผู้ที่ทำหน้าที่สำคัญในสังคม เช่นหน้าที่ในการบริหารและตุลาการนั้นผู้เลือกหรือผู้ปกครองที่มีอำนาจจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมส่วนรวมกล่าวคือ เป็นไปเพื่อความอยู่ดีกินดี ความสุขของคนหมู่มาก ดังหลักการที่พระพุทธองค์ทรงมอบหมายให้แก่เหล่าภิกษุผู้เป็นพระอรหันต์ ๖๐ รูป ก่อนที่ออกไปเผยแผ่พุทธศาสนาว่า เพื่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลแก่ประชาชนส่วนมาก ทั้งนี้ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ปกครอง^{๑๙} ผู้ที่ควรจะมีอำนาจในการบริหารบ้านเมือง และการตัดสินใจจลัญจกคตินั้นต้องถือธรรมเป็นใหญ่ หรือธรรมาธิปไตย คือความมีธรรมเป็นใหญ่ ถือธรรมเป็นใหญ่ทำการด้วยปรารถนาความถูกต้องเป็นจริงสมควรตามธรรมเป็นประมาณ

พุทธทาสภิกขุ ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเมือง การปกครองว่า ระบบการปกครองของมนุษย์กำลังมีปัญหายิ่งไปหมด จนมองไม่เห็นวาระบบไหนมันจะดีได้ หรือว่าควรยึดถือเป็นสรณะได้ อย่าไปโทษระบบการปกครอง ต้องไปโทษคนที่ใช้ระบบการปกครองนั้นต่างหากเป็นคนไม่ดี ถ้าเป็นคนดีแล้วระบบการปกครองชนิดไหนก็ใช้ได้ ยิ่งเผด็จการยิ่งจะดี เพราะมันเร็วกว่า แต่เราหาคนดีมาเผด็จการไม่ได้ เพราะว่าเขายังคับตัวเองไม่ได้ระบบเผด็จการหรือ ราชาธิปไตยสมัยโบราณ หรืออะไรก็ตามที่มันล้มละลายไป เพราะว่าผู้ใช้ระบบการปกครองยังคับตัวเองไม่ได้^{๒๐}

สรุป พระสุบินข้อที่ ๔ ที่ว่า ลูกโคกลับถูกใช้งาน เป็นการมองว่า ผู้ปกครองจะไม่มีคุณธรรมสำหรับการปกครอง ตามหลักพุทธศาสนา เนื่องจากหลงตัวเองและหวนไปตามโลกธรรม ให้ตำแหน่งที่สำคัญแก่ผู้ไม่มีความสามารถ ยึดติดในความคิดของตนเองไม่ฟังความเห็นและคำแนะนำ จากผู้อื่นด้วยความทะนงตน และในอนาคตคนดีจะไม่ได้รับราชการส่วนคนพาลจะมีตำแหน่ง ความเห็น เรื่องที่คนดีมีฝีมือไม่ได้รับการยกย่องในวงการราชการนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงๆแล้วในยุคนี้ อย่างในปัจจุบันเรียกสถานการณ์เช่นนี้ว่า “สมองไหล” คือคนที่มีปัญญาวิสัยทัศน์กว้างไกล จะไม่ได้อยู่รับราชการ เหตุเพราะวงการราชการดูคนและใช้คนไม่เป็น ทำให้คนมีความสามารถที่ออกยอดใจ ต่างพากันลาออกจากราชการไปทำงานอยู่กับภาคเอกชน หรือไปประกอบอาชีพส่วนตัว หรือไม่ก็เดินทางไปทำงานต่างประเทศ ราชการจึงมักจะเหลือแต่คนที่ไร้

^{๑๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *ธรรมนุญชชีวิตรัตน*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๕.

^{๒๐} พุทธทาสภิกขุ, *อานาปานัสสติสมบูรณแบบ*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๓๕), หน้า ๒๑๖.

ความสามารถ ไม่มีวิสัยทัศน์ ทำให้ประเทศชาติขาดคนเก่ง ถึงจะมีคนดีทำงานอยู่ก็ไม่สามารถแสดงความสามารถ รับผิดชอบประเทศชาติได้ ต้องเก็บงำความสามารถไว้ และต้องปล่อยปละละเลยให้คนไม่ดีปกครองประเทศ ซึ่งเป็นผลเสียกับชาติบ้านเมืองมาก

๓.๒.๕ พระสุบินและการตีความ ข้อที่ ๕

พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นม้าตัวหนึ่ง มีปากสองข้าง ฟุ้งชนพากันให้หญ้าที่ปากทั้งสองข้างของมัน มันก็กินด้วยปากทั้งสองข้างนี้เป็นสุบินที่ ๕ ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลของสุบินนี้ พระเจ้าข้า ?

พระพุทธองค์ ตรัสว่า

มหาบพิตร ผลของสุบินแม่นี้ ก็จักมีในรัชกาลของพระราชเจ้าผู้ไม่ดำรงในธรรม ในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่า ในกาลภายหน้าพวกพระราชเจ้าโง่เขลา ไม่ดำรงธรรม จักทรงแต่งตั้งมนุษย์โง่เลไม่ประกอบด้วยธรรมไว้ในตำแหน่งวินิจฉัยคดี คนเหล่านั้นเป็นพาล ไม่เอื้อเฟื้อในบาปบุญ พากันนั่งในโรงศาล เมื่อให้คำตัดสิน ก็จากรับสินบนจากมือของคู่คดีทั้งสองฝ่ายมากิน เป็นเหมือนม้ากินหญ้าด้วยปากทั้งสองข้างนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ย่อมไม่มีแก่มหาบพิตรดอก^{๒๑}

การที่พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงฝันว่า เห็นม้าตัวหนึ่ง มีปากสองข้าง ฟุ้งชนก็เอาหญ้าไปป้อนที่ปากทั้งสองข้าง มันก็กินทั้งสองข้าง

และการที่พระพุทธองค์ตรัสว่า “ในอนาคตเมื่อผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจไม่ดำรงอยู่ในธรรม ตั้งคนพาล หรือคนไม่มีศีลธรรมไว้ในตำแหน่งอันมีผลต่อผู้อื่น คนเหล่านั้นก็จะไม่นึกถึงบาปบุญ คุณโทษ แต่จะตัดสินคดีต่าง ๆ ตามแต่ใจชอบ โดยเอาสินบนจากทั้งสองฝ่ายเป็นประมาณ ดังม้าที่กินหญ้าทั้งสองปาก” เป็นการขยายความของพระอรุณกถาจารย์

มีบทกลอนที่เกี่ยวข้องพระสุบินนี้ว่า^{๒๒}

ฝ่ายพระเจ้าปเสนทิโกศล	ฟังทรงยศทศพลจนกระจ่าง
ทรงทำนายทายบนเหตุผลวาง	หายคลายกลางกระจ่างแจ้งแกล้งนัย
กราบทูลต่อข้อฝันอันที่ห้า	ฝันเห็นม้าพาชีที่แปลกไซริ้

^{๒๑} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๖/๒๒๔.

^{๒๒} พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย คุณโย), ความฝัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการฆ่าความโกรธ, หน้า ๒๓-๔๑.

มีสองปากอยากกินก็กินไป	กินเท่าไม่พอเที่ยวขอกิน
สองคนป้อนถอนหญ้าให้มันนั้น	ก็ไม่ทันมันเที่ยวประเดี้ยวสิ้น
ทุกๆ อย่างขวางหน้ามันหากิน	ไม่รู้ดินหินหมดไม่ลดรา
พระพุทธรองค์ทรงตรัสคำรัสหมาย	เป็นพุทธทำนายออกไปว่า
เมื่ออนาคตผ่าน กาลเวลา	ในโลกาจะมีผู้ขึ้นมา
เป็นทนายแฉะคลองแก่งสองฝ้าย	ลูกความจ่ายเงินจ้างสองทางซ้ำ
ทั้งโจทก์จำเลยจ่ายสองฝ้ายทำ	แฉะถ้อยคำนำพาอยากหาเงิน
เอาค่าจ้างรางวัลพร้อมกันหมด	ไม่ละลดร่ำรวยไม่ช่วยเงิน
คอยแนะนำทำความลูกกลมเพลิน	ทั้งประเมินเกินค่าราคาค่า
เรื่องเล็กน้อยพลอยแฉะแผ่ขยาย	ต้องเสียหยาใหญ่โตไอ้เหลือล้ำ
ถ่วงเวลาช้ากินนานเน้นินา	นี่เป็นคำทำนาย ขยายมา ^{๒๓}

พระสุบินว่า ม้าตัวหนึ่งมีปากสองข้าง ผุ่งชนก็เอาหญ้าไปป้อนที่ปากทั้งสองข้าง มันนั้นก็เที่ยวกินหญ้าทั้งสองปาก พระพุทธเจ้าได้ทรงพยากรณ์ว่า ในอนาคตกาลภายภาคหน้า ผู้เป็นใหญ่จะมีนิสัยพาล ไม่ตั้งอยู่ในธรรมจักตั้งคนโลเลเหลวไหลไร้ธรรมะไว้ในตำแหน่งผู้พิพากษา คนโลเลเหลวไหลเหล่านั้น ไม่เอื้อเฟื้อ ไม่เชื่อบุญ ไม่กลัวบาป เมื่อนั่งในที่พิพากษาคดี จักรับเอาสินบนจากคู่ความ คือ โจทก์และจำเลยทั้งสองฝ่ายครั้งได้สินบนจากคู่ความแล้ว ก็วินิจฉัยคดีตามความชอบใจของตน เอาแต่สินบนเป็นประมาณ กิริยาที่ผู้วินิจฉัยคดี รับสินบนจากคู่ความทั้งสองข้าง เคี้ยวหญ้าที่บรูษสองคนป้อนให้กิน ฉะนั้น

จากการตีความข้างต้น^{๒๔} แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของกระบวนการยุติธรรมที่จะเกิดขึ้นในสมัยที่ผู้ปกครองไม่ตั้งอยู่ในธรรม ความล้มเหลวของกระบวนการยุติธรรมนี้ครอบคลุมไปถึงกระบวนการยุติธรรมทุกอย่างที่มีอยู่ในสังคมได้แก่ กระบวนการยุติธรรมทางอาญา กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง กระบวนการยุติธรรมทางแรงงาน กระบวนการยุติธรรมในศาลเด็ก และเยาวชนและกระบวนการยุติธรรมในศาลทหาร เป็นต้น ซึ่งผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย ตำรวจอัยการศาลรวมถึงพนักงานราชทัณฑ์ เมื่อมีความผิดเกิดขึ้นไป การสืบสวนและสอบสวนการฟ้องคดีต่อศาล การพิจารณาและการสืบพยานของศาลพิพากษา ตลอดจนการลงโทษที่พนักงานราชทัณฑ์เป็นผู้ดำเนินการ การตีความหมายในมหาสุบินชาดกข้อที่ ๕ นี้แสดงให้เห็นว่า ในอนาคตกระบวนการต่างๆ เหล่านี้ จะไม่เป็นไปตามด้วยทกกฎหมาย เพราะ

^{๒๓} เชียงบัว อายสาว (นายไพร ดวงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, หน้า ๑-๕.

^{๒๔} เทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก”, หน้า ๔๕.

ในสมัยนั้น อำนาจที่แท้จริงอยู่ในมือของผู้ที่มั่งคั่งมีทรัพย์มาก ประกอบกับผู้แต่งตั้งให้กระทำหน้าที่ในกระบวนการดังกล่าวมิได้มีใจรักความยุติธรรม ความถูกต้องอย่างแท้จริง หากแต่มีจิตใจละโมภโลกมาก กระทำการทุกอย่างเพียงเพื่อให้ได้ทรัพย์แม้ในการทำหน้าที่ก็โอนเอียงไปตามการของผู้ที่มั่งคั่งกระบวนการยุติธรรมในการตีความ ความผิดข้อนี้ในแง่หนึ่งจึงเป็นเพียงกระบวนการหลอกลวงประชาชน เพื่อให้เห็นว่าระบบต่าง ๆ ที่ตั้งมาถูกต้องนั้นยังอยู่เพื่อให้ประชาชนสนับสนุน และเพื่อให้พวกตนอยู่ในอำนาจหน้าที่และเพื่อใช้กระบวนการดังกล่าวบำรุงเลี้ยงความโลภที่ไม่มีขอบเขตของตนต่อไป เช่นมีการแต่งตั้งคนพาลไร้ศีลธรรมในตำแหน่งวินิจฉัยคดี ในอนาคตกฎหมายก็ไม่ใช่การใช้เหตุผลที่ถูกต้องต่อไป มีการใช้ตรรกะที่ทำให้ซับซ้อนเพื่อให้ผู้ฟังเห็นตามโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องความจริง ผู้คนได้ฟังการให้เหตุผลดังกล่าวก็เข้าใจว่าถูกต้องและเห็นดีเห็นงามด้วย ทั้งนี้เพราะผู้มีหน้าที่วินิจฉัยคดีเหล่านั้น มีจิตใจเสื่อมทราม ดังด้วยบทที่กล่าวไว้ว่า ไม่เอื้อเพื่อในบาปบุญ คือไม่สนใจเรื่องบาปบุญ ไม่คำนึงถึงเรื่องหิริโอตตปปะ เป็นต้น

การตีความในความผิดข้อที่ ๕ นี้สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองการบริหารและตุลาการในอนาคตซึ่งจะเกิดในยุคสมัยที่คุณธรรมจริยธรรมถูกละเลยมนุษย์ในสมัยนั้นหลงใหลมัวเมาในวัตถุ เป้าหมายของการมีชีวิตอยู่มิใช่เพื่อมุ่งความดีงามในจิตใจ ความสงบสุขโดยปราศจากสิ่งรบกวนคือกิเลส ตัณหา อันเป็นเป้าหมายชีวิตของพุทธศาสนิกชนแต่เป้าหมายกลับในการเสพวัตถุให้มากที่สุด

ท่านพุทธทาสภิกขุ ให้ความเห็นว่

กระบวนการยุติธรรมของโลกมันก็รวนเร ด้วยเหตุใหญ่ ๆ ๒ คือ อย่างหนึ่ง ตัวผู้รักษากระบวนการยุติธรรมก็ยิ่งกำลังตกไปเป็นทาสของวัตถุมากขึ้น มันก็มีความลำเอียงพวกผู้พิพากษาตุลาการเป็นทาสของวัตถุนิยมมากขึ้น ก็ต้องลำเอียงช่วยไม่ได้กระบวนการยุติธรรมของโลกก็อ่อนแอจนคลอนแคลน ประเทศบางประเทศที่เคยได้รับการเคารพนับถือว่ายุติธรรมก็สูญเสีย... อีกส่วนหนึ่งกระบวนการยุติธรรมของโลกมันเริ่มตกอยู่ใต้อำนาจการเมืองมากขึ้นทุกที ขบวนการยุติธรรมของโลกไม่เป็นตัวของตัวเองไปตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของการเมืองมากขึ้นๆทุกที แล้วแต่การเมืองจะพามันไป ความยุติธรรมก็เลยสูญเสียไป^{๒๕}

ตามหลักพุทธศาสนาผู้ที่ตัดสินหรือวินิจฉัยคดีความนั้นจะต้องปราศจากอคติ ๔ ประการ ได้แก่ ๑.ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ ๒. โทษาคติ ลำเอียงเพราะชัง ๓. โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง เพราะ งงเขลา ๔.ภยากติ ลำเอียงเพราะกลัว^{๒๖}

^{๒๕} พุทธทาสภิกขุ, อานาปานัสสติสมบูรณแบบ , หน้า ๒๑๗-๒๑๘.

^{๒๖} อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๗/๒๑.

การตีความฝันข้อนี้ จะเห็นได้ว่า ผู้ทำหน้าที่ตัดสินหรือวินิจฉัยคดีความนั้นในอนาคตจะเต็มไปด้วยอคติทั้ง ๔ ข้อดังกล่าวข้างต้นไม่คำนึงเกณฑ์ในการตัดสินความผิดทางวินัย ตามหลักพุทธศาสนาซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ๓ ประการ คือ (๑) เจตนา (๒) การกระทำ (๓) และผลกรรมที่กระทำที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข

สรุปว่า พระสุบินข้อที่ ๕ ที่ว่า ม้าสองปาก ได้รับการป้อนเต็มที่ เป็นการกล่าวถึงในอนาคตจักมีผู้ปกครองที่โง่เขลา ไม่มีคุณธรรม และศีลธรรม มีนิสัยพาลสันดานบาป เอาแต่ประโยชน์ใส่ตนและพวกพ้องของตนเป็นใหญ่ ไม่สนใจในหลักศีลธรรมอันดีงาม เป็นสาเหตุให้กระบวนการยุติธรรมถูกทำลายไป ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็โจทก์ จำเลย หรือผู้พิพากษา เมื่อถึงเวลาตัดสินคดีความ มักจะตัดสินไปในทิศทางตามความต้องการของผู้มีอำนาจอิทธิพล เพื่อผลประโยชน์ของตนเป็นใหญ่

๓.๒.๖ พระสุบินและการตีความข้อที่ ๖

พระเจ้าปเสนทิโกศลทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันเห็นมหาชนชดถูดาทองราคาตั้งแสนกษาปณ์แล้วพากันนำไปให้หมาจิ้งจอกแก่ตัวหนึ่งด้วยคำว่า เชิญท่านเชิญใส่ในถาดทองนี้เถิด หมาจิ้งจอกแกะนั้นก็ถ่ายปัสสาวะใส่ในถาดทองนั้นนี้เป็นสุบินข้อที่ ๖ ของหม่อมฉันอะไรเป็นผลแห่งสุบินข้อนี้ พระเจ้าข้า ?

พระพุทธเจ้า ตรัสว่า

มหาบพิตร ผลของสุบินนี้ก็จักมีในอนาคตเหมือนกันด้วยว่า ในกาลภายหน้า พวกพระราชารู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรมทรงรังเกียจกุลบุตรผู้สมบูรณ์ด้วยชาติเสียแล้วไม่พระราชทานยศให้ จักพระราชทานให้แก่คนที่ไม่มีสกุลเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้สกุลใหญ่ ๆ จักพากันตกยากสกุลเลว ๆ จักพากันเป็นใหญ่ก็เมื่อพวกมีสกุลเหล่านั้นไม่อาจเลี้ยงชีวิตอยู่ได้ จักคิดว่า เราต้องอาศัยพวกเหล่านี้เลี้ยงชีวิตสืบไปแล้วก็พากันยกธิดาให้แก่ผู้ไม่มีสกุล การอยู่ร่วมกับคนพวกไม่มีสกุลของกุลธิดาเหล่านั้นก็จักเป็นเช่นเดียวกับถาดทองรองเชิญหมาจิ้งจอก ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ย่อมไม่มีแก่มหาบพิตร^{๒๖}

การที่ทรงฝันว่าฝูงชนเอาถาดทองราคาแพง ไปให้หมาจิ้งจอกแก่ตัวหนึ่ง พร้อมเชิญให้หมาจิ้งจอกตัวนั้น ถ่ายปัสสาวะใส่ถาดทองนั้น ทรงทำนายว่า ต่อไปคนดีมีสกุลทั้งหลายจะสิ้นอำนาจวาสนา คนตระกูลต่ำ หรือคนพาลจะได้เป็นใหญ่เป็นโต และคนมีตระกูล ก็จะต้องยกลูกสาว

^{๒๖} บุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๖/๒๒๕.

ให้แก่ผู้ไร้ตระกูลเหล่านั้นเหมือนเอาถาดทองไปให้สุนัขปีศาจวรรคเป็นคำอธิบายของพระอรธกถาจารย์

๒) การตีความพระสุบินข้อที่ ๖^{๒๘} มีบทกลอนที่เกี่ยวข้องกับข้อนี้ว่า

ฝ่ายองอาจชาติเรนทร์ปเสนทิ	ฟังคำริชี้แจงนักหนา
ช่างโลเลเยโยกโลกา	อนิจจาน่าห่วงกาลล่วงไป
จึงกราบทูลมูลฝิ่นอันที่หก	บรรยายยกแยกทูลข้อมูลไชรี้
จำสนิทคิดฝิ่งยังพระทัย	จะเป็นไปร้ายดีเกิดมีมา
ว่าเห็นหมู่ผู้คนชาติชนปราชญ์	ได้ถือถาดทองคำอันล้ำค่า
มาวางไว้ไกล่ทางหว่างไปมา	ให้หมู่หมาถ่ายราครถาดทอง
พระพุทธรองค์ทรงไขทำนายว่า	ในภายหน้าเนิ่นนาน จะพาลหมอง
คนโง่เขาเบาปัญญาจะมาครอง	หยิ่งผยองพองขนย่ำบานดี
เหยียบพระธรรมล้ำเลิศประเสริฐค่า	ใช้ตี้นหามาถูบเลือนลบหนี
ดัดแปลงแปลแก้คำเหยียบย่ำยี่	หาวิธีชี้ผิดแก้ดังบิดเบือน
คำสอนเราเขาแสรังเปลี่ยนแปลงวัน	ว่านี่เป็นของเขาขัดเกล้าเหมือน
ให้คนงหลงเห่อเชื่อเลอะเลือน	ให้คลาดเคลื่อนเบือนหนีวันดีไป
ก็หลงทำตามเขาแบบเขลาขลาด	เกิดประมาทขาดสติเป็นนิสัย
เชื่องมงามหมายสุขต้องทุกข์ใจ	จะเป็นไปในคราภายหน้าแล ^{๒๙}

การที่ทรงมีพระสุบินว่า ผู้คนพากันขัดถาดทองคำซึ่งมีราคาสูง และนำไปให้สุนัข จึงจอกแก่พร้อมกับเชื่อเชิญว่า “เชิญท่านปีศาจวรรคใส่ในถาดทองคำใบนี้เถิด” แล้วสุนัขจึงจอกแก่ตัวนั้นก็ปีศาจวรรคใส่ถาดทองคำใบนั้น และพระพุทธรเจ้าได้ทรงพยากรณ์ว่า สุบินนิมิตนี้ ในอนาคตกาล ภายภาคหน้า ผู้เป็นใหญ่ไม่ตั้งอยู่ในธรรมจักไม่ยกย่อง ให้ยศแก่กุลบุตรผู้ถึงพร้อมด้วยชาติ คือ เกิดในตระกูลสูง จักให้ยศแก่ผู้เกิดในตระกูลต่ำเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ตระกูลสูงจะต้องตกยาก เหล่าตระกูลต่ำ ๆ เลว ๆ จะได้เป็นใหญ่ และบุรุษที่เกิดในตระกูลสูง ตระกูลใหญ่นั้น เมื่อไม่สามารถจะเลี้ยงชีวิตได้ ก็จะยกธิดาของตน ให้แก่คนที่เกิดในตระกูลต่ำ ด้วยหวังจะอาศัยเขาเลี้ยงชีวิต กิริยาที่หญิงสาวผู้มีตระกูลอยู่ร่วมกับพวกที่เกิดในตระกูลต่ำนั้น ก็เหมือนกับสุนัขจิ้งจอกขรา ถ่ายปีศาจวรรคลงบนถาดทองคำ

^{๒๘} พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย คุลโย), ความฝัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการนำความโกรธ, หน้า ๒๓-๔๑.

^{๒๙} เชียงบัว อายสาว (นายไพร ดวงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, หน้า ๑-๕.

จากการตีความข้างต้น^{๓๐} แสดงให้เห็นว่า การครอบครองสมบัติหรือทรัพย์สินอันมีค่าของโลกนั้น เดิมประชาชนได้มอบให้อยู่ในอำนาจของผู้ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมผู้ปกครอง ดังที่ในอัครกัญญสูตรระบุคุณสมบัติไว้ว่า ผู้กล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าวได้ ตีเตียนผู้ที่ควรตีเตียนได้ ขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่ได้^{๓๑} แต่เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดจากพลังอำนาจของความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การครอบครองทรัพย์สินต่าง ๆ ก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยเฉพาะในแง่ที่ผู้มีอำนาจเทคโนโลยีเหนือกว่าใช้บังคับข่มขู่ ตลอดจนการขังขกน้อ โกงเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ละอาย เมื่อพวกที่ยึดครองทรัพย์สินส่วนใหญ่ เปลี่ยนมือไปจากเจ้าของเดิม โครงสร้างทางการปกครองก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ผู้มีอำนาจในการปกครองที่ตกอยู่ในอำนาจแห่งโลกจริต ก็จะมอบอำนาจการปกครองให้ผู้ที่มิอำนาจทางเทคโนโลยีเหนือกว่าแต่มีพื้นฐานทางจิตใจที่คิดแต่จะบริโภครักษาทรัพย์สินของโลกโดยปราศจากหลักเมตตาและความเอื้อเฟื้อ มุ่งแต่เสวยสุขจากการบริโภคโดยไม่รู้จักประมาณและไม่มีความขบขัน เมื่อทั้งอำนาจทรัพย์สินและอำนาจทางการปกครองตกอยู่ในมือของกลุ่มดังกล่าวพวกที่เคยครอบครองทรัพย์สินและมีอำนาจในการปกครองเดิมก็จะเป็นผู้ถูกล่ามและถูกบังคับข่มขู่ต่างๆ นานา จำเป็นต้องทำงานหนักงานแบบไม่หยุดเพื่อจะแข่งเทคโนโลยี ซึ่งเป็นเครื่องจักรกลหรือต้องทำงานกับเครื่องจักรกลที่ไร้ความรู้สึกความเอื้ออาทรที่ผู้มีอำนาจจัดสรรให้ และจะประสบความสำเร็จทุกขัยยาก ในการดำรงชีวิตถึงขนาดในตัวเองบอกว่าต้องงอนง้อพวกที่ไม่มีตระกูลโดยขกน้อสาวให้เหมือนกับว่าเป็นสมบัติสุดท้ายที่พวกตนมีอยู่ ทั้งนี้เพื่อแลกกับความเป็นอยู่ หรือบางรายเพื่อแลกกับความปลอดภัยไปวันๆ การมอบลูกสาวของตนเองซึ่งเคยเป็นคนมีตระกูล ให้แก่พวกที่ไม่มีตระกูลนี้ในตัวเองเปรียบเหมือนกับการขดีสัตถาทองคำที่มีราคามากแล้วนำไปร้องเชิญสุนัขจิ้งจอกให้ปีศาจไล่โดยในตัวเองกล่าวถึงพวกที่มีอำนาจในสังคมในยุคนี้ว่าเป็นสุนัขจิ้งจอก ซึ่งเป็นตัวแทนแห่งสังคมที่ผู้มีอำนาจเต็มไปด้วยความเจ้าเล่ห์หลอกลวง ผู้มีอำนาจที่เปรียบได้กับสุนัขจิ้งจอกจึงปราศจากคุณธรรมจริยธรรมของผู้ปกครองตามหลักพุทธจริยศาสตร์โดยสิ้นเชิง

อาจสรุปได้ว่า ในพระสุบินข้อที่ ๖ ที่ว่า มนุษย์เอาถาดทองรองปีศาจสุนัข ในอนาคต ผู้หญิงตระกูลสูงจะได้สามีเป็นคนตระกูลต่ำแต่มีอำนาจและอิทธิพล ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอด การแต่งงานระหว่างคนที่มีตระกูลต่างกัน คือตระกูลสูงกับตระกูลต่ำเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ หรือเป็นไปได้ยากในยุคสมัยโบราณ โดยเฉพาะชมพูทวีปอันเป็นต้นกำเนิดของเรื่องตำนานยิปตเวณนี เหตุที่มนุษย์ในยุคนี้นิยมแต่งงานกับคนที่มีตระกูลเสมอกันก็เพราะความถือในตัวในระบบวรรณะ

^{๓๐} เทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก”, หน้า ๕๐ .

^{๓๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๐๗.

แต่ถ้าคิดตามกฎธรรมชาติก็เป็นเรื่องธรรมดาที่ต้องเป็นเช่นนั้น เพราะคนที่มาจากตระกูลต่างกันย่อมจะมีอะไร ๆ ที่ต่างกันและมักจะอยู่ร่วมกันไม่ค่อยได้ คือตระกูลสูงย่อมมีความพร้อมในการอบรมกล่อมเกลามาชิกของตระกูลให้เป็นคนดีมีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย ความรู้ และจิตใจ แม้จะไม่เป็นเช่นนั้นทุกคน แต่ส่วนมากก็มักเป็นเช่นนั้น พุดง่าย ๆ ก็คือคนที่เกิดในตระกูลสูงมีโอกาสจะเป็นคนดีได้มากกว่าคนที่เกิดในตระกูลต่ำ เพราะมีความพร้อมมากกว่า มีปัญหาอยู่แต่เพียงว่าจะ เป็นหรือไม่เป็นเท่านั้น ส่วนคนที่เกิดในตระกูลต่ำมักจะต้องเผชิญกับอุปสรรคมากกว่าเริ่มตั้งแต่ ปัญหาความอยู่รอดคือจะต้องทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างไปเพื่อไปเพื่อความอยู่รอดเสียก่อน

๓.๒.๓ พระสุบินและการตีความที่ ๓

พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉัน ได้เห็นอย่างนี้ บุษย์ผู้หนึ่งฝันเชือกแล้วหย่อนไปที่ใกล้เท้า แม่หมาจึงจอกโซตัวหนึ่งนอน อยู่ใต้ตั่งที่บุษย์นั่ง กัดกินเชือกนั้น เขาไม่ได้รู้เลยที่เดี๋ยวนี้เป็น สุบินข้อที่ ๓ ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลแห่งสุบินข้อนี้ พระเจ้าข้า ?

พระพุทธเจ้า ตรัสว่า

มหาบพิตร ผลแม้ของสุบินข้อนี้ ก็จักมีในอนาคตเหมือนกันด้วยว่า ในกาลภายหน้า หมู่ สตรี จักพากันทะเลาะแหวะ โสเลในบุษย์ กลุ่มหลงในสุรา เอาแต่แต่งตัว ชอบเที่ยวเตร่ตามถนน หนทาง เห็นแก่อำมิส เป็นหญิงทาศิล มีความประพฤติชั่วช้าพวกนางจักกลุ่มรวมกันแย่งเอา ทรัพย์ที่สามีทำงาน มีกสิกรรมและโคจรกกรรมเป็นต้น สั่งสมไว้ด้วยยาก ลำบากลำเปลี้ยเอา ไปซื้อสุราดื่มกับชายชู้ ซื่ออกไม้ของหอมและเครื่องลูบไล้มาแต่งตน คอยสอดส่องมองหาชู้ โดยส่วนบนของบ้านที่มีคชชิตบ้าง โดยที่ซึ่งลับตาบ้าง แม้ข้าวเปลือกที่เตรียมไว้สำหรับ หวานในวันรุ่งขึ้น ก็เอาไปซื้อ จักทำเป็นข้าวต้ม ข้าวสวยและของเคี้ยวเป็นต้น มากินกัน เป็นเหมือนนางหมาจิ้งจอกโซ ที่นอนใต้ตั่งคอยกัดกินเชือกที่เขาฝันแล้ว หย่อนลงไว้ใกล้ ๆ เท้าฉะนั้นก็ยังมีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยังไม่มีแก่มหาบพิตร^{๓๒}

จากประเด็นที่พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงฝันว่า “มีชายคนหนึ่งนั่งฝันเชือก แล้วหย่อนไป ในที่ใกล้เท้า แม่หมาจิ้งจอกโซตัวหนึ่ง นอนอยู่ใต้ตั่งที่บุษย์นั้นนั่งอยู่ แล้วก็กัดกินเชือกนั้น โดยที่เขา ไม่รู้ตัว” เป็นความฝันหรือเรื่องที่ฝัน

ส่วนเนื้อความที่ว่า “ในกาลข้างหน้า ผู้หญิงจะทะเลาะแหวะ โสเล กลุ่มหลงในสุรา เอาแต่ แต่งตัว เที่ยวเตร่ ประพฤติทาศิล แล้วก็เอาทรัพย์ที่สามีหาได้ด้วยความลำบากไปใช้ หรือให้ชายชู้

^{๓๒} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๖/๒๒๖.

เหมือนนางหมาโซที่นอนใต้ตั่ง คอยกักกินเชือกที่เขาฟันและหย่อนลงไว้ใกล้เท้า” เป็นคำอธิบายของพระอรชรกถาจารย์

ดั่งบทกลอนว่า^{๓๓}

องค์ปเสนทโกศลกมลแจ้ง
 เข้าพระทัยได้ปล้นช่างฟันแปร
 จึงกราบทูลมูลฝืนอันที่เจ็ด
 เป็นความฝืนมันเหมือนมิเลื่อนราง
 ในสุบินจินตนา ยังตราตรึง
 ช่างตั่งออกตั่งใจฝักใฝ่จั่ง
 ครั้งฝืนยาวยาวไปปล่อยชายหลัง
 หมายอยู่หลังนั่งเกลือกเห็นเชือกเกลียว
 ค่อยๆ กัดเชือกหนังอยู่หลังนั้น
 จะมีเหลือเพื่อหลงปล่อยลงดิน
 พุทธองค์ทรงทวย ทำนายไซ
 จะเกิดเหตุเพทศราภายหน้ากาล
 หมู่อำมาตย์ราชการจะผลาญทรัพย์
 จะล้อราชภูร์ขาดแคลนคับแค้นขุน
 ประชาชนจนยากอดอยากปอง

พระพุทธรแจ้งแจ้งหมาย ทำนายแก้
 ช่างแปลกแท้แซเชือนเลอะเลื่อนราง
 เป็นข้อเคล็ดเผ็ดเผยทูลเอ่ยอ้าง
 ฝืนอีกอย่างต่างไปทูลให้ฟัง
 เห็นชายหนึ่งก้มหน้าบนม้านั่ง
 ฝืนเชือกหนังนั่งอยู่แต่ผู้เดียว
 หย่อนลงตั่งนั่งฟันไม่ทันเหลียว
 มันก็เหลียวมองจักลอบลักกัน
 ที่คนฟันเท่าไร กิน ไปสิ้น
 หมากัดกินสิ้นหมดดอใช้งาน
 พระทรงใช้ปัญญาปริชาทาน
 คนผลาญบ้านเมืองฝืดเคืองลง
 จะริบรับทรัพย์กลางไม่หวังส่ง
 ต่างขาดทุนงุ่นงเงินบกร่อง
 น้ำตานองหมองหม่นทุกคนไป^{๓๔}

พระสุบินที่ว่า มีบุรุษคนหนึ่ง นั่งฟันเชือกอยู่บนตั่ง แล้วหย่อนปลายเชือกที่ฟันนั้น ให้อ้อยลงไป ณ ภายใต้ตั่ง มีนางสุนัขจึงจอกหูนั้น ก็กัดกินต้นเชือกที่บุรุษนั้นฟันเรื่อย ๆ ไปยังฟันก็ยิ่งหมดไปทุกที และมีคำพยากรณ์ว่า ในอนาคตกาลภายภาคหน้า หลิงทั้งหลาย จะประพุดติโลเล เหลาะแหละในชาย และลุ่มหลงในการเสพสุรา ตั่งหน้าซื้อหาเครื่องประดับประดาตกแต่งตน พากันไปเที่ยวในเวลาค่ำคืน ประพุดติเสียวหาย ประดับร่างกายเสียวหุหุรา นั่งดื่มสุรากับชายชู้ ไม่คอยดูกิจการน้อยใหญ่ในเรือนตน จักไปหาชายชู้โดยข้ามรั้วบ้านบ้าง โดยช่องทางต่าง ๆ บ้าง จักพากินแย่งใช้ทรัพย์สมบัติ ที่สามีหามาได้ด้วยการทำงานอาบเหงื่อต่างน้ำ รวมเอาไว้ด้วยความยากลำบาก

^{๓๓} พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย ดุลโย), ความฝืน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการฆ่าความโกรธ, หน้า ๒๓-๔๑.

^{๓๔} เชียงบัว อวยสาว (นายไพร่ ดวงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, หน้า ๑๐-๕.

เหมือนนางสุนัขจิ้งจอกหิว ซึ่งนอนอยู่ภายใต้ตั่ง กัดกินเชือกที่บรุษพันแล้ว ๆ หย่อนลงทางปลายเท้า
ฉะนั้น

จากการตีความข้างต้น^{๓๕} ในอรรถกถาพุทธทศนิกายชาดก พระอรรถกถาจารย์แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นในสังคมในอนาคตที่เหล่าสตรีจะพากันมีความประพฤตินิวิปริตผิดแปลกจากที่เดิม โดยมีปัจจัยต่าง ๆ เป็นตัวกำหนด ปัจจัยที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างของสังคมที่มีความซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ จนการควบคุมศีลธรรมจริยธรรมครอบคลุมไปไม่ถึงเป็นโอกาสให้พวกเธอประพฤตินิสิตธรรมได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในดัวบทกล่าวถึงการเห็นแก่อามิสชอบที่เขวเตรตามถนนหนทาง (สถานเริงรมย์) ซึ่งบ่งถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมถึงขั้นระบบรากฐานทางความคิด กล่าวคือ จากการเห็นคุณค่าของจิตใจ เห็นคุณค่าของความประพฤติดีงามไม่ยอมให้ผู้อื่นกล่าวได้ว่าเป็นคนเห็นแก่เงินทองแม้จะอึดคักทางวัตถุก็ตาม กลับกลายเป็นผู้เห็นแก่อามิสเงินทองเป็นใหญ่เปลี่ยนจากการแสวงหาความสุขที่เกิดจากความสงบเรียบร้อยง่ายมาเป็นการแสวงหาความสุขตามสถานบันเทิง การมุ่งให้ผู้คนบริโภคมากจนเหลือเพื่อเป็นวิถีทางหนึ่งของโลกในอนาคต โดยเรียกว่าเป็นการพัฒนาและระบบการพัฒนาดังกล่าวจะดำเนินไปได้จำเป็นต้องกระตุ้นให้ผู้บริโภคมาก ๆ กระบวนการดังกล่าวถือว่าเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่ทำให้โครงสร้างสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เช่น การเปลี่ยนแปลงของครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นสังคมขนาดเล็กแต่มีความสำคัญยิ่งในการหล่อหลอมบุคลิกภาพของสมาชิกในครอบครัวในระยะหลังครอบครัวทั่วโลกมีขนาดเล็กลงเรื่อยๆ เป็นครอบครัวเดี่ยวประกอบด้วยพ่อแม่ลูกเป็นต้นและในสังคมอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้ว องค์ประกอบของครอบครัวก็มีการเปลี่ยนแปลงพิสดารไปมากเช่น อาจมีจะมีพ่อคนเดียวหรือแม่คนเดียวกับลูก หรือมีครอบครัวรักร่วมเพศกัน เช่น แม่แม่บวกหรือไม่บวกลูกบุญธรรมหรือพ่อพ่อบวกหรือไม่บวกลูกบุญธรรมไปจนถึงครอบครัวที่มีคนเดียว

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีส่วนกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะในดัวบทของความฝันข้อที่ ๗ นี้ มุ่งไปที่พฤติกรรมของสตรีเป็นสำคัญ โอกาสและแรงกระตุ้นต่างๆ จากปัจจัยรอบข้างมีส่วนให้เปลี่ยนแปลงความรู้สึคนึกคิดของเหล่าสตรีด้วย นอกจากนี้การกระตุ้นในดัวบทยังกล่าวถึงการที่พวกสตรีนำเอาทรัพย์สินของสามีที่หาได้ด้วยความยากลำบากไปใช้จ่ายฟุ่มเฟือยโดยที่ฝ่ายสามีไม่รู้เรื่องเลย ของนี้แสดงให้เห็นถึงเล่ห์กลของสตรีหรืออติธิมายาจะมีมากขึ้นและซับซ้อนมากขึ้นเหมือนกับสังคมที่ซับซ้อนจนทำให้สามีหลงใหลไม่คิดระแวง หาทรัพย์มาบำรุงอยู่มิได้ขาดหรือไม่ก็ระบบสังคมที่ซับซ้อนเกินกว่าจะหยั่งรู้ถึงพฤติกรรมนอกบ้านของภรรยาตนซึ่งต้องออกทำงานนอกบ้านเคียงบ่าเคียงไหล่สามี ความซับซ้อนของงานที่เหล่าสตรีต้องทำนั้น

^{๓๕} เทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก”, หน้า ๕๑.

อาจทำให้สามีไม่สามารถแยกแยะสิ่งดีชั่วออกจากกันได้ อันแสดงให้เห็นถึงระบบคุณธรรมจริยธรรมเสื่อมลงไม่มีพลังในการกำหนดวิถีชีวิตของบุคคลที่เคยเป็น อนึ่งในตัวตนที่เปรียบสตรีในอนาคตเหมือนสุนัขจิ้งจอกนั้น แสดงให้เห็นถึงความเจ้าเล่ห์ของสตรีนั่นเอง

การเป็นคู่ครองกันในอนาคตจะมุ่งไปที่กามคุณเพียงอย่างเดียวสามีที่มีให้ภรรยาสาวสวยก็มุ่งแต่จะอภิรมย์กับเธอเท่านั้น ไม่ได้คำนึงถึงคุณสมบัติของความเป็นคู่ครองที่ดี ในอนาคตเมื่อได้โอกาสภรรยาจึงพร้อมที่จะละเมียดอกใจสามีได้เสมอ

จากการปรากฏที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากการตีความฝันข้อที่ ๗ ที่ว่า นางสุนัขกินเชือกหนัง จนฟันไม่ทัน เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงจิตใจของมนุษย์ที่เสื่อมคุณธรรมจริยธรรมในการใช้ชีวิตร่วมกันของชายหญิงซึ่ง ถือว่าเป็นหลักการผูกมัดจิตใจของผู้ที่จะใช้ชีวิตร่วมกันให้ราบรื่นมีความสุขตามความสมควรอันเป็นหลักฐานในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมข้ออื่น ๆ ให้องงามเพราะในระดับโลกยะหากมีปัญหาครอบครัวอันเกิดจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตนตามหน้าที่ทางจริยธรรมแล้วก็จะก่อให้เกิดปัญหาด้านอื่น ๆ ด้วยทำให้เกิดทุกข์ทั้ง ๒ ฝ่าย จัดเป็นอนุสตรกรรมในการอยู่ร่วมกัน เมื่อมีจิตใจถูกอกุศลครอบงำแล้วทำให้ไม่มีโอกาสที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมข้ออื่น ๆ ซึ่งเป็นหลักการพัฒนาชีวิตให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปทั้งนี้ปรากฏการณ์ดังกล่าวจะเกิดในสมัยที่จิตใจผู้คนที่ถูกโลกามิส คือวัตถุนิยมครอบงำจิตใจ ทำให้พลังด้านคุณธรรมจริยธรรมอ่อนกำลังลง

อาจสรุปได้ว่า ในอนาคตภรรยาจะล้างผลาญสมบัติสามี คำทำนายข้อนี้ว่าด้วยเรื่องผู้หญิง หรือความประพฤติกองภรรยาโดยเฉพาะ ในข้อนี้ต้องเข้าใจสภาพสังคมในยุคโบราณ ซึ่งถือว่าภรรยาเป็นสมบัติในครัวเรือนของสามี บางสมัยนั้นผู้เป็นสามีอาจจะยกภรรยาให้ใครก็ยอมทำได้ โดยที่ภรรยาไม่อาจจะปฏิเสธได้ แม้ยุคต่อมาภรรยาก็ยังมีฐานะเป็นเพียงผู้ดูแลกิจการภายในครัวเรือน ส่วนสามีมีหน้าที่ทำงานนอกบ้านหาเลี้ยงภรรยา และภรรยาไม่มีหน้าที่จะต้องออกไปนอกบ้านด้วยประการทั้งปวง แต่คำทำนายได้กล่าวไว้ว่าในอนาคตภรรยาจะไม่เป็นไปตามที่เคยเป็นมาแต่โบราณกาลอีกแล้ว

ในอดีตกาลสังคมตะวันตกจะวันออกผู้หญิงจะต้องเรียบร้อย แต่คำทำนายบอกว่า ในอนาคตผู้หญิงจะไม่เรียบร้อยดังเช่นในอดีตอีกต่อไป ข้อเท็จจริงที่เห็นและเป็นไปแล้วในสังคมทุกวันนี้ก็คือภรรยาที่ต้องทำงานในบ้านและนอกบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวอีกแรงหนึ่งนั้นมีมากขึ้น และถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาไปแล้ว การที่ภรรยาไปทำงานนอกบ้านนั้น เป็นความคิดพลาดอย่างร้ายแรงของระบบครอบครัว โดยขออธิบายว่า เมื่อภรรยาต้องออกไปทำงานนอกบ้านเสียแล้วงานในบ้านก็ต้องไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูบุตรกุลธิดาจะต้องบกพร่องอย่างมาก

กิจการในครัวเรือนก็จะพลอยปั่นป่วนรวนเรไปหมด ถึงแม้จะมี ผู้ช่วยแม่บ้าน หรือคนรับใช้ที่ไม่สามารถทดแทนกันได้

เมื่อภรรยาเป็นฝ่ายทำงานหาเงินได้ด้วยตนเองแล้ว ความสำคัญของสามีก็ย่อมจะลดลงไป สภาพกลับกลายเป็นว่าสามีภรรยาไม่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันก็ได้ ความรู้สึกผูกพันกันก็มีทางที่จะเสื่อมคลายได้ง่าย โดยเฉพาะเมื่อภรรยาทำงานนอกบ้านก็เปิดโอกาสให้รู้จักกับผู้คนนอกบ้านอาจเป็นสาเหตุให้ภรยานอกใจสามีได้ ที่สำคัญลูกที่ขาดการดูแลเอาใจใส่จากแม่ เพราะแม่ต้องไปทำงานนอกบ้านก็เป็นภาระให้กับคนรับใช้ดูแลแทน ความอบอุ่น ความสุขในครอบครัวก็ขาดหายไป ลูกอาจต้องเป็นเด็กมีปัญหาได้

คนโบราณนั้นมองเห็นความสำคัญของครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญมาก และได้แบ่งความรับผิดชอบกันเด็ดขาด คือ สามีหรือพ่อรับผิดชอบงานนอกบ้าน ส่วนภรรยาหรือแม่รับผิดชอบงานในบ้านตราบเท่าที่งานนอกบ้านและงานในบ้านยังมีคนรับใช้คอยอยู่ครบถ้วนสมบูรณ์ ครอบครัวก็ย่อมดำเนินไปได้ด้วยดี แต่ดูเหมือนว่าในอนาคตสังคมจะมีปัญหาอันมีต้นตอปัญหา มาจากการทำหน้าที่ไม่ถูกต้องของผู้เป็นภรรยาหรือแม่ดังเช่นคำทำนายข้างต้น

๓.๒.๘ พระสุบินและการตีความข้อที่ ๘

พระเจ้าปเสนทิโกศลทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉัน ได้เห็นคุ่มน้ำเต็มเปี่ยมลูกใหญ่ใบหนึ่ง ตั้งอยู่ที่ประตู่วัง ล้อมด้วยคุ่มเป็นอันมาก วรรณะทั้ง ๔ เอาหม้อตักน้ำมาจากทิศทั้ง ๔ และทิศน้อยทั้งหลาย เอามาใส่ลงคุ่มที่เต็มแล้วนั้นแหละ น้ำก็เต็มแล้วเต็มอีก จนไหลล้นไป แม้นคนเหล่านั้นก็ยังเพ่น้ำลงในคุ่มนั้นอยู่เรื่อย ๆ แต่ไม่มีผู้ที่จะเหลียวแลคุ่มที่ว่าง ๆ เลยนี่เป็นสุบินข้อที่ ๘ ของหม่อมฉันอะไรเป็นผลของสุบินนี้ พระเจ้าข้า ?

พระพุทธเจ้า ครัสว่า

มหาบพิตร ผลแห่งสุบินนี้จักมีในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่า ในกาลภายหน้า โลกจักเสื่อมแวนแคว้นจักหมดความหมายพระราชาทรงหลายจักตกยาก เป็นก้ำพริ้ว องค์ใดเป็นใหญ่ องค์นั้นจักมีพระราชทรัพย์เพียงแสนกระษاپณฺ์ในท้องพระคลังพระราชธาเหล่านั้นตกยากถึงอย่างนี้ จักเกณฑ์ให้ชาวชนบททุกคน ทำการเพาะปลูกให้แก่ตน พวกมนุษย์ถูกเบียดเบียนต้องละทิ้งการงานของตน พวกกันเพาะปลูก ปุพพันพืช (อาหารมีข้าวสาลี เป็นต้น) อปรันพืช (ของว่างหลังอาหาร มี ถั่ว งา เป็นต้น) ให้แก่พระราชาทรงหลายเท่านั้น ต้องช่วยกันเฝ้าช่วยกันเก็บเกี่ยวช่วยกันนวด ช่วยกันขน ช่วยกันเคียน้ำอ้อยเป็นต้นและช่วยกันทำสวนดอกไม้ สวนผลไม้ พา

กันชนบุฟฟันพีชเป็นคันที่เสร็จแล้ว ในที่นั้น ๆ มาบรรจุไว้ในถังของพระราชทานั้น แม่ที่จะมองดูถังปลา ๆ ในเรือทั้งหลายของตนจักไม่มีเลย จักเป็นเช่นกับการเติมน้ำใส่ตุ่มที่เต็มแล้ว ไม่เหลือวเลตุ่มปลา ๆ บ้างเลยนั้นแล ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ จะยังไม่มีแก่มหาบพิตร^{๓๖}

จากข้อความข้างต้น เป็นพระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศล และการตรัสของพระพุทธเจ้าซึ่งพระอรชณกถาจารย์อธิบายความ อาจกล่าวได้ว่า ความฝันที่เห็นตุ่มน้ำเต็มเปี่ยมตุ่มหนึ่งวางอยู่ตรงประตูวัง แวดล้อมด้วยตุ่มว่าง ๆ เป็นอันมาก แต่คนก็ยังไม่ไปตักน้ำใส่ตุ่มที่เต็มอยู่ จนล้นแล้วล้นอีก โดยไม่เหลือวเลและตักใส่ตุ่มที่ว่าง ๆ นั้น เป็นเรื่องไม่จริง แต่เมื่อได้รับการตีความว่า ในอนาคต เมื่อศาสนาเสื่อม คนเป็นใหญ่หรือมีอำนาจ จะเบียดเบียนหรือเอาเปรียบผู้ด้อยกว่า คนที่รวยอยู่แล้ว ก็จะมีคนจนหารายได้ ไปส่งเสริมให้รวยยิ่งขึ้น ดังฝูงชนที่ต้องตักน้ำใส่ตุ่มใหญ่ที่เต็มอยู่แล้วจนล้นส่วนตุ่มที่ว่างอยู่กลับไม่ไปใส่น้ำ อาจเป็นเรื่องที่จะเกิดขึ้นจริงในอนาคต

๒) การตีความพระสุบินที่ ๘ ความฝันดังกล่าว มีบทกลอนที่เกี่ยวข้องว่า

เจ้าพระยาปเสนทิโกศล	สร้างกมลผลทายทำนายให้
แล้วกราบทูลมูลข้อฝันต่อไป	ข้อแปลไซร้ใครรู้ในสุบิน
เห็นโอง่างวางรายอยู่หลายใบ	ทั้งเล็กใหญ่รายเรียงวางเคียงสิ้น
มีผู้คนล้นหล้าตักวาริน	ต่างก็ยินดีใส่โอง่างใหญ่กัน
น้ำเปี่ยมจนล้นลงราดโอง่างใหญ่	ก็ยังแย่งกันใส่ลงไม่อัน
ปล่อยโอง่างเล็กวางไว้มิใส่กัน	แม้วันผันผ่านไปนานปี
พระพุทธองค์ทรงทายทำนายให้	ว่าต่อไปในกาลเนิ่นนานนี้
การทำบุญหนุนต่อสงฆ์ก็ดี	เปลี่ยนวิธีหนีผิดผันไป
จะเลือกหน้าว่าดีใฝ่นิยม	เลือกชั้นชมกัมกราบประทานไหว้
เห่อตามหลังพริ้งพวูเป็นหมู่ไป	คนหลังไหลไปทานทั่วบ้านเมือง
บางองค์ขาดข้าวปลาภัตตอาหาร	คนไม่ทานผ่านทางไม่ยั้งเอื้อง
ปล่อยบางสงฆ์ทรงธรรมอร่ามเรื่อง	ให้ฝืดเคืองขัดสนขาดคนแล ^{๓๗}

พระสุบินว่า ตุ่มใหญ่ใบหนึ่ง มีน้ำเต็ม (ตั้งอยู่ตรงกลาง) มีตุ่มเปล่าอีกเป็นจำนวนมาก ตั้งล้อมอยู่รอบ ๆ ประชาชนมาจาก ๘ ทิศ เอากระบือตักน้ำมาเทใส่เฉพาะตุ่มที่เต็มแล้วตุ่มเดียว น้ำที่เต็มแล้ว ก็ล้นไหลไปมิได้ขาดสาย แม้ตุ่มใบนั้น จะเต็มแล้วก็ตาม ประชาชนก็พยายามตักน้ำใส่ตุ่ม

^{๓๖} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๖/๒๒๓.

^{๓๗} เชียงบัว อวยสาว (นายไพร่ ดวงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, หน้า ๑-๕.

นั้นอยู่นั่นเอง ส่วนคุ่มน้อย ๆ ที่ตั้งเรียงล้อมอยู่ไม่มีผู้ใดเหยียดเหยียด เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในเวลาหลับ และพระพุทธเจ้าได้ทรงพยากรณ์ว่า ในอนาคตกาลภายภาคหน้าโลกจักเสื่อม ประเทศบ้านเมืองจักแร้นแค้น ราชาทรงหลายจะต้องตกยาก คือสิ้นราชอำนาจ ผู้ใดได้รับสมบัติให้เป็นใหญ่ ผู้นั้นจักร่ำรวย มีทรัพย์เป็นแสน ๆ ราชารู้ตกยากคับแค้นเช่นนั้น ก็จักเกณฑ์ให้ชาวชนบททั่วไป หว่านพืชเพาะปลูกเพื่อประโยชน์ส่วนพระองค์ พวกชาวชนบทรุ่นลูกบังคับเบียดเบียนเช่นนั้น ก็ต้องทอดทิ้งการงานของตนไปหว่านพืชพันธุ์ธัญญาหาร นำมาใส่ห้องพระคลังของพระราชาราชจักไม่มีผู้เหยียดอยู่จนเปลว ๆ ในเรือนของตน จักเป็นเหมือนคนพากันคักน้ำใส่คุ่มที่เต็มแล้ว ไม่คักใส่คุ่มที่พร่องอยู่ ฉะนั้น เป็นเรื่องที่พระอรธกถาจารย์ท่านอธิบายความไว้

จากการตีความข้างต้น^{๓๔} ความสำคัญที่ถือว่าเป็นปรากฏการณ์ที่จะเกิดจากการตีความความฝันข้อที่ ๘ ของพระอรธกถาจารย์ คือในอนาคต ผู้ที่ร่ำรวยอยู่แล้วจะรวยมากขึ้น ในขณะที่ผู้ที่ยากจนจะจนลงเรื่อย ๆ เหมือนผู้คนพากันไปเติมน้ำเฉพาะคุ่มใหญ่ ๆ เท่านั้น ไม่มีใครเติมน้ำคุ่มน้อยเลย ข้อความอื่น ๆ ถือได้ว่าเป็นปัจจัยร่วมที่จะทำให้เกิดความปรากฏการณ์ดังกล่าว

การวิเคราะห์ต่อไปนี้จะอาศัยข้อความดังกล่าว ให้เห็นตัวบทแล้วใช้บริบททางสังคมร่วมสมัย เพื่อชี้ให้เห็นกระบวนการที่ทำให้ผู้ที่ร่ำรวยแล้วยิ่งร่ำรวยขึ้น แต่ผู้ที่ยากจนกลับยิ่งจนลง ดังนี้

ตัวบทเริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงคราวที่โลกจะเสื่อม แวนแคว้นที่เคยเจริญรุ่งเรืองมีความสำคัญ กลายเป็นแวนแคว้นที่ไร้ความหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของโลกหรือความเสื่อมและร่อยหรอของทรัพยากรในโลก ในที่ที่เคยอุดมสมบูรณ์มั่งคั่งทรัพยากรก็จะถูกนำมาใช้งานหมดสิ้นเมื่อทรัพยากรหรือแร่ธาตุสำคัญในเมืองนั้น ๆ หมดลงไป ตัวเมืองก็โรยราหมดความหมายสำคัญความเป็นอยู่ชั่ววู้อีกต่อไป ผู้มีอำนาจหรือผู้ปกครองในแคว้นนั้น ๆ เมื่อสำนึกได้ว่าทรัพยากรที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะทำให้พวกคนดำรงอยู่ได้เริ่มหมดไปแทนที่จะมีสำนึกฟื้นฟูโลกแต่กลับเอาเรื่องนี้เป็นเหตุผลในการไปแย่งชิงเอาทรัพยากรในถิ่นอื่น ๆ ทั้งนี้มิใช่เพื่อความเป็นอยู่หรือเพื่อบริโภคเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เพื่ออำนาจของตนซึ่งมีกำลังด้านเทคนิคเหนือกว่า หากแต่ถ้าใช้กำลังมากเกินไปพวกเขาก็เกรงจะถูกประณามถูกกล่าวหาว่าขาดคุณธรรมจริยธรรม เพราะพวกผู้ปกครองที่มีอำนาจจะไม่ยอมถูกเรียกเช่นนี้เลย ถ้าจำเป็นต้องถูกเรียกว่าไร้คุณธรรมพวกเขาก็จะอ้างว่าทำไปเพื่อประชาชนส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้ วิธีการดูดซับเอาทรัพยากรจากถิ่นต่างๆ จะถูกวางแผนขึ้นอย่างรัดกุม วิธีการต่าง ๆ ที่นำมาใช้เช่นเมื่อมุ่งพัฒนาท้องถิ่นของตนโดยบุกกรุกป่าโค่นต้นไม้เพื่อทำให้มีสินค้าป้อนเข้ามาในตัวเมือง เมื่อทำงานมาก ๆ คนที่เคยจนส่วนใหญ่ก็จะร่ำรวย

^{๓๔} เทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก”, หน้า ๕๒.

ตามคนจำนวนน้อยที่เป็นผู้ร่ำรวยอยู่แล้ว ในที่สุดก็ใช้วิธีหั้นปลอบและขู่ว่าต้องพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เจริญรุ่งเรืองมิฉะนั้นจะเป็นคนป่าเถื่อน ในตัวบทกล่าวไว้ว่า พวกมนุษย์ถูกผู้ปกครองเบียดเบียนต้องละทิ้งการงานของตน พวกกันเพาะปลูก ปุพพันพืชและอปพืช(อาหารมีข้าวสาลี เป็นต้น และของว่างหลังอาหารมีถั่วงา เป็นต้น) ให้แก่ผู้ปกครองเท่านั้น และขนย้ายผลิตผลที่เกิดจากแรงงานตนเข้ามาในเมืองผู้ปกครองเท่านั้น ในขณะที่ท้องถิ่นตนเองยังขาดแคลน กระบวนการดังกล่าวนี้เกิดขึ้นผ่านระบบโครงสร้างทางสังคมด้วย เพราะผู้ปกครองมีนโยบายให้ผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครองทำตามบงการของตน โดยให้ละทิ้งการงานที่ประชาชนทำอยู่กินกันหันมาทำตามนโยบายผู้ปกครอง โดยไม่คำนึงถึงการให้คุณค่าแก่สิ่งของที่ตนนำมาบริโภคเช่น เช่น เคารพข้าวปลาอาหารทำแต่พออยู่พอกินเป็นต้น เมื่อเร่งเร้าให้มีการนำทรัพยากรต่าง ๆ มากสู่เมืองมาก ๆ หรือดูดซับเอาทรัพยากรจากชนบทแล้วจากนั้นก็ดูดซับเอาคนหนุ่มสาวที่แข็งแรงอยู่ในวัยทำงานเข้ามายังเมืองใหญ่เพื่อเป็นแรงงานทำงานให้ผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจทรัพย์

จากการวิเคราะห์การตีความหมายในมหาสุบินชาดกข้อที่ ๘ นี้มุ่งแสดงให้เห็นถึงการขนเอาทรัพยากรจากที่หนึ่งมาสู่อีกที่หนึ่ง โดยเป็นการกระทำของผู้มีอำนาจในการปกครองซึ่งในสถานการณ์ร่วมสมัยคือ ผู้ที่ครอบครองเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือผู้ที่มีทั้งอำนาจในการปกครองและอำนาจทรัพย์ซึ่งผู้มีอำนาจอย่างหนึ่งในมือ มักใช้มันไปเพื่อให้ได้มาอีกอำนาจหนึ่ง การกระทำดังกล่าวเป็นการรวมเอาทรัพยากรมาไว้ที่เดียวเพื่อสนองคนส่วนน้อยในขณะที่คนส่วนใหญ่ลำบากปรากฏการณ์ทำนองนี้เป็นไปทั้งในระดับสังคมเล็ก ๆ ระดับรัฐและระดับโลกเป็นลำดับ ส่งผลให้คนที่ร่ำรวยอยู่แล้วยิ่งร่ำรวยขึ้น รัฐที่ร่ำรวยอยู่แล้วยิ่งร่ำรวยมากขึ้น อันที่ผู้มีผู้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับสถานการณ์ข้างต้นไว้ว่าเรามั่งคั่งขึ้น ทนสมัยขึ้น แต่แทนที่มนุษย์จะวิวัฒนาการกลับเกิดทุพพัฒนาการในรูปของความด้อยพัฒนาในประเทศที่ยากจนและมีคนจนทุกหนทุกแห่ง และการพัฒนาจนถึงขั้นฟุ้งเฟ้อในประเทศร่ำรวยและในหมู่คนรวยในประเทศที่ยากจน ในขณะที่ประชาชนในประเทศด้อยพัฒนาได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานน้อยมาก ประเทศที่มีการพัฒนาจนเพื่อประชาชนก็มั่งมีเกินไปเห็นได้ชัดว่าทางสายกลางนั้นได้รับการยอมรับในเชิงทฤษฎีมากกว่าจะนำไปปฏิบัติจริง^{๓๕}

อาจสรุปได้ว่า พระสุบินข้อที่ ๘ ที่ว่า มีแต่คนดักน้ำใส่โอ่งใหญ่ ไม่นำพากับโอ่งเล็กรอบ ๆ เป็นการมองไปในอนาคต ที่ว่า คนรวยจะยิ่งรวยขึ้น คนจนจะยิ่ง จนลง หมายถึง ประชาชนจะถูกผู้ปกครองบ้านเมืองบังคับให้หาประโยชน์ เป็นสาเหตุให้ประชาชนต้องทอดทิ้งอาชีพที่ทำอยู่แล้ว

^{๓๕} โยฮัน กัลดุง, **พุทธสันติวิธีทฤษฎีเชิงโครงสร้าง**, สมชาย เข็นสบาย แปล, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเคสดีไทยจำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๓.

หันมาแสวงหาผลประโยชน์ให้กับรัฐหรือผู้ประกอบการบ้านเมือง มีการทำลายทรัพยากร เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุดิบนำส่งผู้มีอำนาจในบ้านเมือง สุดท้ายทรัพยากรของชาติก็หมดไป จำต้องอาศัยเทคโนโลยีจากต่างชาติ ทำให้เกิดนายทุนต่างชาติเข้ามาดำเนินธุรกิจกอบโกยผลประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้อง ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศก็เปรียบเหมือนคุ่มน้ำ น้อย ๆ ที่ไม่มีใครเหลียวแลจะตักน้ำให้

เหตุการณ์บ้านเมืองในโลกปัจจุบันนี้ มีระบบธุรกิจข้ามชาติที่กำลังดำเนินและเป็นไป คือ การที่ชาติหนึ่งเข้าไปดำเนินธุรกิจที่ดินแดนของอีกชาติหนึ่งซึ่งมีทรัพยากรต่าง ๆ อุดมสมบูรณ์ แล้วก็ขนเอาทรัพยากรและผลประโยชน์กลับไปยังชาติของตน จนในที่สุดชาติที่เป็นพื้นที่ตั้งทำธุรกิจนั้นก็จะกลายเป็นดินแดนที่ไม่มีทรัพยากรเหลืออยู่

๓.๒.๕ พระสุบินและการตีความข้อที่ ๕

พระเจ้าปเสนทิโกศลทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นโบกขรณีสระหนึ่งดลาราคไปด้วยปทุม ๕ สี ลึก มีท่าขึ้นลงรอบด้าน ฟุ้งสัตว์ สองเท้าสี่เท้า พากันลงค้ำน้ำในสระนั้น โดยรอบ น้ำที่อยู่ในที่ลึกกลางสระนั้นชุ่มมัว ในที่ซึ่งสัตว์สองเท้าสี่เท้าพากันย่ำเหยียบ กลับใสสะอาด ไม่ชุ่มมัว หม่อมฉันได้เห็นอย่างนี้ นี่เป็นสุบินข้อที่ ๕ ของหม่อมฉันอะไรเป็นผลของสุบินนี้ พระเจ้าข้า ?

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

มหาบพิตร ผลแห่งสุบินนี้จักมีในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่า ในกาลภายหน้า พระราชาทั้งหลาย จักไม่ตั้งอยู่ในธรรม ลุคคติ ด้วยอำนาจความพอใจเป็นต้น เสวยราชสมบัติ จักไม่ประทานการวินิจฉัยอรรถคดีโดยธรรม มีพระหฤทัยมุ่งแต่สินบน โลเลในทรัพย์ ขึ้นชื่อว่าคุณธรรมคือความอดทน ความเมตตาและความเอ็นดูของพระราชาเหล่านั้นจักไม่มีในหมู่ชาวสวนแวนแคว้นจักเป็นผู้กักขะ หยาบคาย คอยแต่เบียดเบียนหมู่มนุษย์ เหมือนหีบอ้อย ด้วยหีบยนต์ จักกำหนดให้ส่วยต่าง บังเกิดขึ้น เก็บเอาทรัพย์ พวกมนุษย์ถูกรีดส่วยอากรหนักเข้า ไม่สามารถจะให้อะไร ๆ ได้ พากันทิ้งคามนิคมเป็นต้นเสีย อพยพไปสู่ปลายแดนตั้งหลักฐาน ณ ที่นั้น ชนบทศูนย์กลางจักว่างเปล่า ชนบทชายแดน จักเป็นปึกแผ่นแน่นหนาเหมือนน้ำกลางสระโบกขรณี น้ำที่ฝั่งรอบ ๆ ใส ถิ่นใด ก็ถิ่นนั้น ถิ่นนี้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ย่อมไม่มีแก่มหาบพิตร^{๔๐}

“การเห็นสระแห่งหนึ่ง มีบัวนานาชนิดขึ้นอยู่เต็ม และมีท่าขึ้นลงโดยรอบ สัตว์ต่าง ๆ ก็พากันค้ำน้ำในสระ แต่แทนที่น้ำบริเวณที่สัตว์เหยียบย่ำจะชุ่ม กลับใสสะอาด ส่วนน้ำ

^{๔๐} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๖/๒๒๘.

ที่อยู่ลึกกลางสระที่สัตว์ไม่ไปดื่มหรือเหยียบย่ำแทนที่จะใส กลับขุ่นขึ้น” เป็นเรื่องที่ทรง
ศุบินหรือความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล

ส่วนความที่ว่า “เมื่อคนมีอำนาจไม่ตั้งอยู่ในธรรม ขาดเมตตา คอยใช้อำนาจ รีด
นาทาเร้นหรือกินสินบน ชาวบ้านชาวเมือง ก็จะหนีไปอยู่ตามชายแดนหรือที่อื่นๆ ทำให้ที่
นั้นๆ ที่คนพากันไปอยู่มีความมั่นคงเป็นปึกแผ่น เหมือนน้ำรอบๆ สระที่ใสส่วนเมืองหลวง
กลับว่างเปล่าเหมือนกลางสระที่ขุ่น” เป็นคำอธิบายความที่พระอรธกถาจารย์ขยายความ

มีบทกลอนที่เกี่ยวกับพระศุบินนี้ว่า^{๔๑}

ฝ่ายเจ้าจอมพาราสาวัตถิ	ฟังคดีชี้แจงแห่งกระแสด
พระพุทธรองค์ทรงทนายทำนายนแปล	ให้แปลกแท้แปรไปหนอใจคน
จึงกราบทูลมูลฝันในอันแก้	ทูลองค์เจ้าแห่งพุทธพิสุทธิ์สิ้น
ได้ทำนายแกลงแจ้งยวบ	จะเกิดผลกลเหตุอาเพศใด
ด้วยศุบินนิมิตนั้นทรงฝันว่า	มีธาราสระหนึ่งเป็นบึงใหญ่
ใจกลางสระน้ำขุ่นขึ้นปนไป	รอบนอกใสไม่ขุ่นปราศมลทิน
สัตว์น้อยใหญ่ไหลหลังลงกลางน้ำ	ต่างเดินข้ามน้ำใสเข้าไปสิ้น
กินน้ำขุ่นกลางสระเป็นอาจฉิน	มียากกินน้ำใสใกล้ฝั่งชล
องค์พระตถาคตกำหนดหมาย	ทรงทำนายทายฝันแผลกผันสิ้น
ว่าปวงประชากร จะร้อนรน	จะปีป่นจนยากลำบากกัน
ด้วยเหตุผู้เป็นใหญ่ในเมืองบ้าน	จะล้างผลาญทรัพย์แย่งแบ่งสรร
ชื่อตำแหน่งแย่งที่แก้อีกกัน	เกิดป่วนปั่นผันผวนกวนสกา
ต่างถอนทุนวุ่นวายมุ่งหมายเงิน	โกงกินเพลินเงินขาดถ่วงชาติช้า
หมดความพอใจต่ำโลกนำพา	ปล่อยประชาหน้าเหี่ยวไม่เหลียวมอง
มือใครยาวสาวเอามั่นแมนัก	คอยลอบลักตักเอาทรัพย์ข้าวของ
แต่ละคนสิ้นหลายทรัพย์กำกอง	ทั้งเงินทองผองทรัพย์นับอนันต์
จุลงหว่างกลางวังน้ำขุ่น	ซุลมุนขุ่นขึ้นกลางชลนั้น
มุ่งลาภใหญ่ใจกลางผลาญล้างกัน	คนชั่วผันปั่นแจกจนแผลกกลาญ
เหตุแผลกผันอันนี้จะมิมา	ในภายหน้าขัดเคืองแก่เมืองบ้าน
ปเสนทิฟองค์พระทรงญาณ	ด้วยสะท้านพรั่นพริ้ง ตะลึงไป ^{๔๒}

^{๔๑} พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย คุณ โย), ความฝัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการฆ่าความโกรธ, หน้า

“การที่ทรงมีพระสุบินว่ามีสระโบกขรณีแห่งหนึ่ง น้ำลึก คายดาไปด้วยบัวเบญจพรรณ และมีท่าสำหรับขึ้นลงโดยรอบข้าง สัตว์สองเท้า สัตว์สี่เท้า มากหลาย ก็ลงดื่มน้ำในสระนั้น โดยรอบ ๆ น้ำในที่ลึกตรงกลางสระนั้น กลับขุ่นมัว ส่วนน้ำตรงรอบขอบสระ ที่สัตว์สองเท้า สัตว์สี่เท้าเหยียบย่ำลงนั้น กลับใสสะอาดไม่ขุ่นมัว” เป็นเหตุการณ์ที่ฝัน ส่วนความว่า “ในอนาคตกาลภายภาคหน้า ผู้เป็นใหญ่ทั้งหลาย จักไม่ตั้งอยู่ในธรรม จักปกครองบ้านเมือง โดยอำนาจอคติ ๔ มี ฉันทาคติ เป็นต้น จักมุ่งหวังแต่ผลประโยชน์ส่วนตนฝ่ายเดียวไม่แลเหลือวถึงประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครอง ผู้เป็นใหญ่เหล่านั้น จักไม่มีความเมตตาเอ็นดูในประชาชน จักบีบบังคับประชาชนด้วยการเพิ่มพูน คือ ภาษีอากร มีประการต่าง ๆ เก็บเอาทรัพย์สินสมบัติ อุบลุกุลบิบน้ำอ้อยด้วยยนต์สำหรับหีบอ้อย ฝ่ายประชาชน ถูกภาษี บีบบังคับมากเกินไป ทนไม่ไหว ทิ้งที่อยู่อาศัยไปอยู่ชายแดน ศูนย์กลางของบ้านเมืองจักรกร่างว่างเปล่า ที่ชายแดนจักมีคนอยู่ หนาแน่นคับคั่งเหมือนดั่งน้ำตรงกลางสระโบกขรณีขุ่นมัว แต่ริม ๆ สระน้ำใสสะอาด ฉะนั้น” เป็นคำที่พระพุทธเจ้าได้ทรงพยากรณ์ ซึ่งพระอรรถกถาจารย์อธิบายความไว้

จากการตีความข้างต้น^{๓๑} ในตัวบทพระอรรถกถาจารย์กล่าวถึงปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยยกสาเหตุที่ผู้ปกครองไม่มีคุณธรรมจริยธรรม ในตัวบทระบุถึงคุณธรรมสำคัญสำหรับอยู่ร่วมกันคือความอดทนและทำที่ในจิตใจที่มนุษย์มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ได้แก่เมตตากรุณา จักไม่มีในใจของผู้ปกครองและทำให้ประชาชนก็พลอยไม่มีคุณธรรมดังกล่าวด้วยการวิเคราะห์ตีความในข้อนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์โดยนำเหตุปัจจัยต่าง ๆ มาประกอบดังนี้ สืบเนื่องจากการเป็นอยู่ในสังคมเมืองถูกผลักดันให้ต้องแข่งขันกันมากขึ้น เพื่อจะมีพื้นที่อื่นในสังคม ไม่มีอะไรที่จะได้มาเปล่า ทุกอย่างมีป้ายบอกราคาไม่มีอะไรที่ไม่ต้องแลก มนุษย์ในอนาคตนั้นจักมีความอดทนต่อกันน้อย ไม่พอใจกันนิดหน่อยก็ห้าห้ากันด้วยอาวุธที่แรงร้ายสามารถผลิตชีพลงได้ในชั่วพริบตา ไม่มีอะไรที่เป็นความเอื้อเพื่อเอื้อแก่ ไม่มีเมตตา ผู้ปกครองที่มีอำนาจ ล้วนกักขฬะและหยาบคาย คอยแต่จะเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์มนุษย์จะถูกบีบบังคับทั้งกายและทางใจ คนส่วนใหญ่ถูกจัดให้อยู่ในที่แออัดแบ่งแยกเป็นส่วน ๆ เป็นห้องแถวเหมือนกับที่เก็บเครื่องจักร ที่เป็นตัวกำหนดโครงการสร้างต่าง ๆ ในเมืองเพื่อให้ระบบต่าง ๆ เป็นไปได้แต่ระบบก็แยกมนุษย์ออกจากเครื่องจักรเพียงชั่วคราว เพื่อให้มนุษย์ทำเรื่องส่วนตัวเท่านั้น เมื่อถึงเวลาทำงานทุกคนจะต้องตรงเวลาเสมอ มีการลงเวลาเข้าออกอย่างชัดเจนหากไม่ทำตามระบบดังกล่าวก็จะไม่มีกิน การแยกมนุษย์ออกดังกล่าวทำเหมือนว่าจะให้ผู้คนพ้นจากอำนาจหรือภัยคุกคามจากเทคโนโลยีแต่ในความเป็นจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่

^{๓๑} เขียวบัว อยสาว (นายไพโร คงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, หน้า ๑-๕.

^{๓๒} เทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก”, หน้า ๕๒.

เพราะหากใครมีพฤติกรรมที่น่าสงสัยว่าจะเป็นภัยต่อระบบโครงสร้างดังกล่าว จะถูกจับจ้องด้วยเทคโนโลยีอยู่เสมอ โลกส่วนตัวจึงแทบจะเป็นไปไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามความอดทนของมนุษย์มีขีดจำกัดเมื่อถูกบีบคั้น จนแทบจะไม่มีอะไรเหลือแม้แต่คุณค่าของความเป็นมนุษย์ พวกเขาจะพากันไปหาทางหลบหนีจากระบบดังกล่าวในตัวพระบুদ্ধตอนนี้ว่า...พวกมนุษย์ถูกกรีดส่วยอาคารหนักเข้าไม่สามารถจะให้อะไร ๆ ได้พากันทิ้งตามนิคมเป็นต้นเสีย อพยพไปสู่ปลายแดน ตั้งหลักฐาน ณ ที่นั่น ตัวบตตอนนี้ระบุงลง ไปว่าชนบทศูนย์กลาง(ตัวเมืองใหญ่ๆ)จักว่างเปล่า ชนบทชายแดนจัดเป็นปีกแผ่นแน่นหนาและจบลงด้วยอุปมาว่าเหมือน น้ำกลางสระ โบกขรณิขุ่น น้ำที่ฝั่งรอบๆ กลับใสฉั้นใดก็ฉั้นนั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คุณค่าความดีงาม ความกลมกลืนของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมไม่ใช้อยู่ในเมืองอีกต่อไป เพราะสภาพความเป็นอยู่ในเมืองเกิดความวุ่นวายไปแล้วเหมือนน้ำกลางสระที่ขุ่นขึ้น แต่คุณค่าดังกล่าวมนุษย์อาจจะได้สัมผัสหากอยู่ในชนบทรอบนอก

การแสวงหาคคุณค่าใหม่นอกจากชีวิตในเมืองว่าใน โลกยุคปัจจุบันอารยธรรมเมืองแบบตะวันตกกำลังวิกฤต เพราะแม้แต่คนที่ใช้ชีวิตอยู่กับเมืองก็กำลังหนีจากเมือง เพื่อการดำรงชีวิตที่อยู่เฉพาะในท้องถิ่นที่เรียบง่ายและระบบอำนาจที่มีแต่คอร์ปชั่นเริ่มหันกลับไปเห็นว่าชีวิตในชนบทและชุมชนที่ไร้กฎหมาย เต็มไปด้วยป่าเขา คือชีวิตที่น่าอยู่จริงหรือว่าเราต้องสร้างเมืองที่ใหญ่โต จริงหรือว่ามนุษย์ต้องมีระบบการปกครองที่ใหญ่โตและระบบกฎหมายที่สลับซับซ้อนและสิ่งเหล่านี้จริงๆ หรือมีค่าเท่ากับคำว่าอารยธรรมหรือความเจริญรุ่งเรืองระหว่างเมืองที่ใหญ่โตไฮเทคกับชีวิตง่ายๆ ในชนบทที่ห่างไกลเมืองอะไรแน่คือระบบอารยธรรมที่สอดคล้องกับชีวิตมนุษย์มากกว่ากัน

การวิเคราะห์การตีความความฝันข้อที่ ๘ นี้ แสดงให้เห็นว่าคุณธรรมต่างๆ ที่เคยเป็นเครื่องค้ำจุน โลกให้อยู่กันด้วยความสงบสุขจะไม่มี ความหมาย เมื่อผู้คนส่วนใหญ่ละโมภในทรัพย์ติดข้องอยู่ในลาภผลวัตถุ หรือเมื่อความอดทน ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นเรื่องใช้การไม่ได้และขัดแย้งกับระบบสังคมที่เห็นแก่โลกามิสเป็นใหญ่โดยมีเครื่องจักรกลต่างๆ สนับสนุนให้สังคมดังกล่าวดำรงอยู่ได้ เมตตากรุณาจึงไม่ใช่เครื่องค้ำจุนให้สังคมอยู่ได้อีกต่อไป แต่เทคโนโลยีนั้นแหละเป็นเครื่องค้ำจุนสังคมดังกล่าว จนในที่สุดมนุษย์ส่วนใหญ่จะหมดความอดทนต่อระบบเทคโนโลยีค้ำจุนโลก เพราะพิจารณาเห็นว่าระบบสังคมดังกล่าว ก่อให้เกิดความสูญเสียคุณค่าภายในนับเป็นความสูญเสียแท้จริง จึงพากันปล่อยให้ตัวเมืองที่มากไปด้วยเครื่องเคราของเทคโนโลยีนี้ร่วงโรยไปโดยลำดับ กลับไปแสวงหาคคุณค่าใหม่ที่ชนบทปลายแดนนั้นแล...

จากการตีความข้างต้น จะเห็นได้ว่าการกลับไปสู่ชนบทปลายแดน หมายถึงการหวนกลับไปเรียนรู้คุณค่าการดำเนินชีวิต หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมที่อาจหลงเหลืออยู่ในชนบท

สรุปว่า พระสุบินข้อที่ว่า กลางสระ น้ำชุ่ม ริมสระน้ำใส ในอนาคต ตัวเมืองจะร้างผู้คน แต่ตำบลชายแดนจะคึกคัก ซึ่งหมายถึง ผู้เป็นใหญ่ทั้งหลายที่อยู่ในเมืองใหญ่ไม่ต้องอยู่ในกรรม มุ่งเอาแต่ประโยชน์ส่วนตัวและไว้คุณธรรมด้วยประการต่างๆ จนไม่เหลือวแลประชาชนผู้อยู่ได้ปกครอง ในที่สุดตัวเมืองและผู้คน ก็จะดำเนินไปสู่ “ความวิบัติ” ทำให้ประชาชนต้องอพยพหนีไปชนบทหันกลับไปสู่บ้านเกิดซึ่งยังหลงเหลือประเพณี วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ยังมีรักษาไว้มั่นคงดีงาม ซึ่งปัจจุบันสิ่งที่กล่าวมานี้ก็มีอยู่แต่ในชนบท ส่วนในตัวเมืองโดยเฉพาะเมืองหลวงนั้น ประเพณี วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ได้สูญหายไปเกือบจะไม่เหลือเค้าโครงว่าเคยมีอยู่

แม้แต่เรื่องกิจการในทางพระศาสนาก็ไม่เว้นที่จะตกอยู่ในสภาพ “ตรงกลางน้ำชุ่มข้าง ๆ น้ำใส” การประพฤติปฏิบัติตามธรรมเนียมต่าง ๆ การประเพณีธรรมวินัยเคร่งครัด จนถึงการทำเพ็ญจิตภาวนาก็ดี ของพระสงฆ์ล้วนแต่ยังสดใสอยู่แฉ่ว ๆ ตามชนบททั้งนั้น ส่วนในตัวเมืองหรือในเมืองหลวงนั้นก็ยังมีน้อยมาก

๓.๒.๑๐ พระสุบินและการตีความข้อที่ ๑๐

พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ได้เห็นข้าวสุก ที่คนหุงในหม้อใบเดียวกันแท้ ๆ แต่หาสุกทั่วกันไม่ เป็นเหมือนผู้หุงตรวจดูแล้วว่า ไม่สุกเลยแยกกันไว้เป็น๓ อย่าง คือ ข้าวหนึ่ง และข้าวหนึ่งคืบ ข้าวหนึ่งสุกคืบนี้เป็นสุบินที่ ๑๐ ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลแห่งสุบินข้อนี้ พระเจ้าข้า ?

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

มหาบพิตร ผลแม้ของสุบินข้อนี้ จักมีในอนาคตเหมือนกันด้วยว่า ในกาลภายหน้า พระราชาทั้งหลายจักไม่ดำรงในธรรมเมื่อพระราชาเหล่านั้นไม่ดำรงในธรรมแล้ว ข้าราชการก็ตีพราหมณ์และกฤหบดีก็ดี ชวานิกม ชาวชนบทก็ดี รวมถึงมนุษย์ทั้งหมด นับแต่สมณะและพราหมณ์ จักพากันไม่ต้องอยู่ในธรรมแม้เทวดาทั้งหลายก็จักไม่ทรงธรรม ในรัชกาลแห่งอัมมิกราชทั้งหลาย ลมทั้งหลายจักพัดไม่สม่ำเสมอ พัดแรงจัด ทำให้วิมานในอากาศของเทวดา ลั่นสะเทือน เมื่อวิมานเหล่านั้นถูกลมพัดสั่นสะเทือน ฟุ้งเทวดาก็พากันโกรธแล้วจักไม่ให้ฝนตก ถึงจะตกก็จะไม่ตกกระหน่ำทั่วแคว้นแคว้น มิฉะนั้น จักไม่ตกให้เป็นอุปการะแก่การไถ การหว่านในที่ทั้งปวงจักไม่ตกกระหน่ำทั่วถึง แม้ในชนบท แม้ในบ้าน แม้ในตระพังแห่งหนึ่ง แม้ในสระลูกหนึ่งเหมือนกันกับในแคว้นฉะนั้น เมื่อตกตอนเหนือของตระพัง ก็จักไม่ตกในตอนใต้ เมื่อตกในตอนใต้ จักไม่ตกในตอนเหนือ ข้าวกล้าในตอนหนึ่งจักเสียเพราะฝน

ชุก เมื่อฝนไม่ตกในส่วนหนึ่ง ข้าวกล้าจักเหี่ยวแห้ง เมื่อฝนตกดีในส่วนหนึ่ง ข้าวกล้าจักสมบูรณ์ ข้าวกล้า ที่หว่านแล้วในขอบเขตสี่มาของพระราชาพระองค์เดียวกัน จักเป็น ๓ สถาน ด้วยประการฉะนี้ เหมือนข้าวสุกในหม้อเดียวมีผลเป็น ๓ อย่าง ฉะนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้ เป็นเหตุ จะยังไม่มีแกมหาบพิตร^{๔๔}

การที่ทรงฝันว่า “เห็นข้าวที่คนหุงในหม้อใบเดียวกัน สุกไม่เท่ากัน โดยแบ่งออกเป็น ๓ ส่วนคือ ข้าวและ ข้าวดิบ และข้าวสุกดี” เป็นเหตุการณ์หรือประสบการณ์ในช่วงที่กำลังหลับ

ส่วนท่านายว่า “ในอนาคต เมื่อคนทั้งหลายไม่อยู่ในศีลในธรรมกันมากขึ้น ก็จะทำให้ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล หรือตกไม่ทั่วถึง ทำให้การเพาะปลูกบางแห่งได้ผลบางแห่งก็ไม่ได้ผล เช่นเดียวกับข้าวที่มีสุกบ้างดิบบ้างและและบ้าง” เป็นคำที่พระอรรถกถาจารย์อธิบายความดังกล่าวแล้ว เช่นกัน

มีบทกลอนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ว่า^{๔๕}

กราบทูลต่อขื่อวิปริตนิมิตฝัน

ฝันเห็นหม้อข้าวหนึ่ง หุงหนึ่งไป

ซีกมุมหนึ่งซึ่งใจยังไม่สุก

มุมหนึ่งสุกก็มีพอดินา

พระพุทธองค์ทรงทนาย ท่านายว่า

ความเชื่อแตกแยกทางออกต่างกัน

บ้างเชื่อตามธรรมเรากล่าวกำหนด

ก็ยึดถือเชื่อตรงมั่นคงไป

เชื่อว่าธรรมนำตนให้พ้นทุกข์

เชื่อมรรคผลจนนิพพานปิดม่านมา

เชื่อสวรรค์นรกนี้ว่ามีจริง

เป็นตัวนำกำหนดคบหาตน

กลุ่มหนึ่งนั้นหวั่นไหวยังไม่แน

อาจถูกคนแก้ไขเอาใหม่เติม

เกิดล้มเลหันไม่มั่นจิต

ข้อสิบนั้นฝันแทรกสุดแปลกใจรู้

บางส่วนใหม่กรอบเกรียมมะเมี่ยมคำ

ช่างไม่คลุกเคล้าคละ คนละลำ

เอาไปทำอาหารรับประทานกัน

กายภาคหน้ำมนุษย์คน สับสนับ

ต่างยึดมั่นหันห่างแตกต่างกัน

ตลาคตบตสอนมาก่อนใจรู้

มอบจิตใจไปถึงได้พึงพา

พาถึงสุขแท้จริงทุกสิ่งหนา

มิต้องพาเกิดตาย เวียนว่ายวน

เชื่อกรรมสิ่งทำไปย้อนให้ผล

ปรากฏผลกลเขตตามเหตุเดิม

เกรงธรรมแท้แต่ก่อนตอนแรกเริ่ม

ตัดต่อเพิ่มเสริมบ้างหรืออย่างไร

กลัวจะผิแผกผันเกิดหวั่นไหว

^{๔๔} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๖/๒๒๕-๒๓๐

^{๔๕} พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย ตูล โย), ความฝัน ในกัมภีร์พระพุทธศาสนาและการนำความโกรธ, หน้า ๒๓-๔.

ยึดไม่จริงทิ้งไม่หมดเชื่อลดไป	มิเต็มใจใฝ่หาศรัทธาตาม
อีกฝ่ายหนึ่งเบนหนีปฏิเสธ	มิเชื่อเหตุผลหลงไปตรงข้าม
ว่าผลกรรมทำไฉนมิได้ถาม	ความดีงามทำไปทำไมฤา
อีกนรทศวรรษก็คงไม่มี	ตายชาตินี้มีใครเกิดใหม่หรือ
มวลมรรคผลนิพพานใดเชื่อได้ฤา	ไม่เชื่อถือถามไถ่เหลวไหลจริง
ยั่งยืนไปใจอาบไต่บาปหนา	ยึดมีจิตที่ตั้งผิดฝัง
ยึดความผิดคิดใจใฝ่ประวิง	โลกจะยังทิ้งห่างจิตจางธรรม ฯ ^{๔๖}

การทรงมีพระสุบินว่า คนหุงข้าวในหม้อใบเดียว แต่ไม่สุก ครั้นคอกอกพิจารณาดู ก็เห็นเป็น ๓ อย่าง คือ ข้างหนึ่งคิบ ข้างหนึ่งเปี่ยกเกินไป อีกข้างหนึ่งคิบพอเป็นท้องเลน เป็นเหตุการณ์ที่เกิดในความฝัน ไม่ใช่ความเป็นจริง และเป็นการอุปมาอุปไมยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงพยากรณ์ว่า ในอนาคตกาลภายภาคหน้า ผู้ครองบ้านเมืองทั้งหลาย จักไม่ตั้งอยู่ในธรรม เมื่อผู้ครองบ้านเมืองเหล่านั้น ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ข้าราชการ พ่อค้า คฤหบดี ประชาชน ตลอดถึงสมณะและพราหมณ์ ก็จักไม่ตั้งอยู่ในธรรมเหมือนกัน เป็นอันว่าหมู่มนุษย์จักไม่ตั้งอยู่ในธรรม แม้เทวดาผู้รักษามนุษย์ เทวดาผู้รับพลีกรรม รุกขเทวดาอากาศัญญูเทวดา ก็จะพากันไม่ตั้งอยู่ในธรรม เป็นอันว่าเทวดา ก็จักไม่ตั้งอยู่ในธรรมเหมือนกัน ด้วยเหตุนี้ ลมพายุจัด จักพัดผ่น ในสมัยของผู้ครองบ้านเมืองซึ่งไม่ตั้งอยู่ในธรรม ลมพายุจัดนั้น จักทำให้วิมานของอากาศัญญูเทวดาหวั่นไหว หมู่วเทวดาก็จะพากัน โกรธ บันดาลไม่ให้ฝนตก แม้จะตกบ้าง ก็ตกลดหน่อย ไม่ทั่วบ้านทั่วเมือง จักไม่ตกให้เป็นประโยชน์แก่การเพาะปลูก ทำไร่นาทำนา จักตกไม่สม่ำเสมอ บางแห่งตกมาก ทำให้ข้าวกล้าเสียหาย บางแห่งตกน้อยเกินไป ทำให้ข้าวกล้าเหี่ยวแห้ง บางแห่งตกพอดี ๆ ข้าวกล้างาม ข้าวกล้าที่หว่านไว้ในบ้านเมืองเดียวกัน แต่เป็นไปได้อ่าง ๆ คือ เหี่ยวแห้งบ้าง หนาวบ้าง งามบ้าง เหมือนข้าวที่หุงในหม้อใบเดียวกัน แต่มีอาหารเป็นสามอย่างคือ คิบ เปี่ยก และคิบพอเป็นท้องเลน (สุก ๆ คิบ ๆ)

จากการตีความข้างต้น^{๔๗} พระอรรถกถาจารย์ กล่าวถึง ปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นอันสืบเนื่องมาจากสังคมนุญย์ที่ขาดรากฐานทางศีลธรรม หรือขาดสำนักทางศีลธรรม ซึ่งตามหลักพุทธศาสนา เห็นว่าการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือสังคม ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้แต่ละคนได้รับความสุข โดยได้รับการปฏิบัติอย่างมีศีลธรรมจากสมาชิกในสังคมที่ตนอยู่ ฉะนั้นสำนักแรกที่มนุษย์ผู้อยู่ร่วมกันพึงมีคือความรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา หรือทำตนให้เป็นอุปมา กล่าวคือ ตรวจสอบการกระทำตนเองด้วยเอาสำนักแห่งตนเป็นที่ตั้งว่า ถ้าคนอื่นทำอย่างเราบ้าง สังคมโดยรวมจะเป็นจะเป็นเช่นไร

^{๔๖} เชียงบัว อายสาว (นายไพร ดวงดาว), *คำกลอนพุทธทำนาย*, หน้า ๑๖-๕.

^{๔๗} เทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก”, หน้า ๕๑.

หรือถ้าเราถูกกระทำอย่างนี้บ้าง เราจะรู้สึกอย่างไร ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้การแสวงหาความสุขของปัจเจกบุคคลเป็นการก่อกวนให้คนอื่น หรือสร้างเสริมทุกข์ให้แก่สังคมไม่โดยตรงก็โดยอ้อม เพราะถ้าทุกคนในสังคมขาดสำนึก แบบทำตนให้เป็นอุปมาแล้ว จะก่อให้เกิดความทุกข์ในสังคมทั่วไปทุกแห่งหน

ในตัวบทกล่าวไว้ว่า ในกาลภายหน้า พระราชาทั้งหลายจักไม่ดำรงอยู่ในธรรม เมื่อพระราชาเหล่านั้นไม่ดำรงอยู่ในธรรมแล้ว ข้าราชการก็ดี พราหมณ์และคฤหบดีก็ดี ชวานิกม ชาวชนบทก็ดี รวมถึงมนุษย์ทั้งหมดนับแต่สมณะและพราหมณ์ จักพากันไม่ตั้งอยู่ในธรรม แม้เทวดาทั้งหลายก็จักไม่ตั้งอยู่ในธรรม .. จากข้อความนี้แสดงให้เห็นว่าภาวะแห่งธรรมที่เกิดขึ้นต่อกันเป็นลูกโซ่ซึ่งเมื่อผู้ขาดมโนสำนึกทางจริยธรรม ปราศจากหิริโอตตะปะ ไม่คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองที่ส่งผลแก่สังคมโดยรวม ภาวะเสื่อมทรามทางคุณธรรมจริยธรรม นั้นแพร่หลาย รวดเร็ว เหมือนกับปรากฏการณ์อื่นที่สังคมตอบรับสื่อถึงกันได้โดยเร็ว เพราะเครื่องมือ

โซ่แต่เท่านั้นในตัวบทยังกล่าวต่อไปอีกว่า ในรัชกาลแห่งอัมมิกราชทั้งหลาย ลมทั้งหลายจักพัดไม่สม่ำเสมอ พัดแรงจัด ทำให้วิมานในอากาศของเทวดา สั่นสะเทือน เมื่อวิมานเหล่านั้นถูกลมพัดสั่นสะเทือน พวกเทวดาก็พากัน โกรธ แล้วจักไม่ให้ฝนตก ถึงจะตกก็จะไม่ตก กระหน่ำทั่วแคว้นแคว้น มิฉะนั้น จักไม่ตกให้เป็นอุปการะแก่การไถ การหว่าน ในที่ที่พึงพวง จักไม่ตก กระหน่ำทั่วถึงแม้ในชนบท แม้ในบ้าน แม้ในตระพังแห่งหนึ่ง แม้ในสระลูกหนึ่งเหมือนกันกับในแคว้นนั้น เมื่อตกตอนเหนือ ของตระพัง ก็จักไม่ตกในตอนใต้ เมื่อตกในตอนใต้ จักไม่ตกในตอนเหนือ ข้าวกล้าในตอนหนึ่งจักเสียเพราะฝนชุก เมื่อฝนไม่ตกในส่วนหนึ่ง ข้าวกล้าจักเหี่ยวแห้ง เมื่อฝนตกดีในส่วนหนึ่ง ข้าวกล้าจักสมบูรณ์ ข้าวกล้าที่หว่านแล้วในขอบขัณฑสีมาของพระราชาองค์เดียวกัน จักเป็น ๓ สถานด้วยประการฉะนี้ ..

ตัวบทข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมของบุคคลในสังคมมีส่วนผลักดันให้สังคมดำเนินไปสู่ความดิ่งงามหรือความเลวร้าย ในที่นี้เป็นการเชื่อมโยงของเหตุปัจจัยที่ก่อความเลวร้ายให้เกิดขึ้นในสังคม พฤติกรรมทางจริยธรรมของมนุษย์ยังส่งผลถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติหรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาตินั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะตัวบทแสดงให้เห็นว่า เมื่อสังคมมนุษย์ขาดคุณธรรมจริยธรรมแล้ว นอกจากจะส่งผลต่อมนุษย์ด้วยกันแล้ว ยังส่งผลให้ธรรมชาติแปรปรวนด้วย โดยโยงถึงเทวดาอารักษ์ที่ได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมของมนุษย์ทำให้ลมเหนือได้พัดไม่ปกติ สั่นสะเทือนวิมานในอากาศธาตุของเหล่าเทวดา ข้อนี้ยังแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่มนุษย์กระทำต่อธรรมชาติ ด้วยมีโลกจริตในจิตใจเข้าไปจัดการแบ่งแยกครอบครองไม่ได้ จัดแจงด้วยทำที่แห่งเมตตาและสำนึกถึงคุณค่าในตัวเอง โดยเฉพาะเมื่อสังคมมนุษย์ก้าว

เข้าสู่การเป็นสังคมแบบอุตสาหกรรม ที่เน้นเรื่องจำนวนผลผลิตต่อไร่เป็นต้น มากกว่าการผลิตแบบพอเพียงชีพทรัพยากรทุกอย่างจึงถูกกระทำให้เป็นสิ่งของที่ไร้คุณค่าด้านจิตใจ ทรัพยากรไม่ใช่สิ่งที่น่ามาบริโภคให้มีชีวิตอยู่เท่านั้น แต่มันเป็นเพียงสิ่งของที่น่าสิ่งอื่นที่มนุษย์ให้คุณค่ามากกว่ามาสู่ตน มันจึงเปลี่ยนผ่านมือมนุษย์ไปแบบผ่านเลย ยิ่งเมื่อเทคโนโลยีเจริญขึ้น พืชพันธุ์ธัญญาหารต่างๆ ถูกนำมาผ่าตัดยีน สิ่งที่มีชีวิตที่รับรู้ถึงความเจ็บปวดทรมานได้ที่มนุษย์นำมาเป็นอาหาร เช่น เป็ด ไก่ วัว ควาย ถูกเร่งเร้าให้ผลิตเนื้อ นม ไข่ มาเลี้ยงมนุษย์ชาติให้สามารถดำรงเผ่าพันธุ์อยู่ในโลก เป็นอันว่าสรรพสิ่งในกาลภายภาคหน้า จากการตีความในมหาสุบินชาดกข้อนี้จะไม่ถูกปล่อยไปตามกระบวนการของธรรมชาติอีกต่อไป แต่จะถูกจัดการด้วยเทคโนโลยีที่มนุษย์ควบคุม โดยมีโลกจริตเป็นพื้นฐานในจิตใจและปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของหนึ่งวิภวสังสาร ดังพุทธภาษิตที่ว่า สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม^{๔๔} ปรากฏในรูปของอุปมาอุปไมยว่า ข้าวที่หุงในหม้อเดียวกันแต่หาสุกทั่วกันไม่ข้างหนึ่งและข้างหนึ่งดิบข้างหนึ่งสุกดี..กล่าวคือ ได้ข้าวสุกๆ ดิบๆ มาบริโภค..ซึ่งหมายถึงเมื่อมนุษย์เปลี่ยนแปลงธรรมชาติแล้วก็ไม่อาจกำหนดให้เกิดผลตามที่ตนต้องการได้หรือไม่อาจควบคุมธรรมชาติได้ ผลที่มนุษย์ลงแรงลงทุนกับธรรมชาติ จึงวิปริตผิดไปจากเดิมโดยนัยนี้ในอนาคตมนุษย์จึงจะได้รับแต่ของ ที่สุกๆ ดิบๆ เปรียบเหมือนข้าวที่หุงในหม้อเดียวกันแต่สุกไม่เสมอกันฉะนั้น

เกี่ยวกับการเข้าไปจัดการกับธรรมชาตินี้ ธรรมชาติถูกรบกวนมากเกินไป แม้แต่ฝนก็จะไม่ตกต้องตามฤดูกาล แผ่นดินมันก็เสียไป สัตว์ป่าก็จะไม่มีที่อยู่ ปลา ก็จะไม่มีที่ปลอดภัย เพราะถูกรบกวนด้วยความเจริญของมนุษย์ พร้อมกันนั้นมนุษย์ก็ทวีจำนวนมากขึ้น การขาดแคลนอาหารมันต้องมีขึ้นมากขึ้นเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคต ไม่ใช่ปัจจุบันแต่ก็อย่าลืมน่าสิ่งเหล่านี้มันมาจากความสุรุ่ยสุร่าย การล้างผลาญโดยไม่จำเป็น ความขาดแคลนจึงเกิดขึ้น

ที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่า สุบินข้อที่ ๑๐ ที่ว่า ข้าวหม้อเดียว สุกบ้าง ดิบบ้าง ในอนาคตพืชผลเกษตรกรรมในเมืองเดียวกันจะดิบบ้าง เสียบ้าง เป็นไปต่าง ๆ กัน คำทำนายข้อนี้ดูจะเป็นเรื่องการเพาะปลูก ซึ่งต้องอาศัยดินฟ้าอากาศเป็นปัจจัยสำคัญ สมัยโบราณนั้น เมื่อฝนตกก็ตกทั่วถึงกันทุกภาค เมื่อแล้งก็แล้งพร้อมกัน แปลว่าดินฟ้าอากาศจะมีปรากฏการณ์ให้เห็นเหมือน ๆ กันทั่วถึงกันเป็นเรื่องปกติ

ดังนั้น คำทำนายข้อนี้คงจะไม่ได้หมายเอาสภาพลมฟ้าอากาศที่แตกต่างกันไปแต่ละภูมิภาคอย่างแน่นอน แต่จะต้องหมายถึงความวิปริตของสภาพดินฟ้าอากาศที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันในแต่ละภูมิภาคซึ่งเป็นลักษณะที่รุนแรงผิดธรรมชาติ ผิดปกติ และมีอาการขัดแย้งกันอยู่ ซึ่งปัจจุบัน

^{๔๔} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๔๖๐/๕๕๒

บ้านเมืองของเราในยุคนี้ก็เช่นกัน ภาคหนึ่งน้ำท่วมหนัก ในขณะที่อีกภาคหนึ่งฝนแล้งอย่างหนัก แต่อีกภาคหนึ่งกำลังเพาะปลูกได้ผลดี ซึ่งความวิปริตเช่นนี้ไม่ควรจะมีในประเทศเดียวกันและในฤดูกาลเดียวกัน แต่เริ่มจะมีให้เห็นกันแล้วในยุคนี้ ในคำทำนายฝันข้อนี้ ได้ทำนายว่าเมื่อผู้ปกครองไม่ต้องอยู่ในธรรมก็จะเกิดลมพายุร้ายแรงลมพายุทำให้วิมานของเทวดาสั่นสะเทือน เทวดาโกรธจึงบันดาลให้ฝนแล้งบ้าง ให้น้ำท่วมบ้าง ซึ่งความวิปริตของดินฟ้าอากาศเกิดขึ้นเพราะเทวดาลงโทษ

ถ้าเราเห็นว่าเทวดาก็คือกฏธรรมชาติ การที่มนุษย์ทำลายธรรมชาติ เช่น ทรัพยากร ป่าไม้ถูกทำลายโดยฝีมือมนุษย์ ซึ่งก่อให้เกิดภาวะมลพิษขึ้นในบ้านเมืองถิ่นที่อยู่อาศัย เช่นนี้ ก็คงถือได้ว่าเป็นการทำให้เทวดาโกรธ และเป็นผลร้ายที่เกิดจากการทำลายธรรมชาติก็จะส่งผลเป็นการทำลายตัวมนุษย์เองนี่ก็คือธรรมชาติลงโทษนั่นเอง เวลานี้กระแสความวิตกกังวลในเรื่องที่โลกของเรากำลังมีปัญหาเพราะน้ำมีอมมนุษย์ด้วยกันเองกำลังสูงขึ้น นักวิทยาศาสตร์กล่าวว่าบรรยากาศ รอบ ๆ โลกกำลังร้อนขึ้น อันเป็นผลมาจากการก่อภาวะมลพิษที่กระทำกันอยู่ทุกหนทุกแห่งในโลกความร้อนนี้จะทำให้น้ำแข็งทางขั้วโลกเหนือละลายทำให้ปริมาณน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นน้ำท่วมและฝนแล้งจึงย่อมจะเกิดขึ้นได้พร้อม ๆ กันในเมืองเดียวกัน ดังเช่นคำพยากรณ์

๓.๒.๑๑ พระสุบินและการตีความข้อที่ ๑๑

พระเจ้าปเสนทิโกศลทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นคนทั้งหลายเอาแก่นจันทร์ มีราคาตั้งแสนกษาปณ์ขายแลกกับเปรียงเน่านี่เป็นสุบินข้อที่ ๑๑ ของหม่อมฉันอะไร เป็นผลแห่งสุบินนี้เล่า พระเจ้าข้า ?

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

มหาบพิตรแม้ผลแห่งสุบินนี้ ก็จักมีในอนาคต ในเมื่อศาสนาของตถาคตเสื่อมโทรมนั้นแล ด้วยว่า ในกาลภายหน้า พวกภิกษุอลัชชีเห็นแก่ปัจจัย จักมีมาก พวกเหล่านั้นจักพากันแสดงธรรมเทศนาที่ตถาคต กล่าวติเตียนความละโมภในปัจจัยไว้แก่ชนเหล่าอื่น เพราะเหตุแห่งปัจจัย ๔ มีจิวรเป็นต้น จักไม่สามารถแสดงให้พ้นจากปัจจัยทั้งหลายแล้วตั้งอยู่ในฝ่ายธรรมนำสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ มุ่งตรงสู่พระนิพพาน ชนทั้งหลายก็จะฟังความสมบูรณ์แห่งบทละพยัญชนะและสำเนียงอันไพเราะอย่างเดียว เท่านั้นแล้วจักถวายเองและยังชนเหล่าอื่นให้ถวาย ซึ่งปัจจัยทั้งหลายมีจิวรเป็นต้น อันมีค่ามาก ภิกษุทั้งหลายอีกบางพวก จักพากันนั่งในที่ต่าง ๆ มีท้องถนน สีแยกและประตูวังเป็นต้นแล้วแสดงธรรมแลก रुपียะ มีเหรียญกษาปณ์ครึ่งกษาปณ์ เหรียญบาท เหรียญมาสกเป็นต้น โดยประการฉะนี้ก็เป็นเอาธรรมที่ตถาคตแสดงไว้ มีมูลค่าควรแก่พระนิพพานไปแสดงแลกปัจจัย ๔ และ रुपียะมีเหรียญกษาปณ์และเหรียญครึ่ง

กษาปณ์เป็นต้น จักเป็นเหมือนฝูงคนเอาแก่นจันทน์มีราคาตั้งแสน ไปขายแลกเปรียงเน่า
ฉะนั้น กัณฑ์นี้มีสุบินนี้เป็นเหตุก็ยังไม่มีการแก้หยาบพิตร^{๔๕}

จากการที่ทรงฝันว่า “คนนำแก่นจันทน์ที่มีราคาแพง ไปแลกกับเปรียงเน่า (อ่านว่า เปรียง
ยง มี ๓ ความหมาย คือ ๑. นมส้มผสมน้ำแล้วเจียวให้แตกมัน ๒. น้ำมันจากไขขี้วัว และ ๓.
เถาวัลย์เปรียง แต่ในที่นี้น่าจะหมายถึงเถาวัลย์เปรียง เทียบกับแก่นจันทน์ที่เป็นไม้เหมือนกัน
มากกว่า ๒ ความหมายแรก)” เป็นเหตุการณ์ความฝันในเวลาหลับอยู่

แต่ใจความว่า กาลภายหน้า พระภิกษุอลัชชีเห็นแก่ได้ทั้งหลาย แทนที่จะนำธรรมะ ที่
พระพุทธองค์สอน ไปสอนสั่งให้คนหลุดพ้นจากความทุกข์ และละความ โลก กลับใช้เป็นเครื่องมือ
เพื่อหากิน หาปัจจัยบริจาคนำตัวเอง เหมือนเอาแก่นจันทน์ (ธรรมะคำสอนที่ดี) ไปแลกเอาเถาวัลย์
เน่า (ลาภอามิสที่ได้รับมา ซึ่งไม่จริงและไม่ช่วยให้พ้นทุกข์จริง ๆ ได้) เป็นคำทำนายที่พระอรหันต
จารย์ท่านอธิบายขยายความ

มีบทกลอนที่เกี่ยวกับความฝันนี้ว่า^{๔๖}

จอมนเรนทร์ปเสนทิโกศล	ได้ฟังผลทายคาดประหลาดล้ำ
กราบทูลฝันอันสืบเฮ็ดเป็นเขตคำ	ให้ทรงทำนายต่อหายข้อแคลง
ความฝันยังฝังคิดให้คิดถึง	คนหมู่นั่งซึ่งกระไรก็ไม่แจ้ง
เอาของดีมีค่าราคาแพง	แก่นจันทน์แดงแท่งไม้ค่าหลายพัน
ไปแลกกับนมเปรี้ยวหม้อเดียวมา	ไม่สมค่าราคาเทียบค่านั้น
ขอกราบทบาทพุทธองค์ผู้ทรงธรรม์	โปรดทายฝันประหลาดเกินคาดเดา
พระพุทธองค์ทรงทาย ทำนายไว้	ว่าต่อไปกาลเนิ่นนานเล่า
คนจะอาศัยคำพระธรรมเรา	ไปแลกข้าวแลกของที่ต้องการ
หวังลาภสักการะออกมาวช	แล้วอ้างอวดอวิชชามหาศาล
ขึ้นสวรรค์ชั้นฟ้าลงบาดาล	ทั่วเมืองบ้านทานมาศรัทธาตาม
ด้วยแฝงคำธรรมะเข้ามาอ้าง	หลอกหลวงอย่างแยบยลลึนลั่นหลาม
หลอกหมู่คนล้นหล้านี้กว้างงาม	เห่อเหิมตามคำอ้างอำพรางจริง ๆ ^{๔๗}

^{๔๕} บุ.ช.อ. (ไทย) ๕๖/๒๓๐-๒๓๑.

^{๔๖} พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย ตูลโย), ความฝัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการฆ่าความโกรธ,
หน้า ๒๓-๔๑.

^{๔๗} เชียงบัว อายสาว (นายไพร ดวงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, หน้า ๑-๕.

การที่ทรงมีพระศูบินว่า คนนำแก่นจันทร์ที่มีราคาแพง ไปแลกกับเปรียงเน่า เป็นเรื่องที่ไม่ใช่ความจริง และการที่พระพุทธเจ้าได้ทรงพยากรณ์ว่า อนาคตกาลโน้น เมื่อศาสนาของตถาคตเสื่อมลง ต่อไปภายหน้า ภิกษุอสังขีทั้งหลาย ไม่มีความละอายต่อบาป มุ่งแต่จะได้ปัจฉัยลาภ จักมีจำนวนมาก ภิกษุอสังขีเหล่านั้น จักแสดงธรรมที่ตถาคตแสดงไว้ ทำให้มีค่าสูงสุดคือ พระนิพพาน เพื่อประโยชน์แก่ปัจฉัยสี่ คุณเอาแก่นจันทร์อันมีค่าตั้งแสน มาขายกับเปรียงเน่า เป็นเรื่องที่พระอรธกถาท่านอธิบายความ

จากการตีความข้างต้น^{๕๒} การตีความในอรรถกถาระบุว่า ในอนาคตเมื่อศาสนาของพระตถาคตเสื่อมลง ภิกษุในพุทธศาสนาจะเห็นแก่อำมิส ถูกระแสโลกครอบงำ จะนำหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามาดัดแปลงบิดเบือนเพื่อประโยชน์อย่างชาวโลก ด้วยวิธีการต่างๆ ความเจริญในด้านวัตถุจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาลาภผล ที่สำคัญภิกษุในอนาคต จักมิได้อบรมตนด้วยศีลสมาธิ ปัญญา แล้วสั่งสอนผู้อื่นบวชให้คนอื่น ทำให้ชนเหล่านั้นก็พลอยมิได้รับการอบรมด้วยศีลสมาธิ ปัญญา เช่นเดียวกันนอกจากนั้นหลักธรรมสำคัญของพุทธศาสนายังถูกดัดแปลงเบี่ยงเบนไปจากเดิมด้วยบทกวี ที่มีอักษรพยัญชนะวิจิตร ถ้อยคำที่เป็นภายนอก (จากหลักพุทธศาสนาเดิม) เป็นคำสอนของสาวกชั้นหลังจักได้รับการเชิดชูมากกว่าพากันยอมรับว่าคำสอนเหล่านั้นว่าเป็นสิ่งที่ควรเรียนมากกว่าพุทธพจน์ เกี่ยวกับหลักการสำคัญของพุทธศาสนานั้น ยังมีพยากรณ์ไว้ในอังคุตตรนิกาย ปัญญาปิณฑิต ตอนหนึ่งว่า...อีกประการหนึ่งในอนาคตกาล ภิกษุทั้งหลายจักเป็นผู้มิได้อบรมกาย มิได้อบรมศีล มิได้อบรมจิต มิได้อบรมปัญญา เธอเหล่านั้นครั้งเมื่อมีผู้กล่าวสูตรทั้งหลายที่เป็นตถาคตภาษิต ลึกซึ้ง มีอรรถลึกลับเป็น โลกุตรจะเกี่ยวด้วยสุญญตา จักไม่ตั้งใจฟัง ไม่เงี้ยวโศดลงสดับ ไม่ตั้งจิตเพื่อจะรู้ ไม่สำคัญเห็นธรรมเหล่านั้นว่าเป็นสิ่งอันพึงเล่าเรียนแต่ครั้งเมื่อเขากล่าวสูตรทั้งหลายที่กวีแต่งเป็นบทกวีมีอักษรพยัญชนะวิจิตร เป็นเรื่องภายนอกเป็นสาวกภาษิต จักตั้งใจฟัง จักเงี้ยวโศดสดับ จักตั้งจิตเพื่อจะรู้และจักสำคัญเห็นธรรมเหล่านั้นว่าเป็นสิ่งอันพึงเล่าเรียน โดยนัยนี้แล เพราะธรรมเลอะเลือน วินัยก็เลอะเลือน เพราะวินัยเลอะเลือน ธรรมก็เลอะเลือน^{๕๓}

จากตัวบทในอรรถกถาที่ระบุว่า ผู้คนจะเอาแก่นจันทร์มีราคาแพงแลกกับเปรียงเน่านั้น อุปมาเหมือนพระภิกษุในอนาคต เป็นพวกอสังขี เห็นแก่ได้จักเอาธรรมะที่มีคุณค่าทางจิตใจ ไปแลกกับทรัพย์สินเงินทอง ซึ่งเป็นสมบัติทางโลก ปัจจัยที่สำคัญทำให้การกระทำของเหล่าภิกษุเป็นอสังขีบรรลุเป้าหมายนั้น ประกอบด้วยการจัดการ การจัดระบบที่มีประสิทธิภาพ ที่ใช้สื่อต่างๆ มอมเมาครอบงำให้ประชาชนหลงเชื่อ โดยที่ประชาชนในยุคนั้นจะถูกชักนำให้ฝักใฝ่ในสิ่งที่สำเร็จรูปเป็น

^{๕๒} เทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาศูบินชาดก”, หน้า ๕๒.

^{๕๓} อ.จ.ปญจก.๒๒/๗๕/๑๒๑.

พื้นฐานอยู่แล้วในจิตใจ วิธีการของพวกอสังขีก็พยายามดัดแปลงคุณค่าต่างๆ ทางศาสนาซึ่งเป็นคุณค่าทางจิตใจ ให้เป็นเหมือนวัตถุสำเร็จรูป เช่น บุญ ต้องเป็นชิ้นเป็นอัน สัมผัสได้ด้วยอายตนะภายในทั้ง ๕ จึงพากันพยายามสร้างบุญให้แก่ผู้ปรารถนาบุญเป็นวัตถุ มากกว่าการคำนึงถึงเรื่องจิตใจในที่สุดพวกอสังขีก็พากันคิดป้ายบอกราคาบุญ แยกแยะบุญมากบุญน้อยตามจำนวนราคามากกว่าศรัทธา ซึ่งเป็นหลักการดั้งเดิม สรรเสริญผู้ที่เสียสละทรัพย์มาก ว่าได้บุญมากกว่าผู้สละน้อย การออกจากทุกข์ในวัฏสงสารให้ได้นั้นต้องบริจาคทรัพย์จำนวนเท่านี้ วิธีการที่เหนือกว่านี้ที่ใช้สำหรับผู้ที่ถือว่าเป็นปัญญาชนในสังคมคือ การตีความจุดมุ่งหมายสูงสุดในพุทธศาสนาเสียใหม่ เช่น นิพพาน คือที่ที่หนึ่งซึ่งสถิตอยู่ชั่ววันรันดร์ไม่เปลี่ยนแปลง เป็นอิตตาที่ยั่งยืน แล้วเชื่อมโยงเข้ากับวิธีปฏิบัติเข้าสู่แดนนิพพานนั้นด้วยการเข้าไปสู่เครือข่ายโดยผ่านวัตถุซึ่งเป็นสัญลักษณ์บางอย่างของนิพพาน จะต้องสร้างขึ้นให้สำเร็จเพื่อเป็นสะพานเชื่อมโยงไปสู่แดนนิพพาน แม้จะใช้ทุนทรัพย์จำนวนมากมหาศาลก็ต้องทำเพราะมันเป็นหลักประกันความสุขที่ยอดเยี่ยมในอนาคต ด้วยบทในอรธกถา ระบุไว้ว่า ประชาชนเมื่อได้ฟังข้อความดังกล่าว (ความสมบูรณ์แห่งบทและพยัญชนะและสำเนียงอันไพเราะ)...แล้วจักถวายทรัพย์เอง และชักชวนชนเหล่าอื่นให้ถวาย การกระทำดังกล่าวปรากฏอย่างแพร่หลาย ทุกๆ ท้องถนน ทุกๆ ลีแยกและประตูเมือง (ตามด้วยบท) จักพบแต่พวกอสังขีที่แสดงธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายดังกล่าว สังฆกรรมล้ำค่าเหมือนแก่นจันทน์จะถูกนำไปแลกกับทรัพย์สมบัติทางโลก ซึ่งเปรียบเหมือนเปรียงเนืองค้ำแห่งกรรมกถิกหรือกรรมที่ผู้แสดงธรรมควรตั้งไว้ในใจภิกษุอสังขีจักไม่ตั้งไว้ในใจเลย หลักจริยธรรมพื้นฐาน สำหรับการแสดงธรรมของภิกษุจักเสื่อมไปไม่มีใครคำนึงถึงอย่างจริงจัง

ผู้แสดงธรรมต้องตั้งจุดมุ่งหมายของการแสดงธรรมเพื่อให้ผู้ฟังได้ประโยชน์ ๕ ประการคือ

๑. ให้ผู้ฟังได้ฟังในสิ่งที่ยังไม่เคยฟังมาก่อน
๒. ให้ผู้ฟังเข้าใจสิ่งที่เคยฟังมาแล้วชัดเจนขึ้น
๓. ให้ผู้ฟังคลายความสงสัยได้
๔. ให้ผู้ฟังมีความเห็นถูกต้องตามคลองธรรม
๕. ให้ผู้ฟังมีจิตใจผ่องใส^{๕๔}

ในบรรดาจุดหมายทั้ง ๕ ข้อ จุดหมายสุดท้ายคือ ให้ผู้ฟังมีจิตใจผ่องใสอันสำคัญที่สุด และจิตใจจะผ่องใสได้ก็ต้องหลุดพ้นจากการครอบงำด้วยกิเลสตัณหาการแสดงธรรมจึงมี

^{๕๔} อจ.ปญจก. ๒๒/๒๐๒/๒๓๖.

จุดมุ่งหมายสูงสุดคือ วิมุตติ ได้แก่ ความหลุดพ้น ฉะนั้น ในการแสดงธรรมทุกครั้งผู้แสดง ต้องตั้งจุดมุ่งหมายคือวิมุตติไว้เสมอ

ผู้แสดงธรรมต้องมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ฟังได้รับความหลุดพ้นจากกิเลสต้นหาคความหลักของวิมุตติ ๕ ไม่ข้อใดก็ข้อหนึ่ง วิมุตติ ๕ ได้แก่

๑. หลุดพ้นชั่วคราว (ตทงควิมุตติ)
๒. หลุดพ้นด้วยการสะกดไว้ (วิกขมภนวิมุตติ)
๓. หลุดพ้นเค็ดขาดเพราะบรรลอรุยมรรค (สมจุณทวิมุตติ)
๔. หลุดพ้นด้วยความสงบ เพราะบรรลอรุยผล (ปฏิบัติสททวิมุตติ)
๕. หลุดพ้นด้วยสลัดออกไป เพราะบรรลุนิพพาน (นิสสรณวิมุตติ)^{๕๕}

การแสดงธรรมที่ไม่ตั้งอยู่ในจุดมุ่งหมายดังกล่าวแต่เห็นแก่อามิสเป็นใหญ่ ทำให้ธรรมะที่แสดงไม่สอดคล้องต้องกันทั้งระบบ และที่สำคัญเมื่อถูกอามิสครอบงำจิตใจแล้วอาจทำให้ตีความธรรมะผิดจากหลักการดั้งเดิมของพุทธศาสนาได้

อาจสรุปได้ว่า พระสุบินข้อที่ ๑๑ ที่ว่า แก่นจันทน์แดง แลกนมเปรี้ยว ในอนาคตกาลข้างหน้าพระภิกษุในพระพุทธศาสนาจะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาแสวงหาผลประโยชน์ เพื่อให้ได้ทรัพย์สินเงินทอง ลาภสักการะ กำทำนายฝันข้อนี้จะกล่าวถึงพฤติกรรมของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ และได้แสดงไว้ชัดเจนว่าภิกษุในอนาคตจะแสดงธรรมโดยหวังผลลาภสักการะ มิได้ต้องการให้พุทธศาสนิกชนได้ปฏิบัติธรรมเพื่อพระนิพพาน และเปรียบเทียบกับนมบูดซึ่งไม่มีคุณค่าและราคาใด ๆ เป็นการเปรียบเทียบความหมายที่แสดงถึงความลึกซึ้ง

การนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์นั้น เชื่อว่าเป็นไปได้แน่ในอนาคตกาลข้างหน้า และไม่เพียงแต่เฉพาะพระธรรมเท่านั้นทั้งพระพุทธเจ้าและพระอรหิยะสงฆ์ ก็คงจะต้องถูกนำมาแสวงหาผลประโยชน์ด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากกิจการและกิจกรรมที่เป็นไปเพื่อ “พุทธพาณิชย์” ซึ่งมีทั้งการขายพระพุทธรูปโดยตรง อวดอ้างนำพระพุทธรูปออกขายในรูปแบบต่างๆ นำคุณวิเศษของพระอรหิยะสงฆ์ออกโฆษณาเพื่ออวดอ้างทำการค้าในรูปแบบต่างๆ เช่น ในนามพระเกจิอาจารย์ทั้งหลาย แม้แต่การพิมพ์หนังสือทางศาสนาออกเผยแพร่โดยมุ่งหมายไปในทางการค้าเป็นพุทธพาณิชย์อย่างครบถ้วนกระบวนการ

^{๕๕} พ.ปฎิ. ๓๑/๖๕/๓๕.

ส่วนในด้านการฟังเทศน์ก็นิยมเสียงเทศน์ด้วยถ้อยคำสำเนียงน้ำเสียงไพเราะ นั้น ก็มีมานานแล้วในเมืองไทยที่เรียกกันว่า ร้องแหล่ต่าง ๆ พระนักเทศน์ที่มีความสามารถในการแหล่ก็จะมีฐานะเหมือนนักร้องที่มีชื่อเสียง ก็จะมีค่าตัวหรือค่าจ้างในการไปร้องสูงมาก บางคนถึงกับต้องจองตัวกันเป็นปี ในปัจจุบันเมื่อถึงเทศกาลเทศน์มหาชาติ พระนักเทศน์นักแหล่ก็จะมีรายได้มาก บางรูปบางท่านก็ค่าตัวสูง ส่วนมากคนฟังก็ไม่ได้ฟังเพราะซาบซึ้งในรสพระธรรม แต่ฟังเพริดใจในน้ำเสียงและลีลาการเทศน์แบบร้องแหล่ บ้างก็เทศน์ด้วยความสนุกสนานเป็นที่ถูกอกถูกใจนักฟังทั้งหลาย

๓.๒.๑๒ พระสุบินและการตีความข้อที่ ๑๒

พระเจ้าปเสนทิโกศลทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นกะโหลกน้ำเต้าจมน้ำได้ อะไรเป็นผลแห่งสุบินนี้พระเจ้าข้า ?

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

มหาบพิตร ผลแห่งสุบินนี้ ก็จักมีในอนาคตกาล เมื่อโลกหมุนไปถึงจุดเสื่อม ในรัชกาลของพระราชเจ้าผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรมด้วยว่า ในครั้งนั้น พระราชาทั้งหลาย จักไม่พระราชทานยศแก่กุลบุตรผู้สมบุรณ์ด้วยชาติ จักพระราชทานแก่ผู้ไม่มีสกุลเท่านั้น พวกนั้นจักเป็นใหญ่อีกฝ่ายหนึ่งจักยากจน ถ้อยคำของพวกไม่มีสกุล ดูจะกะโหลกน้ำเต้า ดูประหนึ่งหยั่งรากลงแน่นในที่เฉพาะพระพักตร์พระราชาที่ดี ที่ประจักษ์ที่ดี ที่ประจักษ์ที่ดี ที่ประจักษ์ที่ดี จักเป็นคำไม่โยกโคลง มีหลักฐานแน่นหนาดีแม้ในสังขสนนิบาต (ที่ประชุมสงฆ์) เล่า ในกิจกรรมที่สงฆ์พึงทำและคณะพึงทำก็ดี ทั้งในสถานที่ดำเนินอธิกรณ์เกี่ยวกับบาตรจิ๋วและบริวณเป็นต้นก็ดี ถ้อยคำของคนชั่วทุกสิ่งเท่านั้น จักเป็นคำนำสัตว์ออกจากทุกข์ได้ มิใช่ถ้อยคำของภิกษุผู้ลัชชี เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็จักเป็นเหมือนกาลเป็นที่จมน้ำเต้าแม้ด้วยประการทั้งปวง ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยังไม่มีแก่มหาบพิตร^{๕๖}

การที่ทรงฝันเห็นกะโหลกน้ำเต้าจมน้ำได้ เป็นความฝัน ส่วนการทำนายว่า ต่อไปคำพูดของคน ที่ไม่ควรจะได้รับความเชื่อถือ กลับจะได้รับความเชื่อถือ โดยเปรียบถ้อยคำของคนที่ไม่น่าเชื่อว่ามิ้น้ำหนักเบาเหมือนกับผลน้ำเต้า ซึ่งปกติจะลอยน้ำ แต่เมื่อคนเชื่อว่าคำพูดเหล่านั้นมีน้ำหนักหรือหนักแน่น จึงเปรียบคำพูดนั้นว่ามีน้ำหนัก ราวกับน้ำเต้าที่จมน้ำได้ เป็นการอธิบายความของพระอรรถกถาจารย์

^{๕๖} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๖/๒๓๑-๒๓๒.

มีกลอนที่เกี่ยวกับความซื่อ^{๕๑}

ปเสนทิโกศลกังวลนัก
 เข้าพระทัยหลายอย่างตามอ้างอิง
 ยังมีฝืนอันให้พระทัยหมอง
 เห็นน้ำเต้าแห่งกลวงหล่นร่วงมา
 แต่กลับดิ่งทิ้งบ่มลงจมน้ำ
 แต่ไฉนใยฝิ่งลงวังวน

พระพุทธองค์ทรงทายทำนายฝัน
 หมู่ชนชั้นปัญญาคุณค่าแพง
 มีปัญญาสามารถฉลาดล้ำ
 ไม่เชิดชูรู้ค่าเบือนหน้าเมิน
 ถูกคนชั่วตัวเสียดมาเบียดบัง
 มิได้ก่อบริหารประการใด
 ส่วนคนชั่วตัวพาลสันดานหยาบ
 ขึ้นรับรับทรัพย์แสน โกงแผ่นดิน
 ประชาชนจนยากลำบากหมอง
 พวกภูตผีปีศาจนั่งอาสน์อิง
 มีอำนาจบาตรใหญ่ไล่ขยี้
 ส่วนคนดีนี้หนอด้งขอทาน
 ที่พระสงฆ์องค์ใดวินัยเคร่ง
 ทางมรรคผลนิพพานพออยู่ก็ตาม
 จะถูกมองเป็นว่าลำสามัย
 ไม่ศรัทธามาเฝ้าฟังเข้าเพล
 ปล่อยเร้นแค้นแสนยากลำบากหนอ
 คนระอามาวชธรรมสวดครอง

เมื่อประจักษ์ทักทายฝันหลายสิ่ง
 ชัดเจนยิ่งสิ่งได้ ทำนายนมา
 ข้อสิบสองต้องกันทรงฝันว่า
 ธรรมดาจะพลอยต้องลอยชล
 ไม่เป็นตามธรรมดาเหมือนคราดัน
 ชัดเหตุกลใดโปรดได้แจ้ง
 ภายหน้านั้นบ้านเมืองฝืดเคืองแห่ง
 เหมือนถูกแก่งแข็งลิ่มสังคมเมิน
 แต่ขาดคนสนใจไม่สรรเสริญ
 ไม่ชวนเชิญเยินยอมไม่พอใจ
 คอยดั่งรังขวางขัดป้องปิดไว้
 จะถูกไล่ให้ย้ายอยู่ตามดิน
 ขึ้นทำบาปจางจ้วงลักล้วงสิ้น
 แย่งกันกินสินหลวงเข้าช่วงชิง
 น้ำตานองหมองใหม่ทั้งชายหญิง
 เข้าแย่งชิงสิ่งของตามต้องการ
 เจนคนดีบีเบนไว้แก่นสาร
 เมืองร้อนร่านปานไฟลุกไหม้ลาม
 พระธรรมเร่งเรียนมากรู้หลากหลาย
 ความดีงามปฏิบัติอย่างชัดเจน
 มีสนใจใฝ่ดีมีเห็น
 คนหลักเว้นเบนหน้าไม่มามอง
 ฉันทไม่พอขอใครก็ไม่คล่อง
 พระค้อยพร่องต้องหมดไม่ทดแทน^{๕๒}

^{๕๑} พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย ฑูลโย), ความฝัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการฆ่าความโกรธ, หน้า ๒๓-๔๑.

^{๕๒} เชียงบัว อายุสาว (นายไพร ดวงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, หน้า ๑-๕.

เรื่องที่ทรงมีพระสุบินว่า น้ำเต้าเปล่า ๆ (คือน้ำเต้าที่คว้านไส้ออกเสียเหลือแต่เปลือกเปล่า) ที่ควรจะลอยอยู่บนหลังน้ำ กลับจมลงไปอยู่ใต้น้ำ เป็นเรื่องที่ไม่เป็นจริง ส่วนการพระพุทธเจ้าได้ทรงพยากรณ์ว่า ในอนาคตสมัยที่ผู้ครองบ้านผ่านเมืองไม่ตั้งอยู่ในธรรม โลกจะวิปริตไปต่าง ๆ คือ ผู้เป็นใหญ่จักไม่ให้ศกแก่กุลบุตรผู้ถึงพร้อมด้วยชาติ คือ มีตระกูลสูง จักให้ผู้เกิดในตระกูลต่ำเท่านั้น กุลบุตรผู้ไม่มีตระกูลทั้งหลาย จักได้เป็นใหญ่ ส่วนกุลบุตรผู้มีตระกูลทั้งหลาย จักเป็นทลิตก คนเข็ญใจยากไร้ และคนคิมิสีล มีสัจจะ คำด้อยคุณน้ำเต้าจมลงในน้ำ ฉะนั้น เป็นคำอธิบายของพระอรรถกถาจารย์

จากการตีความข้างต้น^{๕๕} พระอรรถกถาจารย์ตีความความฝันของที่ ๑๒ โดยเริ่มที่ความเกิดดับของสรรพสิ่ง ซึ่งรวมเอาปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคม ว่าล้วนเป็นไปตามกฎของวิภูสงสาร แล้วมุ่งไปยังยุคสมัยที่เมื่อโลกหมุนไปถึงจุดเสื่อมในรัชสมัยของพระราชหรือผู้ปกครองไม่ตั้งอยู่ในธรรม ในสมัยนั้นระบบการปกครองไม่อาจอำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชนทั่วไป เพราะผู้ปกครองล้วนไม่ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรมการตีความข้อนี้มุ่งแสดงให้เห็นว่า ถ้อยคำของผู้ปกครอง ผู้เป็นใหญ่ทั้งด้วยทรัพย์และอำนาจเท่านั้นจักได้รับการยอมรับจากผู้ตัดสินใจคนทั่วไป ถ้อยคำเหล่านั้นจักถูกคัดค้านด้วยเหตุผลที่น่าเชื่อถือ เต็มไปด้วยศัพท์เทคนิควิชาการซึ่งผู้คนทั่วไปไม่อาจจะเข้าใจได้ ถ้อยคำเหล่านี้ได้รับการยอมรับในทุกๆ ที่แต่ถ้อยคำของฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่และยากจน จักไม่ได้รับการยอมรับ แม้จะเป็นถ้อยคำที่แสดงถึงความถูกต้องเพียงใดก็ตาม

ในคัมภีร์กล่าวไว้ว่า แม้ในสังคมนิบาล (ที่ประชุมสงฆ์) ในกิจกรรมที่สงฆ์พึงทำและคณะพึงทำที่ดี ทั้งในสถานที่ดำเนินอธิการณ์เกี่ยวกับบาตรจีวรและบริเวณ ปัจจุบันอาจหมายถึงที่ดินด้วย เป็นต้นก็ดี ถ้อยคำของคนชั่วทุกศีลเท่านั้น จักเป็นคำนำสัตว์ออกจากทุกข์ได้ มิใช่ถ้อยคำของภิกษุผู้เป็นลัทธิ (ผู้มีคุณละอายมีศีล)...แสดงให้เห็นว่าความเสื่อมมิได้จำกัดอยู่แต่ในระบบการเมืองการปกครองฝ่ายบ้านเมืองเท่านั้น แม้ในคณะสงฆ์ซึ่งปกครองกันด้วยธรรมวินัยเป็นหลัก ก็ไม่สามารถรักษาความถูกต้องบริสุทธิ์ของธรรมวินัยไว้ได้ พระภิกษุที่มีความเห็นถูกต้อง ชี้แจงเหตุผลตามวินัย จักไม่ได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชนทั่วไป ในสมัยนั้นถ้อยคำที่ประชาชนเห็นว่าจักสามารถนำตนออกจากทุกข์ได้ จักไม่ใช่ธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ แต่เป็นถ้อยคำพวกอลัทธิ ซึ่งเห็นแก่อามิสบูชาเป็นใหญ่ประชาชนส่วนใหญ่ในยุคนี้ หมดหวังกับการเมืองการปกครองเห็นว่าไม่สามารถให้ความคุ้มครองความอยู่ดีกินดีให้แก่พวกตนได้ จึงหาที่พึ่งทางจิตใจให้แก่พวกตน แต่กลับถูกนำเสนอสัทธรรมปฏิรูปหรือสัทธรรมปลอม ซึ่งคนกลุ่มหนึ่งร่วมกันนำเสนอแก่ประชาชน โดยผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะในยุคที่วัตถุนิยมครอบงำโลก แต่เมื่อแนวคิดดังกล่าว ถึงจุดสูงสุดโดย

^{๕๕} เทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก”, หน้า ๕๔.

มีทุนนิยมเป็นตัวผลักดัน แล้วต้องถึงกาลแตกดับเกิดแนวคิดใหม่แทน ประชาชนที่เคยพึ่งพาระบบดังกล่าว ซึ่งให้ความสุขที่สัมผัสจับต้องได้ เมื่อระบบดังกล่าวแตกสลายไปหรือไม่สามารถตอบสนองผู้ที่เชื่อระบบดังกล่าวได้อย่างเดิมแล้วประชาชนส่วนใหญ่หันมาหาที่พึ่งในศาสนา แต่ภาพฝันในเรื่องความสุขที่จับต้องได้ยังปรากฏอยู่ในใจจึงมุ่งเอาความสุขดังกล่าวจากประชาชน ทั้งอาจเป็นเพราะหลักการเดิมของศาสนาไม่ถูกนำเสนอเพื่อเป็นทางออกแก่ประชาชนที่กำลังหาที่พึ่ง ทำให้ผู้ที่ตั้งลัทธิใหม่ได้โอกาสเดินเข้าหาประชาชน สร้างสมาชิกเครือข่าย กว้างขวางครอบคลุมไปทั่วทุกระดับในสังคม จนทำให้คำสอนของพวกเขาเป็นที่เชื่อถือยอมรับของประชาชนทั่วไป

จะเห็นได้ว่าการตีความของพระอรรถกถาจารย์ในอดีตซึ่งมุ่งมองว่าปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นในสังคมในอนาคตนั้น ไม่สามารถอธิบายแยกแยะหรือโคดเคี้ยวจากปัจจัยต่างๆ ที่ครอบงำสังคมอยู่ในสมัยปัจจุบันได้แก่ปัจจัยเรื่องเศรษฐกิจ ซึ่งมุ่งเอารัดเอาเปรียบขาดความเมตตากรุณา ปัจจัยทางด้านการเมือง การปกครอง ซึ่งผู้ปกครองขาดหลักธรรมในการปกครอง ปัจจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และปรากฏการณ์ดังกล่าวนอกจากบีบคั้นมนุษย์ส่วนใหญ่ทางกายแล้วยังส่งผลถึงจิตใจด้วย

การวิเคราะห์ตีความความฝันข้อนี้แสดงให้เห็นถึงถ้อยคำของผู้มีอำนาจทั้งการปกครองและอำนาจทางการเงินเท่านั้น จักได้รับการยอมรับในการตัดสินใจคิดความต่างๆ และหลักการแนวคิดที่ไม่ถูกต้องไม่ใช่หลักที่จะพัฒนามนุษย์ทั้งกายและใจ ให้ก้าวหน้าขึ้นสู่ความดีงามได้แท้จริงจักเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไปเหมือนกับน้ำเต้าแห่ง (กะโหลกน้ำเต้า) จมน้ำ(คือสิ่งที่ไม่ดีหยั่งลงในจิตใจของประชาชน) ฉะนั้น ทั้งนี้มีปัจจัยทางสังคมดังกล่าวเป็นตัวกำหนดปรากฏการณ์ในความฝันข้อนี้ด้วย

จึงอาจสรุปว่า พระสุบินข้อที่ ๑๒ ที่ว่า น้ำเต้ากลวง กลับจมน้ำ ในอนาคตกาลข้างหน้าคนเลวจะได้รับการยกย่องเชื่อถือ ส่วนคนดี จะไม่ได้รับส่งเสริมยกย่อง เปรียบได้ดั่งน้ำเต้าจมน้ำ น้ำเต้าเป็นพืชล้มลุกประเภทเดียวกับฟักแฟงผลที่ยังอ่อนใช้เป็นผักต้มแกงกินได้ ผลแก่เปลือกจะแข็งถ้าปล่อยให้ผลแก่จัด เนื้อในจะเละเมื่อแห้งแล้วจะเหลือแต่เปลือกเป็นโพรง เมื่อตัดทางข้างออกก็จะมีลักษณะเป็นภาชนะคล้ายหม้อน้ำหรือคนโท ไซ้ไซ้ของจำพวกเครื่องใช้ในครัวได้ดี น้ำเต้าแห่งนี้จะมีน้ำหนักเบาถ้าทิ้งลงน้ำก็จะลอยน้ำเสมอ น้ำเต้าแห้งจมน้ำจึงเป็นสิ่งผิดปกติแบบฉบับของคนเลว ไม่ว่าจะเป็นการกระทำ คำพูดและความคิดเห็นเห็นต่างๆ ท่านเปรียบเป็น “ผลน้ำเต้าแห้ง” เพราะไม่มีน้ำหนักที่ควรเชื่อถือหรือยึดถือ เป็นแบบฉบับเป็นสิ่งเหลวไหลเลื่อนลอยเอาเป็นสาระไม่ได้

คนเลว คือคนไม่ดี ส่วนใหญ่เกิดในตระกูลต่ำ แต่ตระกูลชนิดไหนถือว่าต่ำ ดังนั้นจึงขอยึดตามแนวความคิดของคนอินเดียที่ว่าตระกูลต่ำก็คือพวกศูทรและจัณฑาล ตระกูลสูงคือกษัตริย์

พราหมณ์ แพศย์ (พ่อค้า) ที่ถือว่าพวกศูทรและจัณฑาลเป็นพวกตระกูลต่ำ ก็โดยเหตุผลที่ว่าคนพวกนี้ ตั้งแต่เกิดมาก็มีการกิจสำคัญอยู่อย่างเดียวตลอดชีวิตคือทำงานหาเลี้ยงปากท้องพอให้รอดชีวิตไปวัน ๆ ไม่มีเวลาและโอกาสที่จะพัฒนาคุณงามความดีในตัวเองได้ เพราะฉะนั้นการกระทำ คำพูดและความคิดจึงไม่มีเรื่องอื่นหรือเหตุผลอื่น นอกจากเรื่องที่ว่าทำอะไรจึงจะมีชีวิตรอดไปวัน ๆ หนึ่ง ได้ โดยไม่เลือกว่าจะรอดด้วยวิธีการอย่างไรที่ถือว่าคนเกิดในตระกูลนี้ต่ำเป็นคนเลวก็โดยเหตุผลตามที่ว่านี้ คนดีคนเลวนั้นถึงที่สุดก็ดูที่คุณธรรมซึ่งจะสำแดงออกมาให้ปรากฏทางการกระทำคำพูดและความคิด ถ้าใครคิดแต่เพียงจะเอาตัวรอดไปวัน ๆ ก็ถือว่าเป็นคนเลว ใครคิดเหนือไปกว่านั้น คือไม่ใช่คิดแต่เพียงว่าทำอะไรจึงจะมีชีวิตรอดแต่ยังคิดอีกด้วยว่าจะมีชีวิตรอดไปเพื่อทำประโยชน์คุณงามความดีอะไรให้แก่ตัวเอง สังคมก็ถือว่าเป็นคนดี และคนเลวคนดีเช่นนี้ คนโบราณใช้ “ตระกูล” เป็นเครื่องวัด เพราะตระกูลบอกให้รู้ว่าคนผู้นั้นมีความพร้อมที่จะได้รับการอบรมกล่อมเกลามาให้มีคุณงามความดีได้มากน้อยแค่ไหนหรือไม่แต่เพียงเข้าใจว่าเพียงแค่ตระกูลอย่างเดียวยังไม่เป็นเครื่องประกันว่าคนผู้นั้นจะต้องเป็นคนเลวคนดีตามกำหนดทุกคนไป ตระกูลเป็นได้อย่างมากก็แค่ “สิ่งบอกเหตุ” เท่านั้น เพราะฉะนั้นต้องเข้าใจด้วยว่าที่โบราณท่านถือเอาตระกูลเป็นเครื่องกำหนดนั้น ท่านมุ่งไปที่คุณธรรมเป็นสำคัญ ถ้ามีคุณธรรมแม้จะเกิดในตระกูลต่ำก็เป็นคนดี แต่ถ้าไร้คุณธรรมแม้จะเกิดในตระกูลสูงก็ถือว่าเป็นคนเลว อำนาจตำแหน่งหน้าที่ ทรัพย์สินสมบัติและจำนวนผู้คนที่นั่งถือ ไม่ใช่เครื่องตัดสินว่าใครเลวใครดี พระพุทธศาสนาสอนว่าตั้งแต่ท้าวพระยา พระมหากษัตริย์ ไปจนถึงขอทาน ถ้ามีคุณธรรมแล้วถือว่าเป็นฐานะเสมอกันหมด

เมื่อตกลงได้ว่า คนเลวคือคนที่คิดแต่เพียงจะเอาชีวิตรอดไปวัน ๆ ก็เป็นอันเข้าใจต่อไปได้ว่าในอนาคตกษัตริย์นี้แหละจะได้รับการยกย่องเชื่อถือในสังคม และคนที่ยกย่องเชื่อถือกันจะเป็นคนชนิดเดียวกัน แปลว่าในอนาคตสังคมมนุษย์จะมีแต่คนที่คิดเพียงจะเอาตัวรอดไปวัน ๆ โดยไม่คำนึงถึงคุณผิดชั่วใด ๆ ทั้งสิ้นสังคมที่มีแต่คนที่ทำทุกอย่างเพื่อให้ตัวเองรอดนั้นจะเป็นอย่างไร

ในสังคมไทยปัจจุบันมีคนประเภทนี้จำนวนไม่น้อย ที่มีแนวความคิดเมื่อเห็นใครทำผิด ทำชั่ว แต่คนผู้นั้นก็ยังอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติ และมีเกียรติ โดยส่วนมากแล้วทุกคนพากันวางเฉย ไม่กล้าคัดค้านหรือต่อต้านมีหน้าซำจะจะมีอาการพินอบพิเทาและยกย่องอยู่ในที่ว่า คนผู้นั้นมีอำนาจ มีตำแหน่ง มีทรัพย์สินมาก กลีบกลายเป็นที่นับถือของคนในยุคสมัยนี้ไปแล้ว เมื่อมีความคิดเห็นอย่างนี้ อนาคตที่ว่า “คนเลวจะได้รับการยกย่องเชื่อถือ” ได้เริ่มปรากฏโฉมหน้าออกมาแล้ว ในที่สุดสังคมมนุษย์ก็จะมีสภาพเหมือนสังคมสัตว์นั้นคือใครที่ใหญ่กว่า มีกำลังมากกว่าก็อยู่รอด ใครที่เล็กกว่ามีกำลังน้อยกว่า ก็เข้าพินอบพิเทาเพื่อความอยู่รอดของตัวเอง แปลว่า สังคมจะมีแต่คนที่คิดเอาตัวรอดเท่านั้นผิดชอบชั่วดีเป็นอันไม่ต้องพูดถึงกันอีกต่อไป

๓.๒.๑๓ พระสุบินและการตีความพระสุบินที่ ๑๓

พระเจ้าปเสนทิโกศล ทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นศิลาแท่งทึบใหญ่ขนาดเรือขนอลอยน้ำเหมือนดังเรือ อะไรเป็นผลแห่งสุบินนี้พระเจ้าข้า ?

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

มหาบพิตร ผลแห่งสุบินแม่นี้ ก็จักมีในกาลเช่นนั้นเหมือนกันด้วยว่า ในครั้งนั้น พระราชาผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรมทั้งหลาย จักพระราชทานยศแก่คน ไม่มีสกุล พวกนั้นจักเป็นใหญ่ พวกมีสกุลจักตกยาก ใคร ๆ จักไม่ทำความเคารพในพวกมีสกุลนั้น จักกระทำความเคารพในพวกที่เป็นใหญ่ฝ่ายเดียว ถ้อยคำของกุลบุตรฉลาดในการวินิจฉัย ผู้หนักแน่น เช่นกับศิลาทึบ จักไม่หยังลง ดำรงมั่นในที่เฉพาะพระพักตร์ของพระราชา หรือในที่ประชุมอำมาตย์ หรือในโรงศาล เมื่อพวกนั้นกำลังกล่าวพวกนอกนี้จักคอยเยาะเย้ยว่า พวกนี้พูดทำไม แม้ในที่ประชุมภิกษุ พวกภิกษุก็จักไม่เหล้าภิกษุมีศีลเป็นที่รัก ผู้ควรทำความเคารพว่า เป็นสำคัญ ในฐานะต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ทั้งถ้อยคำของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักเหล่านั้นก็จักไม่หนักแน่นมั่นคง จักเป็นเหมือนเวลาเป็นที่เลื่อนลอยแห่งศิลาทั้งหลายจะนั้น กัณฑ์มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยัง ไม่มีแก่มหาบพิตร^{๖๐}

การที่ทรงฝันเห็นศิลาแท่งทึบขนาดเรือ ขอลอยน้ำได้เหมือนเรือ เป็นความฝัน ส่วนการที่มีคำทำนายว่า “ถ้อยคำของคนที่ควรได้รับการเชื่อถือ ซึ่งหนักแน่น มีน้ำหนักเปรียบประดุจแท่งศิลา กลับไม่ได้รับความเชื่อถือ หรือกลายเป็นถ้อยคำที่ไม่มีน้ำหนักเหมือน เรือที่ลอยได้ ข้อนี้ตรงกันข้ามกับข้อที่แล้ว คือ คนหันไปเชื่อคำพูดคนที่ไม่ควรเชื่อ เหมือนสิ่งที่ควรลอยกลับจม สิ่งที่ควรจมกลับลอย” เป็นคำทำนายที่พระอรธกถาจารย์อธิบายความ

มีบทกลอนที่เกี่ยวข้องความฝันข้อนี้ว่า^{๖๑}

กราบทูลต่อข้อสิบสามในความฝัน	ยังจำมั่นฝันอาจประหลาดแสน
เห็นศิลาทึบนั้นแท่งกันแกน	เลื่อนลอยแล่นล่องนี้ปานสำเภา
ธรรมคาศิลานี่สุดที่หนัก	ยอมจมดัดดิ่งกันลง โคลนเก่า
นี่กลับลอยล่องเหมือนของเบา	โปรดทรงเล่ากล่าวคำถ้อยทำนาย

^{๖๐} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๖/๒๓๒.

^{๖๑} พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย ดุลโย), ความฝัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการฆ่าความโกรธ, หน้า

พระพุทธรองค์ทรงท่ายำนายขาน	ว่าอนาคตกาลนานเหลือหลาย
คนทุกศีลสิ้นธรรมนำวุ่นวาย	หมดความอายหมายนั่งบัลลังทอง
หลอกลวงราชฎีร์ขาดดีไม่มีธรรม	อยากมีอำนาจยิ่งหยิ่งผยอง
ชื่อตำแหน่งแย่งฝืนจะขึ้นครอง	เอาเงินทองกองกำย ขึ้นไต่เอา
ครั้นเป็นใหญ่ได้คิดตอนนี้วุ่น	ต่างถอนทุนหมุนทรัพย์ กลับกระเป่า
ทำบ้านเมืองเคืองขัดลอบลัดเอา	จนชบเซาเหงาหงอยลดถอยลง
มีพวกพ้องนองเนืองทั่วเมืองหนูน	เพราะจ่ายทุนหนุนคนเป็นผลส่ง
ขึ้นทางลัดคตัดางเส้นทรงตรง	มิได้ส่งขึ้นอย่างเส้นทางธรรม
ประชาชนจนยากอดอยากแสน	ยิ่งขาดแคลนแค้นคับนับวันต่ำ
เศรษฐกิจติดลบหนักกลบนำ	ประเทศซ้ำต่ำทรุดแทบมุดดิน
อันผู้นำล่าไคบอกได้ว่า	เหล่าประช่าว่าเป็นเช่นนั้นสิ้น
ยอดบอกได้รู้ฐานในด้านดิน	ฐานพึ่งภินที่ปิ่นยอดลี้มทอลง
ญาติโยมนั้นครั้นดีพระดีด้วย	ต่างเอื้ออวยช่วยกันสร้างสรรค์ส่ง
หากพระดีโยมดีบอกชี้ตรง	สองฝ่ายคงส่งผลเปอรปรนกัน
ตามความฝืนนั้นว่าศิลาไซรี	ลอยน้ำได้ไม่จมดิ่งคมนั้น
ก็เหมือนกลับตะละปิดผลขัดกัน	คนชั่วนั้นหันผยองขึ้นครองเมือง
ส่วนคนดีหนีหลบเข้าชบตรอก	ปล่อยจี้ครอกรองขาดอำนาจเขื่อง
คอยล้างผลาญบ้านถิ่นนั่งกินเมือง	ต่างเกี่ยวเอื้องเปลืองทรัพย์นั่งนับเงิน
ประชาพลันหันห่างจิตจางธรรม	หลงมีดคำอำนาจจนขาดเงิน
ทั้งพระดีหนีพระธรรมสุดต่ำเกิน	หลงเพลิดเพลินเดินมีดเคืองฝืดลง ^{๖๒}

พระสุบินว่า ศิลาแท่งทึบใหญ่ประมาณเท่าเรือนยอด ลอยอยู่ในน้ำได้เหมือนสำเภาหรือเรือใหญ่ ๆ ฉะนั้น และมีคำทำนายว่า ในอนาคตกาลภายภาคหน้า ผู้เป็นใหญ่ซึ่งไม่ตั้งอยู่ในธรรม จักให้ยศแก่ผู้มีตระกูลต่ำ พวกที่มีตระกูลต่ำ จักได้เป็นใหญ่ จักเฟื่องฟู และคนไม่ดี ไม่มีศีล ไม่มีสัตย์ จะเฟื่องฟูดุจศิลาแท่งทึบประมาณเท่าเรือนยอดลอยอยู่ในน้ำได้เหมือนสำเภา หรือเรือใหญ่ ฉะนั้น

จากการตีความข้างต้น^{๖๓} เหตุปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดปรากฏการณ์ของสังคมในอนาคต ในข้อนี้ พระอรรถกถาจารย์ได้ระบุว่าเช่นเดียวกับข้อต้นๆ แต่ได้แยกแยะให้เห็นปรากฏการณ์ทาง

^{๖๒} เชียงบัว อยุธยา (นายไพร ควงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, หน้า๑-๕.

^{๖๓} เทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก”, หน้า ๕๓.

สังคมในข้อนี้ชัดเจนขึ้นกล่าวคือในอนาคตผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมจากตระกูลคีมีทั้งวิทยุและคุณวุฒิ เป็นกุลบุตรผู้ฉลาดในการวินิจฉัยจะไม่ได้ได้รับความเชื่อถือ ไม่มีใครเคารพยำเกรง พวกโคมีอำนาจคนทั้งหลายจักเคารพยำเกรงคนพวกนั้น

ในคัมภีร์กล่าวว่...ถ้อยคำของกุลบุตรผู้ฉลาดในการวินิจฉัยจักไม่ได้รับการยอมรับ เมื่อมีใครกล่าวเรื่อง ทาน ศีล ภาวนา เป็นต้น หรือถ้อยคำอื่น ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงหลักธรรมในศาสนาจะถูกกล่าวหาว่าล้าสมัยคร่ำครึ และผู้คนส่วนใหญ่จะไม่ให้ความสนใจเอาเลย แม้ในศาลซึ่งเป็นที่วินิจฉัยหรือตัดสินความผิดถูกของมนุษย์เพื่อลงโทษแก่ผู้ทำความผิดถ้อยคำของผู้ที่แสดงเหตุผลได้หนักแน่น ถูกต้องความจริงจักไม่ได้รับการยอมรับ แต่จักยอมรับแต่ถ้อยคำของพวกที่มีอำนาจในหารปกครองและอำนาจทรัพย์ ในอนาคตความจริงและความดีงามจะถูกมองข้ามไปโดยสิ้นเชิงในระดับประชาชนทั่วไป ในชีวิตประจำวันของคนทั่วไปก็อยู่แบบอาศัยความจริงเทียม ซึ่งทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตเป็นไปแบบฉาบฉวยไม่ได้สัมผัสกับความกับความจริงแท้ การทำสีสันในโลกที่อยู่อาศัยให้ตระการตาอวดอวดไปด้วยถ้อยคำปลอมประโลมให้ยึดติดอยู่กับความจริงเทียมต่างๆเช่นมีการสมมติสวรรค์บนดิน เพื่อให้มนุษย์ใฝ่ฝันถึงและต้องการจะได้สัมผัสเป็นต้นทุกสิ่งจะถูกตกแต่งใหม่จนถึงแทบมองไม่เห็นเค้าโครงเดิม ตามแนวคิดที่เป็นว่าธรรมชาติมีไว้เพื่อมนุษย์บริโภคอย่างเดียวเท่านั้นเพื่อให้ผู้คนหลงคิดว่า สิ่งเหล่านี้เป็นสรวงแห่งชีวิตการนำเสนอโลกในรูปแบบนี้จะแพร่กระจายไปทั่วส่วนลักษณะที่แท้จริงของสรรพสิ่งหรือแนวคิดที่เห็นว่า สรรพสิ่งมีอยู่โดยตัวมันเอง นอกจากจะถูกปกปิดมิให้นำออกเผยแพร่เพราะจะขัดแย้งกับสิ่งที่นำเสนอไว้ก่อนหน้าแล้ว ยังถูกบิดเบือนคุณค่าให้น้อยลงหรือไม่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือด้วยวิธีการต่างๆซึ่งทำให้ผู้คนทั่วไปเห็นว่าหลักการความถูกต้องแบบดั้งเดิมนี่ใช้ไม่ได้แล้ว และเป็นเพียงความคิดที่ปราศจากรากฐานของความเป็นจริง

อย่างไรก็ตาม ความฝันข้อ ๑๒ และ ๑๓ นี้ มีผู้ให้ความหมายในเชิงบวกไว้ด้วยดังปรากฏในหนังสือเรื่องความเป็นอนิจจังของสังคม ของปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเขียนขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยท่านยกคำทำนายความฝันข้อ ๑๒ และ ๑๓ ที่ถือเป็นคำพังเพยไทยโบราณว่า กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอยน้ำเต้าน้อยจะลอยจม

โดยท่านอธิบายไว้ว่า ในอนาคตพวกที่ถูกเบียดเบียน “กระเบื้อง” จะมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ขณะที่พวกเบียดเบียน คือ “น้ำเต้าน้อย” จะตกลงมาในยุคอนาคต ยุคศรีอารยเมตไตรยมนุษย์ชาติจะอยู่ร่วมกันด้วยความเมตตาปราณีระหว่างกัน ระบบของปุถุชนจะไม่สามารถต้านทานระบบใหม่

ของสาธุชนได้ “ความเดือดร้อน อันเกิดจากเบียดเบียนกันนั้นจะต้องเสื่อมสลายไปในที่สุดโดยชัยชนะของมวลราษฎร”^{๖๔}

จึงอาจสรุปได้ว่า พระสุบินข้อที่ ๑๑ ที่ว่า ก้อนหินหนัก กลับลอยน้ำ ในอนาคตกาลข้างหน้า คนดีจะถูกทอดทิ้ง ไม่มีใครเชื่อถือเหลือวแล ความฝันข้อนี้ เป็นคู่กับข้อ ๑๒ และเป็นที่มาแห่งคำพูดที่ว่า “กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย น้ำเต้าน้อยจะถอยจมชล” คำทำนายข้อนี้ก็ตรงกันข้ามกับข้อก่อน คือคนดีจะตกต่ำ ไม่มีใครนับหน้าถือตา ไม่มีใครเชื่อถือฟังคำ การกระทำคำพูด และความคิดของคนดี จะถูกมองเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระเราคงไม่ลืมว่า คนดีในที่นี้ก็ตรงกันข้ามกับคนเลวในข้อก่อน คือเป็นคนชนิดที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า น ชีวิตเหตุ ปาปกมฺมานิ กโรติ แปลว่า ไม่ทำกรรมชั่ว เพราะเหตุแห่งชีวิต หมายความว่า คนดีจะไม่อ้าง “ความอยู่รอด” ของตัวเองเพื่อที่จะทำอะไรได้ทุกอย่าง รวมทั้งไม่ทำอะไรที่ควรทำทุกอย่างด้วยความอยู่รอดไม่ใช่เป้าหมายของชีวิตคนดี แต่คนดีจะคำนึงด้วยว่า จะอยู่รอดเพื่อทำสิ่งที่ประ โยชน์และเป็นธรรมให้แก่ตัวเอง และสังคม

คนดีเปรียบเหมือนหิน หินมีลักษณะที่มีน้ำหนัก ก็จะทำ พุด หรือคิดอะไร ก็มีน้ำหนัก ควรแก่การเชื่อถือปฏิบัติตาม แต่ในอนาคตข้างหน้า หินกลับเบาหวิวลอยน้ำได้ก็คือคนดีจะไม่ได้รับการยกย่องเชื่อนั้นเอง นี่ก็เป็นเหตุคู่กันกับข้อ ๑๒ คือเมื่อสังคมยกย่องให้เกียรติคนไม่ดี คนดีก็จะอยู่ไม่ได้ ดังสุภาษิตโบราณที่กล่าวว่า “ผู้ดีเดินตรอก ขี้ครอกเดินถนน” ก็คนดีต้องหลบไปเดินอยู่ในตรอกซอกซอยอันเป็นที่ลับ ต้องปล่อยให้ “ขี้ครอก” คือคนเลวออกมาเดินตามถนนเพื่ออวดบารมีของตนเอง

๓.๒.๑๔ พระสุบินนิมิตและการตีความพระสุบินที่ ๑๔

พระเจ้าปเสนทิโกศลทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉัน ได้เห็นฝูงเขียดตัวเล็ก ๆ ขนาดดอกมะเขาว งิ่งไต่กวดงูเห่าตัวใหญ่ ๆ กัดเนื้อขาดเหมือนตัดก้านบัวแล้วกลืนกินนี้เป็นสุบินข้อที่ ๑๔ อะไรเป็นผลแห่งสุบินนี้ พระเจ้าข้า ?

^{๖๔} ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, เศรษฐศาสตร์กระแสทวน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอ็ดมันเพรสโปรดักส์, ๒๕๔๒) หน้า ๖๓.

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

มหาบพิตร ผลแห่งแม่สุบินชื่อนี้ ก็จักมีในอนาคต ในเมื่อโลกเสื่อมโทรมจุกกัน ด้วยว่า ในครั้งนั้น พวกมนุษย์จะมีราคะจริตแรงกล้า ซาติชั่ว ปล่อยตัวปล่อยใจ ตามอำนาจของกิเลส จักต้องเป็นไปในอำนาจแห่งภรรยาเด็ก ๆ ของตน ผู้คนมีทาสและกรรมกรเป็นต้นก็ดี สัตว์พาหนะมีโคกระบือเป็นต้นก็ดีเงินทองก็ดี บรรดาผู้มีในเรือนทุกอย่าง จักต้องอยู่ในครอบครองของพวกนางทั้งนั้น เมื่อพวกสามีถามถึงเงินทอง โน้น ๆ ว่า อยู่ที่ไหน หรือถามถึงจำนวนสิ่งของว่า มีที่ไหนก็ดี พวกนางจักพากันตอบว่า มันจะอยู่ที่ไหน ๆ ก็ช่างเถิด กงการอะไรที่ท่านจะตรวจตราเล่าท่านเกิดอยากรู้สิ่งที่มีอยู่และไม่มีอยู่ในเรือนของเราละหรือแล้วจักค่าด้วยประการต่าง ๆ ที่มดเอาด้วยหอกคือปาก กดไว้ในอำนาจดั่งทาสและคนรับใช้ ดำรงความเป็นเจ้าเป็นใหญ่ของคนไว้สืบไป เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็จักเป็นเหมือนเวลาที่ฝูงเขียดขนาดดอกมะเขากันขอกกินฝูงงูเห่า ซึ่งมีพิษแล่นเร็วจะนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็จักไม่มีแก้มหาบพิตรดอก^{๖๕}

การที่ทรงฝันว่า ทรงเห็นฝูงเขียดตัวเล็กๆ วิ่งไล่กวาดงูเห่าตัวใหญ่ และกัดเนื้องูเห่าขาดเหมือนกัดก้านบัว แล้วกลืนกินเข้าไป เป็นความฝัน

และการที่ทรงทำนายว่า เมื่อมนุษย์ปล่อยตัวปล่อยใจตามกิเลส ราคะ สามีจะตกอยู่ในอำนาจของเมียเด็ก และจะถูกคุด่าว่ากล่าวเช่นเดียวกับคนรับใช้ เหมือนเขียดตัวเล็กๆ แต่กลับกินงูได้ เป็นคำอธิบายที่พระอรรถกถาจารย์ท่านขยายความไว้

บทกลอนที่เกี่ยวกับความฝันนี้ว่า^{๖๖}

องค์ปเสนทิโสฬังผลทาย	ช่างเหลือร้ายกลายกลับเลือนลับหลง
จึงทูลต่อข้อสุบินดวงจินดั่ง	ให้พระองค์ทรงทายทำนายคำ
ฝันเห็นนางเขียดสาวโศดเข้าสู่	จับเอางูเห่าใหญ่ไล่ขย้ำ
แล้วกลืนกินดินด่าวุงเห่าดำ	ประหลาดล้ำทำได้อย่างไรกัน
พระพุทธองค์ทรงทายทำนายต่อ	เป็นคำข้อมากาลหน้านั้น
เหล่าภิกษุหมู่สงฆ์ผู้ทรงธรรม์	จะไหวหวั่นป็นใจใฝ่สีกา
เปิดช่องว่างทางใจอยู่ใกล้ซิด	ตีสนิทชิดชอบลึกลอบหา
เกิดอ่อนแอแพ้กแล่หมันต์ยา	ลาภศพาดามีค้ำยัดใจ

^{๖๕} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๕๖/๒๓๓.

^{๖๖} พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย คุณโย), ความฝัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการฆ่าความโกรธ, หน้า ๒๓-๔๑.

หลงรูปเสียงกลิ่นรสโผฏฐัพพะ
ตกเป็นเหยื่อโลกีย์บัดสีใจ
ออกสิขาลาสีกใจอีกหาญ
แพ้วสตรีหนีวัดภูกรัจจำ

กามเกล้าละละธรรมคด่าไซรั
หญิงจับไว้ไม่วางทิ้งข้างธรรม
เพราะหลงมาร้านกามของทรมด่า
เจียดย้ายซ้ายขยับบีบึง ๆ^{๖๗}

การที่ทรงมีพระสุบินว่าฝูงนางเจียดตัวน้อย ๆ ตัวประมาณเท่าดอกมะเขากเล็ก ได้ติดตามฝูงงูเห่าใหญ่ ๆ โดยกำลังรวดเร็ว แล้วกัดกินเนื้องูเห่า กลืนกินลงไป และการที่พระพุทธเจ้าได้ทรงพยากรณ์ว่า ในอนาคตกาลเมื่อโลกเสื่อมจากศีลธรรม คือ ในระยะนั้น หมู่มนุษย์จะมีกิเลสหาตัวหาจับ เป็นไปในอำนาจของกิเลส ชายจักตกอยู่ในอำนาจของภรรยาสาวของตน ทรัพย์สมบัติ มีเงินและทอง เป็นต้น ก็จักตกไปอยู่กับภรรยาสาวทั้งสิ้น ภรรยาสาวเหล่านั้น จักค่าทอสามีของตน ด้วยประการต่าง ๆ ทำให้สามีอยู่ในอำนาจเหมือนฝูงเจียดตัวเล็กเท่าดอกมะเขากกลืนกินงูเห่า

จากความข้างต้นพอตีความได้ดังนี้^{๖๘} ปราภฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นจากการตีความความฝันข้อนี้ พระอรธกถาจารย์ ชี้ให้เห็นว่าจักมีในอนาคตในเมื่อโลกเสื่อมโทรมลง โดยระบุว่าครั้งนั้นพวกมนุษย์จะมีราคะจริตแรงกล้าปล่อยตัวปล่อยใจ ไปตามอำนาจของกิเลส ฝ่ายบุรุษจักตกอยู่ในอำนาจของภรรยาสาวทรัพย์สมบัติทุกอย่างจะตกอยู่ในความครอบครองของภรรยาสาวทั้งสิ้นข้อนี้แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงไปในทางขัดแย้งกับจริยธรรมพื้นฐานที่ชายหญิงจะพึงปฏิบัติต่อกัน โดยเฉพาะข้อที่ภรรยาพึงปฏิบัติต่อสามี

หากจะวิเคราะห์ถึงการที่บุรุษยอมยกสมบัติทุกอย่างให้สตรีครอบครองในเรื่องนี้จะเห็นได้ว่ามอบให้เพราะหลงรูปสมบัติของสตรีเท่านั้น ไม่ได้มอบให้เพราะเห็นว่าเป็นผู้ที่เหมาะสมจะจัดแจงทรัพย์สมบัติแต่อย่างใดทั้งการที่สตรีเป็นใหญ่ครอบครองสมบัติบุรุษไว้ ก็ไม่ได้หมายความว่า เป็นการให้เกียรติมอบสิทธิแก่สตรีให้มีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เพราะบุรุษเองนั้นหลงใหลในกามคุณจึงยอมทำตนดูคนรับใช้สตรีจากตัวบทแสดงให้เห็นว่าสตรีในอนาคตจะใช้โอกาสที่บุรุษที่หลงใหลเธอนี้เอง แสวงหาความรู้ร้ายอำนาจรวมถึงฐานะต่างๆในสังคมรวมทั้งนี้ การข่มขู่บุรุษที่หลงใหลในอำนาจเธอด้วยประการต่างๆ ดังข้อความในตัวบทว่า..จักค่าด้วยประการต่างๆที่มด้าเอาด้วยหอกคือปาก กัดไว้ใอำนาจดังทาสและคนรับใช้ ดำรงความเป็นเจ้าเป็นใหญ่ของตนสืบไป.....

^{๖๗} เชียงบัว อยุธยา (นายไพโร ควงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, หน้า ๑-๕.

^{๖๘} เทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก”, หน้า ๕๔.

ข้อนี้ พระอรรถกถาจารย์มุ่งตีความหมายให้เห็นถึงพฤติกรรมของสตรีในอนาคตซึ่งมองในแง่ของพฤติกรรมที่ทำให้บุรุษหลงใหลจนเสียคุณงามความดีของตน เพราะปล่อยให้จิตใจถูกราคะครอบงำ ทำให้อยู่ในอำนาจของเหล่าสตรีที่มีรูปร่างงาม แต่มีเล่ห์กลมากหาความจริงจากเธอได้ยากเหมือนข้อความในทุราซานชาดกว่าภาวะของหญิงผู้เป็นนางโจรรู้เล่ห์เหลี่ยมมาก หากความจริงใจจากเธอแสนยาก หยั่งรู้ได้ยากยิ่งเหมือนปลาอยู่ในน้ำฉะนั้น^{๖๕}

ในกุณาลชาดก มีข้อความกล่าวถึง หญิงประเภทเดียวกันนี้ว่าชายใดวางใจมอบรักให้หญิงจนหมดชายนั้นเหมือนดักลมด้วยตาข่าย เหมือนใช้ฝ่ามือวิดน้ำมหาสมุทรที่สุดจะได้ยินเสียงมือตนเองและในชาดกเดียวกันนี้ มีข้อความที่กล่าวถึงสตรีที่โลเลในบุรุษว่าสำหรับผู้หญิงที่มีมายามาก ไม่มีชายคนไหนอันเป็นที่รัก ไม่มีชายคนไหน ไม่เป็นที่รัก เธอคบได้ทั้งที่รักและคนที่ไม่รักเหมือนเรือจอดได้ทั้งฝั่งโน้นฝั่งนี้ ฉะนั้น^{๖๖}

ในมหาปโลกนชาดก มีข้อความกล่าวถึงอันตรายที่จะเกิดจากสตรี ที่มีเล่ห์เหลี่ยมมากกว่าผู้หญิงเข้าไปติดพันชายใด เพราะความพอใจหรือด้วยทรัพย์ก็ตามหล่อนก็จะจกจะเผาผลาญชายนั้นโดยพลัน ดังไฟป่าเผาป่าฉะนั้น^{๖๗}

อย่างไรก็ตามเนื้อหาคำของไม่ติงามที่เกิดจากความสัมพันธ์กับสตรีนั้นเกิดขึ้นเพราะบุรุษเองหลงในเสน่ห์ของพวกเธอ ปล่อยให้จิตใจถูกราคะครอบงำไม่อาจถอนตัวขึ้นความหลงใหลทำนองนี้เกิดขึ้นได้ทั้งกับสตรีและบุรุษที่หลงใหลกันและกันแต่ในการตีความความฝันข้อนี้ พระอรรถกถาจารย์มุ่งเอาโทษภัยที่จะเกิดจากบุรุษหลงสตรีเท่านั้น และเปรียบเทียบปรากฏการณ์ในข้อนี้ว่าเหมือนเวลาที่ฝูงเขียดขนาดดอกมะเขากันขยอกกินฝูงงูเห่า ซึ่งมีพิษร้ายฉะนั้น

จึงพอสรุปได้ว่า พระสุบินข้อที่ ๑๔ ที่ว่าเขียดกลืนงู ในอนาคต เมียจะมีอำนาจเหนือตัวในคำทำนายใช้คำว่า “มนุษย์จะเกิดตัมหาราคะจิด” ก็ต้องแปลว่าจะเป็นอย่างนั้นทั้งชายและหญิงแต่น่าสงสัยว่า ถ้าตัมหาราคะจิดกันทั้งคู่แล้วทำไมจึงว่าตัวจะตกอยู่ในอำนาจเมียฝ่ายเดียว ทำไมไม่ว่าเมียจะตกอยู่ในอำนาจตัวบ้าง แล้วถ้าเช่นนั้น เมียตกอยู่ในอำนาจใคร

ตามปกติแล้ว ผู้เป็นภรรยาเป็นฝ่ายอยู่ในอำนาจของสามีอยู่เป็นพื้นแล้วไม่ว่าชาติไหน (อาจมียกเว้นบ้างบางชาติ แต่ถ้ามีก็คติน้อย) จนถึงกับมีคติอยู่ว่าภรรยาหรือสตรีนั้นถือกันว่าเป็น “ทรัพย์สิน” อย่างหนึ่งในครัวเรือนแม้ในโลกปัจจุบัน สตรีจะมีสิทธิเท่าเทียมบุรุษเป็นส่วนมากแล้ว

^{๖๕} พุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๖๔/๒๗.

^{๖๖} พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๓๔๕-๓๔๖/๑๕๔.

^{๖๗} พุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๓๑๑/๕๒๓.

แต่ในครัวเรือนสตรีก็ยังมีฐานะเป็น”ผู้ตาม” หรือเป็นข้างเท้าหลังอยู่เป็นพื้น อาจจะมียกเว้นบ้างก็เป็นส่วนน้อย และถือว่าเป็นกรณีพิเศษหรือผิดปกติ เพราะฉะนั้น การที่เมียเป็นผู้ตาม(หรืออาจจะพูดว่า”อยู่ในอำนาจสามี”) จึงถือว่าเป็นเรื่องปกติหรือเป็นไปตามปรากฏการณ์ธรรมชาติที่พบเห็นอยู่เป็นปกติ คือในจำพวกสัตว์สัตว์ที่อยู่รวมเป็นฝูง ตัวผู้ก็มักเป็นหัวหน้าฝูง (สัตว์ที่มีเมียเป็นใหญ่ในกลุ่ม เห็นจะมีแต่จำพวกที่ทำรังอยู่กับที่นานาน เช่น ผึ้งหรือมด ถ้าเป็นจำพวกไม่มีรังแต่มีแหล่งที่อยู่ซึ่งอาจโยกย้ายที่หากินไปได้ทุกเวลาเช่น ช้าง ม้า วัว ควาย ลิง ค่าง ก็เห็นมีแต่ตัวผู้เห็นหัวหน้าฝูงทั้งนั้น) ดังนั้นการที่สามีเป็นผู้นำภรรยาเป็นผู้ตามจึงถือว่าเป็นเรื่องปกติและเป็นไปตามธรรมชาติเมียอยู่ในอำนาจสามีเป็นเรื่องปกติ เหมือนกบอยู่ในอำนาจจู ฉะนั้น จะเป็นเรื่องจริงที่เป็นไปเช่นนั้นเป็นส่วนมากทั่วไป เหตุที่เมียจะมีอำนาจเหนือสามี คำทำนายก็ระบุว่าเพราะมนุษย์มีต้นอาหารจะจัด พูดตรงก็คือสามีดิศกรมาราคะในตัวภรรยาจึงเข้าทำนอง “ยอมถวายหัว” ให้เมียทุกอย่างแต่ในคำทำนายใช้คำจำกัดลงไปว่า “ภรรยาซึ่งเป็นสาวรุ่น” ต้นฉบับท่านใช้คำว่า ๓๓๓๓๓๓๓ ซึ่งแปลว่ารุ่นๆหรือแรกรุ่นครุณี ทำให้นึกคิดว่า ภรรยาที่จะมีอำนาจเหนือผัวจะมีเฉพาะภรรยาที่เป็นสาวรุ่นหรือประเภทผัวแก่เมียสาวเท่านั้นกระมังภรรยาที่พ้นสาววัยรุ่นไปแล้ว หรือภรรยาที่มีวัยไล่เลี่ยกับสามี คงจะไม่ข่มเหงสามี

สามีกับภรรยามีวัยแตกต่างกันมากฝ่ายที่แก่กว่ามักจะเอียงเอนให้กับฝ่ายที่อ่อนกว่า เหตุผลที่เป็นเช่นนั้นก็ดูเหมือนจะเป็นเรื่องในทางเพศเป็นสำคัญคือสามีแก่จะยอมหลงเสน่ห์ทางเพศของภรรยาสาว ฝ่ายภรรยาแก่ก็ต้องเอาใจสามีหนุ่ม ทั้งนี้มีเหตุผลสำคัญอยู่ที่กลัวว่าฝ่ายที่ยังสาวยังหนุ่มกว่าจะไม่รักตัวเองจะไปรักคนอื่นที่มีวัยหนุ่มวัยสาวเช่นเดียวกัน นี่ก็เพราะเรื่องต้นอาหารจะหรือ “ประพุดิตนไปตามอำนาจกิเลส” ดังที่ท่านว่าไว้ นั่นเอง เมื่อภรรยาสาวมีอำนาจเหนือสามีมากๆ เข้าก็จะเป็นตัวอย่างให้เกิดการเรียกร้องสิทธิสตรี ทำนองเดียวกับที่สตรีในยุคนี้เรียกร้องให้ตนสามารถกระทำการใดๆ ได้เท่าเทียมกับบุรุษ และในที่สุดก็เกิดการเอาอย่างกันทั่วไป ภรรยาทั้งหลายแม้ที่ไม่ใช่สาวรุ่นก็มักจะวางอำนาจเหนือสามีเป็นแฟชั่นโดยทั่วหน้ากัน

๓.๒.๑๕ พระสุบินและการตีความข้อที่ ๑๕

พระเจ้าปเสนทิโกศลทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นฝูงพญาหงษ์ทองที่ได้ नामว่าทองเพราะมีขนเป็นสีทอง พวกมันแวดล้อมกา ผู้ประกอบด้วยอสังขธรรม ๑๐ ประการ เทียวหากินตามบ้านอะไรเป็นผลแห่งพระสุบินนี้ พระเจ้าข้า ?

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

มหาบพิตร ผลแห่งสุขุบินนี้ ก็จักมีในอนาคต ในรัชกาลของพระราชกษัตริย์ผู้ทรพลงนั้นแหละ ด้วยว่า ในภายหน้าพระราชกษัตริย์ทั้งหลาย จักไม่ฉลาดในศิลปะมีหัตถศิลป์เป็นต้น ไม่แก่ล้าก้า ในการยุทธ ท้าวเธอจักไม่พระราชทานความเป็นใหญ่ให้แก่พวกกษัตริย์ที่มีชาติเสมอกัน ผู้รังเกียจความวิบัติแห่งราชสมบัติของพระองค์อยู่ จักพระราชทานแก่พวกพนักงานเครื่องทรง และพวกกลบกลเป็นต้น ซึ่งอยู่ใกล้บาทมูลของพระองค์ พวกกษัตริย์ผู้สมบุรณ์ด้วยชาติและ โศคร เมื่อไม่ได้ที่พึ่งในราชสกุล ก็ไม่สามารถเลี้ยงชีวิตอยู่ได้ จักพากันปรนนิบัติบำรุงฝูงชนที่ไม่มีสกุล มีชาติและ โศครทรม ผู้ดำรงอิสริยยศ จักเป็นเหมือนฝูงพญาหงษ์ทอง แวดล้อมเป็นบริวารกา ฉะนั้น กษัตริย์ผู้มีสุขุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยัง ไม่มีแก่มหาบพิตร^{๑๒}

จากความข้างต้นว่า ฝูงพญาหงษ์ทอง ที่มีขนเป็นทอง ถูกแวดล้อมด้วยกา เป็นเรื่องที่ฝัน ส่วนการที่ทรงทำนายว่า ในอนาคตผู้มีตระกูลต้องไปเที่ยวประจบ และสวามิภักดิ์ต่อผู้ไม่มีตระกูล เหมือนหงษ์ทองแวดล้อมด้วยกา เป็นคำที่พระอรธกถาจารย์อธิบายความ

มีบทกลอนที่เกี่ยวกับความฝันนี้ว่า^{๑๓}

ทูลฝันต่อข้อสิบห้าไปเสนทิ	จะร้ายคืนนี้หากทรงอยากรู้
ว่าหงส์ทองล่องหลั่งมาพรั่งพรู	มาล้อมอยู่ชูชี่อ้อมอีกา
ดูเหล่ากอบบริวาร เรียกขานส่ง	ลดค่าหงส์ปลงศักดิ์ตำหนักหนา
ฝูงหงส์หมอบขอบตนจากบนมา	เฝ้าอีกาน่าประหลาดผิดคาดไป
พระพุทธพระองค์ทรงทวยให้หายข้อง	ภายหน้าต้องวิปริตผิดวิสัย
เหล่าพระสงฆ์ทรงธรรม ถูกงำใจ	ผู้บวชใหม่ไม่ซึ่งเข้าถึงธรรม
หลงศรัทธาพระผู้ ที่ทุศีล	ต่างหลงยินดีไปทางฝ่ายต่ำ
ยกเป็นผู้ครุบาให้พานำ	หลงเล่ห์ล้ำคำผิดธรรมบิดเบือน
หลงลาภสักการะมาถวาย	หลังสิ้นหลายหมายครองเงินทองเคลื่อน
แบ่งเจือจางกันครบธรรมลบลieben	ใครตกเดือนเหมือนยูไม่รู้ฟัง
สงฆ์องค์ใด ได้เงินเปลือพลินปล้น	ก็แบ่งสรรปันหมู่ล้อมอยู่หลัง
ใหญ่หนักหนาค่านิยมขึ้นชมจ้ง	ก็พร้อมพรั่งหลังหน้าศรัทธาตาม
ขาดวินัยใจต่ำขัดคำสอน	จะเตือนรื้อนตอนหน้าพาเข็ดขาม

^{๑๒} พ.ช.อ. (ไทย) ๕๖/๒๓๔.

^{๑๓} พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย คุณโย), ความฝัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการฆ่าความโกรธ, หน้า ๒๓-๔๑.

บริวารพาลป็นร้อนรนลาม	ด้วยหลงความมมงายเสียหาวยวงค์
แม้บรรดาขมราวาสชนชาตินั้น	ก็เช่นกันหันคิดผิดประสงค์
ยกคนชั่วตัวปลิงว่ายิ่งขง	ไปลุ่มหลงส่งเสริมเห่อเหิมกัน
ทำลายล้างสังคม จนจมปลัก	ลอบตวงตักลักราษฎร์ขาดสร้างสรรค์
โงงประชาหน้าด้านอีกหาญกัน	มิไหวหวั่นพรั่นกรรมกระหน่ำลง ^{๑๔}

การที่ทรงมีพระสุบินว่า พญาหงส์ทองบินเข้าห้อมล้อมก้านที่ขวยอยู่ในบ้าน มีคำพยากรณ์ว่า ในอนาคตภายภาคหน้า ราชาทิ้งหลายจักไม่สามารถในศิลปต่าง ๆ ไม่ชำนาญในยุทธวิธี ราชานเหล่านั้นจักไม่ให้ความสำคัญใหญ่แก่กบฏคนผู้มิชาติตระกูลเสมอกัน จักให้แก่คนมิชาติตระกูลต่ำเท่านั้น กบฏคนผู้มิชาติตระกูลสูง เมื่อไม่ได้ที่พึ่งในราชตระกูลแล้ว จักไม่ได้สามารถเลี้ยงชีวิตแล้ว จักที่ขวยประจบ พินอบพิเทา คนที่มีตระกูลต่ำ ซึ่งได้รับยกย่องให้เป็นใหญ่ เหมือนพญาหงส์ทองบินเข้าห้อมล้อมก้านที่ขวยอยู่ในบ้าน ฉะนั้น

จากการตีความข้างต้นนี้^{๑๕} พระอรรถกถาจารย์ ได้ใช้พญาหงส์ทองเป็นสัญลักษณ์ของคนที่เกิดในตระกูลมั่งคั่งร่ำรวย รวมทั้งตระกูลที่มีอำนาจในการปกครอง ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี และใช้กาเป็นสัญลักษณ์ของคนที่เกิดในตระกูลที่ต้องทำงานหนักเลี้ยงตัวเอง ซึ่งในอนาคตคนกลุ่มหลังจักมีอำนาจในสังคมทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง คนกลุ่มแรกจากที่เคยเป็นผู้มีอำนาจในการปกครอง เมื่อสูญเสียอำนาจต้องยอมปฏิบัติตามคำสั่งของคนกลุ่มหลังซึ่งมีอำนาจมากกว่า ถึงกับยอมเป็นบริวารแวดล้อมเสริมอำนาจให้มากขึ้น ทั้งนี้ด้วยบทกล่าวไว้ว่า ถ้าไม่ทำเช่นนี้พวกเขาจะไม่สามารถเลี้ยงชีวิตอยู่ได้

อย่างไรก็ตามสามารถตีความได้อีกว่า พญาหงส์ทองนั้นเปรียบเหมือนคุณธรรมความดีงาม ส่วนก้านนั้นเปรียบเหมือนอกุศลธรรมที่มนุษย์ในอนาคตจักปฏิบัติกันจนเป็นปกติ ความเป็นปกติดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า “หากการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเผาบ้านเรือน ทำลายชีวิตตนเอง และครอบครัวจะถูกมองว่าเป็นคนวิกลจริต ผิดปกติ จิตใจสับสน หรืออย่างน้อยก็ต้องอยู่ภายใต้ความกดดันทำไมเราจึงเรียกผู้ที่ทำการเช่นเดียวกันต่อประเทศของตนและประเทศอื่นว่า เป็นคนปกติ” ทั้งนี้เพราะในอนาคตระบบโครงสร้างที่ยิ่งใหญ่ของสังคม โดยผู้ปกครอง เป็นผู้กำหนดนโยบายที่เอื้ออำนวยผลประโยชน์ให้ตนและพวกพ้องของตน มีส่วนในการทุจริต เบียดบัง หรือนื้อ โกง เอาทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิชอบธรรม ก็ถือว่ามีส่วนในความไม่ชอบธรรมด้วย แต่ในอนาคตสิ่งเหล่านี้จักถูกทำให้เป็นเหมือนเรื่องปกติที่จะต้องเกิดขึ้น ในสังคม แลมยังชอบเอา

^{๑๔} เชียงบัว อยุธยา (นายไพร่ ดวงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, หน้า ๑-๕.

^{๑๕} เทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก”, หน้า ๕๑.

ความชอบธรรมมาอีกด้วย การเอาธรรมมาเป็นเหตุผลในการกระทำความชั่วของเปรียบได้กับ พญาหงส์แวมล้อมเป็นบริวารให้แก่กา ซึ่งถือว่าไม่มีความเหมาะสมแต่อย่างใดเลย

อกุศลธรรมหรือเรียกว่า อสังกรรม ซึ่งเป็นคุณลักษณะของกา ในการตีความข้อนี้ได้แก่ ความเลว ๑๐ ประการดังปรากฏในพระไตรปิฎก ดังนี้

ภิกษุทั้งหลาย! กา เป็นสัตว์ที่ประกอบไปด้วยความเลว ๑๐ ประการคือ

๑. กา เป็นสัตว์ทำลายความดี
๒. กา เป็นสัตว์คะนอง
๓. กา เป็นสัตว์ทะเยอทะยาน
๔. กา เป็นสัตว์กินจุ
๕. กา เป็นสัตว์หยาบคาย
๖. กา เป็นสัตว์ไม่กรุณาปราณี
๗. กา เป็นสัตว์ต่ำช้า
๘. กา เป็นสัตว์ร้องเสียงอึง
๙. กา เป็นสัตว์ปล่อยสติ
๑๐. กา เป็นสัตว์สะสมของกิน

ภิกษุทั้งหลาย ! กาเป็นสัตว์ที่ประกอบด้วยความเลว ๑๐ ประการเหล่านี้^{๓๖} ตัวบทในข้อนี้ ได้ระบุถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวได้แก่ ยุคสมัยของพระราชชาติที่ทรพลก กล่าวคือ ผู้ปกครองเองไร้ความสามารถในกิจการนั้นๆ แต่กลับมอบให้แก่ผู้ที่ไม่มีความสามารถมีลักษณะของความเลว ๑๐ ประการข้างต้นให้ทำหน้าที่แทน เหตุปัจจัยเหล่านี้ เป็นแรงผลักดันให้คนดีต้องยอมไปเป็นบริวารของคนไม่ดี แต่มีอำนาจไป โดยปริยายหรืออภินัยหนึ่งกล่าวได้ว่า เป็นเพราะ โครงสร้างทางสังคมดังกล่าวก่อให้เกิดผลเช่นในปรากฏการณ์ ความฝัน ข้อที่ ๑๕

หงส์กับกานั้น เป็นสัญลักษณ์ทางชนชั้นมาแต่โบราณคือหงส์เปรียบเหมือนคนชั้นสูง กาเปรียบเหมือนคนชั้นต่ำความสูงต่ำนั้น วัดกันที่โคตรตระกูล แต่โคตรตระกูลนั้นก็ก็เป็นเพียง สัญลักษณ์ดังที่เคยกล่าวมาแล้วว่า ตระกูลสูงเป็นปัจจัยสำคัญให้ได้รับการอบรมกล่อมเกลารู้อติ ประพฤติดี ตระกูลต่ำทำให้ขาดโอกาสที่จะได้รับการอบรมเช่นนั้น เพราะฉะนั้น คำว่าคนดีมีชาติ ตระกูลจึงย่อหมายถึงคนที่มีความรู้ดีและมีความประพฤติดีด้วย ถ้าเอาศาสนาเป็นเกณฑ์ ก็คือคนที่

^{๓๖} ดูรายละเอียดใน อภ.ทสก. ๒๔/๗๓/๑๗๖.

ยอมสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน ส่วนคนเลวหรือคนไม่มีสกุลรุนชาติย่อมมีลักษณะตรงกันข้าม

สรุปได้ว่าตามคำทำนายฝันข้อที่ ๑๕ ที่ว่า ผุ่งหงส์ทองเป็นบริวารกา ในอนาคตพระราชมหากษัตริย์จะอ่อนแอ ถ้าข้อเท็จจริงในยุคนี้ก็ต้องนับว่าทำนายถูกต้อง เพราะประเทศต่างๆ ในโลกที่ยังมีระบบกษัตริย์อยู่นั้นเหลือน้อยแล้ว และนับวันจะยิ่งลดลงไปเรื่อย ๆ แม้ที่เหลืออยู่นั้นเล่า ก็อยู่อย่างเป็นสัญลักษณ์เสียเป็นส่วนมากคือ ไม่มีอำนาจจริง ๆ ก็คือคนที่ดีไม่ค่อยจะครบทั้งไตรทวารเสียเป็นส่วนมาก ถ้าเอาเกณฑ์การเมืองมาวัด ก็เป็นคนที่ยอมสละผลประโยชน์ของประชาชนเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นใหญ่ คนประเภทนี้มี “อำนาจ” หรือได้อำนาจมาอยู่ในมือไม่ว่าจะเป็นอำนาจทางการเมือง การเศรษฐกิจหรืออำนาจทางอาวุธ จึงสามารถใช้อำนาจเพื่อผดุงอำนาจสืบไปได้เรื่อย ๆ แม้จะมีการผลัดเปลี่ยนอำนาจกันบ้างตามวงรอบแต่ผู้เข้ามากุมอำนาจคนใหม่หรือชุดใหม่ ก็คือคนประเภทนี้เดียวกับชุดเก่านั่นเอง

คำทำนายว่าต่อไปว่า คนดีจะไม่ได้รับการยกย่องให้เป็นใหญ่ คนที่รับใกล้ชิดผู้มีอำนาจกลับจะได้รับการยกย่องให้เป็นใหญ่ข้อนี้ก็คงพอจะมองเห็นกันอยู่ว่าเท็จจริง น่าจะเป็นไปได้ประการใด ระบบเส้นหรือระบบวงเต๋นนั้นน่าจะเป็นเครื่องพิสูจน์ได้เป็นอย่างดีว่า คำทำนายนั้นเป็นจริงแล้วในยุคนี้

ควรที่กล้าเอาความเลว ความผิดความชั่วร้ายมาเปิดเผยเพื่อจะให้ได้รับรู้สีกายกันเสียบ้างก็ดี คนที่กล้าชนกับคนเลวก็ดี คนที่คัดค้านประโยชน์ส่วนตัวเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวมก็ดี สมัยพุทธกาลอาจได้รับคำสรรเสริญไปทั้งสิบกันอยู่เต็มหูเต็มตาว่าเลวบริสุทธิ์ จอมอิทธิพลที่สุด สั่งให้ขาวเป็นดำ ดำเป็นขาวได้ ทำให้คนบางคนหมดลมหายใจได้เพียงแค่ว่าป่นหรือคำเปรยเบา ๆ เป็นจอมเขมือบตัวงและอะไร ๆ อีกสารพัด คนประเภทนี้กลับได้รับการสรรเสริญว่า เก่ง ได้รับยกย่องว่า ชั้นหนึ่ง มีคนพูดถึงอย่างชื่นชมและพงาดอยู่ในสังคมได้อย่างมียศศักดิ์และมีเกียรติ

เคยมีการณรงค์ให้เกิดค่านิยมรังเกียจคน โกงกินแต่พอคน โกงกินคนนั้นนั่งรถเก๋งราคานับล้านผ่านไปทุกคนก็ตาถูกด้วยความตื่นตื่น พร้อมกับคิดเหมือนๆ กันว่า ทำอย่างไรหนอเราจึงจะมีอย่างนั้นบ้าง คือจุดเริ่มต้นของหงส์ที่เข้าเวดล้อมเป็นบริวารของกา

เพราะฉะนั้น จึงไม่ควรจะประหลาดใจเลย ถ้าเราจะได้เห็นคนที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงใหญ่ นักวิชาการผู้ทรงความรู้และทรงเกียรติ ตลอดจนบุคคลที่มีมาดของคนที่ๆ ในหลายรูปแบบ จะเดินล้อมหน้าล้อมหลังเจ้าพ่อหรือผู้ทรงอิทธิพล และจะมีท่าทีอ่อนน้อมพินอบพิเทาให้ท่านผู้นั้นเป็นพิเศษ เพราะนี่เป็นปรากฏการณ์ที่ผู้รู้ท่านมองเห็นมานานแล้ว

๓.๒.๑๖ พระสุบินและการตีความข้อที่ ๑๖

พระเจ้าปเสนทิโกศล ทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในกาลก่อน ๆ เสือเหลือง พากันกัดกินฝูงแกะ แต่หม่อมฉันได้เห็นฝูงแกะพากันไล่กัดฝูงเสือเหลืองกัดกินอยู่มุมม่า ๆ ที่นั่นเสืออื่น ๆ คือ เสือดาว เสือโคร่งเห็นฝูงแกะอยู่ห่าง ๆ ก็สะดุ้งกลัว ถึงความสยดสยองพากันวิ่งหนี หลบเข้าพุ่มไม้และป่ารก ชุกซ่อนเพราะกลัวฝูงแกะ หม่อมฉัน ได้เห็นอย่างนี้ อะไรเป็นผลแห่งสุบินนี้พระเจ้าข้า ?

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

มหาบพิตร ผลแห่งสุบินแม่นี้ ก็จักมีในรัชกาลแห่งพระราชผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่า ในครั้งนั้น พวกไม่มีสกุลจักเป็นราชวัลลก เป็นใหญ่เป็นโต พวกคนมีสกุลจักอับเฉาตกยาก ราชวัลลกเหล่านั้นพากันยังพระราชให้ทรงเชื่อถ้อยคำของตน มีกำลังในสถานที่ราชการ มีโรงศาลเป็นต้น ก็พากันรุกเอาที่ดินไร่นาเรียกสวนเป็นต้น อันตกทอด สืบมาของพวกมีสกุลทั้งหลายว่า ที่เหล่านี้เป็นของพวกเราเมื่อพวกผู้ไม่มีสกุลเหล่านั้น ได้เถียงว่าไม่ใช่ของพวกท่านเป็นของพวกเราแล้วพากันมาฟ้องร้องยังโรงศาลเป็นต้น พวกราชวัลลกก็พากันบอกให้เขียนคดีด้วยหยาเป็นต้น จับคอไปสอยออกไป พร้อมกับข่มขู่คุกคามว่า พ่อเจ้าไม่รู้ประมาณตน มาหาเรื่องกับพวกเรา เดี่ยวจักไปทูลพระราชฯ ให้ลงพระราชอาญาต่าง ๆ มีตัดดิน ตัดมือเป็นต้น พวกผู้ไม่มีสกุลแล้วเกรงพวกราชวัลลก ต่างก็ยินยอมให้ที่ทางที่เป็นของตนว่าที่ทางเหล่านี้ถ้าเป็นของท่านก็เจริญครอบครองเถิดแล้วพากันกลับบ้านเรือนของตนนอนหวาดผวาไปตาม ๆ กัน แม้ภิกษุผู้ชั่วช้าทั้งหลายเล่า ก็จักพากันเบียดเบียนภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ตามชอบใจพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักเหล่านั้น ไม่ได้ที่พำนัก ก็พากันเข้าป่าแอบแฝงอยู่ในที่รก ๆ ซอที่กุกนุตรผู้มีชาติสกุลทั้งหลายและภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักทั้งหลาย ถูกคนชาติชั่วและถูกภิกษุผู้ลามกทั้งหลาย เข้าไปประทุษร้ายอย่างนี้ จักเป็นเหมือนกาลที่พวกเสือดาวและเสือโคร่งทั้งหลาย พากันหลบหนีเพราะกลัวฝูงแกะฉะนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยังไม่มีแก่มหาบพิตรด้วยสุบินนี้ ที่มหาบพิตรเห็นแล้ว ประารถอนาคตทั้งนั้น แต่พวกพราหมณ์มิได้ทำนายสุบินนั้นด้วยความจงรักภักดีในพระองค์โดยถูกต้องเท่าที่ถูกต้องควร ทำนายไปเพราะอาศัยการเลี้ยงชีพเพราะเห็นแก่อามิสว่า พวกเราจักได้ทรัพย์กันมาก ๆ^{๑๖}

จากความข้างต้นที่ทรงฝันว่า ฝูงแกะพากันไล่กัดฝูงเสือเหลือง และกัดกิน ทำให้เสืออื่น ๆ สะดุ้งกลัว จนต้องหนีไปแอบซ่อนตัวจากฝูงแกะ จัดเป็นเรื่องหรือเหตุการณ์ที่ฝัน ส่วนที่ทรงทำนายว่าต่อไปภายหน้า คนชั่ว หรือคนที่ไม่มีศีลจะเรืองอำนาจ และใช้อำนาจเป็นธรรม ทำให้คนดีถูก

^{๑๖} บ.ช.อ. (ไทย) ๕๖/๒๓๔-๒๓๖.

ทำร้าย หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม ต้องหลบหนี ซ่อนตัวจากภัยร้ายเหล่านี้ เหมือนเสือซ่อนตัวจาก
แกะ จัดเป็นคำทำนายที่ท่านพระอรธกถาจารย์อธิบายความ

มีบทกลอนที่เกี่ยวกับพระสุบินนี้ว่า^{๗๘}

เจ้ากรุงสาวดีพิงชีทัย	พระทัยหายในจิตพิศวง
ช่างแปรเปลี่ยนเวียนไปทำไ้ได้ลง	ช่างลุ่มหลงงวยเอื้ออวยทราวม
จึงทูลต่อข้อสิบหกสะท้าววัน	เป็นข้อฝืนอันประหลาดตรงหวาดหวาม
เห็นฝูงแพะถาโถมวังโครมคราม	ทะยานตามจับเสือนึกเนื้อกิน
พระพุทธรองค์ทรงทนายทำนายว่า	กาลภายหน้าจะเปลี่ยนผันเวียนสิ้น
ประชาชนล้นหล้าทั่วธานีนทร์	พากันคืนรนขอต่อราชา
ให้ละเนาอำนาจราชศักดิ์	หยุดปกครองป้องปัดเฝ้ารักษา
สิ้นอำนาจขาดพันล้นพารา	ให้ประชามาป้องครอบครองเมือง
ด้วยประชาติปไ้โดยยิ่งใหญ่สุด	ราชาหยุดบรรหารสืบสานเรื่อง
ประชาชนล้นกรุงบำรุงเรือง	มั่นขัดเคืองเรื่องใดแก้ไขเอา
บางประเทศเขตแดนก็แสนดี	ยังคงมีราชานำหน้าเฝ้า
เป็นประมุขถูกต้องทำนองเนา	เป็นจอมเจ้าเฝ้าพงษ์สืบวงศ์ไป
สถาบันสูงสุดสมมติเทพ	ชนช้องเสพสรรเสริญยออินไ้ไหว
ในระบบประชาติปไ้โดย	ยังเทิดไ้ราชาสง่างาม
บางประเทศเขตแดนแสนสาหัส	ราชาจัดขึ้นราษฎรบังอาจข้าม
ถึงล้มล้างวางปลงมิส่งตาม	จนไม่งามหยามหมิ่น ด้วยสิ้นเกรงฯ ^{๗๙}

พระสุบินว่า แพะไล่ตามกัดกินเสือเหลือง ภายหลังบรรดาเสือ มีเสือดาว เป็นต้น เหล่า
อื่นเห็นแพะแล้วก็ตกใจสะดุ้งกลัว พากันหนีไปหลบซ่อนอยู่ ณ ภูเขาไม้และป่าช้ฎ และพระพุทธรเจ้า
ได้ทรงพยากรณ์ว่า ในอนาคตกาลภายหน้า ในเวลาที่ราชตระกูลไม่ตั้งอยู่ในธรรม ผู้ที่เกิดในตระกูล
ต่ำเป็นที่คุ้นเคยของราชา จักได้เป็นใหญ่ ส่วนผู้ดีมีตระกูลจักยากจนเจ้ญใจไม่ปรากฏชื่อ ผู้ที่เกิดใน
ตระกูลต่ำ เมื่อได้เป็นใหญ่แล้ว จักเบียดเบียนผู้ดีมีตระกูล ทำให้ต้องซ่อนตัวหลบหนี แม้ในสังฆ
มณฑล เหล่าภิกษุอลัชชีชั่วช้า จักพากันเบียดเบียนพวกภิกษุผู้มีศีลตามอำเภอใจ พวกภิกษุผู้มีศีล
เหล่านั้น เมื่อไม่ได้ที่พึ่งก็จักพากันเข้าป่าหนีไปหลบซ่อน กิริยาที่พวกผู้ดีมีตระกูลต่ำเบียดเบียนผู้มี

^{๗๘} พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สาย ดุลโย), ความฝัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการฆ่าความโกรธ, หน้า ๒๓-๔๑.

^{๗๙} เชียงบัว อายสาว (นายไพร ดวงดาว), คำกลอนพุทธทำนาย, หน้า๑-๕.

ชาติตระกูลสูงก็เหมือนแพะไล่ติดตามกัณฐิณี และกิริยาที่พวกภิกษุอสังขีเบียดเบียนภิกษุผู้มีศีล ก็เหมือนเสือดาว เป็นต้น หนีไปเพราะกลัวแพะ ฉะนั้น

จากการตีความข้างต้น^{๔๐} ปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นจากการตีความในความผันผวนข้อสุดท้ายนี้ พระอรรถกถาจารย์ได้มุ่งไปที่ปรากฏการณ์ในสังคมในยุคสมัยที่ผู้มีอำนาจในการปกครองส่วนมากเป็นผู้ที่ปราศจากคุณธรรมเข้าไปครอบครองทรัพย์สินสมบัติอันเป็นมรดกทอดของสกุลต่างๆ ด้วยวิธีการต่างๆ เมื่อถูกโต้แย้งหรือขัดขวาง ก็ใช้กำลังเข้าข่มขู่คุกคามต่างๆ นานา เป็นเหตุให้เจ้าของทรัพย์สินหวาดกลัว เกรงอันตรายจะมาถึงตัว จึงยอมให้ผู้มีอำนาจแต่ขาดคุณธรรมเหล่านั้นครอบครองสมบัติพวกตน โดยมากปรากฏการณ์เช่นนี้ทำให้คนดีส่วนมากถูกเบียดเบียน และได้รับความเดือดร้อน อันเนื่องมาจากโลกจริตของผู้มีอำนาจ

แม้ในขณะสงฆ์เอง ภิกษุผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบก็จะถูกเบียดเบียน ไม่ให้อยู่ในหมู่คณะผู้ที่มีอำนาจในขณะสงฆ์ต่างก็หลงใหลในอาภิมิสรา เมื่อมีผู้กล่าวถูกต้องตามธรรมวินัยต่างก็ไม่ยกความเห็นของตนเป็นใหญ่ ทำให้ภิกษุผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเอือมระอา หลีกออกจากหมู่คณะไป

ปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นตามการตีความความผันผวนนี้ แสดงให้เห็นว่าผู้มีอำนาจในการปกครองในตำแหน่งต่าง ๆ ทั้งในฝ่ายอาณาจักร และศาสนจักร ต้องถูกโลกจริตครอบงำ ซึ่งโลกจริตดังกล่าวจะได้รับการตอบสนองจากการพัฒนาในด้านวัตถุของมนุษย์ในอนาคต และผู้มีอำนาจเหล่านั้นต้องใช้อำนาจของตนแสวงหาความมั่งคั่ง โดยอาศัยข้อที่ตนเป็นผู้เข้าถึงวัตถุที่ถูกพัฒนาขึ้นในรูปแบบของเครื่องมือต่าง ๆ โดยนับนี้วัตถุที่ถูกพัฒนาขึ้น หรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ตามการตีความของพระอรรถกถาจารย์ในอดีตนั้น จะถูกใช้ เป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจที่ขาดคุณธรรม ส่งผลให้ผู้คนส่วนใหญ่ลำบากมากกว่าจะก่อสุขให้แก่ชนส่วนมาก ดังที่การเข้าไปครอบครองทรัพย์สินของผู้มีอำนาจทั้งหลายนั้น ล้วนใช้เทคโนโลยีที่เหนือกว่าเป็นเครื่องมือ ซึ่งรวมทั้งอาวุธที่พัฒนาล้ำหน้ากว่าด้วย

การที่พระอรรถกถาจารย์ในอดีตตีความ โดยเปรียบผู้มีอำนาจแต่ขาดธรรม และมีเทคโนโลยีที่เจริญแล้วเป็นเครื่องมือเหมือนกับแพะ ซึ่งเป็นสัตว์ที่ไม่มีลักษณะของควมมีอำนาจในตัวเอง แสดงถึงขาดคุณสมบัตินักปกครองในอนาคต โดยเฉพาะหลักทศพิธราชธรรมที่ผู้มีอำนาจในตัวเองแสดงถึงความขาดคุณสมบัตินักปกครองในอนาคต โดยเฉพาะหลักนิติธรรมที่ผู้มีอำนาจในการปกครองต้องมี ทำให้เห็นว่าแพะหรือผู้ปกครองในอนาคตนั้นเพียงแต่ได้ครอบครองทรัพย์สินศถิงการมากและอาศัยเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าซึ่งพวกตนได้ครอบครองเป็น

^{๔๐} เทพพร มังธานี, “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก”, หน้า ๕๑.

เจ้าของเท่านั้นที่จะมีคุณสมบัติของนักปกครองและนักกระหึ่มใจตนเองเมื่อคนส่วนมากต่างก็ให้ความยำเกรง

การเปรียบเทียบผู้ที่ไม่มีอำนาจแต่มีธรรมเหมือนเสือดาว เสือโคร่งนั้นแสดงให้เห็นว่าธรรมะนั้นย่อมอยู่เหนือกว่าทรัพย์สินสมบัติ และเทคโนโลยีทั้งปวง และการที่ผู้คนจะเกรงกลัวผู้มีอำนาจในอนาคตนั้นจะไม่ได้ได้รับความเคารพจากประชาชนเลย โดยเฉพาะในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ฉะนั้นท่านจึงเปรียบเทียบประภคณาภิบาลในข้อนี้ว่าเหมือนพวกเสือดาวและเสือโคร่งพากันหลบหนีเพราะกลัวฝูงแกะฉะนั้น

ส่วนในพระไตรปิฎกมีข้อความแสดงความเสื่อมความเจริญของโลกไว้อีกแห่งหนึ่งคือในจักรกวัตติสูตร พระสูตรต้นตปิฎก ที่มณีกาย ปาฎิกวรรค เล่าเรื่องความเป็นไปในสังคมไว้ว่า^{๘๐}

ผู้ปกครองไม่รู้จักจัดการปกครองให้ดี ทำให้เกิดความอดอยากยากจนขึ้นทั่วไปเมื่อความยากจนมีมากขึ้นก็ทำให้เกิดการลักขโมยการใช้อาวุธ การฆ่า การโกหกหลอกลวง อายุและผิวพรรณของคนทั้งหลายก็เสื่อมลง

เริ่มจากมนุษย์ก็มีอายุแปดหมื่นปี พอมาถึงชั้นลูก อายุลดลงเหลือสี่หมื่นปี และจะลดลงไปเรื่อยๆ ในเมื่อมีความชั่วเกิดขึ้นมากขึ้น เช่นการพูดเท็จอย่างจงใจ การพูดส่อเสียดการประพฤติกผิดในกาม

เมื่ออายุลดลงมาเหลือห้าพันปี มนุษย์จะประพฤติกว้างกันมากใน ๒ เรื่องคือการพูดหยาบและการพูดเพื่อเจ้า เมื่ออายุลดลงมาเหลือสองพันห้าร้อยปีมีความชั่วมากใน ๒ เรื่องคือโลภอยากได้ของเขา และพยายามปกป้องร้ายเขา

เมื่ออายุลดลงมาเหลือหนึ่งพันปี มีความชั่วมากในเรื่องมัจฉาทิฐิ คือความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม

เมื่ออายุลดลงมาเหลือห้าร้อยปี มีความชั่วมากใน ๓ เรื่องคือ

๑. ความกำหนดที่ผิดธรรม เช่น ไม่เลือกว่าจะเป็นตัวเองลูกของตัวเอง หรือป่า น้ำ อา ลุงของตัวเอง

๒. ความโลภรุนแรงคือเมื่ออยากได้อะไรก็จะทำทุกวิธีทางเพื่อให้ได้มา

๓. ความปกติจากธรรมชาติ เช่น ผู้ชายทำตัวเป็นผู้หญิง ผู้หญิงทำตัวเป็นผู้ชาย หรือผู้ชายกำหนดในผู้ชายด้วยกัน ผู้หญิงกำหนดในผู้หญิงด้วยกัน

^{๘๐} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/ ๕๑-๑๐๕/๖๗-๗๗

เมื่ออายุลดลงมาเหลือสองร้อยปีห้าสิบปีก็จะมีความช้ามากในเรื่องการไม่ปฏิบัติชอบ ในบิดามารดา เช่นไม่เชื่อฟัง ไม่เลื่อมใส การไม่ปฏิบัติตามชอบในสมณชีพราหมณ์เช่น ไม่เคารพนับถือ ไม่ฟังคำสอน ไม่เห็นประโยชน์และความจำเป็นที่จะต้องมีการไม่อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในสกุล คือการไม่นับถือผู้อาวุโส พี่ป้า น้ำอาปูย่า ตายายไม่มีความหมาย

อายุลดลงเรื่อย ๆ ในขณะที่ความเสื่อมทรามก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุด จะถึงยุคที่มนุษย์มีอายุเหลือเพียงสิบปี ยุคนั้นผู้หญิง ห้าขวบก็มีสามีกันแล้วเข้ากับความฝันข้อที่ ๒ ที่ว่าต้นไม้ยิ่งเล็ก ๆ แต่มีดอกผลในยุคนั้น โลกจะจัดซัดแห้งแล้ง รสอร่อยจำพวกเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย รสเค็ม จะอันตรายไปหมดสิ้นจนถึงกับมีคำพูดว่าเมื่อดุทรุสกะ (เป็นภาษาบาลี ในเมืองไทย แปลกันว่า หล้ากับแก้วที่วัวควายชอบกินนั้นแหละ) จะถือว่าเป็นของกินอันเลิศรสของมนุษย์ในยุคนั้น ก็หมายความว่าของเลวสมัยนี้ กลายเป็นของดีในสมัยเสื่อม กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ เช่นการไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมยก็จะอันตรายหายหมด อกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ เช่น การฆ่ากัน ลักขโมยกันจะรุ่งเรือง ยิ่งยุคนั้นจะไม่มีใครพูดถึงคุณธรรมความดีกันอีกต่อไป การไม่นับถือ ไม่เลื่อมใสพ่อแม่ การไม่นับถือพระ สมณชีพราหมณ์ และการไม่นับถือผู้หลักผู้ใหญ่ จะได้รับการบูชาสรรเสริญว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง ยุคนั้นจะไม่มีคำว่าพ่อ แม่ ลุง ป้า น้ำ อา ปู่ ยา ตายาย ภรรยา ของอาจารย์ ภรรยาของครู มนุษย์จะสมสู่สำส่อนกันเช่นเดียวกับสัตว์ ในจิตใจก็จะมีแต่ความอาฆาต พยาบาทมุ่งร้ายกัน คิดเข่นฆ่าล้างผลาญกันอย่างรุนแรง พ่อแม่คิดฆ่าลูก ลูกจะคิดฆ่าพ่อแม่ พี่คิดฆ่าน้อง น้องคิดฆ่าพี่

และเมื่อความเสื่อมทรามในจิตใจขึ้นสูงถึงขีดสุด ก็จะมีห้วงเวลาที่ท่านเรียกว่า “สัตถันดรกัป” คือห้วงเวลาที่โลกจะพินาศด้วยอาวุธที่มนุษย์โหมเข้าใส่กัน ถึงกับมีคำพูดว่า แม่ไปไม่ให้หญ้าที่หีบจับขึ้นมา ก็จะกลายเป็นอาวุธใช้เข่นฆ่าประหารกันได้ทั้งนั้น มนุษย์จะเห็นมนุษย์ด้วยกันเป็นนก เนื้อ เก้ง กวาง เห็นกันแล้วก็จ้องจะไล่ล่ากันทำเดิวกการที่มนุษย์ฆ่ามนุษย์ด้วยกันในยุคนั้นจะก่อให้เกิดความรู้สึกเท่าที่มนุษย์ฆ่ากันมาเนื้อในสมัยนี้เท่านั้นเองท่านจึงเรียกว่ายุคนั้นว่า “มิกัสัญญี” คือยุคที่มนุษย์เห็นมนุษย์ด้วยกันเป็นเนื้อที่จะต้องไล่ล่า

ท่านว่า สัตถันดรกัปหรือห้วงมิกัสัญญีนี้ จะมีเวลาอยู่เพียง ๗ วันมนุษย์ส่วนใหญ่ก็จะคิดฆ่ากันตายหมด (ต่อจากนั้นก็มิได้เสริมว่า จะมีฝนตกใหญ่ น้ำท่วมพัดเอาซากศพลงทะเลไปหมดแผ่นดินจึงค่อยสะอาดขึ้นมาใหม่) แต่จะมีมนุษย์บางส่วนซึ่งเป็นส่วนน้อยเป็นพวกที่พอมีความดีงามหลงเหลืออยู่ในจิตใจบ้างคนพวกนี้ พอใจที่จะหลีกเลี่ยงออกไปจากความสับสนวุ่นวายของสังคมหลบไปหาความสงบวิเวกอยู่ตามป่า ตามถ้ำภูเขาตามนุษย์จำนวนน้อยที่จะรอดชีวิตอยู่ได้ เมื่อห้วงเวลามิกัสัญญีผ่านพ้นไปแล้ว ก็จะพากันออกมาจากถ้ำจากภูเขาหาผลหมากรากไม้เลี้ยงชีวิตคือ เริ่มนับ

หนึ่งกันใหม่ เชื่อความดีที่ยังพอมืออยู่บ้างก็ค่อย ๆ เจริญงอกงามขึ้นอายุก็ยืนขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงแปดหมื่นปีอีก ถ้าเทียบกับเรื่องจตุรยุคก็เท่ากับตั้งต้นกฤดายุคนั้นนั่นเอง จักวัดตติสูตร บรรยายต่อไปว่า เมื่อมนุษย์กลับมาเมื่ออายุขึ้นถึงแปดหมื่นปีนั้น ผู้หญิงอายุห้าพันปี จึงจะมีสามีได้ มนุษย์ในยุคนั้นจะมีโรคเพียงสามโรคคือ

๑. โรคหิวอาหาร
๒. โรคเบื่ออาหาร (คือกินจนอิ่มแล้วก็อยากจะนอนเท่านั้น) และ
๓. โรคแก่ชรา

จึงอาจสรุปได้ว่า สุนิบข้อที่ ๑๖ ที่ว่า พระปลัดกินเสื่อ ในอนาคต คนที่จะถูกคนเลวข่มขู่ คุกคามทั้งชีวิต สิทธิ และทรัพย์สิน ทุกรูปแบบ ผู้ปกครองบ้านเมืองไม่ตั้งอยู่ในธรรม

๓.๓ สรุป

จากที่กล่าวมา เป็นการตอบปัญหาของการวิจัยที่ว่า ความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ที่ปรากฏในมหาสุบินชาดกเป็นอย่างไร พบว่า

พระสุนิบข้อที่ ๑ ที่ว่า มิโควังจากสี่ทิศ ทำท่าจะชนกันแล้วเลิกราไป ในอนาคต เมื่อโลกหมุนไปถึงจุดที่เสื่อมลง มนุษย์ไม่ตั้งอยู่ในศีลในธรรม ฝนฟ้าจกแล้ง ทุพภิกขภัยจักเกิดขึ้น คล้ายเมฆตั้งเค้าจะมีฝน มีเสียงคำรามกระหึ่ม แต่แล้วก็ไม่ตก กลับเลวหายไป เหมือนโคตั้งท่าจะชนกัน แต่ไม่ได้ชนกัน

พระสุนิบข้อที่ ๒ ที่ว่า ต้นไม้มีดอกมีลูกตั้งแต่ยังเล็ก เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากการกระทำของมนุษย์เอง คือมนุษย์ถูกกามตัณหา ครอบงำ ถูกกระแสความคิดเรื่องความสุขในเนื้อหนังมังสาเข้าครอบงำ ด้วยเหตุปัจจัยทางเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อหาผลกำไร เมื่อผู้ใหญ่ในสังคมละเลยหลักศีลธรรม เขวachsenก็ขาดวิสัยในการป้องกัน ให้เกิดการถูกรบกวนด้วยสื่อที่ยั่วยทางกามารมณ์ได้ง่าย

พระสุนิบข้อที่ ๓ ที่ว่า แม่โคกลับต้องกินนมลูก เป็นการสะท้อนความจริงที่ว่า ความ เป็นอยู่ของพ่อแม่หรือผู้ใหญ่จะต้องอาศัยลูกในยามแก่ชรา นั้น เป็นธรรมเนียมของชาวโลก แต่ต่อไปในอนาคต ลูกจะไม่คิดถึงพ่อแม่อีกต่อไป พ่อแม่ต้องอาศัยลูกกินในฐานะ งอนง้อขอกิน ไม่ใช่เพราะลูกพอใจ เต็มใจ ที่จะเลี้ยงดูแต่เพราะลูกมันไม่คิดถึง พ่อแม่จึงต้องเอาอกเอาใจลูกเพื่อขอลูกกิน

พระสุนิบข้อที่ ๔ ที่ว่า ลูกโคกลับถูกใช้ไถนา เป็นการมองว่า ผู้ปกครองจะไม่มีคุณธรรม สำหรับการปกครอง ตามหลักพุทธศาสนา เนื่องจากหลงตัวเองและหวั่นไหวไปตามโลกธรรม ให้

ตำแหน่งที่สำคัญแก่ผู้ไม่มีความสามารถ ยึดติดในความคิดของตนเอง ไม่ฟังความเห็นและคำแนะนำ จากผู้อื่นด้วยความทะนงตน และในอนาคตคนนี้จะไม่ได้รับราชการส่วนคนพาลจะมีตำแหน่ง

พระสุบินข้อที่ ๕ ที่ว่า ม้าสองปาก ได้รับการป้อนเต็มที เป็นการกล่าวถึงในอนาคตจักมี ผู้ปกครองที่โง่เขลา ไม่มีคุณธรรม และศีลธรรม มีนิสัยพาลสันดานบาป เอาแต่ประโยชน์ใส่ตนและ พวกพ้องของตนเป็นใหญ่ ไม่สนใจในหลักศีลธรรมอันดีงาม เป็นสาเหตุให้กระบวนการยุติธรรม ถูกทำลายไป ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นโจทก์ จำเลย หรือผู้พิพากษา เมื่อถึงเวลาตัดสินคดี ความ มักจะตัดสินไปในทิศทางตามความต้องการของผู้มีอำนาจอิทธิพล เพื่อผลประโยชน์ของตน เป็นใหญ่

พระสุบินข้อที่ ๖ ที่ว่า มนุษย์เอาถาดทองรองปัสสาวะสุนัข ในอนาคต ผู้หญิงตระกูล สูงจะได้สามีเป็นคนตระกูลต่ำ แต่มีอำนาจและอิทธิพล ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอด

พระสุบินข้อที่ ๗ ที่ว่า นางสุนัขกินเชือกหนัง จนฟันไม่ทัน เป็นการสะท้อนให้เห็นถึง จิตใจของมนุษย์ที่เสื่อมคุณธรรมจริยธรรมในการใช้ชีวิตร่วมกันของชายหญิงซึ่ง ถือว่าเป็นหลักการ ผูกมัดจิตใจของผู้ที่จะใช้ชีวิตร่วมกันให้ราบรื่นมีความสุขตามความสมควรอันเป็นหลักฐานในการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมข้ออื่น ๆ ในสังคม เพราะในระดับโลกิยะหากมีปัญหาครอบครัวอันเกิด จากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ทางจริยธรรมแล้วก็จะก่อให้เกิดปัญหาด้านอื่น ๆ ด้วยทำให้เกิดทุกข์ทั้ง ๒ ฝ่าย

พระสุบินข้อที่ ๘ ที่ว่า มีแต่คนดกน้ำใส่โองใหญ่ ไม่นำพากับโองเล็กรอบ ๆ เป็นการ มองไปในอนาคต ที่ว่า คนรวยจะยิ่งรวยขึ้น คนจนจะยิ่ง จนลง หมายถึง ประชาชนจะถูกผู้ปกครอง บ้านเมืองบังคับให้หาประโยชน์ เป็นสาเหตุให้ประชาชนต้องทอดทิ้งอาชีพที่ทำอยู่แล้วหันมา แสวงหาผลประโยชน์ให้กับรัฐหรือผู้ปกครองบ้านเมือง มีการทำลายทรัพยากร เพื่อให้ได้มาซึ่ง วัตถุคิบนำส่งผู้มีอำนาจในบ้านเมือง สูดท้ายทรัพยากรของชาติก็หมดไป จำต้องอาศัยเทคโนโลยี จากต่างชาติ ทำให้เกิดนายทุนต่างชาติเข้ามาดำเนินธุรกิจกอบโกยผลประโยชน์ให้กับตนเองและ พวกพ้อง ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศก็เปรียบเหมือนคุ่มน้ำ น้อย ๆ ที่ไม่มีใครเหลียวแลจะตัก น้ำให้

พระสุบินข้อที่ ๙ ว่า กลางสระ น้ำขุ่น ริมสระน้ำใส ในอนาคต ตัวเมืองจะร้างผู้คน แต่ ตำบลชายแดนจะกึกกัก ซึ่งหมายถึง ผู้เป็นใหญ่ทั้งหลายที่อยู่ในเมืองใหญ่ไม่ตั้งอยู่ในธรรม มุ่งเอา แต่ประโยชน์ส่วนตัวและไร้คุณธรรมด้วยประการต่างๆ จนไม่เหลียวแลประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครอง ในที่สุดตัวเมืองและผู้คน ก็จะดำเนินไปสู่ ความวิบัติ ทำให้ประชาชนต้องอพยพหนีไปชนบทหัน กลับไปสู่บ้านเกิดซึ่งยังหลงเหลือประเพณี วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ยังมีรักษาไว้ มั่นคงดีงาม

สุบินข้อที่ ๑๐ ที่ว่า ข้าวหม้อเดียว สุกบ้าง คิบบ้าง ในอนาคตพืชผลเกษตรกรรมในเมืองเดียวกันจะคิบ้าง เสียบ้าง เป็นไปต่าง ๆ กัน คำทำนายข้อนี้จะเป็นเรื่องการเพาะปลูก ซึ่งต้องอาศัยดินฟ้าอากาศเป็นปัจจัยสำคัญ สมัยโบราณนั้น เมื่อฝนตกก็ตกทั่วถึงกันทุกภาค เมื่อแล้งก็แล้งพร้อมกัน แปลว่าดินฟ้าอากาศจะมีปรากฏการณ์ให้เห็นเหมือน ๆ กันทั่วถึงกันเป็นเรื่องปกติ

พระสุบินข้อที่ ๑๑ ที่ว่า แก่นจันทน์แดง แลกนมเปรี้ยว ในอนาคตกาลข้างหน้าพระภิกษุในพระพุทธศาสนาจะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาแสวงหาผลประโยชน์ เพื่อให้ได้ทรัพย์สินเงินทอง ลาภสักการะ คำทำนายฝันข้อนี้จะกล่าวถึงพฤติกรรมของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ และได้แสดงไว้ชัดเจนว่าภิกษุในอนาคตจะแสดงธรรมโดยหวังผลลาภสักการะ มิได้ต้องการให้พุทธศาสนิกชนได้ปฏิบัติธรรมเพื่อพระนิพพาน และเปรียบเทียบกับนมบูดซึ่งไม่มีคุณค่าและราคาใด ๆ เป็นการเปรียบเทียบความหมายที่แสดงถึงความลึกลับซึ่ง

พระสุบินข้อที่ ๑๒ ที่ว่า น้ำเต้ากลวง กลับจมน้ำ ในอนาคตกาลข้างหน้าคนเลวจะได้รับการยกย่องเชิดชู ส่วนคนดี จะไม่ได้รับส่งเสริมยกย่อง เปรียบได้คังน้ำเต้าจมน้ำ

พระสุบินข้อที่ ๑๓ ที่ว่า ก้อนหินหนัก กลับลอยน้ำ ในอนาคตกาลข้างหน้า คนดีจะถูกทอดทิ้ง ไม่มีใครเชื่อถือเหลือวแล ความฝันข้อนี้ เป็นคู่กับข้อ ๑๒ และเป็นที่มาแห่งคำพูดที่ว่า “กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย น้ำเต้าน้อยจะถอยจมชล” คำทำนายข้อนี้ก็ตรงกันข้ามกับข้อก่อน คือคนดีจะตกต่ำ ไม่มีใครนับหน้าถือตา ไม่มีใครเชื่อถือยั้งฟังคำ การกระทำคำพูด และความคิดของคนดี จะถูกมองเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระ

พระสุบินข้อที่ ๑๔ ที่ว่า เขียดกลืนงู ในอนาคต เมียจะมีอำนาจเหนือตัวในคำทำนายใช้คำว่า มนุษย์จะเกิดคณหาราคะจัด ประพฤติตนไปตามอำนาจกิเลส

พระสุบินข้อที่ ๑๕ ที่ว่า ฟุ้งหงส์ทองเป็นบริวารกา ในอนาคตพระราชามหากษัตริย์จะอ่อนแอ คนดีจะไม่ได้รับการยกย่องให้เป็นใหญ่ คนที่รับใกล้ชิดผู้มีอำนาจกลับจะได้รับการยกย่องให้เป็นใหญ่

พระสุบินข้อที่ ๑๖ ที่ว่า แปะไล่กินเสือ ในอนาคต คนดีจะถูกคนเลวข่มขู่คุกคามทั้งชีวิต สิทธิ และทรัพย์สิน ทุกรูปแบบ ผู้ปกครองบ้านเมืองไม่ตั้งอยู่ในธรรม

พระสุบินทั้ง ๑๖ ข้อนี้เหตุการณ์จะยังไม่ปรากฏในรัชสมัยของพระเจ้าปเสนทิโกศลแต่จะปรากฏในอนาคตสมัยที่ผู้ปกครองไม่ตั้งอยู่ในธรรม ข้าราชการ สมณพราหมณ์ และคนทั้งหลายพากันทอดทิ้งธรรม ประพฤติทุจริตผิดศีลธรรม

ในปัจจุบันมีเหตุการณ์หลายอย่างที่ปรากฏให้เห็นแล้ว และแต่ละปรากฏการณ์มีความเข้มข้นและขยายวงกว้างจากระดับบุคคล ครอบครัวยุคชน ภูมิภาค และกลายเป็นปัญหาระดับประเทศที่ต้องร่วมกันแก้ไข ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดเพื่อให้เห็นภาพรวมได้ชัดเจนขึ้น

จากพระสุบินทั้ง ๑๖ ข้อซึ่งสะท้อนให้เห็นสาระสำคัญเกี่ยวกับปรากฏการณ์ในสังคมไทยกล่าวคือ เมื่อวิเคราะห์ตีความพระสุบินทั้ง ๑๖ ข้อแล้วทำให้เห็นความเป็นไปในสังคมไทย ๔ ด้านคือ ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ด้านพุทธบริษัท และด้านจริยธรรมส่วนบุคคล โดยผู้วิจัยจะได้ศึกษาปรากฏการณ์ในสังคมไทยทั้ง ๔ ด้านในบทที่ ๔ เป็นลำดับต่อไป

บทที่ ๔

ศึกษาปรากฏการณ์สังคมไทยในปัจจุบันกับพระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศล

การศึกษาปรากฏการณ์สังคมไทยในปัจจุบันกับพระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศลในบทที่ ๔ นี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ ใน ๔ ด้าน คือ ปรากฏการณ์ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ปรากฏการณ์ด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ปรากฏการณ์ด้านพุทธบริษัท และปรากฏการณ์ด้านจริยธรรมส่วนบุคคล โดยปรากฏการณ์ทั้ง ๔ ด้านนี้ จะมีความสอดคล้องหรือแตกต่างกับพระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศลหรือไม่ ผู้วิจัยจะได้ศึกษาวิเคราะห์ปรากฏการณ์สังคมไทยในปัจจุบันเทียบกับพระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศล เป็นลำดับต่อไป

๔.๑ ปรากฏการณ์ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

สังคมปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (Environmental Problems) ไปทั่วโลก เช่น ฝนแล้ง ขาดอาหาร ภาวะโลกร้อน น้ำท่วม แผ่นดินไหว มลพิษ ปัญหาเหล่านี้ประเทศไทยได้รับผลกระทบเช่นกัน ผู้วิจัยจึงศึกษาความเป็นไปของเหตุการณ์เหล่านี้ โดยการเทียบเคียงกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อ ๑ และข้อ ๑๐

ความฝันข้อที่ ๑ โคหล่าสัน หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแปรปรวน ปรากฏการณ์นี้ได้เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบันที่เห็นได้จากสิ่งพิมพ์และสื่อต่างๆ ที่นำเสนอสู่สายตาประชาชนดังตัวอย่างข้างเหล่านี้

ก. จากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ได้นำเสนอว่า “หวั่นเสียโคร่งไทยสูญพันธุ์”^๑ ซึ่งมีประเด็นสำคัญดังนี้

“ การลดลงของเสือโคร่งนี้มีสาเหตุมาจากการทำลายถิ่นอาศัย การล่า และการลักลอบค้าผิดกฎหมาย ทั้งนี้เสือโคร่งเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ หากสามารถอนุรักษ์และเพิ่มประชากรเสือโคร่งได้ ย่อมหมายถึงทรัพยากรธรรมชาติจะยังคงอยู่เพื่อลูกหลานของเราสืบไป ”

สรุปว่าจำนวนของเสือโคร่งไทยเป็นตัวชี้ หรือบ่งบอกความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติได้

^๑ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ฉบับวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

ข. จากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ได้นำเสนอว่า “ตร.ปทส.ทลายขบวนการลักลอบค้าพันธุ์สัตว์ป่า”^๒ มีใจความโดยย่อดังนี้

ประเทศไทยถือได้ว่าเป็น ศูนย์กลางของเส้นทางผ่านของขบวนการลักลอบค้าพันธุ์สัตว์ป่า มนุษย์นำสัตว์เหล่านี้ที่หามาได้นั้นส่วนหนึ่งเพื่อการบริโภค ใช้เป็นเครื่องประดับโดยนำอวัยวะจากสัตว์ป่าหลายอย่างนิยมนำมาเป็นเครื่องประดับหรือของที่ระลึก นำมาเป็นสัตว์เลี้ยง ใช้เป็นส่วนประกอบในยาแผนโบราณตามความเชื่อที่มีแต่โบราณว่าการบริโภคสัตว์ป่า และการใช้ชิ้นส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ป่ามาทำยาแผนโบราณนั้นจะเป็นยารักษาโรคและทำให้ร่างกายแข็งแรง

ผลร้ายที่จะตามมาจากการนำสัตว์เหล่านี้มาบริโภคก็คือ อย่างแรกทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีจะหายไป ระบบนิเวศทางธรรมชาติขาดความสมดุล รวมทั้งจะเกิดโรคระบาดคร่าชีวิตอันเป็นผลจากการค้าสัตว์ป่า

สรุปว่าการลักลอบค้าสัตว์ป่าเพื่อนำมาบริโภค ทำเครื่องประดับ เป็นสัตว์เลี้ยง หรือนำมาปรุงเพื่อเป็นยา บำรุงร่างกายตามความเชื่อ ล้วนเป็นการทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติ และระบบนิเวศ

ความฝันข้อที่ ๑๐ ข้าราชการที่หุงไม่สุก หมายถึงพืชพันธุ์ที่ไม่สมบูรณ์ เทียบได้กับเหตุการณ์ปัจจุบันคือ มบส.เปิดเวทีวิจัยวิกฤตบางขุนเทียน แนวทางออก-พื้นที่ป่าชายเลน^๓

เผยแพร่ผลงานวิจัยและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกนิสิต นักศึกษาให้ตระหนักถึงปัญหาปรากฏการณ์โลกร้อน ซึ่งมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม

สรุปว่าการเผยแพร่ผลงานการทำวิจัยและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม เป็นการปลูกฝังและร่วมอนุรักษ์ธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

แสดงให้เห็นว่าป่าไม้มีความสำคัญโดยเฉพาะพื้นที่ป่าชายเลน จะช่วยคงความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ หากไม่ร่วมกันปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงปัญหาโลกร้อน พื้นที่ป่าไม้ย่อมหมดไปทีละส่วนของประเทศ สอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อ ๑๐ ข้าราชการที่หุงไม่สุก ย่อมมีบางส่วนกินได้ และกินไม่ได้ ก็เหมือนไม่มีความสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ บางพื้นที่พอมิป่าไม้ บางพื้นที่ไม่มีเลย

^๒ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ฉบับวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

^๓ หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

"อภิสิทธิ์" หนักใจน้ำน้อยกระทบนาปรังต้นปีหน้า “ มอบ ก.เกษตรฯ วางแผนรับ กระทบ. ยืดหนึ่งดอกระเบี่ย กระทบ.เดือนครึ่ง ให้ชวานาที่เลื่อนทำนาปีเพราะปัญหาภัยแล้ง ให้ ก.เกษตร-อุตุฯ ดูแลปัญหาไข่น้ำตาลแพง พายุฤดูร้อนพัดบ้านเรือนประชาชน-สวนลำไยเสียหาย

สรุปว่าปัญหาภัยแล้ง ทำให้ประชาชนเดือดร้อน ทั้งที่ทำกิน ที่อยู่อาศัยและขาดแคลนอาหาร

แสดงให้เห็นว่าปัญหาภัยแล้ง กระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการเพาะปลูก เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมเลี้ยงคนในประเทศตลอดจนประชากรทั่วโลก ดังนั้นหากพื้นที่เพาะปลูกเสียหายย่อมหมายถึงพืชพันธุ์ที่ไม่สมบูรณ์ สอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อ ๑๐ เปรียบเสมือนข้าวสารที่หุงไม่สุก

“๒๕๕๓” ปีน้ำท่วม ล้นทะลักทั่วโลก!^๕

ปีพ.ศ. ๒๕๕๓ หรือ ค.ศ.๒๐๑๐ เป็นปีหนึ่งที่หลายประเทศทั่วโลกเผชิญกับฝนตกหนักและน้ำท่วมครั้งรุนแรงอย่างไม่เคยพบเห็นมาก่อนในอดีตที่ผ่านมา สำหรับประเทศไทย มีรายงานน้ำท่วมบางพื้นที่เป็นระยะ ๆ ตั้งแต่ปลายเดือนกรกฎาคมโดยในเดือนสิงหาคมทั่วทุกภาคของประเทศมีฝนตกหนาแน่นจนก่อให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันและน้ำป่าไหลหลากในหลายพื้นที่ ส่วนเดือนกันยายนบริเวณประเทศไทยมีฝนตกหนาแน่นเป็นช่วงๆ และยังคงมีหลายพื้นที่ที่ยังคงประสบอุทกภัย

สรุปว่าการที่น้ำท่วมมาก และรุนแรงกว่าในอดีต ทำให้ประชาชนประสบปัญหาอุทกภัยเป็นจำนวนมาก และทำให้เห็นความน่ากลัวของภัยธรรมชาติ

แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยและในหลายประเทศทั่วโลกได้รับภัยพิบัติทางน้ำหรืออุทกภัยอย่างมากและทวีความรุนแรงขึ้น ซึ่งผลที่จะตามมาก็คือความเป็นอยู่ของประชาชนต้องเดือดร้อนจากปัญหาน้ำมากเกินไปไม่สามารถเพาะปลูกได้ และถึงขั้นต้องอพยพหนีออกจากถิ่นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ปรากฏการณ์นี้จึงมีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อ ๑๐ คือข้าวที่หุงไม่สุก เปรียบเสมือนความไม่อุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ในประเทศที่บางพื้นที่ก็มีน้ำมากพืชพันธุ์ต่างก็ไม่สามารถยืนต้นได้ล้มตายเป็นจำนวนมากจึงทำให้ขาดความอุดมสมบูรณ์

ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ตามปรากฏการณ์ที่นำเสนอเป็นข่าว ของจำนวนเสือโคร่งที่ลดลง ซึ่งเป็นตัวบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติได้ การลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นการทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติ และระบบนิเวศ การที่พืชพันธุ์ไม่มี

^๔ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก, ฉบับวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๓, หน้า ๑.

^๕ หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

ความอุดมสมบูรณ์อันเกิดจากการทำลายป่าไม้แม้กระทั่งป่าชายเลน จนไม่สามารถจะช่วยอุ้มน้ำให้เกิดความชุ่มชื้นไม่เกิดภาวะโลกร้อน และความแห้งแล้ง ขณะเดียวกันก็เป็นการรักษาผืนป่าให้คงอยู่ ช่วยดูดซับน้ำไม่ให้เกิดภาวะน้ำท่วมฉับพลัน จากตัวอย่างที่นำเสนอทั้งหมดจึงสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลในข้อ ๑ คือต้นไม้ ซึ่งหมายถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแปรปรวน และความฝันข้อที่ ๑๐ คือข้าวที่หุงไม่สุก ซึ่งหมายถึงพืชพันธุ์ที่ไม่อุดมสมบูรณ์ ออกดอกผลไม่เป็นไปตามฤดูกาล หรือไม่ออกผลเลย เป็นผลสืบเนื่องกันไป ปราภฏการณ์เหล่านี้อาจจะคงอยู่ไปอีกนานและทวีความรุนแรงขึ้น ถ้าประชาชนไม่ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรของชาติและยังขาดจิตสำนึกที่ตีร่วมกัน ดังมีพระพุทธพจน์ว่า

บุคคลพึงนั่งหรือนอนได้ร่มต้นไม้ใด
ไม่พึงหกรานกิ่งต้นไม้ นั้น
เพราะว่าคนประทุษร้ายมิตรเป็นคนชั่ว^๖

๔.๒ ปราภฏการณ์ด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ

ปราภฏการณ์ด้านการเมือง เช่น ปัญหาทุจริต และ ปัญหาด้านจริยธรรมของนักการเมือง ปราภฏการณ์ด้านสังคมเช่น ปัญหาทางด้านครอบครัว และ ปัญหาวัยรุ่น ปราภฏการณ์ด้านเศรษฐกิจ เช่นปัญหาทางด้านบริโภคโดยการเทียบเคียงกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อ ๔, ๕, ๘, ๙, ๑๕ และ ๑๖

ความฝันข้อที่ ๔ โคสามัญ หมายถึง แต่งตั้งคนไม่ดีมาปกครองจึงทำให้เกิดปัญหาด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ดังตัวอย่างนี้

“ป่า” เตือนสติคนไทยสกัดคนไม่ดี ห้ามเข้าบริหารชาติบ้านเมือง^๗

“ปธ.องคมนตรี” งดพูดเรื่องการเมือง ยกพระบรมราโชวาท เน้นสังคมช่วยกันยกย่องคนดี สกัดคนไม่ดีไม่ให้เข้ามาเกี่ยวข้องการบริหารบ้านเมือง เนื่องในงานมอบรางวัล ศัญญา ธรรมศักดิ์ ๕๒ ด้าน อักษราทร ระบุ จริยธรรมคุณธรรมทำให้สังคมเดินไปได้

สรุปจากตัวอย่างข้างต้นได้ว่าสังคมควรสนับสนุนให้คนดีได้มีโอกาสเข้ามาบริหารบ้านเมืองเพื่อป้องกันไม่ให้คนไม่ดีมีอำนาจในการปกครองตามพระบรมราโชวาท

จากปราภฏการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ถ้าไม่มีการเตือนสติคนไทย เราอาจได้ผู้บริหารที่เป็นคนพาล เพราะสังคมปัจจุบันนิยมคนเก่งมีฐานะร่ำรวยโดยไม่สนใจว่าเป็นผู้มี

^๖ พุ.ช. (ไทย) ๒๘/๑๕๓/๒๕.

^๗ หนังสือพิมพ์ ผู้จัดการ, ฉบับวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๒, หน้า ๑

คุณธรรมหรือไม่ หากสังคมยังมีค่านิยมผิด ๆ และปล่อยให้ค่านิยมนี้ฝังรากลึก ไม่นานคนชั่วก็จะมีกำลังมากคือมีทั้งอำนาจเบ็ดเสร็จ และมีบริวารเครือข่ายที่ทุจริตเต็มบ้านเมือง ความเดือดร้อนย่อมเกิดขึ้นแก่ประชาชน ดังนั้นปัญหานี้จึงมีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิ ข้อ ๔ โคสามัญ ซึ่งหมายถึง แต่งตั้งคนไม่ดีมาปกครองจึงทำให้เกิดปัญหาด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ

กมธ.วุฒิแล ๓ กระทรวงทุจริต^๔

คณะกรรมการ (กมธ.) ศึกษา ตรวจสอบเรื่องการทุจริตและเสริมสร้างธรรมาภิบาล วุฒิสภา แลกผลการทำงานในรอบ ๓ ปี (๒๕๕๑-๒๕๕๓) มีเรื่องร้องเรียน แบ่งเป็น ๖ กลุ่ม ปัญหา

- ๑) การจัดซื้อจัดจ้าง
- ๒) ใช้งบประมาณไม่โปร่งใส
- ๓) ใช้กฎหมายไม่เป็นธรรม
- ๔) เพิกเฉยต่อการแก้ไขปัญหาให้ประชาชน
- ๕) การออกเอกสารสิทธิบุกรุกที่ดิน และ
- ๖) การประพดุมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่รัฐบาลไม่ได้แก้ไขให้เป็นรูปธรรมตามที่ได้ แลกผลนโยบายต่อรัฐสภา

สรุปจากตัวอย่างข้างต้นได้ว่าปัจจุบัน มีเรื่องร้องเรียนเข้าคณะกรรมการวุฒิสภา หลายเรื่องเป็นจำนวนมาก สัมพันธ์กับปัญหาการทุจริตของหน่วยงานราชการ รวมทั้งไม่สนใจช่วยเหลือประชาชน จึงเสนอให้รัฐบาลรับทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไขตามที่ได้แลกเปลี่ยนนโยบายต่อรัฐสภา

จากปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็น ปัญหาการทุจริตในวงราชการมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงมีเรื่องร้องเรียนเข้ามามากเพื่อให้รัฐบาลดำเนินการจัดการแก้ไข เพื่อให้บริการแก่ประชาชนอย่างเป็นธรรม การทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐโดยการเบียดบังผลประโยชน์ที่ควรได้ของประชาชนไม่ว่าจะใช้อำนาจ การข่มขู่ หรือเพิกเฉย เหล่านี้ทำให้ประชาชนถูกเอาเปรียบและเดือดร้อน ดังนั้นปัญหานี้จึงมีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อ ๔ โคสามัญ ซึ่งหมายถึง แต่งตั้งคนไม่ดีมาปกครองจึงทำให้เกิดปัญหาด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ

^๔ หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔, หน้า ๑.

สื่อ ๒ ตร.จัดฉากจับพ่อค้ารีดเงิน^๕

ตำรวจชุดสืบสวน จับกุม จ.ส.ต.ประเสริฐ ขาวดี ผบ.หมู่ (ป.) ปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายสืบสวน สก.บางกรวย จ.นนทบุรี จ.ส.ต.ชลิต เวชประสิทธิ์ ผบ.หมู่ (ป.) สก.บางกรวย และ นายพลวัฒน์ ต่ายสกุลทิพย์ การจับกุมครั้งนี้ สืบเนื่องจาก ผู้ต้องหาทั้ง ๓ คน ได้ร่วมกันจับกุม นายอมรศักดิ์ นาคแก้ว และพวกรวม ๘ คน โดยกล่าวหาว่าร่วมกันลักทรัพย์ ภายในห้างสรรพสินค้า พร้อมใส่กุญแจมือเรียกร้อยเงินสดจำนวน ๒ แสนบาท เพื่อแลกกับการไม่ถูกจับดำเนินคดี แต่ผู้ต้องหาเจรจาต่อรองเหลือ ๕ หมื่นบาท พร้อมนัดหมายให้ญาติของนายอมรศักดิ์ นำเงินมามอบให้ ญาติของนายอมรศักดิ์ ได้แจ้งความกับตำรวจ สน.นางเลิ้ง และประสานกับฝ่ายสืบสวน สน.บางพลัด วางกำลังซ่อนแผนติดตามจับกุมตัวผู้ต้องหาทั้ง ๓ คน ได้

สรุปตัวอย่างข้างต้นได้ว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจ ๒ นายยึดข้อหาลักทรัพย์ภายในห้างสรรพสินค้าแก่ราษฎรจำนวน ๘ คน ถ้าผู้ต้องหาไม่ต้องการถูกจับให้จ่ายเงิน ๒ แสนแต่ต่อรองจนเหลือ ๕ หมื่นบาท ต่อมาผู้ต้องหาติดต่อญาติแจ้งตำรวจวางแผนซ่อนจับตำรวจ ๒ นายแทน

จากปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ทำหน้าที่ใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองประชาชนกลับทำตัวเป็นโจรเสียเองตั้งข้อหาโดยไม่มีมูล ช่มชู้กร โชกทรัพย์ ใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางผิด ไม่สามารถทำตัวเป็นที่พึ่งให้ประชาชนได้ ถ้ามีตำรวจในคราบโจรเต็มบ้านเมือง ราษฎรจะมีความผาสุกได้อย่างไร ดังนั้นปัญหานี้จึงมีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิ ข้อ ๔ โคสามัญซึ่งหมายถึง แต่งตั้งคนไม่ดีมาปกครองจึงทำให้เกิดปัญหาด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ

สรุปจากปรากฏการณ์ทั้ง ๓ ไม่ว่าจะเป็นเรื่ององคมนตรีอัญเชิญพระบรมราโชวาทเพื่อเตือนสติสังคมให้สนับสนุนคนดีได้มี โอกาสเข้ามาบริหารบ้านเมืองเพื่อป้องกันไม่ให้คนไม่ดีมีอำนาจในการปกครอง หรือเรื่องที่คณะกรรมการวุฒิสภาเปิดเผยถึงการร้องเรียนของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตของหน่วยงานราชการจำนวนมาก หรือปรากฏการณ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ตั้งข้อหาลักทรัพย์แก่ราษฎรพร้อมทั้งช่มชู้ให้จ่ายเงินแทนการถูกจับกุมคน ปัญหาเหล่านี้เมื่อเทียบเคียงกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลแล้วมีความสอดคล้องกับความฝันข้อที่ ๔ โคสามัญหมายถึง แต่งตั้งคนไม่ดีมาปกครองซึ่งมีอำนาจ หน้าที่ในด้านการบริหารทั้งระดับผู้กำหนดนโยบายของประเทศไปจนถึงระดับที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชน หากบุคคลผู้ทำหน้าที่ปกครองเหล่านี้ไม่ปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง และเมตตาจิตย่อมก่อให้เกิดปัญหาด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจต่อประเทศชาติได้

^๕ หนังสือพิมพ์ เดลินิวส์, ฉบับวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

ความฝันข้อที่ ๕ ม้าสองปาก หมายถึง ผู้วินิจฉัยคดีรับสินบน
 สาวลึกลับคดีสินบนผู้พิพากษา โขว์หลักฐาน"หญิงคนสนิท"เปิด สนง.ทนายความวัง
 ประกันผู้ต้องหาเสพติด ๑๗.

หนังสือที่ผู้ร้องได้ทำถึงประธานศาลฎีการ้องเรียนพฤติกรรมผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
 รายหนึ่งและผู้หญิงคนใกล้ชิดเรียกรับเงินวังเต็นให้ประกันตัวผู้ต้องหาเสพติดคนหนึ่งจำนวน
 ๗ ล้านบาท โดยใช้หลักฐานใบรับรองแพทย์ปลอมเป็นหลักฐานยื่นต่อศาลฎีกาจนได้รับการปล่อย
 ตัวชั่วคราว

สรุปจากตัวอย่างนี้ได้ว่า ผู้พิพากษาให้คนใกล้ชิดตั้งสำนักงานทนายความเพื่อจะ
 ประกันตัวผู้ต้องหาเสพติดโดยเรียกเงิน ๗ ล้านบาทและให้ใช้หลักฐานปลอมยื่นต่อศาล

จากปรากฏการณ์นี้เมื่อเทียบเคียงกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อ ๕ ม้าสอง
 ปากแล้วจะเห็นว่ามีความสอดคล้องกันเพราะความฝันข้อนี้หมายถึงผู้วินิจฉัยคดีรับสินบน แทนที่
 จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องเที่ยงตรงกลับทำตัวไม่เป็นที่เคารพยกย่องแก่คนทั้งหลาย
 ประกอบด้วยความโลภ เห็นผิดเป็นชอบ เมื่อผู้รักษากฎหมายทำตัวผิดกฎหมายเสียเองความเสียหาย
 ย่อมเกิดขึ้นทั้งในด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ประเทศชาติ

ความฝันข้อที่ ๘ คุ่มน้ำ หมายถึง ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมากขึ้น

เปิดงานวิจัย...ความเหลื่อมล้ำไม่ใช่ต้นเหตุ เสือแดง ไลรัฐบาล

วิลาส สุวี รองผู้อำนวยการสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้สะท้อนการเปลี่ยนแปลงไปของ
 สังคมไทยในชนบท ช่วง ๒ ทศวรรษ ว่า ตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ ประชากรในชนบทมีจำนวนประชากร
 เพิ่มสูงขึ้นหลายเท่าตัว และผู้หญิงเริ่มมีบทบาทการเป็นผู้นำครัวเรือนมากขึ้น ขณะที่รายได้ของ
 ประชาชนในชนบท กับชุมชนเมือง ยังมีความแตกต่างกันมาก เมื่อเทียบกับหนี้สินระหว่างคนเมือง
 และคนชนบทใกล้เคียงกัน จึงทำให้ประชาชนในชนบท ยังมีความยากจนสูงกว่าคนเมือง
 นอกจากนี้ โอกาสของคนชนบท ที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ยังมี
 น้อยมาก

สรุปจากตัวอย่างนี้ได้ว่าคนในชนบทยังมีฐานะยากจนแตกต่างจากประชากรในเมือง
 มากและยังมีหนี้สินสูง อีกทั้งเป็นผู้ด้อยโอกาสในการแสวงหาความรู้ด้วย

๑๑ หนังสือพิมพ์มติชน, ฉบับวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑

๑๒ หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, ฉบับวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑

จากสถานการณ์ข้อนี้ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อที่ ๘ ตุ่มน้ำ หมายถึง ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมากขึ้น เพราะเป็นการเปิดเผยข้อมูลจากสำนักสถิติแห่งชาติ ที่สะท้อนให้เห็นความจริงในความแตกต่างด้านเศรษฐกิจที่จำนวนคนจนมีมากกว่าคนรวย ความยากจนทำให้ความเป็นอยู่ขัดสน ไม่สามารถเรียนรู้พัฒนาตน ถ้าประเทศมีประชาชนที่ไม่สามารถช่วยตัวเองได้ย่อมทำให้เกิดปัญหาด้านอื่นตามมาไม่ว่าจะเป็นด้านสังคมและการเมืองเพราะการคิดไม่เป็นย่อมถูกหลอก ถูกชักนำและตกเป็นเครื่องมือของคนชั่วได้ง่าย

ปลุกพลังปฏิรูป “มหาวิทยาลัย” วิจัยลด “เหลื่อมล้ำรวย-จน”^{๑๒}

นพ.ประเวศ วะสี ประธานคณะกรรมการสมัชชาปฏิรูป กล่าวปาฐกถาพิเศษในหัวข้อ “ร่วมสร้างประเทศไทย : ปฏิบัติการโดยมหาวิทยาลัยเพื่อแก้วิกฤตชาติ” ว่าจุดวิกฤตที่สุดในสังคมปัจจุบัน คือ การขาดความเป็นธรรม ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะหากขาดความเป็นธรรมแล้ว คนจะแตกแยก ซึ่งในสังคมขาดความเป็นธรรมในทุกด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย และมีความเหลื่อมล้ำ โดยช่องว่างของสังคมไทยระหว่างคนจนและคนรวยห่างกันถึง ๑๕ เท่า

ประเทศได้ร้บความเป็นธรรมไม่เท่ากันไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง นอกจากนี้ยังมีความเหลื่อมล้ำที่คนรวยกว่าคนจนถึง ๑๕ เท่า

เมื่อพิจารณาจากปรากฏการณ์ข้างต้นแล้วผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อที่ ๘ ตุ่มน้ำ หมายถึง ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาว่าคนในสังคมได้รับความไม่เป็นธรรม เกิดช่องว่างในความแตกต่างทางความคิด การได้รับการบริการจากหน่วยงานของรัฐล่าช้า หรือไม่ทั่วถึง ตลอดจนขาดช่องทางการแสดงออกทางความคิด เมื่อปัญหาเหล่านี้สะสมมากๆ คนในสังคมก็จะแตกแยก ขาดความสามัคคี ประเทศชาติก็อ่อนแอ

สรุปว่าเมื่อเทียบเคียงปรากฏการณ์ของคนในชนบทที่ยังมีฐานะยากจนแตกต่างจากประชากรในเมืองมากและมีหนี้สินสูง อีกทั้งเป็นผู้ด้อยโอกาสในการแสวงหาความรู้ รวมทั้งปรากฏการณ์ที่คนในประเทศได้รับความไม่เป็นธรรมไม่เท่ากันในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง มีความเหลื่อมล้ำของคนรวยที่รวยกว่าคนจน ๑๕ เท่า ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อที่ ๘ ตุ่มน้ำ หมายถึง ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

^{๑๒} หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, ฉบับวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑

ความฝันข้อที่ ๕ สระโบกขรณี หมายถึง เมืองจะโรยรา ดังตัวอย่าง
 วอนคนไทยร่วมด้านคนเก่งแต่โกง เอกชนชี้ตัวการทำศก.พัง-ปรั้รัฐเคลียร์กฎดูแลลงทุน^{๑๑}
 นายดุสิต นนทะนาคร ประธานสภาหอการค้าไทย กล่าวว่าต้องการให้ภาครัฐได้ทำ
 หน้าที่ของตนผ่านการวางโครงสร้างพื้นฐานที่ดี กำหนดแผนที่ชัดเจนมีเป้าหมาย ขณะเดียวกันที่
 อยากเห็นคือการเปลี่ยนแปลงมุมมองยอมรับคนเก่งแต่โกงของเยาวชนรุ่นใหม่ เนื่องจากปัญหานี้จะ
 ทำให้ประเทศเลวลงจนสิ้นชาติในที่สุด

สรุปจากตัวอย่างได้ว่าปัจจุบันคนไทยชอบคนเก่งแม้จะ โกงก็ไม่ใช่เป็นไร ภาคเอกชนจึง
 ต้องการให้รัฐบาลทำกฎหมายให้มีความชัดเจน สร้างโครงสร้างพื้นฐานให้ประเทศเพื่อดึงดูดการ
 ลงทุนจากภายนอก มิเช่นนั้นจะทำสิ้นชาติได้

จากปรากฏการณ์ข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่ามีผลสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิ
 โกศลข้อที่ ๕ สระโบกขรณี หมายถึง เมืองจะโรยรา เพราะค่านิยมในการนับถือยกย่องคนเก่งแต่
 ททุจริตจะนำพาให้ประเทศล่มจม เนื่องจากผู้มีอำนาจในการปกครอง จะออกกฎระเบียบเพื่อเอื้อแก่
 ตนและบริวารประโยชน์ก็ตกอยู่แก่ในของคนไม่กี่กลุ่ม ถ้าบริหารเช่นนี้ไปเรื่อยๆ ประชาชน
 ทั่วไปจะได้รับแต่ความทุกข์ไม่อาจทนอยู่ได้ หนีไปอยู่ต่างถิ่น ไม่นานสถานการณ์นี้จะทำสิ้นชาติได้

ปลด ผช.รมว.พาณิชย์เอี่ยวข้าวฉาว^{๑๒}

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้รัฐดำเนินการแก้ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายการแทรกแซงตลาด
 ข้าวของรัฐบาล เลขธิการนายกฯ ชี้แจงว่ารัฐบาลไม่ได้เพิกเฉยเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน โดยให้
 กระทรวงพาณิชย์ดำเนินการกับข้าราชการการเมืองที่ถูกกล่าวหาว่าแทรกแซงตลาดข้าว โดยให้ออก
 จากตำแหน่งระหว่างสอบสวน

สาเหตุที่นายกฯสั่งปลด นายวีระศักดิ์ จินารัตน์ ผู้ช่วยรมว.พาณิชย์ พ้นจากตำแหน่ง
 เนื่องจากเข้าไปเกี่ยวข้องกับการทำสัญญาขายข้าวระหว่างเอกชนกับกระทรวงพาณิชย์

สรุปจากตัวอย่างนี้ได้ว่าเกิดปัญหาผู้ช่วยรัฐมนตรีมีส่วนในการทุจริตขายข้าวให้เอกชน
 จากปรากฏการณ์ข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่ามีผลสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิ
 โกศลข้อที่ ๕ สระโบกขรณี หมายถึง เมืองจะโรยรา เพราะ ผู้ปกครองทำตัวทุจริตเสียเอง ประชาชน
 จะอยู่ได้อย่างไร เมื่อต้องถูกเบียดเบียนเอาเปรียบผลประโยชน์ที่ควรได้ ทรัพย์สินของตนต้องถูกแบ่ง

^{๑๑} หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

^{๑๒} หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

ให้ผู้มีอำนาจ เมื่อปัญหาก่อตัวใหญ่ขึ้นประชาชนย่อมทนอยู่ไม่ได้ต้องละทิ้งถิ่นอาศัยเปรียบเหมือนบ้านเมืองก็สูญสิ้นไป

ดังนั้นจากทั้ง ๒ ปราภฏการณ์ คือการที่คนให้ค่าคนเก่งแต่โง่ง และการทุจริตขายข้าวของผู้ช่วยรัฐมนตรีให้เอกชน ย่อมทำให้เกิดปัญหาทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ทำให้คนในประเทศทนอยู่ไม่ได้เนื่องจากไม่ได้รับความเป็นธรรมและอาจต้องอพยพไปสู่ที่ปลอดภัยกว่าแม้ว่าในเมืองที่เคยอาศัยจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายมากกว่า จึงสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อที่ ๕ สระโบทกษณิ หมายถึง เมืองจะโรยรา ปลอดภัย ร่มว. พานิชย์เอียวข้าวฉาว ปลอดภัย ร่มว. พานิชย์เอียวข้าวฉาว ปลอดภัย ร่มว. พานิชย์เอียวข้าวฉาว

ความฝันข้อที่ ๑๕ หงส์ล้อมกา หมายถึง คนดีเป็นบริวารคนเลว

ความฝันข้อนี้ผู้วิจัยยังไม่เห็นมีใครประกาศตัวว่าเป็นคนเลวในสังคม แล้วมีผู้แควดล้อมเป็นคนดี แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันพอจะเทียบเคียงกับความฝันนี้ได้เป็นต้นว่า บางคนต้องเข้าไปอยู่ในกลุ่มของนักค้ายาเสพติดเพราะความจำเป็นด้านเศรษฐกิจ แต่โดยอุปนิสัยแล้วไม่ต้องการทำสิ่งผิดกฎหมาย เมื่อเข้าไปอยู่ในวงล้อมแล้วก็ต้องประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบของโจรอยู่ในวงวนสิ่งที่ชั่ว หรือการมีหัวหน้างานที่เลวบังคับให้ผู้ได้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่รีดไถชาวบ้าน หากไม่ทำก็จะถูกกลั่นแกล้ง ไม่ได้เลื่อนขั้นตำแหน่ง

ความฝันข้อที่ ๑๖ เสือกกลัวแพะ คนชั่ว เช่น หมายถึง คนดีกลัวคนชั่ว

เผยผู้พิพากษาคตกเป็นเหยื่อแก๊งคอลเซ็นเตอร์^{๑๕}

รอง ผบช.ก. กล่าวถึง สถานการณ์กลุ่มคนร้ายที่ใช้ระบบโทรศัพท์คอลเซ็นเตอร์ข้ามประเทศในระบบ (VIOP) หลอกหลวงประชาชนให้โอนเงินผ่านตู้เอทีเอ็ม ว่า แก๊งเหล่านี้ยังคงโทรศัพท์มาหาเหยื่อจำนวนมาก แต่เชื่อว่าคนที่ถูกหลอกหลวงจนหลงเชื่อ และเดินทางไปตู้เอทีเอ็มมีจำนวนน้อยลง และเหยื่อที่ถูกหลอกหลวงนั้น เริ่มแจ้งข้อมูลให้ตำรวจมากขึ้น

แก๊งคอลเซ็นเตอร์ใช้ความกลัวของคนเป็นเครื่องมือ ทั้งนี้ เมื่อสังเกตจากบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อมีหลากหลายอาชีพ เช่น ข้าราชการระดับสูง ผู้พิพากษา แพทย์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่ใช้บัตรเอทีเอ็มน้อยจนไม่คุ้นเคย ประกอบกับคนร้ายที่ใช้ความกลัวของคนในการหลอกหลวง

สรุปจากตัวอย่างข้างต้นได้ว่ามีกลุ่มคนร้ายใช้ระบบโทรศัพท์คอลเซ็นเตอร์ข้ามประเทศหลอกหลวงประชาชนจำนวนมากให้โอนเงินแก่คนร้าย มีผู้ตกเป็นเหยื่อจากหลายสาขาอาชีพ โดยใช้ความกลัวของคนเป็นเครื่องมือ

^{๑๕} หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ฉบับวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑

จากปรากฏการณ์ข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อที่ ๑๖ เสือกัวแพะ หมายถึง คนดีกลัวคนชั่วเพราะคนร้ายได้ใช้ความกลัวของคนเป็นเครื่องมือในการหลอกลวงเอาทรัพย์สินของเหยื่อซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในสังคมไม่ว่าจะเป็นข้าราชการระดับสูง ผู้พิพากษา แพทย์ ยังไม่สามารถเอาตัวรอดได้ แล้วประชาชนคนธรรมดาจะพ้นภัยจากคนชั่วได้อย่างไร

จึงสรุปได้ว่าปรากฏการณ์ด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจมีความสอดคล้องเทียบเคียงกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อที่ ๔, ๕, ๘, ๙, ๑๕ และ ๑๖ ความฝันข้อที่ ๔ โศกสามัญ หมายถึง แต่งตั้งคนไม่ดีมาปกครองก็ได้สะท้อนให้เห็นในปรากฏการณ์ที่องคมนตรีเตือนสติคนไทยสักคนไม่ดี ไม่ให้เข้ามาบริหารชาติบ้านเมืองตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องที่คณะกรรมการวิสามัญเปิดเผยถึงการร้องเรียนของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตของหน่วยงานราชการจำนวนมาก หรือปรากฏการณ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ตั้งข้อหาหลักทรัพย์แก่ราษฎรพร้อมทั้งข่มขู่ให้จ่ายเงินแทนการถูกจับกุม ความฝันข้อที่ ๕ ม้าสองปาก หมายถึง ผู้วินิจฉัยคดีรับสินบนสะท้อนให้เห็นในปรากฏการณ์ที่ผู้พิพากษา รับสินบน ๗ ล้านจากผู้ต้องหาเสพติด เพื่อขอประกันตัวไม่ต้องติดคุก ความฝันข้อที่ ๘ ตุ่มน้ำ หมายถึง ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมากขึ้นสะท้อนให้เห็นในปรากฏการณ์ที่คนในสังคมได้รับความไม่เป็นธรรมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย และมีความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนและคนรวยห่างกันถึง ๑๕ เท่า ความฝันข้อที่ ๙ สระโบกขรณี หมายถึง เมืองจะโรยรา สะท้อนให้เห็นในปรากฏการณ์ที่คนในสังคมให้คำนิยามชมชอบคนเก่งแต่โกง และการทุจริตขายข้าวของผู้ช่วยรัฐมนตรีให้เอกชน เป็นสิ่งที่ทำให้คนในประเทศจะทนอยู่ไม่ได้เนื่องจากไม่ได้รับความเป็นธรรม ความฝันข้อที่ ๑๕ หงส์ล้อมกา หมายถึง คนดีเป็นบริวารคนเลว เทียบเคียงได้กับบางคนต้องเข้าไปอยู่ในกลุ่มของนักค้ายาเสพติด เพราะความจำเป็นด้านเศรษฐกิจ แต่โดยอุปนิสัยแล้วไม่ต้องการทำสิ่งผิดกฎหมาย หรือการบังคับให้ ผู้ได้บังคับบัญชาโรคเฝ้าชาวบ้าน ความฝันข้อที่ ๑๖ เสือกัวแพะ หมายถึง คนดีกลัวคนชั่วสะท้อนให้เห็นในปรากฏการณ์ที่คนร้ายได้ใช้ความกลัวของคนเป็นเครื่องมือในการหลอกลวงเอาทรัพย์สินของเหยื่อซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในสังคมไม่ว่าจะเป็นข้าราชการระดับสูง ผู้พิพากษา แพทย์ สถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นปัญหาของในสังคมทั้งปัญหาด้านการเมืองการปกครอง ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม

๔.๓ ปราภฏการณั้ด้านพุททบริษั้

ปราภฏการณั้ด้านพุททบริษั้เช่นปัญหาทางด้านคณะสงฆ์และ ปัญหาทางด้านคฤหัสถ์ โดยการเทียบเคียงกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อ ๑๑, ๑๒ และ ๑๓

ความฝันข้อที่ ๑๑ แก่นจันท์ หมายถึง นำธรรมไปแลกกับอามิส จากปราภฏการณั้ ดังนี้

แห่บุชาเต่าวัดตั้ง-แก้เคล็ด^{๑๖}

วัดป้อมรามัญ จ.พระนครศรีอยุธยา มีชาวบ้านและนักท่องเที่ยวจากทั่วสารทิศเดินทางเข้ากราบนมัสการพระครูเกษมจันทวิมล หรือพระอาจารย์แดง เจ้าอาวาส เพื่อเข้าขอบูชาเต่าหยกถึงขนาดต้องเข้าคิวรอกันตลอดทั้ง ทำให้บรรยากาศที่วัดตั้งแต่เช้าซึ่งเป็นวันหยุดก็คึกคักเต็มไปด้วยชาวบ้านและนักท่องเที่ยวแห่เข้ามาบูชาเต่าหยก บางรายถึงขนาดนำเต่าที่มีชีวิตมาให้พระครูเกษมจันทวิมลประกอบพิธีปล่อยเต่าให้ด้วย

ชาวบ้านมีความเชื่อว่าผู้ที่เกิดปีเถาะหรือปีกระต่าย ถ้าเป็นปีชง ดวงไม่ดีต้องปล่อยเต่าและบูชาเต่า เพื่อแก้เคล็ด เหมือนกับนิทานอีสป กระต่ายแข่งกับเต่าผลกระต่ายแพ้เต่า กลายเป็นที่มาของการแก้เคล็ดคนปีเถาะบูชาเต่า

สรุปจากปราภฏการณั้ข้างต้น ชาวบ้านยังมีความเชื่อในการบูชาเต่าเพื่อให้ดวงดี โดยมีพระครูนำมาให้บูชาและทำพิธีให้

ปราภฏการณั้นี้ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อที่ ๑๑ แก่นจันท์ หมายถึง นำธรรมไปแลกกับอามิส เพราะทางวัดมีการให้ความรู้ในทางที่ผิดให้เต่าหยกเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นสิ่งที่ควรบูชา ทำให้ชาวบ้านจำนวนมาก หลั่งไหลมาที่วัด ผลพลอยได้คือ ลาก สักการะและปัจจัยต่างๆ

ปิดตำนานอย่างเด็กทำกุมารทอง เณรแอ โคนจำคุก ๑๐๐ ปี^{๑๗}

ศาลอุทธรณ์พิพากษาขึ้นสั่งจำคุกอดีต "เณรแอ" จอมขมังเวทลวงโลก ๑๐๐ ปี ฐานฉ้อโกงประชาชนจำเลยให้การพอเป็นประโยชน์อยู่บ้างลดโทษ ๑ ใน ๔เหลือจำคุก ๗๕ ปี แต่สั่งจำคุกจริง ๆ ได้เพียง ๒๐ ปี ตามกำหนดโทษสูงสุด พร้อมกับให้ชดใช้ค่าเสียหาย ซึ่งพฤติกรรมไม่มี

^{๑๖} หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๔, หน้า ๑.

^{๑๗} ข่าวพระเครื่อง, ฉบับวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๓, หน้า ๑

อิทธิฤทธิ์ทำเสน่ห์จริงตามที่อวดอ้าง เพราะเคยโดนเมียเอาปืนไปยิงต้องเผ่นหนีออกทางหน้าต่างจนขาหัก อีกทั้งจួយโอกาสว่างละเมียดทางเพศเหยื่อบางราย

ณเฑาะว์กับลูกศิษย์ ๓ คนร่วมกันทำพิธีไสยศาสตร์อย่างศพเด็กทารกแรกเกิดเพื่อปลุกเสกกุมารทองในวัดหนอง ระกำ อ.หนองโดน จ.สระบุรี เป็นเหตุให้ณเฑาะว์ถูกดำเนินคดีฐานซ่อนเร้นและทำลายซากศพ ต่อมา ศาลจังหวัดสระบุรีพิพากษาจำคุกณเฑาะว์กับพวกอีก ๓ คน คนละ ๑ ปี และสั่งห้ามจำเลยทั้งหมดดำเนินการหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ เกี่ยวกับไสยศาสตร์และเวทมนตร์คาถาต่าง ๆ มีกำหนด ๕ ปี

สรุป จากปรากฏการณ์ข้างต้น ณเฑาะว์ผู้อวดอ้างว่ามีเวทมนตร์ต้องถูกจับฐานซ่อนเร้นและทำลายซากศพ เนื่องจากทำพิธีไสยศาสตร์อย่างศพเด็กทารกแรกเกิดเพื่อปลุกเสกกุมารทอง

ปรากฏการณ์นี้ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อที่ ๑๑ แก่นจันทน์ หมายถึง นำธรรมไปแลกกับอามิส เพราะขณะที่มีสถานภาพเป็นนักบวชมีคนเลื่อมใสกลับนำพิธีกรรมนอกศาสนาเพื่อหลอกลวงประชาชนโดยหวังในลาภ สรรเสริญ

พระเกด็จชมนุม-ปลุกเสก สิวลิมหาลาก-วัดนาคกลาง^{๑๑}

เนื่องในวันมาฆบูชา วัดนาคกลางวรวิหาร กรุงเทพฯ ได้จัดสวดมนต์ไหว้พระ ทำบุญ ตักบาตร รักษาศีล ฟังพระธรรมเทศนา เวียนเทียน และเวลา ๑๖.๕๕ น. ประกอบพิธีเททองหล่อพระสิวลิมหาลาก พระอรหันต์ บันดาลโชคกลาง นั่งอุ้มบาตรหน้าตัก ๓๒ นิ้ว ทางวัดยังได้จัดสร้างพระสิวลิมหาลาก นั่งอุ้มบาตรเพื่อให้ท่านพุทธศาสนิกชนทั้งหลายได้ร่วมบูชาสมทบทุนในการเททองครั้งนี้

ในปีเถาะพ.ศ. ๒๕๕๔ นี้ สมควรอย่างยิ่งที่จะบูชาพระสิวลิมหาลาก โดยเฉพาะปางนั่งอุ้มบาตร และร่วมหล่อพระสิวลิมหาลาก นั่งอุ้มบาตร ณ วัดนาคกลางวรวิหาร เพื่อเป็นการแก้ปิ้งง สะเดาะเคราะห์ ต่ออายุ เสริมดวงชะตาชีวิต จะได้โชคลาภดี ไม่มีอดอยาก ไม่มีจน ร่ำรวยเงินทอง บุญตามรักษา เทวดาตามคุ้มครองตลอดกาล

สรุปจากปรากฏการณ์ข้างต้น ทางวัดได้จัดงานบุญพร้อมกับการเชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนสมทบทุนสร้างพระสิวลิมหาลากเพื่อบูชาเกิดโชคกลาง เสริมดวงชะตาสะเดาะเคราะห์

ปรากฏการณ์นี้ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อที่ ๑๑ แก่นจันทน์ หมายถึง นำธรรมไปแลกกับอามิส เพราะนำธรรมะเรื่องการทำบุญ ไปผูกกับความเชื่อเรื่องโชคกลาง สะเดาะเคราะห์เพื่อให้คนมาทำบุญมากๆ เงินก็จะหลั่งไหลเข้าวัด

^{๑๑} หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔, หน้า ๑.

จาก ๓ ปราภฏการณ์ไม่ว่าจะเป็นการเชิญชวนพุทธศาสนิกชนมาบูชาเต่าหยก การทำไสยศาสตร์ของฌรเอ หรือการประชาสัมพันธ์ให้คนมาทำบุญหล่อพระเป็นการเสริมดวงชะตาให้ โชคลาภ ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อที่ ๑๑ แก่นจันทน์ หมายถึง นำธรรมไปแลกกับอามิส เพราะจากตัวอย่างผู้เป็นนักรบในพระพุทธศาสนาให้ธรรมะ นอกแนวทางพระไตรปิฎก เพราะหวังจะได้ลาภ สักการะมาก ให้คนทำบุญโดยขาดปัญญา หรือมี พิธีกรรมนอกศาสนา เป็นการปลุกฝังค่านิยมผิดๆ

ความฝันข้อที่ ๑๒ น้ำเต้าจม หมายถึง ความเห็นผิดได้รับการเชิดชู

คนไทยนิยมเครื่องราง เช่าเขียวเสื่อ-เบียดี้แก่ราคาหลักล้าน^{๑๕}

ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี ประธานกรรมการบริหารสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) หรือ สพร. กล่าวว่า เครื่องรางของขลัง เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา แต่ในยุคปัจจุบันสังคมไทยกลับมองเรื่องเครื่องรางของขลังเป็นเรื่องงมงาย ไร้สาระ เพราะมีการนำไปเกี่ยวกับไสยศาสตร์มากกว่าความเชื่อดั้งเดิม ที่มีการฝึกจิตตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ดังนั้น สพร. จึงต้องมีการรวบรวมความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในแง่มุมทางวิชาการ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ ถูกต้องให้เกิดขึ้น.

สรุปจากปราภฏการณ์ข้างต้นได้ว่า สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ ซึ่งให้เห็น เรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังของคนสมัยปัจจุบันเป็นแนวทางไสยศาสตร์แตกต่างจาก คนสมัยก่อนที่มีการฝึกจิตตามแนวทางของพระพุทธศาสนา

ปราภฏการณ์นี้ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อ ที่ ๑๒ น้ำเต้าจม หมายถึง ความเห็นผิดได้รับการเชิดชู เพราะปัจจุบันเครื่องรางของขลังถูกนำไป ปะปนกับเรื่องไสยศาสตร์ จนกลายเป็นความงมงาย เป็นการสร้างค่านิยมผิด ๆ ต่างจากคนสมัยก่อน ถือว่าเครื่องรางของขลังเป็นเรื่องของการฝึกจิตเพื่อตามรำลึกนึกถึงคุณของพระพุทธเจ้าเมื่อนั้นจิตใจ ก็มีความกล้าหาญในการทำความดีซึ่งเป็นบุญที่ตามรักษาผู้นั้น

ความฝันข้อที่ ๑๓ คีลาถอยน้ำ หมายถึง ความเห็นถูกต้องไม่ได้รับการยอมรับ

ปราภฏการณ์ข้อนี้อาจจะไม่ปรากฏเป็นข่าว แต่ก็มีการรับรู้ในสังคม เช่น คฤหัสถ์ส่วน ใหญ่มักไม่ชอบการเทศน์ของบรรพชิตที่มีเนื้อหาตามแนวพระพุทธศาสนา แต่ชอบในแนวชักนำไป ทำบุญบริจาคทานเพื่อความมั่งมีในวันหน้า ไม่ได้เป็นไปเพื่อออกจากวัฏฏะ การเทศน์ในลักษณะนี้

^{๑๕} หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

จะได้ยินบ่อยมากตามสถานีวิทยุ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าสามารถเทียบเคียงกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อที่ ๑๓ ศิลาลอยน้ำ อันหมายถึง ความเห็นถูกต้องไม่ได้รับการยอมรับ

ผู้วิจัยเห็นว่าปรากฏการณ์ด้านพุทธบริษัทมีทั้งปัญหาทางด้านคณะสงฆ์และ ปัญหาทางด้านคฤหัสถ์ โดยการเทียบเคียงกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อ ๑๑, ๑๒ และ ๑๓ ความฝันข้อที่ ๑๑ แก่นจันทร์ หมายถึง นำธรรมไปแลกกับอามิส สะท้อนให้เห็นในปรากฏการณ์ที่ พุทธศาสนิกชนจำนวนไม่น้อยบูชาแต่หายก การทำไสยศาสตร์ของเณรแอ หรือการประชาสัมพันธ์ ให้คนมาทำบุญหล่อพระเป็นการเสริมดวงชะตา ความฝันข้อที่ ๑๒ น้ำเต้าจมน หมายถึง ความเห็นผิด ได้รับการเชิดชู สะท้อนให้เห็นในปรากฏการณ์ที่คนไทยนิยมเครื่องรางมีการนำไปเกี่ยวกับ ไสยศาสตร์ ความฝันข้อที่ ๑๓ ศิลาลอยน้ำ หมายถึง ความเห็นถูกต้องไม่ได้รับการยอมรับเทียบเคียงกับการเทศน์ของพระสงฆ์ตามสถานีวิทยุให้บริจาคเพื่อความมั่งมีในวันหน้า ปัญหาเหล่านี้ควรที่ฝ่ายสงฆ์และฆราวาสควรช่วยกันกอบกู้สถานการณ์ไม่ให้ตกต่ำ เสื่อมลยศรัทธาที่คู่ปัญญา ปลูกฝังสัมมาทิฐิเพื่อความเจริญในพระพุทธศาสนาสืบไป

๔.๔ ปรากฏการณ์ด้านจริยธรรมส่วนบุคคล

ปรากฏการณ์ด้านจริยธรรมส่วนบุคคลเช่น ปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศและ ปัญหา ด้านความกตัญญู โดยการเทียบเคียงกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อที่ ๒, ๓, ๖, ๗ และ ๑๔

ความฝันข้อที่ ๒, ๖, ๗ และ ๑๔ ด้านพฤติกรรมทางเพศ ได้แก่

ความฝันข้อที่ ๒ ต้นไม้ หมายถึงความถึงเด็ก ๆ จะมีราคาเร็วกว่าปกติก่อนวัยอันควร จึงทำให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศ ดังตัวอย่างเหล่านี้

ตลอดทารกถึงห้องน้ำโลดส์^{๒๐}

พบว่าเป็นเด็กทารกเพศชายเพิ่งคลอดใหม่ๆ สายสะดือยังติดอยู่ กู้ชีพนำมาทำความสะอาดที่ ร.พ.สระบุรี ดร.สันนิษฐานว่า แม่เด็กใจแตกตั้งท้องและมาคลอดทิ้งในห้องน้ำ

สรุปว่า ทารกถูกทิ้งเพราะแม่ซึ่งมีวุฒิคุณน้อยไม่มีความพร้อมที่จะรับผิดชอบ แสดงให้เห็นถึงการมีราคาเร็วกว่าปกติ ก่อนวัยอันควร

ร่าง ก.ม.คุ้มครองอนามัยเจริญพันธุ์ลุลย จ่อคิวเข้ากรม. ก.ย.นี้^{๒๑}

^{๒๐} หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

^{๒๑} หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

นพ.สมยศ ตีระศมี อธิบดีกรมอนามัย กล่าวว่า"คาดการณ์ว่าผู้หญิงไทยมีการทำแท้งที่ผิดกฎหมายปีละไม่น้อยกว่า ๓ แสนราย ซึ่งการมี พ.ร.บ.นี้จะทำให้ หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง มุ่งเน้นให้ความรู้กับบุคลากรเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์และเพศศึกษามากขึ้นตามอายุวัย รวมถึงการให้คำปรึกษาในเรื่องเหล่านี้ด้วย จะทำให้อัตราการติดเชื้อเอชไอวี โรคทางเพศสัมพันธ์ การตั้งครรภ์ก่อนวัยและการทำแท้งลดลงได้"

สรุปว่าอัตราของผู้หญิงไทยที่ติดเชื้อเอชไอวี โรคที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ การตั้งครรภ์ก่อนวัยและ การทำแท้งอย่างผิดกฎหมายมีมากขึ้น ซึ่งให้เห็นถึงการขาดความรู้ด้านเพศศึกษาซึ่งควรจะเป็นไปตามวัย

พม.-สสส.จับมือแก้วิกฤตวัยรุ่น^{๒๒}

ท.พ.กฤษฎา เรืองอารีรัชต์ ผู้จัดการ สสส. กล่าวว่า” เด็กและเยาวชนไทย กำลังเผชิญกับวิกฤต ๖ ด้านที่สำคัญ หนึ่งในคือปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย นำสู่การตั้งครรภ์ การทำแท้ง และติดเชื้อเอดส์ โดยช่วง ๘ ปี นี้มีวัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พร้อมเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ เป็น ๔๐ ปัญหาแม่วัยรุ่นท้องไม่พร้อม ต้องมีมาตรการพิเศษดูแล”

สรุปว่า เยาวชนไทยมีปัญหาด้านหนึ่งที่รุนแรงคือการตั้งครรภ์ในวัยที่ยังไม่พร้อม มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้มีปัญหาด้านการทำแท้ง และติดเชื้อเอดส์

นายกฯสั่งพวจ.ทำแผนแก้ปัญหามแม่วัยใสให้เสร็จเม.ย.นี้^{๒๓}

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี กล่าว มอบนโยบายการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ป้องกันและแก้ไขปัญหาคเด็กและเยาวชน ตั้งครรภ์ไม่พร้อม แก่คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดทั่วประเทศ ให้ศึกษาหาหนทางกำหนดยุทธศาสตร์แก้ปัญหาคเด็กและเยาวชนตั้งครรภ์ไม่พร้อม ซึ่งจากข้อมูลขององค์การอนามัยโลกระบุว่า เด็กและเยาวชน อายุระหว่าง ๑๕-๑๙ ปี ของไทยที่คลอดบุตรมีจำนวนสูงเกินกว่าเกณฑ์ของระดับเอเชียและระดับโลก ที่สำคัญปัญหาดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ ตามมาทั้งโภชนาการ ภาวะอนามัยเจริญพันธุ์ ครอบครัว

สรุปว่า ประเทศไทยมีปัญหาเรื่องเด็กและเยาวชนตั้งครรภ์ในวัยที่ยังไม่พร้อมมีจำนวนสูงมากเกินมาตรฐาน โลก ก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา ทั้งด้านโภชนาการ ภาวะอนามัย เจริญพันธุ์ และปัญหาครอบครัว ทำให้ผู้นำของประเทศต้องกำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว

^{๒๒} หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

^{๒๓} หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔, หน้า ๑.

ผู้วิจัยเห็นว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการที่ทารกถูกทิ้งเพราะแม่ซึ่งมีวิญญูน้อยไม่มีความพร้อมที่จะรับผิดชอบ อัตราของผู้หญิงไทยที่ติดเชื้อเอชไอวี โรคที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ การตั้งครรรภ์ก่อนวัยและ การทำแท้งอย่างผิดกฎหมายมีมากขึ้น ชาวชนไทยมีปัญหาด้านหนึ่งพื้นฐานคือการตั้งครรรภ์ในวัยที่ยังไม่พร้อม มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้มีปัญหาด้านการทำแท้งและติดเชื้อเอชไอวี อีกทั้งปัญหาเรื่องเด็กและเยาวชนตั้งครรรภ์ในวัยที่ยังไม่พร้อมมีจำนวนสูงมากเกินมาตรฐานโลก ก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา ทั้งด้านโภชนาการ ภาวะอนามัย เจริญพันธุ์ และปัญหาครอบครัว ถึงขนาดที่ผู้นำของประเทศต้องกำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เมื่อเทียบเคียงกับความฝันข้อที่ ๒ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีราคาเร็วกว่าปกติก่อนวัยอันควร จึงมีความสอดคล้องกัน เพราะเหตุอันมีราคาเร็วกว่าวัยที่สมควรขาดทำให้ขาดความรู้ด้านเพศศึกษา จึงก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศ และปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย เนื่องจากวัยเด็กนี้ควรเป็นวัยแห่งการศึกษาเล่าเรียน และการเสริมสร้างสติปัญญาอย่างจริงจัง

ความฝันข้อที่ ๖ ถาดทองคำ หมายถึง ยกสมบัติ(ลูกสาว) ให้คนพาล จึงทำให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศ ดังตัวอย่างนี้

-คลั่งคุณไสย์ แม่ส่งลูกสังเวชพ้อเลี้ยงข่มขืนมาราธอน^{๒๔}

ผกก.สภ.เมืองสมุทรปราการ เปิดเผยว่าดำเนินคดีผู้ต้องหา ในคดีร่วมกันข่มขืนกระทำชำเราเด็กหญิงอายุไม่เกิน ๑๕ ปี ทั้งพ้อเลี้ยงและแม่แท้ ๆ นางอร(แม่แท้ ๆ)กล่าวว่า เรื่องที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของความเชื่อ พ้อเลี้ยงของเด็กมีองค์ประทับเป็นเจ้าแม่กาลี หากมีการเสพยาสังวาส กับร่างทรงแล้วจะส่งผลให้เกิดโชคร้ายและความเจริญรุ่งเรือง คนจึงพาลูกสาวไปมอบให้พ้อเลี้ยง เพราะต้องการให้เกิดสิ่งดี ๆ แก่ครอบครัวและชีวิตลูกสาว

สรุปว่าปรากฏการณ์ที่แม่แท้ ๆ นำลูกสาวของตนไปให้สามีใหม่ข่มขืน โดยเชื่อว่าสามีใหม่มีร่างทรงและต้องมีการเสพยาสังวาสกับเด็กธนูสาวจึงจะเกิดความรุ่งเรือง

ปรากฏการณ์นี้เมื่อเทียบเคียงกับความฝันข้อที่ ๖ ของพระเจ้าปเสนทิโกศลแล้วก็มีความสอดคล้องกัน เนื่องจากการที่แม่ยกลูกสาวของตนให้สามีใหม่ข่มขืน ตามความประสงค์ของสามีใหม่ แสดงให้เห็นว่าสามีใหม่นี้ไม่ใช่คนดี หากเป็นคนพาล คนชั่วที่ประพฤติดีในกาม เป็นผู้มิจฉาทิฎฐิ การกระทำชั่วเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมทางเพศ ภาวะของการตั้งครรรภ์ในวัยที่ยัง

^{๒๔} หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

ไม่พร้อม ปัญหาการทำแท้ง ปัญหาครอบครัวหากเด็กต้องรับภาระเลี้ยงดูเด็ก(ลูกที่เกิดจากการข่มขืน) ทั้งที่ยังไม่มีอาชีพ ศึกษาไม่จบ เกิดปัญหาสังคม และกลายเป็นปัญหาของประเทศ

ความผิดข้อที่ ๗ สนขจึงจอก หมายถึง สตรีที่มีจิตใจโลเลต่อบุรุษ จึงทำให้เกิดปัญหา ด้านพฤติกรรมทางเพศ ดังตัวอย่างนี้

หนุ่มฉุนเพื่อนรักตีท้ายครัว ห้ามไม่ฟังชักปืนยิงดับ^{๒๕}

สภ.เขาชัยสน จ.พัทลุง ทำการสืบสวนสอบสวนทราบว่าผู้ตายและนายมานพเป็นเพื่อนรักกัน แต่ระยะหลังผู้ตายชอบและไปหานางยินดีภรรยาของนายมานพ เป็นประจำ เมื่อนายมานพทราบเรื่องจึงได้ห้ามไม่ให้ทั้ง ๒ ฝ่ายใกล้ชิดกันห้ามแล้วยังไม่ยอมเลิก จึงนัดเคลียร์ใจทั้ง ๓ คน แต่ตกลงกันไม่ได้ จึงชักปืนลูกซองยิงดับคามือ

สรุปจากตัวอย่างนี้ เพื่อนซึ่งรักกัน ยังสามารถฆ่ากันได้เพราะภรรยาออกใจ ปันใจให้ชายอื่นซึ่งเป็นเพื่อนรักของสามี

จากปรากฏการณ์นี้จึงมีความสอดคล้องกับความผิดข้อที่ ๗ ของพระเจ้าปเสนทิโกศล ที่เปรียบสตรีเป็นสุนัขจิ้งจอก ไม่ซื่อสัตย์ จึงมีจิตใจโลเล ไม่เคารพต่อสามีตน ประพฤติผิดศีล ๕ ในข้อกาเมสุมิจฉาจาร เป็นเหตุให้สามีกระทำปาณาติบาต ดังนั้นปัญหาหญิงนอกใจสามีทำให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศอย่างเด่นชัด

ความผิดข้อที่ ๑๔ เขียดกินงู หมายถึง ผู้ชายที่ตกอยู่ในอำนาจของผู้หญิง จึงทำให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศ ดังตัวอย่างนี้

สาวแฉ่งตร.ขอแยกทางผัวแก่หลังถูกกวนทั้งคืน^{๒๖}

นางสมศรี เขียวสด อายุ ๓๓ ปี ชาว จ.ตากให้การว่า มาพักอาศัยอยู่กับนายนาท ชาญวิกุล อายุ ๗๗ ปี แบบผัวเมียได้ประมาณเดือนเศษ แต่ตนทนไม่ไหวกับการที่สามีใหม่ ซึ่งอายุ รุนราวคราวเดียวกับตา ได้ร่วมหลับนอนกับตนตลอดทั้งกลางวัน และกลางคืน ทำให้ตนจะไปไหน มาไหนไม่ได้ เพราะนายนาท จะไม่ให้ไป จนทำให้ทนไม่ไหว ดังนั้น จึงได้โทรศัพท์แจ้งตำรวจ เพื่อขอความช่วยเหลือ

สรุปจากปรากฏการณ์นี้ ชายแก่ได้ผู้หญิงอายุคราวหลานมาเป็นภรรยา แต่ไม่สามารถ บังคับให้หลับนอนเท่าที่ตัวเองต้องการได้ ฝ่ายหญิงจึงแจ้งตำรวจจับ

^{๒๕} หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

^{๒๖} หนังสือพิมพ์คมชัดลึก, ฉบับวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับความฝันข้อที่ ๑๔ เจียดกินงู เปรียบผู้หญิงเหมือนเจียดซึ่งตัวเล็กนิดเดียวสามารถกิน (บังคับ) งู ซึ่งเปรียบได้กับผู้ชายซึ่งมีร่างกายใหญ่กว่ามากได้ ทั้งนี้เพราะผู้ชายตกอยู่ในอำนาจแห่งราคะ มัวเมาในตัณหา แม้จะมีข้อได้เปรียบทางสรีระ ก็ไม่สามารถจัดการอะไรได้ ทำให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศนำไปสู่การทะเลาะวิวาท และปัญหาครอบครัวแตกแยกในที่สุด

สรุปได้ว่า ปรากฏการณ์ที่ทารกถูกทิ้ง อัตราของผู้หญิงไทยที่ติดเชื้อเอชไอวี โรคที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ การตั้งครรภ์ก่อนวัย การทำแท้งอย่างผิดกฎหมาย เด็กและเยาวชนไทยตั้งครรภ์ในวัยที่ยังไม่พร้อมมีจำนวนสูงเกินมาตรฐานโลก ปัญหาการนำลูกสาวของตนไปให้สามีใหม่ข่มขืน ปัญหาเพื่อนฆ่าเพื่อนเพราะเพื่อนและภรรยาพร้อมกันนอกใจตน ปัญหาชายแก่ได้ผู้หญิงอายุคราวหลานมาเป็นภรรยา สอดคล้องเมื่อเทียบเคียงกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลในข้อ ๒, ๖, ๗ และ ๑๔ ซึ่งเป็นปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศ

ความฝันข้อที่ ๑ แม่โค หมายถึง ขาดความเคารพยำเกรงบุพการี จึงทำให้เกิดปัญหาด้านขาดความกตัญญูดังตัวอย่างปรากฏการณ์นี้

จับ ฆ่าพ่อเมาดิแม่^{๒๖}

สว.สส.ภ.จว.ระนอง นำกำลังจับกุม นายสมคิด ประดับ ในความผิดฐานฆ่าบุพการี สอบสวนนายสมคิด ให้การว่า ไม่มีเจตนาฆ่าบิดา แต่เนื่องจากบิดาเมาแล้วทำร้ายร่างกายมารดา ตนจึงเข้าไปห้ามปรามแต่กลับถูกบิดาจะใช้มีดปลายแหลมแทง ตนจึงผลักบิดาล้มลงแล้วใช้มีดปลายแหลมไปแทงบิดาจนเสียชีวิต

สรุปว่า ลูกชายฆ่าพ่อบังเกิดเกล้า เนื่องจากบิดาเมาแล้วชอบทำร้ายมารดา เมื่อเข้าไปช่วยกลับถูกทำร้ายด้วย จึงทนไม่ไหวถึงกับการฆ่าบิดา

จากปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าบุตรขาดความเคารพยำเกรงบุพการี หากลูกมีความกตัญญูย่อมรู้จักคุณของบิดามารดา และหาทางตอบแทนพระคุณท่าน ตามหน้าที่ของบุตร”ในสังคาลสูตรกล่าววาทหบดีบุตร บุตรพึงบำรุงมารดาบิดาผู้เป็นทิศเบื้องหน้าโดยหน้าที่ ๕ ประการคือ ๑. ท่านเลี้ยงเรามา เราจักเลี้ยงท่านตอบ ๒. จักทำกิจของท่าน ๓. จักดำรงวงศ์ตระกูล ๔. จักประพฤติตนให้เหมาะสมที่จะเป็นทายาท ๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน”^{๒๗} แต่จากตัวอย่าง

^{๒๖} หนังสือพิมพ์ข่าว, ฉบับวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

^{๒๗} ที.ปา.อ.(ไทย)๑๑/๒๖๗/๒๑๒

ลูกมีพฤติกรรมตรงข้ามกับหน้าที่ของบุตรที่พึงมีต่อบิดามารดา จึงเทียบเคียงได้กับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อ ๓

วธ.แนะลูกๆ ชวนแม่ทานข้าว วอนละอบายมุข ^{๒๕}

นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ รมว.วัฒนธรรม กล่าวว่า เนื่องในวันที่ ๑๒ ส.ค. นี้ ตรงกับวันแม่แห่งชาติ ตนอยากให้วันนี้เป็น สัญลักษณ์ของความกตัญญูรู้คุณ โดยชาวไทยทุกคน ควรแสดงความกตัญญูต่อบุพการี ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่ การให้ของขวัญแม่เท่านั้น แต่อยากให้ลูกๆ ทุกคน กอด และกราบ แม่ รวมถึงหาเวลาในการรับประทานอาหารร่วมกันกับคุณแม่สักมื้อหนึ่ง และในมื้ออาหารนั้น จะต้องไม่มีสิ่งอบายมุข และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สรุปได้ว่าในเทศกาลวันแม่ลูกๆ ควรหาเวลาอยู่กับท่าน เข้าไปกอดและกราบ รวมถึงพาไปรับประทานอาหารด้วยกัน โดยไม่มีอบายมุขเจือปน

แสดงให้เห็นว่าคนไทยผู้อยู่ในฐานะลูกทั้งหลาย มีความกตัญญูต่อบุพการีน้อยลงขาดความรัก ความเคารพต่อท่าน ถึงขนาดผู้บริหารระดับประเทศต้องออกมาร้องขอให้ลูกทุกคนทำ ความดีต่อบุพการีเพื่อเป็นวันแห่งสัญลักษณ์ของความกตัญญูรู้คุณ เป็นการกระตุ้นเตือนความสำนึกที่ดีงามให้คงอยู่สืบไปเพราะการขาดความเคารพยำเกรงบุพการี ทำให้เกิดปัญหาด้านขาดความกตัญญูเปรียบได้กับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อ ๓

สรุปว่าปรากฏการณ์ด้านจริยธรรมส่วนบุคคลซึ่งแบ่งเป็น ปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศและ ปัญหาด้านความกตัญญู ด้านพฤติกรรมทางเพศสามารถเทียบเคียงกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อที่ ๒, ๖, ๗ และ ๑๔ สำหรับด้านความกตัญญูเทียบเคียงได้กับความฝันข้อที่ ๓ โดยแจกปรากฏการณ์ต่างๆเปรียบเทียบกับความฝันแต่ละข้อดังนี้

ความฝันข้อที่ ๒ ต้นไม้ หมายความว่าเด็ก ๆ จะมีราคาเร็วกว่าปกติจากปรากฏการณ์ ทารกถูกทิ้งเพราะแม่ซึ่งมีวิญญูติน้อย อัตราของผู้หญิงไทยที่ติดเชื้อเอชไอวี โรคที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ การทำแท้งอย่างผิดกฎหมายมีมากขึ้น ปัญหาที่รุนแรงคือการตั้งครรภ์ในวัยที่ยังไม่พร้อม มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้มีปัญหาด้านการทำแท้ง และติดเชื้อเอชไอวี อีกทั้งปัญหาเรื่องเด็กและเยาวชนตั้งครรภ์ในวัยที่ยังไม่พร้อมมีจำนวนสูงมากเกินมาตรฐานโลก ก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา ทั้งด้านโภชนาการ ภาวะอนามัย เจริญพันธุ์ ความฝันข้อที่ ๖ ถาดทองคำ หมายถึง ยกสมบัติ (ลูกสาว) ให้คนพาล จากปรากฏการณ์ที่แม่แท้ ๆ นำลูกสาวของตนไปให้สามีใหม่ข่มขืน แสดงให้เห็นว่าสามีใหม่นี้เป็นคนชั่วคนพาล ประพฤติผิดในกาม ความฝันข้อที่ ๗ สุนัขจิ้งจอก หมายถึง

^{๒๕} หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

สตรีที่มีจิตใจโหดต่อบุรุษ จากปรากฏการณ์ ยิงกันตายเนื่องมาจากภรรยาอกใจให้ผู้ชายซึ่งเป็นเพื่อนรักของสามีความฝันข้อที่ ๑๔ เขียดกินงู หมายถึง ผู้ชายที่ตกอยู่ในอำนาจของผู้หญิงจากปรากฏการณ์ที่ชายแก่ภรรยาเด็กต้องหลับนอนด้วยทั้งกลางวันกลางคืน ถึงแม้ผู้ชายจะมีเงินแต่ก็ไม่สามารถบังคับผู้หญิงให้ทำตามใจชอบได้ ปัญหาด้านความกตัญญูเทียบเคียงกับความฝันข้อที่ ๓ จากปรากฏการณ์ที่ถูกแท้ง ๆ สามารถฆ่าพ่อบังเกิดเกล้าได้ เนื่องจากพ่อมาแล้วชอบทำร้ายแม่ ซึ่งเป็นกรรมที่ไม่ควรทำอย่างยิ่ง ส่อให้เห็นการขาดความกตัญญูต่อกตเวทิต่ออนุภคารี หรือปรากฏการณ์ที่รัฐมนตรีต้องแนะนำให้ลูก ๆ ชวนแม่ทานข้าว รวมทั้งการเข้าไปกอดแม่และกราบท่าน แสดงว่าจิตสำนึกด้านความกตัญญูต่ออนุภคารีมีน้อยลง จึงต้องใช้วันแม่เป็นสื่อให้ลูกทั้งหลายได้ปฏิบัติ

๔.๕ สรุป

จากการวิจัยปรากฏการณ์ในสังคมไทยปัจจุบันกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล เป็นเช่นไร พบว่า มีการศึกษาปรากฏการณ์สังคมไทยในปัจจุบันเป็น ๔ ด้านคือ ปรากฏการณ์ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ปรากฏการณ์ด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ปรากฏการณ์ด้านพุทธบริษัท และปรากฏการณ์ด้านจริยธรรมส่วนบุคคล โดยการเทียบเคียงกับพระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศลแล้วพบว่าปรากฏการณ์ทั้ง ๔ ด้านมีความสอดคล้องกับพระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศลดังนี้

ปรากฏการณ์ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อที่ ๑ และข้อที่ ๑๐ ข้อที่ ๑ คือ โคล่าสั่น หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแปรปรวน ความฝันข้อที่ ๑๐ ข้าวสารที่หุงไม่สุก หมายถึงพืชพันธุ์ที่ไม่สมบูรณ์ การที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแปรปรวนและพืชพันธุ์ที่ไม่สมบูรณ์ นั้นพบว่ามาจากปรากฏการณ์ที่สัตว์ป่าถูกล่าเพื่อนำมาบริโภค ทำเครื่องประดับ ทำการค้า ตามค่านิยมที่ผิดจนสัตว์ป่ามีจำนวนลดลงเช่นเสือโคร่ง ผลที่ตามมาคือระบบนิเวศทางธรรมชาติเสียไป เพราะสัตว์ป่าเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ของป่า และ จากปรากฏการณ์งานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมที่ได้เปิดเผยถึงพื้นที่บางขุนเทียนถูกน้ำเซาะจนวิกฤติ ทางออกก็คือต้องปลูกป่าชายเลนเพื่อแก้ปัญหา การที่ป่าไม้ถูกทำลายย่อมทำให้พืชพันธุ์ไม่สมบูรณ์ จึงส่งผลกระทบต่อให้เกิดภาวะฝนแล้ง น้ำท่วมฉับพลัน เมื่อวิเคราะห์ลงไปจะเห็นว่าธรรมชาติเกิดความวิปริตก็เพราะคนในสังคมไม่ประพฤติตามธรรม เป็นเหตุให้การโคจรของพระจันทร์ พระอาทิตย์ รวมทั้งสภาพอากาศเกิดความวิปริต ผลผลิตก็เสียหาย ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ทั้งคนและสัตว์ มนุษย์ต้องอาศัยธรรมชาติเพื่อความอยู่ของตน ขณะเดียวกันธรรมชาติก็ต้องอาศัยมนุษย์ในการบำรุงรักษาเป็นการอิงอาศัยซึ่งกัน การอยู่อย่างเป็น

มิตรกับธรรมชาติจะทำให้เรามีธรรมชาติเป็นมรดกให้ลูกหลานสืบไปและมีคุณภาพชีวิตเพราะ การได้อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม ถือเป็นมงคลอันสูงสุด

ปรากฏการณ์ด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ มีความสอดคล้องกับความฝันของ พระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อ ๔, ๕, ๘, ๙, ๑๕ และ ๑๖ กล่าวคือ ปรากฏการณ์ด้านการเมืองสะท้อน ออกมาเป็นปัญหาการทุจริตและการขาดจริยธรรม ของนักปกครอง ซึ่งเทียบเคียงได้กับความฝัน ของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อที่ ๔ โศสามัญ คือการแต่งตั้งคนไม่ดีมาปกครอง โดยมีสถานการณ์ ตัวอย่างจากองคมนตรีเดือนสตคณไทยช่วยกันสกัดกั้นคนไม่ดี ไม่ให้เข้ามาบริหารชาติบ้านเมือง การร้องเรียนของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตของหน่วยงานราชการจำนวนมาก หรือการที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ตั้งข้อหาผู้ถูกจับกุมโดยไม่มีหลักฐานเพราะต้องการเรียกเงิน แสดงถึงการทุจริต และขาดจริยธรรมของผู้มีหน้าที่บริหารปกครองประชาชน ปัญหาด้านการเมืองที่มีความสอดคล้อง กับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลอีกคือ ข้อที่ ๕ ม้าสองปาก หมายถึง ผู้วินิจฉัยคดีรับสินบน สะท้อนให้เห็นในปรากฏการณ์ที่ผู้พิพากษาจับสินบน ๗ ล้านจากผู้ต้องหาเสพติด เพื่อขอประกัน ตัวไม่ต้องติดคุก สถานการณ์นี้ผู้พิพากษาควรเป็นบุคคลที่ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายแต่ถ้าไม่ ปฏิบัติด้วยคุณธรรมสถาบันนี้จะขาดความน่าเชื่อถือ ประชาชนจะเกิดความระส่ำระสายเพราะไม่ ทราบจะเชื่อใคร นอกจากนี้ยังมีสถานการณ์ที่สะท้อนด้านการเมือง เทียบกับความฝันของพระเจ้า ปเสนทิโกศลข้อที่ ๘ คือสระโบกขรณี หมายถึง เมืองจะโรยรา ในปรากฏการณ์ที่คนในสังคมให้ การยอมรับคนเก่งแต่โกง กับสถานการณ์การทุจริตของผู้ช่วยรัฐมนตรีเรื่องขายข้าวให้เอกชน เป็น สิ่งที่ทำให้คนในประเทศเกิดความเบื่อหน่ายเพราะผู้บริหารไม่สามารถเป็นที่พึ่งของตนได้จะพากัน พึ่งถิ่นฐานที่สุ่ที่อื่น เมืองหรือประเทศนั้นก็จจะร้าง ส่วนปัญหาด้านสังคมและเศรษฐกิจ ก็เป็นปัญหา ที่ทับซ้อนมาจากปัญหาด้านการเมือง เทียบเคียงกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อ ๘ ตุ่มน้ำ หมายถึง ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมากขึ้นสะท้อนให้เห็นในปรากฏการณ์ที่คนในสังคม ได้รับความไม่เป็นธรรมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย มีความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนและคน รวยห่างกันถึง ๑๕ เท่า ปัญหานี้ทำให้รัฐจัดหาสวัสดิการให้ประชาชนไม่ทั่วถึงโดยเฉพาะสวัสดิการ ขั้นพื้นฐานเช่นการศึกษา การบริการทางการแพทย์ ตลอดจนการคมนาคม ปัญหาด้านสังคมและ เศรษฐกิจที่เทียบเคียงกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อที่ ๑๕ หงส์ล้อมกา หมายถึง คนดี เป็นบริวารคนเลว เทียบเคียงได้กับบางคนต้องเข้าไปอยู่ในกลุ่มของนักค้ายาเสพติดเนื่องจากความ จำเป็นด้านเศรษฐกิจ แต่โดยอุปนิสัยแล้วไม่ต้องการทำสิ่งผิดกฎหมาย หรือการบังคับให้ ผู้ได้บังคับบัญชาโรคโง่ชาวบ้าน หากผู้ได้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟังไม่ยินยอมทำตาม ก็จะถูกลั่นแกล้ง ไม่ได้รับการพิจารณาขึ้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง ผู้ได้บังคับบัญชาต้องจำยอมทำตามและต้อง พยายามเอาใจผู้เป็นนายโดยการหาสิ่งที่ดีที่สุดให้นายเพื่อความอยู่รอดของตน ส่วนความฝันข้อที่

๑๖ เสือกัวแพะ หมายถึง คนดีกลัวคนชั่วสะท้อนให้เห็นในปรากฏการณ์ที่คนร้ายอาศัยความกลัวของคนเป็นเครื่องมือในการหลอกลวงทรัพย์สินของเหยื่อซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในสังคมไม่ว่าจะเป็นข้าราชการระดับสูง ผู้พิพากษา หรือแพทย์ บุคคลเหล่านี้ถือเป็นผู้มีคุณประโยชน์ต่อสังคมแต่คนร้ายก็ไม่ได้คำนึงถึงแม้แต่น้อย กลับสร้างสถานการณ์ให้เกิดความกลัวจนคนดีต้องยอมทำตาม ปรากฏการณ์เหล่านี้จึงมีความสอดคล้องความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลอย่างเห็นได้ชัดและมีผลต่อสังคมส่วนรวม

ปรากฏการณ์ด้านพุทธบริษัท คลอบคลุมถึงปัญหาทางด้านคณะสงฆ์และ ปัญหาทางด้านคฤหัสถ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อที่ ๑๑, ๑๒ และ ๑๓ ความฝันข้อที่ ๑๑ แก่นจันทน์ หมายถึง นำธรรมไปแลกกับอามิส สะท้อนให้เห็นในปรากฏการณ์ที่พุทธศาสนิกชนจำนวนมากหลังไหลมาวัดเพื่อขออนุญาตแหก แทนที่จะเข้าวัดฟังพระธรรมจากพระสงฆ์และพระสงฆ์ก็ควรถือโอกาสให้ความรู้ด้านธรรมที่ถูกต้องแก่ประชาชนว่าควรบูชาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึก ไม่ใช่บูชาเต่าเพื่อความเป็นสิริมงคล แล้วทางวัดก็ได้ลากสักการะตอบแทนซึ่งผิดจากจุดมุ่งหมายในคำสอนของพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีประเด็นการทำไสยศาสตร์ของฌเรธ ทำให้คนหลงเชื่อในพิธีกรรมนอกศาสนาเพื่อหวังจะได้เงินก็เข้าข่ายการหลอกลวงประชาชน หรือการที่ทางวัดประชาสัมพันธ์ให้คนมาทำบุญหล่อพระเพื่อเสริมดวงชะตาก็เป็นการให้ข้อมูลผิด ๆ เพราะการทำบุญก็ย่อมได้บุญ บุญย่อมรักษาผู้นั้นอยู่แล้ว จึงไม่ควรกล่าวในเชิงโลภกิเลส ส่วนความฝันข้อที่ ๑๒ น้ำเต้าจม หมายถึง ความเห็นผิดได้รับการเชิดชู สะท้อนให้เห็นในปรากฏการณ์ที่คนไทยนิยมเครื่องรางมีการนำไปผูกกับเรื่องไสยศาสตร์การอยู่คงกระพันหรือให้แคล้วคลาดปลอดภัย ต่างจากคนในสมัยก่อนจะให้เครื่องรางก็เฉพาะกับคนที่เป็นที่รักเช่นให้ลูก หลาน คนที่นับถือพร้อมกับกำชับให้นึกถึงคุณของพระรัตนตรัย เมื่อจะทำความชั่วก็มองเห็นวัตถุมงคลนี้เป็นเครื่องเตือนสติไม่ให้หลงผิด จิตใจก็เข้มแข็งกล้าหาญก็เป็นการขจัดความกลัวโดยไม่ต้องพึ่งไสยศาสตร์ซึ่งเป็นความแตกต่างจากปัจจุบันอย่างสิ้นเชิง ความฝันข้อที่ ๑๓ สิวาลอยน้ำ หมายถึง ความเห็นถูกต้องไม่ได้รับการยอมรับ ข้อนี้มีความสอดคล้องปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับการเทศน์ของพระสงฆ์ตามสถานีวิทยุให้บริจาคน้ำมันในวันหน้า มีการเน้นย้ำอย่างนี้ทุกวันซึ่งคนส่วนใหญ่ก็ยินดีที่จะทำบุญ โดยหวังว่าจะช่วยให้ร่ำรวยขึ้น ถูกลือตเตอร์กลายเป็นเศรษฐีชั่วข้ามคืน ช่วยกันบริจาคน้ำมันไม่ได้ตั้งความหวังว่าทานนี้จะช่วยเป็นบาตฐานแห่งการภาวนาเพื่อโลกุตรธรรม ซึ่งเป็นสัมมาทิฐิแต่ถูกมองข้ามไม่เห็นความจำเป็น ไม่ได้ทำให้ร่ำรวยขึ้นไม่ได้พ้นทุกข์ (ทางวัดดู) อย่างทันตาเห็นจึงไม่ได้รับการยอมรับ ดังนั้นปัญหาด้านพุทธบริษัทจึงควรแก้ไขทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาสเพื่อความเจริญของพระพุทธศาสนา

ปรากฏการณ์ด้านจริยธรรมส่วนบุคคลแบ่งเป็นปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศและปัญหาด้านความกตัญญู โดยการเทียบเคียงกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อที่ ๒, ๓, ๖, ๗ และ ๑๔ ปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศเปรียบเทียบกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อที่ ๒, ๖, ๗ และ ๑๔ ส่วนปัญหาด้านความกตัญญูเปรียบเทียบกับความฝันข้อที่ ๑ โดยสรุปแต่ละปรากฏการณ์ดังนี้

ความฝันข้อที่ ๒ ต้นไม้ หมายความว่าเด็ก ๆ จะมีราคาเร็วกว่าปกติ ความฝันข้อนี้เห็นได้จากปรากฏการณ์ที่เด็กทารกถูกทิ้ง เพราะตัวแม่เองก็ยังอยู่ในวัยเด็ก ยังรับผิดชอบตัวเองไม่ได้เลย คืออยู่ในวัยเรียนบางคนยังไม่พ้นการศึกษาภาคบังคับ และไม่สามารถประกอบอาชีพได้ แล้วยังโยงมาสู่ปัญหาที่อัตราของผู้หญิงไทยที่ติดเชื้อเอชไอวี รวมทั้งโรคที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์เพราะขาดความรู้ไม่มีการศึกษาจึงขาดการป้องกัน และทำให้มีการทำแท้งอย่างผิดกฎหมายมากขึ้นเนื่องจากต้องการปกปิดปัญหาที่จะตามมาหรือเกิดความอับอายก็ต้องทำลายทารกในครรภ์ จากผลการสำรวจพบว่าประเทศไทยมีปัญหาที่รุนแรงคือการตั้งครรภ์ในวัยที่ยังไม่พร้อม มีจำนวนสูงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้มีปัญหาด้านการทำแท้ง และติดเชื้อเอชไอวี นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาเรื่องเด็กและเยาวชนของไทยตั้งครรภ์ในวัยที่ยังไม่พร้อมมีจำนวนมากเกินมาตรฐานโลก จึงทำให้มีปัญหาด้านมา คือขาดโภชนาการที่ดี มีภาวะอนามัยที่ไม่สมบูรณ์ และการเจริญพันธุ์ที่ไม่เหมาะสม ปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศยังเทียบเคียงได้กับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อ ๖ ถาดทองคำ หมายถึง ยกสมบัติ(ลูกสาว) ให้คนพาล ศึกษาจากปรากฏการณ์ของแม่แท้ ๆ นำลูกสาวตัวเองไปให้สามีใหม่ข่มขืน แสดงให้เห็นว่าสามีใหม่นี้เป็นคนชั่วคนพาล ประพฤติผิดในกามร่วมมือกันทำชั่วแล้วยังคิดว่าการพลิกขายของลูกสาวจะทำให้ฐานะครอบครัวดีขึ้นเพราะได้บูชาเทพเจ้าจะส่งผลดีกลับมา ทำให้เด็กเสียนาคต เกิดปัญหาถูกทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจ กลายเป็นปัญหาสังคมอีก นอกจากนี้แล้วปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศยังเทียบเคียงได้กับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อ ๗ สุนัขจิ้งจอก หมายถึง สตรีที่มีจิตใจโลเลต่อบุรุษ ศึกษาตัวอย่างจากปรากฏการณ์ เพื่อนฆ่าเพื่อนเพราะผิดใจกันเรื่องเนื่องมาจากภรรยาของตนนอกใจทำตัวสนิทสนมกับเพื่อนสามี เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นเพราะผู้หญิงทำตัวไม่เหมาะสม ไม่มั่นคงในกลุ่มครองของตนทำให้เกิดปัญหาในครอบครัวมีการทำร้ายกันท้ายที่สุดจบลงด้วยการฆ่าและติดคุกไม่เกิดผลดีต่อทุกฝ่ายมีแต่ความเสียหายในสังคม ปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศยังมีให้เทียบเคียงได้อีกกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อที่ ๑๔ เขียดกินงู หมายถึง ผู้ชายที่ตกอยู่ในอำนาจของผู้หญิง ศึกษาจากปรากฏการณ์ผู้ชายแก่คราวปุมิภรรยาที่อายุน้อย สามียังมีความต้องการทางเพศสูง จึงขอหลับนอนด้วยทั้งกลางวันกลางคืนแต่ไม่อาจบังคับฝ่ายหญิงได้ แสดงให้เห็นว่าการแต่งงานครั้งนี้เกิดจากความต้องการผลประโยชน์ซึ่งกัน ฝ่ายหญิงต้องการสมบัติของฝ่ายชาย ส่วนฝ่ายชายต้องการกามารมณ์จากฝ่ายหญิง สามีก็ต้องยอมให้อำนาจแก่ภรรยาเพราะลุ่มหลงในรูปโลก

กามราคะเข้าครอบงำ ไม่อาจเป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูกหลาน เรียกว่าสังคมขาดตัวอย่างที่ดี นับว่าปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศก่อให้เกิดปัญหาสังคมทั้งขณะนี้และต่อเนื่องไปอนาคต ส่วนปัญหาด้านความกตัญญูเทียบเคียงกับความฝืนพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อที่ ๓ แม่โค หมายถึง ขาดความเคารพยำเกรงบุพการี ศึกษาจากปรากฏการณ์ที่ลูกแพะๆสามารถฆ่าพ่อบังเกิดเกล้าได้ เพราะพ่อค่อมเหล่ามาแล้วชอบทำร้ายแม่ ผู้เป็นลูกไม่ควรประพฤตินั้นนี่เป็นการทำกรรมที่ไม่ควรทำอย่างยิ่ง ส่อให้เห็นการขาดความกตัญญูกตเวทีต่อบุพการี หรือปรากฏการณ์ที่รัฐมนตรีออกมาแนะนำให้ลูกๆ ชวนแม่ทานข้าว เนื่องในวันแม่ รวมทั้งการเข้าไปกอดแม่และกราบท่าน แสดงว่าจิตสำนึกด้านความกตัญญูต่อบุพการีของคนไทยในปัจจุบันมีน้อยลง จึงต้องใช้วันแม่เป็นสื่อเชิญชวนให้ลูกทั้งหลายได้รำลึกและปฏิบัติดีต่อผู้มีพระคุณ หากเด็กรุ่นต่อมามีพฤติกรรมอย่างนี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สังคมไทยจะไม่อบอุ่นอย่างที่คนภายนอกมองอีกต่อไป

ดังนั้นปรากฏการณ์ทั้ง ๔ ด้านคือ ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ปรากฏการณ์ด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ปรากฏการณ์ด้านพุทธบริษัท และปรากฏการณ์ด้านจริยธรรมส่วนบุคคล จึงมีความสอดคล้องกับพระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศลทั้ง ๑๖ ข้อตามที่ได้ศึกษาข้างต้น

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ปรัชญากรรมในสังคมไทยกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลว่ามีความเป็นไปได้เช่นไรนั้น ทำให้สามารถสรุปประเด็นคำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการดังนี้คือ

๕.๑.๑ ฝันในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ความฝันถือเป็นสิ่งที่ทุกคนคุ้นเคยเป็นอย่างดี และมีผลกระทบต่อจิตใจของมนุษย์ จึงเป็นเรื่องหนึ่งที่อยู่ในความสนใจ ใคร่รู้มาเป็นเวลานานนับพันปีว่าความฝันเกิดขึ้นได้อย่างไรและทำไมจึงฝัน แม้วิทยาการปัจจุบันจะมีเครื่องมือสมัยใหม่ทดลองเกี่ยวกับความฝันก็ยังไม่อาจหาข้อสรุปเรื่องของความฝันได้อย่างสมบูรณ์ ในทัศนะของพระพุทธศาสนานั้น ความฝัน มีความหมายว่า เรื่องราวที่ปรากฏเห็นในเวลาหลับ ความฝันจะเกิดทางมโนทวารเท่านั้นและจะฝันในช่วงที่กำลังเข้าสู่การหลับ จิตยังไม่เข้าสู่สังขาร เช่นเดียวกับ การหลับของลิงคือ จิตเข้า-ออกจากภวังค์บ่อย ๆ มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วจึงฝัน ความฝันมีลักษณะเป็นกุศลบ้าง อกุศลบ้าง อัพยาถุศลบ้าง สาเหตุที่เกิดความฝัน (๑) เพราะธาตุกำเริบ (๒) เพราะอารมณ์ที่เคยประสบ (๓) เพราะเทวดาสังหรณ์ (๔) เพราะบุญนิमित ความฝันจึงปรากฏแก่ปุถุชน ๔ ประเภท และอริยบุคคล ๓ ประเภท ปุถุชน ๔ ประเภท คือ ๑) ทุคติบุคคล ได้แก่ เบรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน ยกเว้นสัตว์นรก ๒) สุกตือเหตุบุคคล คือ มนุษย์และเทวดา ที่ปฏิสนธิมีกำลังอ่อน ๓) ทวิเหตุบุคคล คือบุคคลที่ไม่มีความโลภ ไม่มี ความโกรธในขณะปฏิสนธิ แต่ไม่มีปัญญาทางธรรม ๔) ตีเหตุบุคคล ได้แก่ผู้ไม่มีความโกรธ ไม่มีความหลง ประกอบด้วยปัญญาในขณะปฏิสนธิ ส่วนอริยบุคคล ๓ ประเภท ได้แก่ ๑) โสตาบันบุคคล ๒) สกทาคามีบุคคล และ ๓) อนาคามีบุคคลเพราะยังมีสัญญาวิปลาส ยังไม่สิ้นอสาสะกิเลสนั่นเอง.

ในทัศนะของนักวิชาการ โดยเฉพาะชาวตะวันตกในทางการแพทย์กล่าวว่าคนเราจะฝันในช่วง REM (Rapid Eye Movement) เป็นช่วงที่หลับไม่สนิทใช้เวลาประมาณ ๒๕ % ของการนอน ซึ่งตรงกับในทางพระพุทธศาสนาว่าความฝันจะเกิดในช่วงที่หลับไม่สนิท นอกจากนี้ยังมี

นักวิชาการด้านจิตวิทยากล่าวถึงความฝัน ว่าเป็นการแสดงออกของจิตใต้สำนึกของผู้ฝัน ซึ่งในความเป็นจริงไม่สามารถกระทำหรือได้รับการตอบสนองได้จึงถูกเก็บกดเอาไว้ในส่วนของจิตใต้สำนึก และจะถูกแฉ้มพรายออกมาในยามหลับและถือว่าความฝันยังเป็นการชดเชยจิตใจ ของการเติมเต็มบางส่วนของที่ขาดหายไปในชีวิตประจำวันของผู้ฝันให้เกิดความสมดุลทางจิตใจ ส่วนสาเหตุของความฝันมี ๔ อย่างเช่นกัน ได้แก่ ๑.สาเหตุทางสรีระเป็นความฝันที่เกิดจากเหตุภายนอกไปปรากฏแก่ใจในขณะที่ฝันว่าลูกร็องอยู่ข้างๆ สะดุ้งตื่นเห็นลูกร็องจริงๆ ๒.สาเหตุทางจิตใจเกิดจากแรงปรารถนา หรือสิ่งที่ฝังลึกในใจ ๓.สาเหตุอยู่เหนือธรรมชาติเป็นเรื่องลึกลับและอธิบายยาก ๔.เป็นเครื่องบอกเหตุการณ์ล่วงหน้า ถึงแม้จะมีสาเหตุ ๔ อย่างเหมือนกันแต่ในทางตะวันตกไม่อาจอธิบายสาเหตุการเกิดความฝันได้อย่างชัดเจน

๕.๑.๒ ความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลที่ปรากฏในมหาสุบินชาดก

เนื่องจากความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลจัดเป็นความฝันที่เกิดจากบุญนิमित เป็นกรรมดีที่ท่านได้สั่งสมไว้ในอดีตส่งผลให้เกิดเป็นนิमितที่จะเป็นจริงในอนาคตตามที่ พระอรรถกถาจารย์ท่านได้อธิบายและตีความดังนี้

พระสุบินข้อที่ ๑ ที่ว่า มิโควิงจากสี่ทิศ ทำท่าจะชนกันแล้วเลิกราไป ในอนาคต เมื่อโลกหมุนไปถึงจุดที่เสื่อมลง มนุษย์ไม่ตั้งอยู่ในศีลในธรรม ฝนฟ้าจกแล้ง ทุพภิกขภัยจักเกิดขึ้น คล้ายเมฆตั้งเค้าจะมีฝน มีเสียงคำรามกระหึ่ม แต่แล้วก็ไม่ตก กลับเลหายไ้ไป เหมือนโคตั้งท่าจะชนกัน แต่ไม่ได้ชนกัน

พระสุบินข้อที่ ๒ ที่ว่า ต้นไม้มีดอกมีลูกตั้งแต่ยังเล็ก เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากการกระทำของมนุษย์เอง คือมนุษย์ถูกกามตัณหา ครอบงำ ถูกกระแสความคิดเรื่องความสุขในเนื้อหนังมังสาเข้าครอบงำ ด้วยเหตุปัจจัยทางเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อหาผลกำไร เมื่อผู้ใหญ่ในสังคมละเลยหลักศีลธรรม เขวachsenก็ขาดวิคชินในการป้องกัน ให้เกิดการถูกข้อมด้วยสื่อที่ชั่วๆทางกามารมณ์ได้ง่าย

พระสุบินข้อที่ ๓ ที่ว่า แม่โคกลับต้องกินนมลูก เป็นการสะท้อนความจริงที่ว่า ความ เป็นอยู่ของพ่อแม่หรือผู้ใหญ่จะต้องอาศัยลูกในยามแก่ชรา นั้น เป็นธรรมเนียมของชาวโลก แต่ต่อไปในอนาคต ลูกจะไม่คิดเลี้ยงพ่อแม่อีกต่อไป พ่อแม่ต้องอาศัยลูกกินในฐานะ งอนง้อขอกิน ไม่ใช่เพราะลูกพอใจ เต็มใจ ที่จะเลี้ยงดูแต่เพราะลูกมันไม่คิดเลี้ยง พ่อแม่จึงต้องเอาอกเอาใจลูกเพื่อขอลูกกิน

พระสุบินข้อที่ ๔ ที่ว่า ลูกโคกลับถูกใช้ไถนา เป็นการมองว่า ผู้ปกครองจะไม่มีคุณธรรมสำหรับการปกครอง ตามหลักพุทธศาสนา เนื่องจากหลงตัวเองและหัวน้าวไปตามโลกธรรม ให้ตำแหน่งที่สำคัญแก่ผู้ไม่มีความสามารถ ยึดติดในความคิดของตนเองไม่ฟังความเห็นและคำแนะนำ จากผู้อื่นด้วยความทะนงตน และในอนาคตคนดีจะไม่ได้รับราชการส่วนคนพาลจะมีตำแหน่ง

พระสุบินข้อที่ ๕ ที่ว่า ม้าสองปาก ได้รับการป้อนเต็มที เป็นการกล่าวถึงในอนาคตจักมีผู้ปกครองที่โง่เขลา ไม่มีคุณธรรม และศีลธรรม มินิสัยพาลสันดานบาป เอาแต่ประโยชน์ใส่ตน และพวกพ้องของตนเป็นใหญ่ ไม่สนใจในหลักศีลธรรมอันดีงาม เป็นสาเหตุให้กระบวนการยุติธรรมถูกทำลายไป ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นโจทก์ จำเลย หรือผู้พิพากษา เมื่อถึงเวลาตัดสินคดีความ มักจะตัดสินไปในทิศทางตามความต้องการของผู้มีอำนาจอิทธิพล เพื่อผลประโยชน์ของตนเป็นใหญ่

พระสุบินข้อที่ ๖ ที่ว่า มนุษย์เอาถาดทองรองปีศาจวะสุนัข ในอนาคต ผู้หญิงตระกูลสูงจะได้สามีเป็นคนตระกูลต่ำ แต่มีอำนาจและอิทธิพล ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอด

พระสุบินข้อที่ ๗ ที่ว่า นางสุนัขกินเชือกหนัง จนฟันไม่ทัน เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงจิตใจของมนุษย์ที่เสื่อมคุณธรรมจริยธรรมในการใช้ชีวิตร่วมกันของชายหญิงซึ่ง ถือว่าเป็นหลักการผูกมัดจิตใจของผู้ที่จะใช้ชีวิตร่วมกันให้ราบรื่นมีความสุขตามความสมควรอันเป็นหลักฐานในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมข้ออื่น ๆ ในสังคม เพราะในระดับโลกิยะหากมีปัญหาครอบครัวอันเกิดจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตนตามหน้าที่ทางจริยธรรมแล้วก็จะก่อให้เกิดปัญหาในด้านอื่น ๆ ด้วยทำให้เกิดทุกข์ทั้ง ๒ ฝ่าย

พระสุบินข้อที่ ๘ ที่ว่า มีแต่คนดักน้ำใส่โอ่งใหญ่ ไม่นำพากับโอ่งเล็กรอบ ๆ เป็นการมองไปในอนาคต ที่ว่า คนรวยจะยิ่งรวยขึ้น คนจนจะยิ่ง จนลง หมายถึง ประชาชนจะถูกผู้ปกครองบ้านเมืองบังคับให้หาประโยชน์ เป็นสาเหตุให้ประชาชนต้องทอดทิ้งอาชีพที่ทำอยู่ แล้วหันมาแสวงหาผลประโยชน์ให้กับรัฐหรือผู้ปกครองบ้านเมือง มีการทำลายทรัพยากร เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุดิบนำส่งผู้มีอำนาจในบ้านเมือง สุดท้ายทรัพยากรของชาติก็หมดไป จำต้องอาศัยเทคโนโลยีจากต่างชาติ ทำให้เกิดนายทุนต่างชาติเข้ามาดำเนินธุรกิจกอบโกยผลประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้อง ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศก็เปรียบเหมือนคุ่มน้ำ น้อย ๆ ที่ไม่มีใครเหลียวแลจะตักน้ำให้

พระสุบินข้อที่ ๙ ว่า กลางสระ น้ำขุ่น ริมสระน้ำใส ในอนาคต ตัวเมืองจะร้างผู้คน แต่ตำบลชายแดนจะคึกคัก ซึ่งหมายถึง ผู้เป็นใหญ่ทั้งหลายที่อยู่ในเมืองใหญ่ไม่ตั้งอยู่ในธรรม มุ่งเอา

แต่ประโยชน์ส่วนตัวและไร้คุณธรรมด้วยประการต่างๆ จนไม่เหลียวแลประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครอง ในที่สุดตัวเมืองและผู้คน ก็จะดำเนินไปสู่ ความวิบัติ ทำให้ประชาชนต้องอพยพหนีไปชนบทหัน กลับไปสู่วillage เกิดซึ่งยังหลงเหลือประเพณี วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ยังมีรักษาไว้ มั่นคงดีงาม

สุบินข้อที่ ๑๐ ที่ว่า ข้าวหม้อเดียว สุกบ้าง ดิบบ้าง ในอนาคตพืชผลเกษตรกรรมในเมืองเดียวกันจะดีบ้าง เสียบ้าง เป็นไปต่าง ๆ กัน คำทำนายข้อนี้จะเป็นเรื่องการเพาะปลูก ซึ่งต้องอาศัยดินฟ้าอากาศเป็นปัจจัยสำคัญ สมัยโบราณนั้น เมื่อฝนตกก็ตกทั่วถึงกันทุกภาค เมื่อแล้งก็แล้งพร้อมกัน แปลว่าดินฟ้าอากาศจะมีปรากฏการณ์ให้เห็นเหมือน ๆ กันทั่วถึงกันเป็นเรื่องปกติ

พระสุบินข้อที่ ๑๑ ที่ว่า แก่นจันทน์แดง แลกนมเปรี้ยว ในอนาคตกาลข้างหน้า พระภิกษุในพระพุทธศาสนาจะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาแสวงหาผลประโยชน์ เพื่อให้ได้ทรัพย์สินเงินทอง ลาภสักการะ คำทำนายฝันข้อนี้จะกล่าวถึงพฤติกรรมของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ และได้แสดงไว้ชัดเจนว่าภิกษุในอนาคตจะแสดงธรรมโดยหวังผลลาภสักการะ มิได้ต้องการให้พุทธศาสนิกชนได้ปฏิบัติธรรมเพื่อพระนิพพาน และเปรียบเทียบกับนมบูชซึ่งไม่มีคุณค่าและราคาใด ๆ เป็นการเปรียบเทียบความหมายที่แสดงถึงความลึกลับซึ่ง

พระสุบินข้อที่ ๑๒ ที่ว่า น้ำเต้ากลาง กลับจมน้ำ ในอนาคตกาลข้างหน้าคนเลวจะได้รับการยกย่องเชิดชู ส่วนคนดี จะไม่ได้รับส่งเสริมยกย่อง เปรียบได้ดั่งน้ำเต้าจมน้ำ

พระสุบินข้อที่ ๑๓ ที่ว่า ก้อนหินหนัก กลับลอยน้ำ ในอนาคตกาลข้างหน้า คนดีจะถูกทอดทิ้งไม่มีใครเชิดชูเหลียวแล ความฝันข้อนี้ เป็นคู่กับข้อ ๑๒ และเป็นที่มาแห่งคำพูดที่ว่า “กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย น้ำเต้าน้อยจะถอยจมชล” คำทำนายข้อนี้ก็ตรงกันข้ามกับข้อก่อน คือคนดีจะตกต่ำไม่มีใครนับหน้าถือตา ไม่มีใครเชิดชูยักยอก การกระทำคำพูด และความคิดของคนดี จะถูกมองเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระ

พระสุบินข้อที่ ๑๔ ที่ว่า เขียดกลืนงู ในอนาคต เมียจะมีอำนาจเหนือผัวในคำทำนายใช้คำว่า มนุษย์จะเกิดคัมภีระจะจัด ประพฤติตนไปตามอำนาจกิเลส

พระสุบินข้อที่ ๑๕ ที่ว่า ผึ้งหงส์ทองเป็นบริวารกา ในอนาคตพระราชามหากษัตริย์จะอ่อนแอ คนดีจะไม่ได้รับการยกย่องให้เป็นใหญ่ คนที่รับใช้ใกล้ชิดผู้มีอำนาจกลับจะได้รับการยกย่องให้เป็นใหญ่

พระสุบินข้อที่ ๑๖ ที่ว่า แปะไล่กินเสือ ในอนาคต คนดีจะถูกคนเลวข่มขู่คุกคามทั้งชีวิต สิทธิ และทรัพย์สิน ทุกรูปแบบ ผู้ปกครองบ้านเมืองไม่ตั้งอยู่ในธรรม

พระสุบิน ๑๖ ข้อนี้เหตุการณ์จะยังไม่ปรากฏในรัชสมัยของพระเจ้าปเสนทิโกศลแต่จะปรากฏในอนาคตสมัยที่ผู้ปกครองไม่ตั้งอยู่ในธรรม ข้าราชการ สมณพราหมณ์ และคนทั้งหลายพากันทอดทิ้งธรรม ประพฤติทุจริตคิดศีลธรรม

ในปัจจุบันมีเหตุการณ์หลายอย่างที่ปรากฏให้เห็นแล้ว และมีระดับความเข้มข้นมากขึ้นตลอดจนขยายวงกว้างเป็นปัญหาระดับประเทศที่ต้องร่วมกันแก้ไข พระสุบินทั้ง ๑๖ ข้อได้สะท้อนให้เห็นสาระสำคัญเกี่ยวกับปรากฏการณ์ในสังคมไทย ทำให้เห็นความเป็นไปในสังคมไทย ๔ ด้านคือ ปรากฏการณ์ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ปรากฏการณ์ด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ปรากฏการณ์ด้านพุทธบริษัท และปรากฏการณ์ด้านจริยธรรมส่วนบุคคล

๕.๑.๓ ปรากฏการณ์ในสังคมไทยกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล

เนื่องจากความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลสะท้อนถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดต่อคนหมู่มากเป็นสังคมจึงแบ่งสภาพของปรากฏการณ์ในสังคมออกเป็น ๔ ด้าน คือ ๑. ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง อุทกภัย อันทำให้เพาะปลูกได้ผลบ้าง ไม่ได้ผลบ้าง เกิดจากการอยู่อย่างไม่เป็นมิตรกับธรรมชาติจึงทำให้เกิดปัญหา ปรากฏการณ์ด้านนี้ มีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อที่ ๑ คือ โคล่าสำน หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแปรปรวน และความฝันข้อที่ ๑๐ ข้าวสารที่หุงไม่สุก หมายถึงพืชพันธ์ที่ไม่สมบูรณ์ ๒. ด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ เช่น คนขาดความรู้ประสบการณ์ แต่ได้รับแต่งตั้งให้ปกครองบ้านเมืองเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน ผู้มีอำนาจรับสินบน ปกครองคนอย่างไม่ชอบธรรม ก็มีให้เห็นอยู่ทั่วไป คนรวยยิ่งรวยเพราะมีช่องทาง และโอกาสเอาเปรียบคนจน เหมือนคุ่มใหญ่ที่คนตักน้ำไปใส่จนเต็มล้นแต่กลับปล่อยคุ่มเล็กให้ว่างเปล่า จึงทำให้เกิดปัญหาตามมา ปรากฏการณ์ด้านนี้ มีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อที่ ๔ โคสามัญ คือการแต่งตั้งคนไม่ดีมาปกครอง ข้อที่ ๕ ม้าสองปาก หมายถึง ผู้วินิจฉัยคดีรับสินบน ข้อที่ ๕ สระโบกขรณี หมายถึง เมืองจะโรยรา ข้อที่ ๘ คุ่มน้ำ หมายถึง ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ข้อที่ ๑๕ หงส์ล้อมกา หมายถึง คนดีเป็นบริวารคนเลว ข้อที่ ๑๖ เสือกัวแพะ หมายถึง คนดีกลัวคนชั่ว ๓. ด้านพุทธบริษัทหรือพระพุทศมีมากขึ้นตลอดจน คฤหัสถ์ชอบหวังผลทางลัด จะเห็นว่าคนส่วนใหญ่ยินดีที่จะทำบุญเพราะหวังว่าจะช่วยให้ร่ำรวยขึ้น ถูกล่อลวงหรือกลายเป็นเศรษฐีชั่วข้ามคืน ช่วยกันบริจาคแต่ไม่ได้ตั้งความหวังว่าท่านนี้จะช่วยเป็นบาทฐานแห่งการภาวนาเพื่อโลกุตระธรรม ซึ่งเป็นสัมมาทิฐิแต่ถูกมองข้ามไม่เห็นความจำเป็นไม่ได้ทำให้ร่ำรวยขึ้นไม่ได้พ้นทุกข์ (ทางวัตถุ) อย่างทันตาเห็นจึง ไม่ได้รับการยอมรับ จึงเกิดปัญหาขึ้น ปรากฏการณ์ด้านนี้มีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล ข้อที่ ๑๑ แก่นจันทน์ หมายถึง นำธรรมไปแลกกับอามิส ข้อที่ ๑๒ น้ำเต้าจม หมายถึง ความเห็นผิดได้รับการเชิดชู ข้อที่ ๑๓ ศิลาถอยน้ำ หมายถึง

ความเห็นถูกต้องไม่ได้รับการยอมรับ และ๔.ด้านจริยธรรมส่วนบุคคล ซึ่งเป็นปัญหาด้านพฤติกรรมทางเพศและปัญหาด้านความกตัญญู ปรากฏการณ์เหล่านี้มีความสอดคล้องกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลข้อที่ ๒ ต้นไม้ หมายถึงเด็ก ๆ จะมีราคาเร็วกว่าปกติ ข้อที่ ๖ ถาดทองคำ หมายถึง ยกสมบัติ(ลูกสาว) ให้คนพาล ข้อที่๗ ศูนย์จิ้งจอก หมายถึง สตรีที่มีจิตใจโลเลต่อบุรุษข้อที่๑๔ เขียดกินงู หมายถึง ผู้ชายที่ตกอยู่ในอำนาจของผู้หญิง ข้อที่ ๓ แม่โค หมายถึง ขาดความเคารพยำเกรงบุพการี การตีความผ่านความฝันต่างๆ เหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นปัญหาออกมาในสื่อต่างๆ เช่น เด็กและเยาวชน มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยที่สมควรเพิ่มขึ้น ลูกขาดความกตัญญู และความเคารพยำเกรงต่อพ่อแม่ หากปล่อยให้สถานการณ์เป็นอย่างนี้ไปเรื่อยๆ สังคมไทยจะไม่น่าอยู่เกิดปัญหาทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศจะเป็นสังคมที่ไม่อบอุ่นอย่างที่คนภายนอกมองอีกต่อไป

สรุปได้ว่าปรากฏการณ์ในสังคมไทยกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะนำมาป้องกันสังคมที่ยังไม่เสื่อมไม่ให้ความเสื่อมเกิดขึ้นและแก้ไขสภาพสังคมที่กำลังจะเสื่อมมิให้เกิดขึ้นหรือใช้เวลานานที่จะเกิด ช่วยให้คนในสังคมได้ตระหนักถึงภัยพิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วและที่จะตามมาในภายหน้า เนื่องจากคนขาดศีลธรรมเป็นประการสำคัญ การขาดศีลธรรมก็ทำให้เกิดการเบียดเบียน ทำร้ายผู้อื่น คำพยากรณ์นี้จึงช่วยตัดเตือนให้มนุษย์ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ไม่คิดร้าย ไม่เอาเปรียบผู้อื่น สังคมก็ร่มเย็น ดังพุทธภาษิตว่า“บุคคลเมื่อรักษาดน ชื่อว่ารักษา ผู้อื่น เมื่อรักษาผู้อื่น ก็ชื่อว่ารักษาดน” อีกทั้งยังช่วยเตือนสติให้ระวังไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้ทราบและตระหนักถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนา ปลูกฝังจริยธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพของชีวิต ซึ่งถือเป็นแนวปฏิบัติที่ดีงามทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปรากฏการณ์ในสังคมไทยกับความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล” ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นควรค่าแก่การเสนอแนะเพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาดังต่อไปนี้

๕.๒.๑.๑ กำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาลในการเร่งศึกษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มีศูนย์ค้นคว้าวิจัยแสดงข้อมูลสถิติเป็นเวลาปัจจุบัน ของป่าไม้ สัตว์ป่า ปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ สภาพอากาศ ทั้งระบบของหน่วยงานต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบ แสดงผล นำไปกำหนดยุทธศาสตร์ ในการป้องกันภัยพิบัติแห่งชาติ

๕.๒.๑.๒ กระทรวงศึกษาธิการควรนำการศึกษาเรื่องนี้มาบรรจุในหลักสูตร เป็นแบบเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เพื่อวางรากฐานปลูกฝังจริยธรรม ลดการเบียดเบียนต่อตนเองและผู้อื่นเพื่อประโยชน์อันสกลไสของสังคมไทย

๕.๒.๑.๓ เนื่องจากสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่ข่าวสารข้อมูลทั้งที่เป็นส่วนตัว และส่วนรวมทั้งในและนอกประเทศสามารถเข้าถึงกันได้ง่ายและรวดเร็วจัดเป็นสังคมออนไลน์ในยุคที่อินเทอร์เน็ตแพร่หลาย ทำให้เด็กในระดับเยาวชนกระทั่งวัยผู้ใหญ่อาจตกเป็นเหยื่อของการถูกข่มขู่ในทางกามารมณ์ การล่อลวง การพนัน และความรุนแรง การไม่เคารพต่อผู้ที่ควรเคารพเป็นต้น รัฐบาลควรมีหน่วยงานตรวจสอบจัดการอย่างจริงจัง ตลอดจนมีมาตรการยับยั้งไม่ให้สื่อสิ่งพิมพ์นำเสนอข่าวเพื่อสร้างกระแสในสังคม เสนอความเชื่อแนวมิถุนาที่ผิดๆ เช่นการบูชาเทพต่าง ๆ การขอหวยจากสัตว์ หรือต้นไม้ แต่ควรเปิดหน้าธรรมะจากพระไตรปิฎก ๑ คอลัมน์ทุกวันมีการอธิบายเพื่อเข้าใจง่ายและแนะนำอ่านต้นฉบับได้จากที่ใด

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๕.๒.๒.๑ ควรศึกษาปรากฏการณ์ในสังคมไทยกับความฝันของพระเจ้า ปเสนทิโกศลเพื่อประยุกต์ใช้กับสังคมในยุคโลกาภิวัตน์

๕.๒.๒.๒ ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์เชิงเอกสาร จึงสามารถนำไปขยายผลเป็นการศึกษาวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยศึกษาถึงประโยชน์ในการปลูกจิตสำนึก คุณธรรมและความไม่ประมาท เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องเตือนสติในการดำรงชีวิตเพื่อประโยชน์ของคนในสังคม

๕.๒.๒.๓ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องความฝันมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นและวัยกลางคนอย่างไร

บรรณานุกรม

ก. ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎก ภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ . พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ . อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

_____ . ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาหมกฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด ๕๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาหมกฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

ข. ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ

๑. หนังสือทั่วไป

กรมศิลปากร. คัมภีร์ลลิตวิสตาระ พระพุทธประวัติฝ่ายมหายาน. ศาสตราจารย์ ร.ต.ท. แสงมนวิฑูร เปรียญ ผู้แปลเป็นภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, ๒๕๑๒.

กิติกร มีทรัพย์. ความฝัน. ชุดสาระวิชาการ. นนทบุรี: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๓๔.

ขุนสรรพกิจโกศล (โกวิท ปัทมะสุนทร). คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม ปริจเฉทที่ ๕ ปกิณณกสังคหวิภาค. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

จำลอง ดิษยณิข. วิปัสสนากรรมฐานและเขาวน้อารมณ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๕.

เจียงบัว อายสาว (นายไพโร ดวงดาว). คำกลอนพุทธทำนาย. อุดรธานี : โรงพิมพ์ภาคอีสานอุดร, ๒๕๓๕.

ชิลเวีย บรรานัน. ความฝันหัตถ์ศอรรย์แห่งการนอนหลับ. เพ็ญญา แสงดารา แปล. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ็ม.ไอ.ดับบลิว กรุ๊ปจำกัด, ๒๕๔๖.

เซอร์ เอควิน อาร์โนลด์. ประทีปแห่งทวีปเอเชีย. เจ้าศักดิ์ประเสริฐ นครจำปาศักดิ์ แปล. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : มหาหมกฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ทองย้อย แสงสินชัย. คำทำนายฝันครั้งประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. ๒๕๓๐. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, ๒๕๓๔.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. เศรษฐศาสตร์กระแสทวน. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอดิชั่นเพรสโปรดักส์, ๒๕๔๒.

บุญมี เมธางกูร. ความฝัน. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์. พิมพ์ครั้งที่ ๔, ๒๕๓๕.

บุญมีเมธางกูร และวรรณสิทธิ์ ไวทยะเสวี. สังคหบาลี แปล ๕ ปริเฉท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

บรรณจบ บรรณรุจิ. จิตวิเคราะห์เปรียบเทียบพระพุทธเจ้ากับซิกมันด์ ฟรอยด์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๑.

พระมหาโชวี ทสฺสณิโย. ความฝันตามทัศนะเชิงพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระครูสังวรสมาธิวัตร. สังคหบาลี แปล ๕ ปริเฉท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๑.

พระครูกลุฑยณสีทวิวัฒน์(สมาน กลุฑยณมฺโ). พุทธประวัติตามแนวปฐมสมโพธิ ปริเฉทที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระศรีวิสุทธิวงส์(สาย ตฺลโย). ความฝัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการนำความโกรธ. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

พุทธทาสภิกขุ. มรดกทางปัญญาเพื่อเยาวชนไทย : เกี่ยวกับทำนายบ๊อเวนท์. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๔.

พันเอกปิ่น มุทุกันต์. ปัญหาเรื่องความฝัน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไตรณสาร, ๒๕๐๓.

พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ. ความฝัน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, ๒๕๔๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.

วาริญา ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. **จิตวิทยาพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จีวา
ภิวัดณ์, ๒๕๔๓.

วศิน อินทสระ. **อธิบายมิลินทปัญหา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

หลวงวิจิตรวาทการ. **ความฝัน**. กรุงเทพมหานคร : สารมวลชน, ๒๕๓๒.

อารยัน. **วิจารณ์พุทธทำนาย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ, ๒๕๑๕.

๒. วิทยานิพนธ์

เทพพร มังธานี. การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก. **วิทยานิพนธ์ อักษร
ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.

พระมหาคำพันธ์ จิตรตโน . การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความฝันในพุทธปรัชญาเถรวาท.
วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐.

ศศิวรรณ กำลิ่งสินเสริม. การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับความฝันตามหลักจิตวิทยาและ
พระพุทธศาสนา. สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

๓. บทความ

รังษิ สุทนต์. “พุทธทำนาย ๑๖ ข้อ”. **วิญญาน**. ชุดที่ ๓๖ ฉบับที่ ๔-๘ (เมษายน – สิงหาคม
๒๕๓๔) : ๓๖-๔๘.

บุญมี เมฆางกูร. **สุบินวิถิ ๑**: โรงเรียนมงคลทิพย์ อภิธรรมมูลนิธิ. วัดเชตุพน (๑๑ กุมภาพันธ์
๒๕๑๖).

๔. หนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ฉบับวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ฉบับวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

หนังสือพิมพ์คมชัดลึก, ฉบับวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๓, หน้า ๑.

หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

หนังสือพิมพ์ ผู้จัดการ, ฉบับวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๒, หน้า ๑.

หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔, หน้า ๑.

หนังสือพิมพ์ เดลินิวส์, ฉบับวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔, หน้า ๑.

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ฉบับวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, ฉบับวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, ฉบับวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ฉบับวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๔, หน้า ๑.
 ข่าว พระเครื่อง, ฉบับวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๓, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์ข่าวสดรายวัน วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๓, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๓, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์คมชัดลึก, ฉบับวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓, หน้า ๑.
 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

๕. ภาษาอังกฤษ

Frieda Fordham **An Introduction to Jung ' s Psychology**. Great Britain : Pelican Books, 1963.

Carl A Meier. A Jungian View. **Dream Psychology and the New Biology of Dreaming** .

Edited by Milton Krammer. (S.A. , ๑๙๖๕), p.๔๑.

available from : <http://www.dreammoods.com/dreaminformation/dreamrtype/daydreams>.

html. (online) retrieved on May. 20, 2010

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** : นางสาวชนวรรณ วัฒนานุกัณฑ์
- วัน/เดือน/ปีเกิด** : วันจันทร์ที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๖
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : ๑๐๓/๒๘ ตำบลบางกร่าง ถนนบางกรวย-ไทรน้อย
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
- ประวัติการศึกษา** : ประถมศึกษาตอนต้น – โรงเรียนวัดราชนัคดา
มัธยมศึกษาตอนต้น – โรงเรียนวัดคูสิดาราม
มัธยมศึกษาตอนปลาย - โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
รัฐศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประวัติการทำงาน** : บริษัทเซ็นทรัลเทรดดิ้งจำกัด
๓๓๘๘ อาคารสิรินรัตน์ ถนนพระราม ๔ แขวงคลองตัน
เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร
- ปัจจุบัน** : เป็นนิสิตปริญญาโทพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

